

KACHCHAYANA BHEDAYA.

BY THE
VENERABLE ACHARYA "TASA" STHAVIRA.

Translated into Sinhalese and Edited by

THE MATARA, DHAMMAVANSA

AND

THE LADDUVA, SOMARATANA

At the Suggestion of their Teacher
VEN. SRI DHARMĀRĀMĀSABHA STHAVIRA
Principal of Viddyananda Pirivena.

APPROVED BY
REV. MATALE DHARMASIDDHI
Asst. of the Viddyananda Pirivena, Veyangoda.

PUBLISHED BY
L. A. PERERA, SCHOOL MASTER.

1906.

විශ්ලේෂණය .

කාන්තාසන්නයෙහි නම් මේ ප්‍රකරණය වනාහි සුප්‍රසිද්ධ “කාන්තා සන ප්‍රකරණ” නාමධේය මූලභාෂාත්මක මහාව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයක සකි නාමාදීන්ගේ හෙද සංකෂ්පනයින් සංගෘහිත පද රචනාවකි. හෙද ග්‍රන්ථ ප්‍රමාණයෙන් කුඩාවුවද නිරූපිතාභිසාරකයෙන් ගරුභාවොචනණය කෙරෙයි. තත් කතෘනාමාදිය ග්‍රන්ථාද්‍යනනයෙහිවත් අනුපනිබ්ධනමුද්‍ර “කාන්තාසනසාරා”දී ග්‍රන්ථකතෘකවූ ව්‍යාකරණ ජයෙලසිකාර ස්වසමය සමයානනරාදියෙහි ප්‍රවීණ බුහිමත් ආවාය් “සසස්ථිර” තුමෝස්සි විකායෙහි පෙණෙනත් කාලදෙශාදිය අනියමිතයි. හෙද අනුමිතිවශයෙන් තවවිකාකරණ කාලයෙන්ම කියයුතු හෙයින් මෙයින් දෙසිය පන්තිස් හවුරුද්දකින් පෙර මහවිකාවද, එයින් එකත්සාලිස් හවුරුද්දකින් පමණ පෙර සංකෂ්ප විකාවද රචනාකරණ ලද්දෙන් මෙය ශ්‍රී බුඩ් වරුෂ දෙදහස්එක්සිය වන්නෙහි මුමදෙශයෙහිදී කරණ ලද්දකැයිද, කතෘ තදෙශිය පඬිතුමෙකැයිද සිතියයුතුයි.

මෙහි සකි, නාම, කාරක, සමාස, තත්ත, ආකඛ්‍යාත, කිතක සන කාණ්ඩ සපනයකින් හා ග්‍රන්ථ එක්සියඑක්සැත්තැවකින්ද පරිමිතකය පැණෙයි. මෙය පෞරාණිකයන් විසිනුදු උද්ග්‍රහණ ධාරණදීන් සමාචාරවැඩි කලින්කල තදභිවණ්ණනා වාරයෙන් කාන්ත විකාවිසින්ම සුප්‍රකාශයි. සථොක්ත ග්‍රන්ථය විශේෂයෙන් කාන්තාසන ව්‍යාකරණථාවබොධ ධාරණදියෙහි නියැලියන්ට සුබොපනීශ්‍රයවන්නෙන් පරිශීලනාභි ආබුනික්යන්ගේ අනායාසාපි ශිඛිය සදහා මිට සවභාෂාමය අභිව්‍යාධ්‍යානයක් කල හොත් යෙහෙකැයි බාහුකන්දේ විහාරාධිවාසී කලලිපිවියේ රහනශිච්ඡි ස්ථිර ස්වාමීන්වහන්සේ විසින් ආරාධනා කරණ ලදීන් වේයන්ගොඩ විද්‍යානදු පරිවේණිපති පූජ්‍යවාය් පණ්චල ශ්‍රී ධර්මාරාමාසන ස්ථිර ස්වාමීන්වහන්සේගේ ධර්මනොවාසිවූද මාතර වල්පොල දිසානායක මනනිඤ්ඤාරාධිවාසී උයන්ගොඩ සුමනිගල ස්ථිර ස්වාමීන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යවූද මාතර ධම්මංස, දෙවගොඩ විජයාරාම විහාරාධිවාසී මාතලේ අග්ග ධම්මාලඞ්කාරාභිධාන මහාස්ථිර ස්වාමීන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යවූද ලද්දුව නොමරන, යන අප විසින් කාන්තාසනහෙද විකානසාශ්‍රිතවැ වෙනත් ආගමධම්ම ශබ්දශාස්ත්‍ර සමබකි ග්‍රන්ථරාශියකින් කරුණු උපුටා සථාස්ථානයන්හි නිදර්ශනය කරමින් ශබ්දශාස්ත්‍රා

ක්‍රිත්ගේ උද්‍යුතණ සෞකයීයව යොග්‍යසේ මේ විෂාර
 ව්‍යාකෘතිය කරණලදී. අපගේ මේ සත්කෘතියෙහිදී විද්‍යානු
 ප්‍රවේණ උපප්‍රධානාවායී ගෞරවාභී මාතලේ ධම්මිබ්‍යාසන
 ස්වාමිපාදයන්වහන්සේ විසින් අවසාන ශුචිපත්‍ර බලා පිළිගැණි
 මද, විදුනදප්පිවේණ උපභාවායී ගාල්ලේ ධම්මකුසල ස්වාමීන්
 වහන්සේද-පනාවල විමලසිරි ස්වාමීන්වහන්සේද-මුල්ලේගම
 සිල්ලාලක්‍ෂාර භවතුන්වහන්සේද යන භවතුන්වහන්සේලාගේ
 යම් යම් අනුබලද, මුද්‍රනය කිරීමේදී අලුත්ගම සඬම්ප්‍රකාශ යන්
 වුලයේ ප්‍රධාන කේ. ඩී. ජේ. ගුණදාන මහත්මයාගේ උප
 කාරද ඉවහල්වූ බව සතුටින් මතක්කරමු.

Matara, Dhammavansa
 Ladduwa, Somaratana

*Vidyananda Pali College,
 Peggod 1906.*

නිගහිබ්‍රිසානෙකාකතිර්යසාථිංශිබයෙද්ධුවම්,
 ශ්‍රමවජාකෘමුනිකුය. නම: සථිථිශිබයෙ.

විද්‍යානුග්‍රහයං විද්‍යුලයං ප්‍රත්‍යාධිපොඛුධි,
 ශ්‍රිධම්මාරාමනාථමාය: නකාච්ච්චාභිණං ගුරුම්.

යසාවායෙඝිණ ය: කාතෘයනභෙදෙති විද්‍රාත:,
 කෘතො මාගධියා සමයග් ව්‍යාකරණපි සංග්‍රහ:.

තසෙයං ක්‍රියතෙ විකාභ්‍යාමනා ගුණිකාදපි,
 ආකෘෂ්‍ය විසාරාථිනි ව්‍යාඛ්‍යා සිංහලභාෂයා.

ප්‍රමාද භ්‍රමතො ජාතං සබලනංවානු විදුතෙ,
 ඤමනාං කෘපයා විවෘතනසුයගුණලය:.

ක වචා ය න හෙ දෙ.

නිව්වානසංගහවනා අරහතො සමමාසමබ්බසං.

ජිනමාග්දිකං බුඩං, ධම්මං මොහ විධං සකං
විඤ්ඤා උගගමංස ඤා, කව්වාසනඤ්ච වණ්ණිනං.

කව්වාසනස්ස හෙදගා, සප්පසොගං සථාරගං
සොතුජනානමඤ්චාය, පවකතාමි සමාසනා.

ස ත් න ස.

විනේශං කරුණාඤ්ඤා දඬුවනතථ්‍යානනො
සිඬ්චිතං ගණාවතතා ජනනතු ඛම්මි හො පරං.

ශ්‍රී සුගත තථාගත සුපරිසුඛ ප්‍රච්චතොදඬි තරණ තරණේසක
දෙශායමාන කාතකයන හෙදගුණි කෘතීපසිත “සස” සථිත
වායසීයෝ

ගුණාදො ගුණි මධ්‍යො, ගුණානේනවාපි මඬහලම්
ගුණි සමාගාරිපුත්ත, භාපො භාදිනති බඩතම්’යි

ආපත විසින් මඬහලාවරණය කරණුවෝ, “ආශින්නම ක්‍රියා
ජංගව, වසතු පුච්චිමෙථොපිවා,සී උකත මඬහලෙයක දෙශවු පරම
සුඤ්ජර රත්නත්‍රය ඤාතිරුපකවු පුණ්ණමයෙන් සචිත්‍රණි නිමාණර
මහයෙහි “ජිනමාග්දිකංබුඩං” යනාදින් ප්‍රාර්ථනිත කලෝ.

එසේද රත්නත්‍රය පුණ්ණමයා ජනක විසින් යථාභිප්‍රේත ගුණි
පරිසමාපතිගෙහි “විබාධන, උපචේදකාදි අනතර නිශ්කරණ
සිංසනයි.

තවද විසාරගෙසින් පුණ්ණයෙන් පුදනුවන් විසින් ප්‍රාප්තවූ
පුණ්ණ පුප්පනෙයකනං—පෙ—සබ්බසංසොජ්ඣිංගව්ඡන්ති තෙසංම
ඔහලමුක්තමං,සී වදල මඬහලයෙද බුඩාදින් භරණය කරන්න
වුත්විසින් ප්‍රාප්තවූ එවංබුඩං සරනානං—පෙ—හයංවාජමාන
තනංවා ලොමහංසොනගෙස්සති,සී වදල විනේනාත්‍රාසාදි හය
පරිත්‍රානෙද

රත්නත්‍රය පුණ්‍රම සම්බන්ධතා සෛමන්තසංගතන සෞභාසමප්‍ර
 සුකත මහාසුසල වෙතනා සම්බන්ධතාත් විසින් ප්‍රාප්තවූ “සතති
 මෙති ක්‍රියාවේ අපරිනාමය සංවතනනති, තනමෙසතන, සතප්ප
 භාරවතා, ධම්මභාරවතා, සබ්බභාරවතා, සික්කාභාරවතා, කල්‍යා
 ණමිත්තතා, සොට්ඨස්සානා,” යන මෙහි අභිප්‍රේතානී සිඛියෙහි
 පුඤ්‍ය අපරිනාමයද යථා ලබ්ධි සම්පතතියෙහි. අනුසංසකාරාදීන්
 අප්‍රචිතියෙහි අරබ්ධිකාන්ත විබාධි න ප්‍රාප්තියත් විසින් ලභ්‍යවූ
 “අභිමාදන—පෙ—අසුමනෙණාසුම බලං. “ධි” වදාල අසුරාදීන්
 අසිංසතයද අපරිඤ්ඤානිවේශයදැයි යාසනිකයන්ට ග්‍රන්ථ
 ගෞරවයද විධිනාතිවේශයන්ට රත්නත්‍රයෙහි ගෞරවයද. යන
 උභය ගෞරවජනනයද. ප්‍රතිපතති හා ලෝකික ලෝකොත්තර
 ර-අනිමග්ගයද-අභිප්‍රේතනි—

තවද, ප්‍රතිරණරමග්ගයෙහි සියලු බාහිරබන්ධනාර්ථ හයදක්
 ප්‍රථමයන් නිවාරණයද—ග්‍රන්ථි නිපාදන—සෞභි විදිසුණු
 ප්‍රත්‍යාප්‍රත්‍ය නිශ්‍රයද—ලෝකික ලෝකොත්තර සකල සම්පතති
 නිපාදනයද රත්නත්‍රය පුණ්‍රමයද—වච්ඡිතව්‍ය වච්ඡනගෙතු වච්ඡ
 නා සමුත්ථිත ප්‍රයෝජන—සංඥ-නිමිත්ත-කතී-ප්‍රමාණ-ප්‍රායෝ
 ජන-ප්‍රතිඤ්ඤාව-වච්ඡිතිය—නිශ්‍රය-යන තුළින් අනිමග්ගද දක්
 වන්නේ, ජිනමාශ්වකං, යනාදි ගාථාවය, හදලෝදි—

එහි, වච්ඡිතිය, යන ක්‍රියා විසින් පුණ්‍රමයද, බුබ්බං, ධම්මං,
 සබ්බං, කම්මායනං, යන ප්‍රත්‍යක්ෂපදවිසින් පුණ්‍රමාග්‍රහිතද ජින
 මාරාදිකං මොග්ග විධිසංකං, උත්තමං, චරණිං, යන ගුණවත
 ගෙයින් පුණ්‍රමගෙතුද වච්ඡිතිය, ක්‍රියායෙහි, නි ප්‍රත්‍ය විසින්
 පුණ්‍රම ක්‍රියා සමුත්ථිතයෙහිද—වච්ඡිතිය, පවක්ඛාමි, යන ක්‍රියා
 සම්බන්ධ ධාතුන්ගේ සාමාන්‍ය ගෙයින් ප්‍රයෝජනයද, හෙදං, යන
 පදගෙයින්, ප්‍රකරණනාම සඤ්ඤාද, පවක්ඛාමි යන්නෙහි ධාතු
 නි සාමාන්‍යයෙන් බාහ්‍යබිභ්‍යන්තර නිමිතිවිසින්, අභි-ප්‍රත්‍ය
 කරුණ නිමිතතා, සොචුජනානං, යන පදගෙයින් බද්ධවූ,
 බාහ්‍යනිමිත්තද, අභං, යන, නාමපදගෙයින් කතීද, සප්පයොගං,
 ගාථාරං. සමාසෙනා, යන පදගෙයින්, ග්‍රන්ථප්‍රමාණයද, හෙදං
 යන, පද සාමාන්‍ය ගෙයින් මුක්තකත්‍ර යංගික, චිච්ච ප්‍රයෝජනය
 තද, කම්මායනගෙදං පවක්ඛාමි යන්නෙන්, ප්‍රතිඤ්ඤාද පවක්ඛාමි
 යන්නෙහි ධාතු සාමාන්‍යගෙයින් ප්‍රතිඤ්ඤාද.) හෙදං යන්නෙන්
 සම්ප්‍රතිපතිත ප්‍රකරණයද, “කම්මායනං” යන පද ගෙයින්
 වච්ඡිතිය, කම්මායන බන්ධන ග්‍රන්ථයද—එයින්ම නිශ්‍රයද—නි
 වෝය. එහි-ප්‍රථම ගාථායෙන්-සංඥ-නිමිති-කතී-ප්‍රමාණ—
 මුඛ්‍ය ප්‍රයෝජනය තද, දෙවනගෙයින් අනුගංගි න ප්‍රයෝජනයද.

දැනෙනි. තසංමොධාතයෙත්—

සඤ්ඤා නිමිත්තං තත්තාව පරිමාණං පයොජනං
සංඛ්‍යාගමස්ස පුබ්බවිදිනිකංඛං චනුමිවජනාං—කිංකරද
පුච්චි පංචකය හදලෙනම් වෙයි.

මෙසේ රත්නතු පුණ්ණම පුණ්ණජනය එක දෙශයකින් දතයුතු
තදනතතුවැ— පුණ්ණමය: ඵායෙති—නගලක්කණ්-සංචිණ්ණාලක්ක
ණ්ණදු—සොතාජන පුඤ්චථිතය පිණිස දතයුතුය.

න ස හෙ ද ස.

ශ්‍රීදිනය—අලංකාරනය—නෙතනි යය. යන හෙදයෙන්—
ත්‍රිවිධය—එහි—ශ්‍රීදිනයගෙදය.

එකදෙසුපවාර, සම්පුපවාරය, ධාණුපවාරය, ධාණුපවාරය
සද්ධිපවාරය, ගුණුපවාරය-කාරණුපවාරය, තදබමුපවාරය—
ලෙදුපවාරය. එළුපවාරය. “සි” උපවාරගෙදයෙන්—දැනවිණි—
උත්තමයි—

එක දෙස සම්පොච්ච ධාණු ධාණුව සාදිසො
ගුණණු කාරණු තබමේමා හෙදෙළුපවාරයො
සමුදෙදුච මහාදිවෙයි, ගංගායංසසමිච්චපි.

මඤ්චා සො සනති කුඛ්ඛා පචරනති සිහමාණ්ණො
නිලොපවොං. බ්‍රාහ්මණ්ණාමො සස චිසානතං
සිලාදුන්න ක සරීරං සෙමේතා ගුලොච ද සධා“ති”

අ න්‍යා වා සහි යෝ

කාරණුපවාරය, හෙතුපවාරයයි කියත්—හේමේසේයි.

මුකේකිකඵකවිධො තත්ථ. අමුකේකික ද සධාමතො
හෙතුඵලො සදිසොච. ධාණු ධාණී ගුණී පිච
එකදෙසො සම්පොච්ච තදබමේමා හෙද කො පිච.

න ද න්‍යා වා සහි යෝ.

සාම්පො නෙ ය දෙසෙන සහිතවිධාන පාසිකා
තබමේතෙද ගුණතො ඵලතාදත් සාදිසා
සබ්බේකි නොප මේයෙත් නො පවාත් නොතනිගෙදසයි”

උපචාරය තෙරසවිධයයි කියත්—තත්මනගෙහි-බාහුලය තදහි-සබ්බක. යන උපචාරත්‍ය පූජේ කතයෙන් අතිරි කතයි. “ජිනමාරුදිකං” යනාදී භාෂාගෙහි—උපචාරවිධානාය යථාලාභ වශයෙන් දූ කකසුතු.

අභිවඤ්චා “සි” පුණ්ම වෙනනොත්පාදයෙහි. වසුත්‍යය ගුණත්‍යසමරණ සංඛ්‍යාත—විභූතාලබ්ධියෙහි—ප්‍රාග්ධන හවංග වලකානතයෙහි මනොවාදවිජිජන-සත්පත් සුකත විතනවිජි යන ශපතපවනගත්ති—ශපතවෙනනාලෝ මුඛ්‍යවි වශයෙන්. පැවැත්තෙන් ප්‍රථම ජවනවෙනනාව “ඵකදසුපචාර” පුණ්ම යැ මනොවාදවිජිජනය “සම්පූචාර පුණ්මය” හෘදයවසතු ව භාණුපචාර පුණ්මය-වෙදනා-සංස්කෘ-විතන යන කාකිත්‍යය-වෙනනාවට සහජත-නිශ්‍රය වශයෙන්-නිශ්‍රිතකෘතයත් ආණ්ඩුප චාර පුණ්මය-වෙනනාවහැර- සෙසුසංස්කාරසකකිය. සංස්කාර සකකිවශයෙන් සද්ශබ්දයින්-සාදිසුපචාර පුණ්මය ආවායසීය න්ගේ-පුණ්ම ගුණ සමංගිතාව-ගුණෝපචාර පුණ්මය-කායවිඤ්චා වාස්විඤ්චානිත්‍ය කාරණුපචාර පුණ්මය. යොනිසොම ගහකාර ශ්‍රධාමෙමත්‍රි කරුණදිත්‍ය, ඵලුපචාර පුණ්මය. ආවායසීයත්ගේ ප්‍රභවනිය-පහදුපචාර පුණ්මය. විභවනිව්‍ය වජිත-විතතපරුප ගෝද-හෘදයවසතු වජිත කණිප-සාතුආභාරප රූපගෝද නම් මුසුපචාර. පුණ්මය.

මේ මෙහි යථාලාභ, යෝජනායි,

මෙම භාෂාගෙහි එව ශබ්ද භාව නමුදු තදහි ප්‍රශංගයෙන් පුණ්ම ක්‍රියාත්‍යගේ, අත්‍යයොග ව්‍යවචේද, අයොග ව්‍යව චේද. අත්‍යතනායොග විවචේදද, ස්වද්විච්ඡාද, අත්‍ය සංස්කෘතානි වඤ්චා ව්‍යාප්තයත් විශ්ලේෂණය—විශ්ලේෂණයෙහිවර්තන නම් කුමාරදිත්‍ය නිවාරිතව්‍යයත් හෙයින් නොවැදිය යුතුයයි කියත්—අතිතානාගත හගවත්තු පුණ්ම ක්‍රියාවට අත්‍යයොග—වත්මත් බුදුතු පුණ්ම ක්‍රියාවෙන් අත්‍යතනායොග ව්‍යවචේද වඤ්චාව්‍යාප්තයලෝ මෙම කිහි.

ගුණදබ්බක්‍රියානංවා, ව්‍යවචේද වසානිධා
නිසොධා ධ්‍යානධර්ම ඵච, කාලොඵච ධ්‍යානධර්ම
අයොධි කා කො සෙගොපි, ඉදංගෙසං නිදසානං.

නොහොත්—ව්‍යවකත දස්සනය—පකාසනය—විභාවනය—
දීපකය අනුභාවනයයි—පටිච්චසංඛ්‍යාය කෙනෙක්ද කිහි—තත්
වශයෙනුදු—අභිථැඤ්චා යනු සාදරයෙන් වැද යන අභිථා
වකයෙන් ව්‍යවකතයද—වැඤ්චායි: ක්‍රියා විසින් දැකින රත්න
තුය ගුණානුසාරණයෙන් කායවිකල්පය සම්මුඛභාවනා කායපුණ්ණ
ම වෙනතාව හා තත්ගුණ ලබ්‍ධියෙන් වාක්චිකපති සමුසරා
පකවාක් පුණ්ණ වෙනතාවද—තද්වග්‍ය වෙනතානන්‍යයෙහි—
සුච්චරණ අනුචරණ අනුසාරවශයෙන් ප්‍රවිත්තිය—මනොවෙන
තාවද—යන—ත්‍රිවිධවෙනතාවෝ කියනු ලබනුයෙන්

දස්සනයද—යථොක්ත වෙනතා සහජතවුද, ඔවුනට
සුදුසුසේ: සහජතාදි ප්‍රත්‍යවු සම්ප්‍රසක්ත ධර්මයද—අනන්‍යදී
ප්‍රත්‍යවු අනන්තර විකේතාත්පාදයද, ඔවුනට සහජතවු පුරෙ
ජතාදි ප්‍රත්‍යවු හද වැනුවද, ප්‍රත්‍යතද්‍රා නිශ්චිතවු ධර්මයද—යො
නියොමනසකාරවු ගුණානුසාරණ ශ්‍රව්‍යද, ස්වරූපාකාරමමනී
ක කරුණද—සත්පුරුෂෝප නිශ්‍රය, ප්‍රතිරූප දෙශ්‍යාසය—සුචි
කාත පුණ්ණවිද—අත්ම සම්ප්‍රතිබිස: යන. වතුසවකු සමපතනි
සදු, යන අභිථාවකයෙන්—දීපකයද—

මනසින් ව්‍යවහරිත ශබ්දලබ්‍ධියෙන් සම්
ප්‍රපතික වාක්ඛෙදය සම්මුඛභාවන වෙනතාහා අනන්‍යය
වශයෙන් ප්‍රත්‍යසාද ජනන සංප්‍රගත විරතානිවේදයදීත් ප්‍රත්‍යස සච
යෙන්—ප්‍රත්‍යසනනයද—රත්නතුය ගුණපුණ්ණමානිථියත් සො
නාජනාවේදනය කරුණයෙන්—විභාවනයද—තමාසෙක්කාං
ගත භාවය අනුභාවනය කරුණයෙන්—අනුභාවනයද—(අතැ
මිත්‍ර අනුභාවයයි කියත්) යනාදිවශයෙන්—පටිච්චසංඛ්‍යා ශබ්දන
යද අනුමතයි.—

අලංකාරනය.

භාව, 'ය'—විභාවය—අනුභාවය—යන හෙදතුයෙන් හා—
බ්‍යඛය—යන හෙදයෙන්ද; චිච්චවුයේ—අලංකාරනයයි—ප්‍රථම
විකල්පයෙහි—භාවනම්—ශරීරයි—විභාවනම් හෙතුයි—අනුභාව
නම්—අනිශාස ඵලයි—ශබ්දනය හෙදයෙහි—දැනියට මෙහි භාව
නය සමයැ—දීපකයට විභාවනය සමයැ—පකාසනයට අ
නුභාවනය සමයැ—තද්වදීපකයෝ—දස්සන තුන—තිස්සා
වෙනතා, භාවො සරීරතනායිද දීපකං විභාවො කාරණතනායි
ද; පකාසනං අනුභාවො අනිසංසම්ප්‍රත්‍යනායිද—යථා—බ්‍රහ්මදො
භාවො; ගති—විභාවො: සෙදො—අනුභාවො:යිද—සහොප මොදො
රණකෙරත්—අපරවිකල්පයෙහි.

බන්ධනාගාරව්‍යවස්ථාපය, ලක්ෂණිකය, බන්ධනාගාරය, මුහුණත
පාරය, ලක්ෂණිකපාරය, බන්ධනාගාරය සහ වෙනත් බන්ධනාගාරය, වාසය
ලක්ෂණය, බන්ධනාගාරය හෙදනවයකින් උසස්.

මෙහි ප්‍රශ්න, වෙනත්වේ වාසය තත්ත්වයන් වැඩි
විට, යනු වාසයයි. ඒ වැඩිවියේ වාසයයාගේ විකාරය මුහුණ
බන්ධනාගාරය පුළුල්වන විට වාසයේ අනුභාවයෙන්, ලක්ෂණය. ලක්ෂණ
විට වාසය වැඩිවිය යනු ලක්ෂණිකයයි. ලක්ෂණිකයාගේ යථා
කාර විකාරය හෝ සහතික ලක්ෂණිකපාරය. මෙහි වාසයේ
ආශ්වාසය බන්ධනාගාරය, ආශ්වාසය වාසය යනු බන්ධනාගාරය.
තත්ත්වයන්ගෙන් විකාරයන්ගේ යථාකාරය බන්ධනාගාරය
සහ වෙනත්වයයි,

නිසංසාරය විකල්පයේ අලංකාරයයි. නිසංසාරයේ අලංකාර
රහස්‍යවත්වීමේ හා වෙනත් අනුභාව බන්ධනාගාරය වාසයේ සිටින
කල්පය.

අලංකාරය හෙද.
සමාපනයයි.

— 10 —

නිවැරදිවීම.

හානිපදයෙන්, නිවැරදිවීම, ප්‍රශ්නානුපදයෙන්, හිටි
බොහෝ දෙනෙකුගේ නිරූපනය.

බන්ධනාගාරය ලක්ෂණයෙන් එකවිධවැඩි, දෙනෙකුගේ වාසයේ
ලක්ෂණයෙන් බොහෝවිධය—මෙම නිවැරදිවීම.

සොලස හානි නිවැරදි—පදවිතයා සාසනපරිශේෂී
අධිකාරය පද, මහා—නිවැරදිවීම නිවැරදිවීම "නි"

සොලස හානි නිවැරදි.

දෙස නා විවිධයා සුභය පදවිතයා ව ලක්ෂණයෙන්
විශ්වාසයා ආවේණය විස්තර පරිවර්තනය.

වෙඩිවීමෙන් ව පසුකාරය මතරණයෙන් සොලස නිවැරදි
අධිකාරය පරිකාරය සමාපනය පරිකාරය සොලස "නි"

දෙස නානුකාරය විවිධයා සුභය පදවිතයා ව ලක්ෂණයෙන්
ලක්ෂණයෙන් විශ්වාසයා ආවේණය විස්තර පරිවර්තනය
පරිවර්තනයෙන් වෙඩිවීමෙන් පසුකාරය මතරණය

රය සෙ ධනභාරය අධිධානභාරය පරික්කාරභාරය සමාලෝචන
භාරය, සි—භාරසොලසය.

සොලසභාර නිව්වන නම්

දෙසියනෙ අනෙකු එතොයාති දෙසනා, හරනිති. භාලෙ,
දෙසනා එවහාලෙ දෙසනාභාලෙ, දෙසනාහරියනෙ සංථිණි
යනෙ එතෙනාතිවා දෙසනාභාලෙසි—පුකරණානිති රුකනිසි.
සෙස්සෙහිද මෙස්සෙයි.

විවිනාතිඅනෙකු එතෙනාති, විවයො—පෙ—විවයභාලෙ. යො
ජියනෙ අනෙකු එතොයාති-සුනති-සුනති එව—පෙ—සුනතිභාලෙ,
පදං (එලං) නිව්වනි එතොති පදධානො සොච භාලෙ පදධා
නභාලෙ ලක්ඛිතනෙ ධම්මා එතොති ලක්ඛිතො සොච—පෙ—
ලක්ඛිතභාලෙ විසුලෙති මිසිතං එතෙනාති. බුදුභා වතුනනං
බුදුභානං සංගති වතුබුදුභා සොචනාලෙ වතුබුදුභා භාලෙ
ආච්චිතනති ධම්මා එතෙනාති ආච්චො—සොච භාලෙ ආච්ච
භාලෙ—විහරියනෙ අනෙකු එතොති, විහරනි. සොචභාලෙ විහ
රනිභාලෙ පරිවිතරියනෙඅනෙකු අනෙකුති පරිවිතරනොසොච
භාලෙ පරිවිතරනභාලෙ—විවිධංවිදුති එතෙනාති විවිචනො
සොච චෙච්චනො—චෙච්චනො, ව භාලෙ චෙච්චන භාලෙ—
පඤ්ඤාපි යනෙධම්මා එතොයාති. පඤ්ඤාතති සොච භාලෙ පඤ්ඤ
නතිනාලෙ අවනරියනති අනෙකු එතොති ඔතරණො සොච භාලෙ
ඔතරණභාලෙ සොඤ්ඤාතති අනෙකු එතොති සොඤ්ඤා සොචභා
ලෙ සොඤ්ඤාභාලෙ අධිසියති ධම්මා එතොති අධිධානො සොච
භාලෙ අධිධානභාලෙ සංකරෙති පඤ්ඤං එතෙනාති පරික්කා
ලෙ සොච භාලෙ පරික්කාරභාලෙ සමාලෝචිතනති අනෙකු එතො
ති සමාලෝචනො සොච භාලෙ සමාලෝචනභාලෙ දෙසනාය
භාලෙ දෙසනාභාලෙ කියාලොක් පදධානංභාලෙ පදධාන
භාලෙ කියාලොක් සුකතිය.

මෙ හි ප ටි පා වි ය.

සොලසභාර පඨමං. දිසාලොචනෙන දිසා විලොකෙනා
සංඛිප්ප අං කුසෙනහි, නයෙහිනිති නිද්දිසෙ සුත්තංයි"

වදලභෙතිත්—සොලසභාරය ආදියෙහි විසුදුහැර එතිනුදු
දෙසනාභාරය ප්‍රථම කියනුයුතු.

දෙ ස න්‍යා කා ර ස.

අසා ද, දී නවතා නිසරණවිව ඵලං උපායො
ආණ්ණතිව පගවතො, යොගිනං දෙසනා භාගේ

ආවාදය—ආදිනවය නිසරණය ඵලය උපාය—න නියොගය
යන සම්ප්‍රදායවශයෙන් සූත්‍රාභිවබෝධය දෙසනාභාර—
නෙතිය.

වි ව ස කා ර ස.

යං පුළ්ඨිතංව චිස්සජ්ඣංච සුත්තං සංගාම අනුගිති.
සුත්තං සංගාම පථව යො භාගේවිවයොගි නිද්දිවෙය්‍යා,

පදපාච්ඡා චිස්සජ්ඣන සුථිපර අනුගිති ආඥාද ආදිනව නිසර
ණඵල උපාය ආණ්ණති, යන නවප්‍රදායවශයෙන් සූත්‍රාභිව
බෝධය විවයාභාර—නෙතිය.

සු ත්ති හා ර ස.

සබ්බෙ සං භාගණං යා භුමියොව ගොවතේ තෙසං
සුතනාසුතති පරිකාමාභාගේ සුතති නිද්දිවෙය්‍යා.

සූත්‍රාගත ශබ්ද අනිද්දෙදෙනාගේ සුතනාසුතනාවය වෙත්
කොට සූත්‍රාභිවබෝධය සුතතිභාර—නෙතිය.

පද ව ඨා නි භා ර ස.

වමමං දෙසෙති ජිනො තස්සව වමමස්සයං පද ව ඨා නං
ඉති යාච සබ්බ වමමා ඵයොභාගේ පද ව ඨා නො

සූත්‍රාගත වමමන්ති මේ වමමය මේ වමමව ආසන්නයයි
අනෙකුත් පදයාන වමමත් නිධාරණයකොට අභිවබෝධ
ලක්ෂණය සුතතිභාර—නෙතිය.

ල ස්‍ය ණ හා ර ස.

වුත්තමගි ඵක වමෙම යෙ වමමා ඵකලකිණි කෙච්චි
වුත්තා ගවනති සබ්බෙ සොභාගේ ලකිකණේ නාම.

සූත්‍රයෙහි නොආවා වු වමමත් ආවා වු වමමත්යේ ප්‍රාභ්‍යාපදය
තිත් ලක්ෂණ සාහ්‍ය තෙතුවල විශයෙන් සමකොට වමමාභිව
බෝධය ලක්ෂණභාරනම්—නෙතිය.

චතුර්ත්විකා භාෂණය.

නෙරුනුනමගිපායො ඛජන මථ දෙසනා නිදනඤ්ච
සුඛබාපගනුසංඝි ඵසොභාතෙ චතුර්ත්විකා.

සුත්‍රාගත ධර්මයන්, නිරුක්ති අධිප්‍රා නිදන පුමාපරසංඝි යන ස
තරාකාරයෙන්, දූත අභිවබ්බොධ ලක්ෂණොපාය චතුර්ත්විකාර,
නොහුණිය.

ආ ච තත භාෂණය.

එකමිති පදසාතෙ පරිසෙසති සෙසකං පදසාතං
ආචර්වති පටිපකෙඛ ආචරෙට්ඨා නාම සො භාරො.

දෙශනාශාහිත ධර්මයන් සභාග විසභාග පදසාතයෙන් පරිවර්ති
තයකොට අභිවබ්බොධය “ආචරනතාර” නොහුණිය.

චි භ තති භාෂණය.

ධම්මඤ්ච පදට්ඨානං භූමිඤ්ච විහජ්ජතෙ අසංභාරග්
සාධාරණෙ අසාධාරණෙව නෙසසාභාතෙ විහතතිති.

සංකලලවොදන ධර්මයන් සාධාරණ සාධාරණවශයෙන්ද භූමි
වශයෙන්ද පදසාතවශයෙන්ද විභාවනායකොට අභිවබ්බොධනො
පාය හෝ අභිවබ්බොධය “විහතතිතාර” නොහුණිය.

ප ටි ච තත භාෂණය.

කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ නිද්දිට්ඨි භාවිතෙ පඨිගෙව
පටිවත්තති පටිපකෙඛ භාතෙ පටිවත්තනො නාම.

සුත්‍රාගත ධර්මයන් ප්‍රතිපක්ෂයන්ගේ වශයෙන් හෙවත් කුසලා
කුසලයන්ගේ අනෙකානන් විරුධිතය අවබෝධන වශයෙන් පරිවර්ති
තයකොට අභිවබ්බොධ නොපාය හෝ අභිවබ්බොධය “පටිවත්තන
තාර” නොහුණිය.

වෙ ච ච ත භාෂණය.

වෙචචනාති බහුතීභූ සුගතප්‍රත්තාති එකධම්මස්ස
සොඤ්ඤාති සුතනවිදු වෙචචනො නාම සො භාරො.

සුත්‍රාගත එකී එකී පදයෙන් බොහෝ පරිශාය වචන වශයෙන් විස්තරකොට සුත්‍රාච්චිකාධිකාරය “වෙවචනාකාර” නොනැගිය.

ප සංකෘත නි නා ර ස .

එකං හගවා ධම්මං පණ්ණානනිකි විවිධෙහි දෙසෙති
සො ආකාරො නෙසෙත්‍යා පණ්ණානනි නාම සො හාරො.

සුත්‍රාගත එකීඑකී ධර්මයන් බොහෝ ප්‍රඥප්ති විසින් ප්‍රඥප්තිභාවය හැඟවීමෙන් ධර්මානුකූල අවබෝධ නොපායනේ අවබෝධය “පසංකෘතනිකාර” නොනැගිය.

ඛ න ර ඡා නා ර ස .

සොච පච්චුප්පාදො ඉන්ද්‍රිය ඛකාච ආසනනා
එතෙහි ඛගරනිසො ඛගරණො නාම සො හාරො.

සුත්‍රාගතාචාර්යන් පච්චුප්පාදාදීන්ගේ වශයෙන් බහා අච්චිකාධිකාරය හෝ අවබෝධය “ඛගරණකාර” නොනැගිය.

සො ධ න නා ර ස .

විසංචිතමිපඤ්ඤෙ ගාථාසං සුච්ඡිනාස මා රභා
සුඛා සුඛ පචිකඛාහාරො සො සොධනො නාම.

සුත්‍රාගත පද පදවී පුශ්ණ විසංචිතය ආරම්භය යන ලක්ෂණ වශබව නො පාය නේ අච්චිකාධිකාරය “සොධනකාර” නොනැගිය.

අ ධි ට්ඨා න නා ර ස .

එකතන නාස ධම්මා සෙහිවෛ මතන නාස නිද්දිට්ඨා
තෙන විකප්පසි නබ්බා එසො හාරො අද්දිට්ඨාණො.

සුත්‍රයෙහි සාමාන්‍යයයි වදාළ ධර්මයන් අවිකල්පනයකොට සාමාන්‍ය විශේෂයන්ගේ ලක්ෂණ හෙයින් නිබ්බරණයකොට අවබෝධ නොපාය නේ අවබෝධය “අද්දිට්ඨානකාර” නොනැගිය.

ප චි කඛා ර නා ර ස .

සෙ ධම්මා සං ධම්මං ජනනනි පච්චය පරමපරොනා
හෙතුමාසබ්බසිත්වා එතොහාරො පචිකඛාණො.

සුත්‍රාගත ධර්මයන් පරික්කාර සම්බන්ධාන ගෙනු ප්‍රත්‍යයන් විසින් නිබ්බරණකොට අවිච්ඡේදාධි නොපායගෙන් බොධිය “පරික්කාරභාර” නොවේ.

ස මා රො ප න භා ර ස .

බෙ ධම්මාසං මූලා සෙවෙ කතතා පනාසිතා මුනිනා
නෙසමාරොපසි නබ්බා එසසමාරො පනොහාරො.

සුත්‍රාගත ධර්මයන් පදවිධාන වෙවචන භාවණා පහාණ යන විසින් අපි විමර්ශන ලක්ෂණ අවබෝධි නොපාය ගෙන් බොධිය “සමාරො පන” නම් නොවේ.

සො ල ස භා ර සි .

නාය ස ප සඤ්ඤා ස .

පඨමො නන්දියා චතොතා දුතියො ච තිපුකඛලො
සිහවිකකි ලිහො නාම නතියො නස ලඤ්ඤො.

දිසාලොචන මාහංසු චතුත්ථං නය මුතතමං
පඤ්ඤමො අංකුසො නාම සබ්බො පඤ්ඤ නසාගතා.

නන්දියාවතනය තිපුකඛලය සිහ විකතිලිතය දිසාවිලොචනය අංකුසය යන නමින් නාය පඤ්ඤාසයක්වේ.

න න්දා ච ති නාය ස .

නණ්හඤ්ඤ අවිජ්ජඤ්ඤ සමථෙන විපස්සනාස යොගෙනි
සබ්බොති සොජසිත්වා අසං නසො නන්දියාවතො.

නන්දියා අවිජ්ජාය වා පිනියා ආවතොතා නන්දියාවතොතා නන්දියං (ජලජවාය ආවට්ටොචිය නයො වානන්දියාවතොතා) සි චුක්ත ගෙයින් අවිජ්ජාවිච්ඡේදයෙන් තෘෂ්ණා අවිද්‍යා දෙකින් සංකලය පක්ක සුත්‍රාපියද, සමථ විදුකිතාවයෙන් වොදන පාක්ක සුත්‍රාපියද චතුරාර්ථසත්‍යයන්හා යුක්තකොට පරිඤ්ඤාත්‍රය නන්දියාවතන සි.

ති පු ඡ ධ ල නා ස .

සො අකුසලෙ සමුලෙහි නෙතිකුසලෙව කුසලමුලෙහි
භූතංගථං අවිනථං තිපුකඛලං නං නසං ආහු.

නිපුණිය බලනීතිවා—නීති-කාරෙහි උපසුන්තොබලනී, සුඛා සුඛි
භාවං උපනෙතීති තද්ධම්මතා නිපුකකලො‘සි’ යුතතායෙයන් ත්‍රිවි
ධ අකුසල මූලයන්ගෙන් සංතෙලන පාසිකවු සුත්‍රාභිඥද—ත්‍රිවිධ කු
සලමූලයන්ගෙන් වොදන පාසිකවු සුත්‍රාභිඥද, චතුරායසීසතායන්
ගා යුකතකොට අජීවිජානන නායය—නිපුකකලනම්.

සි භ වි ක්‍රි ඩි න නාය ස

**සො නෙති විපලොසෙහි සංකිලෙ සිඤ්ඤෙහි සබමෙම
ඵතං නසං නසවිදු සිහබ්බික්කිලිතං ආහු**

සිහසං වික්කිලිතං සිහසංවිය වික්කිලිතං අසං අඤ්ඤිවා. සිහ
වික්කිලිතො=සි නිර්දිෂ්ටහෙයින්— සමාහිප්පු දෙකිඤ චතුර්විධ වි
පයසීසතායන්ගෙන් සංතෙලන පාසිකවු සුත්‍රාභිඥද සමාහිඤ්ඤයන්ගෙන්
වොදනපාසිකවු සුත්‍රාභිඥද පරිඤ්ඤායෙයන් චතුරායසීසතාය යුකත
කොට අජීවිබොධ ලක්ෂණය—සිහවික්‍රිඩිතනායය.

දිශාවිලොචන නායස.

**වෙසාකරණේ සුභි සෙ කුසලා කුසලා හතිං හති. වුත්තා
මහසා වො ලොකසතෙ හංතුදිසාලොචනං ආහු.**

දිසාභාවෙනදිසති දිසනං අසං අඤ්ඤිවා, දිසාලොචනො සි වුකත
හෙයින්— කුසලාදි ධර්මයන් යථොක්ත නාය පරිදි මහසානුප්පසී
තව්‍යය—දිසා විලොචන—නායය.

අං කු ග නාය ස.

**ඛලොකසිඤ්ඤා දිසා ලොචනෙන උක්ඛිපිසසං සමානෙති
සබ්බෙ කුසලා කුසලෙ අසං නසො අංකුසො නාම.**

අංකෙති අනෙතාති අංකුසො— අංකුසොවිය. අංකුසො=සි යු
තතායෙයන්—සමාහි ආදීන් උප නිත්‍රතකොට—යටකි—නායය ලක්ෂ
ණයෙන් වුකතවිධි අජීවිබොධනොපාය—අංකුසනාය නම්.

යථොක්ත දිශාලොචන අංකුශගත නායයවය යටකි—ත්‍රිවිධ
නායය පරිඤ්ඤා පස්ඨමා කායයෙන්, වුක්තසි—මෙව කීස.

භූමෙසං පන නිණ්ණං නායනං සිඛාය වොගාර නය වය මෙව
ගොතී, හි,

සා ස න ස ආ න.

සාසන පදානගෙහි අටලොස් මූලපදකෙනෙකි. හේ කීර්තියයි,
තණ්හා=අවිජ්ජා=මලානා=දොසො=මොහො-සුභසඤ්ඤා, සුඛසඤ්ඤා
නිව්වසඤ්ඤා. අතභසඤ්ඤා 'ති' කියන ලද අකුසලපද නවකෙකි.

සමථො—විපස්සනා—අලොභො—අදොසො—අමොහො—අසු
භසසඤ්ඤා, දුක්ඛසඤ්ඤා, අනිව්වසඤ්ඤා-අතතභසඤ්ඤා—ති, කීර්
තලද-කුසලපදනවකෙකි. තදුභස පදවශයෙන් අටලොස් මූලපද
දනුයුතු.

යථොක්තයන් වශයෙන් — පටිඨානායවේ. පභවතො—පකා
රෙහිවා, සීයතෙ නිට්ඨතිනිවා—පට්ඨාණං, සාසීයතෙ—සාසනිවා
අනෙතානි—සාසනං, සාසනස්ස පට්ඨානං—සාසනපට්ඨානං—සාස
නමෙව පට්ඨානං—සාසනපට්ඨානං කීයාන්—ආචාරී වුකතිති.

සා ස න න මි

සංකිලෙස භාගියං සුතනං, වාසනාභාගියං සුතනං, නිබ්බේධිභා
ගියං සුතනං, අසෙකඛභාගියං සුතනං, සංකිලෙස වාසනා භාගියං සු
තනං, සංකිලෙස නිබ්බේධ භාගියං සුතනං, සංකිලෙස අසෙකඛභාගි
යං සුතනං, සංකිලෙස නිබ්බේධ අසෙකඛභාගියං සුතනං, සංකිලෙස
වාසනා නිබ්බේධ භාගියං සුතනං වාසනා නිබ්බේධ භාගියං සුතනං,,
තණ්හා කිලෙස භාගියං සුතනං දිට්ඨිසංකිලෙස භාගියං සුතනං, දුච්ච
රිත සංකිලෙස භාගියං සුතනං තණ්හා වොදන භාගියං සුතනං, දිට්ඨි
වොදන භාගියං සුතනං, දුච්චරිත වොදන භාගියං සුතනං යනසොල
ස සුත්‍රයෝ—සාසනසී — චේකියනලද, සායනපට්ඨානය, සංස්ථාන
නතින් සංගාතිනය—

න ද ද හ ර ණ

**කාමකා ජාලපච්ඡන්තා හණ්හා ජාදන ජාදිතා
පමත්ත ඛන්ධුතා බබා මච්ඡාව කුමිණාවුමෙ=පප=**

යනාදි—සුත්‍ර-සම්පකලය භාගියනමි

**නැව්විතො පසනනමිති අප්පකානාම දකඛිණා
තථාගතොසා සම්බුධො අථවා නස්ස සාවතො**

යනාදි සුත්‍රාන්ත—වාශනා භාගිය නම්.

කොඩං ඡෙත්වා සුඛංසෙති කොඩං ඡෙත්වාහ සුඡකිති
කොඩංසු විස මුලංසු මධ්‍යංගහංසු බ්‍රාහ්මණො

අභිසානප්ප සංසනති නංගිත්වාන නංසාවති
කොඩංසු එක ඛමංසු වධං රොචෙමි බ්‍රාහ්මණො

යනාදි සුත්‍රාන්ත—නිජේධිභාගියනම්.

යංසු සෙලුපමං චිත්තං සිත්තං චිත්තංනානුකම්මති
චිත්තං රජනිසෙසු කොපනෙසො න කුප්පති
සංසංගං භාවිතං චිත්තං කුප්පොනං දුක්ඛමෙසසති

යනාදිහු-අසෙකඛ භාගියනම්

මෙසේ සෙසු උදෙසයන්ටද විශ්‍රක්වශයෙන් සුත්‍රොද්ගරණ
කර්තව්‍යයි—පුමොක්ත අසාරස පදයන් අමකොට චෛතෝජන
ධ්‍යානයෙන් වදාළ ශාසනයන්ගේ පැළැත්ම සාසනපදානයි.

සංකෂ්ප වශයෙන් උනාහි නෙතනි සමුහය 'සොලසභාරා-පං
චනයා, වාදසපදා; තෙනති'යි—පුමොක්ත හෙයින්පුද්ගලිංසද්විධි
එහිවාදසපදනම්—අක්‍ෂර—පද-බ්‍යංජන—නිරුක්ති-නිශ්චිත—යන
බ්‍යංජන පද අවිකල්ප—සංකාසන—පත්‍යාසන—විදරණ—විගජන—
උත්තානිකම්ම පඤ්ඤාතනි—යන අභි-දෙවිකාසද්ධි-මෙසේ වාදසප
දයි කුද්දහම බ්‍යංජන අභිසංසි වුක්තයි. මෙසේ සමුදාය නිවර්තන
මග් බ්‍යංජනපදවිභාගහාඅවිභාගලක්‍ෂණවශයෙන් අනෙකවිධකො
ට ධර්මාවබෝධනයෙහි උපායදක්වනුමො නිරුප්තොප දෙශ ඇති
ත්‍රයත්ත්විංසත් නෙතනිතය හදලෝයි—නෙතනි නසයි.

ප්‍රිහමාග්දිකං—යනාදි භාෂා නෙතනිතය විසින් තදනානරවැ
විඤ්ඤායි. හේ මෙසේයි—

"උද්දිත්වා" යනුයෙහි-ශ්‍රවණවෙනනාදිද විඤ්ඤාතනිවයද, "චක්කා
මි" යනුයෙහි, විඤ්ඤාතනිවය හා වාක්ගෙද ශබ්දයද, සමාති විශ්ඤා
ණයෝද, "සොතු ජනාන මජ්ඣය" යනුයෙහි, සොතවාටික විනිත්තා
ත්පාදයද සොතානුගත මනෝවාටික විනිත්තාත්පාදයද ශුඛමනෝවා
ටික විනිත්තාත්පාදයද යනමොහු සමාති ප්‍රසංගායයි —

යථොක්ක ශ්‍රඩාදි සහජාතයෝද තත්තිශ්‍රයෝද තදනුවතියන්
ට පැමිණීමෝද යන සම්පූර්ණ විපාක ක්‍රියා ව්‍යාකෘත සංඛ්‍යාත පඤ්ච
සකකියෝද රූප කුෂලසංඛ්‍යාත පංචුපාදනසකකියෝද යන සිය
ල්ල දුකඛසත්‍යය නොහොත්

වැදිණා පටකඛාමිති වුකත තෙමේද සොතු ජනානංසි—වුකත
යතදු වෙකී සියල්ල උපාදය ප්‍රඥපතිය මුහු පංචුපාදනසකකිය—
හේ—දුකඛසත්‍යයි—“යො යොව සංගරිඤ්ඤ ගච්ඡතිති වුතෙතා සො
සො උපාදය පඤ්ඤාතෙතා තෙ පංචුපාදනසකකියා දුකඛංවංසි” යි
නිද්දිම ගෙයින් දුකඛ සත්‍යය ඵලයවේ- ඵලයද කාරණාකඛ්‍ය සමු
දායෙන් විතා අභාව ගෙයින් භවයට පුළුකාරණාවු තෘෂ්ණා අවිද්‍යා
ට නුදු ගෘහිතය. “තණ්හා සමුදයො භවෙ” යි වුකත ගෙයින් ඒ තෘ
ෂ්ණානොමෝ සමුදය සත්‍යයි.

“අජාය” යනුයෙන් අභී විශෙෂයක්වු සතරවාග්ද ගෘහිතයි.
“මංගො ලොකුත්තරො මනො” යි වුකතායයි. හේ මාගී සත්‍යයි.

“නිශෙධං නාම නිබ්බානං” යි ගෙයින් “අජාය” යනුයෙන්
ම අභී විශෙෂයක්වු නිජාතය වක්තව්‍යයෙන් හේ නිරෝධ සත්‍යයි.

මෙසේ පුළුගාථායෙන් වතුරායඝී සත්‍යය නිර්දිෂ්ටයි.

එහි දුකඛ සත්‍යය ආදිනවයි. මාගී නිරෝධ වය නිසාරණයි.
අභී විශෙෂවු ඵල ධර්මයාත්කෘත ගෙයින් ඵලයි. ප්‍රණාමයෙන් විභ
තනතරායීට ග්‍රන්ථ පරිසමාපනය හා තත් ශ්‍රවණාභිෂයාගයද උපාය
යි. අභීයට මුලොප නිශ්‍රයවු ප්‍රකරණයක් මයා විකිෂිතය තදුත්සාහ
පරිශීලනය කර්තව්‍යයි යන ආවායඝීයන්ගේ අනුසූතය ආනන්දයි.
යමක් අනිත්‍යය හේ දුකයි. හේ අනාත්මයි කියන්නෙන්. දුකසත්‍ය
වු ධර්මජාතය ක්‍යායාභීයෙන් අනිත්‍යය. ක්‍යායාභීයෙන් දුකය. අසාර
කතමයෙන් අනාත්මය. මෙසේ පරිසූතවයි.

මෙම කිහි තෙතාභී කථායෙයි.

“භගවතො සාසනං පරිඤ්ඤාකකං මන ලකඛණාවංශොධ පටිප
ත්තියා. පුඤ්ඤත මුඛාදිති ලියාගෙන හඛ්ඛානාති,

අයතමභ්‍ර දෙසනාහාරො පදෙසා—

වි ම ස හ ර මෙ යි

“පද ප්‍රච්ඡා, විස්සජ්ජ ෨, පුබ්බාපර, අනුගිහි, අසාද, ආදීනව ති

සසරණ, එල උපාය ආණ්ඩු" යි එකා දශාභී නිදාරණ කටයුතු යෙන් " ජෙතබ්බ මාරාදිකං හඤ්ජනතතා " " ජිතමාරාදිකං "

සබ්බ ධම්මෙ පටිවිදානතා "බුද්ධා" නි චූතනං යනාදීන් අනුපද විවය කටයුතු—

වෙපරිදි කී න—අභිධම්මාපිටිකා සංවණිණාසෙහි

ආරාධනාදේශන අනවස්ථාපිතා භාසලාදේශන භාසලං,

එ සේ ම

ජිතමාරාදිකං, යනු සත්‍යාදර්ශන තත්‍යාදර්ශනයන් කෙරෙන්— සත්‍යාදර්ශනයයි. නාමානුකූලතාපසහි නිපාතයන් කෙරෙන්— නාමයි. නාමනාම සම්පාම සමාසනාම තඤ්ඤනාම කිතකනාමයන් කෙරෙන් සමාසනාමයි.

අවසානාව, විග්‍ර, වඥ, කල්මයාරය, තත්පුරාම, බහුත්වීන් කෙරෙන් බහුත්වීයි—තත්ගුණ අතත්ගුණ සංවිඥාණයන් කෙරෙන් තත්ගුණ සංවිඥාණ බහුත්වීයි— අවර්ථිකය ලෝකිකය නොමිනිකය අධිතය සමුපපන්නය යන සතරින් නොමිනිකයි. සාමාන්‍ය ගුණ කීර්තීම් උප ප්‍රාපතිකයන් කෙරෙන් ගුණනාමයි. ක්‍රියා ගුණ ජාතීය දිප්ඝ්භයන් කෙරෙන් ගුණනාමයි. ජාති ගුණ ද්‍රව්‍ය නාම ක්‍රියා සි ඉබ්ද පංචකයෙන් ගුණඉබ්දයි. පුංලිඛන සුත්‍රිලිඛන නාමසංකලිඛන විලිඛන නිලිඛන අලිඛනයන් කෙරෙන් ත්‍රිලිඛන පදයි. සවභාව ත්‍රිලිඛික භේදශෙෂනානුගත ත්‍රිලිඛිකයන් කෙරෙන් වෛශෙෂනානුගත ත්‍රිලිඛිකයි. ප්‍රථමා චිත්තියා තෘතියා වතුර්වි පඤ්චමී ඡෂ්ටී සප්තමීන් කෙරෙන් චිත්තියානායි. වචන විසින් එකවචනයයි. සමාසාදී දශ වචකයන් කෙරෙන් චිත්තියා වචකයි. කර්තුණීදී අෂට වචකයන් කෙරෙන් කම්චාවකයි, යනාදීන් හෝ අනුපද විවය දනුයුතු—

පද්‍යාච්චිවය වනාහි—ජිතමාරාදිකං 'යන මෙහි' ශිලසමාධිතාදීන්ද දර්ශිතයි. එයින් ශිලයනම් විරහි වෙනතා හා තත් සම්ප්‍රයුක්ත තෝය. එයින්ද විරහිත පයභීය ශිලයි. සෙසෙසා අපයභීය ශිලයි සමාධිනම් ප්‍රථමධිතාදියයි. ප්‍රඥානම්, මාහි එල විමුක්ති ආදීහුය. යනාදීන් පද පද්‍යාච්චිවයෙන් නිගමණනය දක්වා විවය කටයුතුය—

වෙපරිදි කීහ. නෙනනි අභි කථාසෙහි

"කිං විචිණ්ති" පදං විචිණ්තානි පදන්තං සංවණ්ණනා නායංව නායං පදං විචිණ්ණෙනානි ආදිතො පඨාය යාව නිගමනා සුත්තාසා සබ්බපදං විචිණ්තානි"නි.

ସ୍ତୁତି, ପିତୃତମ୍ଭ.

පාච්ඡාඛද හදව්වයන් එකවිධවුවද, පාච්ඡික ව්‍යාභිසන්තේ
 අප්පනකඛයෙන්-අදිට්ඨජොකනා පුච්ඡා-දිට්ඨ සංසංදනා පුච්ඡා-
 අනුමතිපුච්ඡා-චිමගිච්ඡේදනා පුච්ඡා කප්පතු නමිත්තාපුච්ඡා යන
 හෙදසංවකසකින්. දෙසනාහතය-

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

විසස්ථරනය තදවීමෙන්, එකවිධය, විස්සප්ප්තව්‍යයන්ගේ බහු
භාවයන් එකංසුබ්‍යා කරණීය විගල්‍යබ්‍යා කරණීය-පටිප්‍රවිණ්‍යබ්‍යා
කරණීය-උපනීය යන ව්‍යුහයන් ව්‍යවිධිභාවය-ප්‍රකාශනයි.

තවය නිරෝපනයෙන් ප්‍රවිණවිවය මෙසේයි; ජනමාරාදිකං
 ඉධිං, යනාදිය, වීජසජ්ජනයෙන්ද නොගොතන-ප්‍රශ්නවශයෙන්ද
 අනුග්‍රහයාගිත-විජ්ජාසජ්ජනයෙහි කියැවූ-නලාකෂණ කීහ

සභාවිතව සමාජයෙහි දිගටම විසඳා ගත හැකි-

හාස්තානුවේ නමබා සුමිජානාව විශාලනා,යි" එහෙයින්

විස්සජ්ඣාන-ඵලයටෙයි පාවිත්‍ර, ගෙතුයි-ඵලදී භූතවිස්සජ්ජනාව,
ගත්තුගුණ පාවිත්‍රයෙන්-අවෙනස් ගෙයිත්, ගත්තුගුණ පාවිත්‍රව උච්ඡ
රණය කටයුතුය-මනසේයන්—

භවත් සයාවාසීයෙහි යුෂමන්ත්‍ර—කාන්තයාන හෙදප්‍රකරණයකර
නානුය. නද්දියෙහි රත්නත්‍රය ගුණදිපික, කෙවැනි ගාථාවක් කිය
විද-සත්‍ර පාවිච්ඡි—මෙය ගාථාවියෙකය නොදැන පුළුඬුත්තෙන් අද
ශ්‍රවණයකා-පාවිච්ඡි—

ජීනමාලාදිකා බ්‍රිබං, යනාදිවු ගාථායි, යනු විස්සජීනායි. යථොක්ත විස්සජීනයෙහිලා-බුදුහු නුදෙක් පව්වාරයන්ම දිනුවො නොවෙයි-ආලංකික සව්වක අංගුලිමාලාදීනුත් දිනුවෝමයයි-ආදි ක්‍රමයෙන්, රත්නත්‍රය ගුණසෛද සාහිසය ගුණදීපකවු මෙවැනි ගාථාවක් දක්වමුයි. විස්සජීන නළසුතු ගාථාමයයිත්-විභජ්‍ය බ්‍යාකරණීය-නම්මේ-සෙසු පාවිජ්‍යවිස්සජීනාවෝද මෙමනයිත් අවගනාවන්යි-

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ତୁତି ।

විඤ්ඤා, සන ඉධිමත්තනා නිසාපඨාණ වාචක කීතකපදවුසුචි
චිතනසංපටිකතාමි, සන, සමාගි-විසේදාණ-නිසාපඨාණ වාචකවු

ආබ්‍යාන අපරවච්ඡායයා සමවේසි-සනාදීන්, පුළුපර, පදසමකො
වෙසනසංය-සමපදයන්හිනි:සෙසපකොට දැක්කයුතු මේ පුබ්බාපරවච්ඡ
යොපදෙයයි—

අ නු හි නි ඩි ව ස.

අනුනිතිවිවය නම්, සංග්‍රහනාමය—හේ උක්තානුගාමය—අනු
ක්තානුගාමය—නද්‍රහයානුගාමය, ත්‍රිවිධය, “ජිතමාරාදිකං, යනාදි
ගාමායෙති-කව්‍යායනස්සහෙදං, යනපදය සංස්කරණයාගේ විභාග
වශයෙන් වුක්තනුයි—නද්‍රපදෙය ලෙසයෙන්— මේ ගාමානොමෝ අවු
ක්තානුගාමනම්—මෙමනයිත් අනුනිතියි,

අ ස්‍යා ද ස.

සුඛවේදනා-සෙෂවනසය වේදනා—ඉස්වාලම්බන යන වශයෙන්
අනෙකවිධය, සුඛවේදනාද, ගෙහසිත නෙකබම සිතවශයෙන්ද,
ඉස්වාලම්බනස. රූපාදි වශයෙන්ද අනෙකවිධය—නාෂණාව, අට
ලොස් නාෂණා වර්ත ස්ථානවශයෙන් බහුවිධය විපල්ලාසය—වාශ
ඔපිදුණි වශයෙන් අනෙකවිධය. තත් හෙදගෙසිත් අස්වාදහෙද
දැක්කයුතු—

ආ දි න ව ස.

ත්‍රිවිධවුම, වේදනා, දුකය, හේ, ත්‍රිභුමක වාතය—හේ-ජාතනාදීන්
පරිවෘත්තන යනාදීන්—නෙත්‍රභූමික සංස්කාරයන් දෙමුත් සැපෙක්
නැතැයි සෙවීම දැක්කයුතු—

හි ස්‍ය ර ණ ස.

කායානු සතිපස්ථානස වඩාලත් මාගීන්—යනාදි චතුෂ්විධ හෙදයද
සවුපාදියෙම නිජාණය-අනුපාදියෙම නිජාණයද—යන හෙදයෙන්
අනෙකවිධය—

ඵ ල ස.

සුතමයඤ්ඤ විනතාමය ඤ්ඤය යනාදිවශයෙන් අනෙකවිධය—

උ පා ස.

සතිපස්ථාන සම්මප්පධාන දකුණිඤ්ඤාදි වශයෙන් අනෙකවිධය—

ආ ණ න හි ස.

දන්දෙව සිල්ලකුට යනාදීන් විධානස ආනත්‍යයි මෙමගාමා
යෙහි ආස්වාදාදීන්ට—උද්ගරණ—සුදුසුපරිදි දතයුතු.

අ ය මෙ ඤ් ටි ව ස ගා රො ප දෙ සො

අය මෙ ස්වල්ප කඩ හි හා රොප දෙකො
වතු බුදු හි හා රස.

නිරුක්තිය-අභිප්‍රාය-දෙශනානිදන-පුළුපරසකිය. යන වතුරු
භියන් විභාවන ලක්ෂණයි, එහි-නිරුක්තියම් පදයන්හි නිව්වන
දක්වීමයි. අභිප්‍රායනම්, දෙශකයන්ගේ අභිප්‍රාය දක්වීමයි. දෙශනා
නිදනනම්-දෙශනා ප්‍රාප්තියට හෙතු වුවයතු නිෂේදයයි-පුළුපරා
නුසකිය වනාහි-අභියකි ව්‍යජනයකි දෙශනාසන්ධි නිෂේදය
න්ධි යනයන්හි වතුස්කයකින් යුක්තය. එහි අභියකිනම්, ශබ්දානි
පදයි-බ්‍යජන සන්ධිකම්, සබ්‍යජනපදයි-දෙශනා සන්ධිනම්,
අන්‍යදෙශනාවක් සමපාදනය කිරීමයි-නිෂේදය සන්ධිනම්, පුළුපරිදි
යකින් අපරනිෂේදයක් සංසාදනය කිරීමයි-

ජනමාරාදිකං යනාදියෙහි මෙසේ දහසුතු-

හි රු කාහි.

ජනමාරාදියො යෙනෙසො-ජනමාරාදිකො-හං-බ්‍රහ්මභිතී-බ්‍රහ්ම
තංබ්‍රහ්මං මේආදීනාහි-සෙසුපදයන්හිද නිව්වන කටයුතු-

අභි ප්‍රා ස.

අනන්තරා විශෙෂනවු ආත්මානිසද, වක්තෘජන ප්‍රශාදජනනවු
පරානිසද, යන උභයානිසන්ගේ නිව්වන ජප්තිකයෝ හුන්වාදි
යෙහි ප්‍රණාමයද කරන්නාහුය-සංසාරදුක්ඛයෙන් මිදෙනු කැමැත්
තෝ තද්ගුණ පෙක්ෂණයද, කරන්නාහුය-න ජන්ම මෙහි අභිප්‍රායි

හි ද හ.

පාව්‍යාචිවයෙහි උච්චරණයකල ප්‍රශ්ණයම මෙහි නිදනයි. නිද
නය, සාධාරණය, අසාධාරණයයි, විවිධය, සාධාරණ නිදනනම්,
අනන්තරායෙහිලා, කාතෘත්වය හෙද ප්‍රකරණයෙන් ශාමාන්‍ය ශික්ෂා
දියයි, අසාධාරණ නිදනනම්-දෘඩබ්‍රහ්මයෙහි ශ්‍රොතෘජනනා නිම්
තෙකාත්පනන කරුණාවහා-නන්තිනිතවු ශ්‍රොතෘජනනාවදවෙ.

අභි ස කිය.

ජනමාරාදිකං, බ්‍රහ්ම, යනු, සත්වගුණවු, විශෙෂනය-සත්වගුණ
වන් වු විශෙෂයකියා, අභියොජනායි, බ්‍රහ්ම, වජ්‍රිනා, යනු ආරම්භණ
අනුක්‍රම කම්මකාරකය, හා ආරම්භණික අනුක්‍රමකම්ම ක්‍රියායි,
අභියොජනායි, මෙසේ අනන්තයදක්වා, ක්‍රියාකාරක පදවශයෙන්-
නිව්වරණය, අභියන්ධියි-

ප ද ස සී.

පදානුයන්-පදානන්තරයෙහිලා, සංසාරයා කිරීම පදසන්ති නමය,

ප ද ස සී ස ය ඩි.

ජිතමාරාදිකං බුධං චන්ද්‍රිකා, මොහවිධං සකංධිමම, උත්තමං සඛංච චන්ද්‍රිකා, හි යනුයෙන්, පුළුචරසන්තිස කටුහු—

අ ය මෙ ණ ච නු බුදු හ හා රො ප ද ස සී

ආ ව භත හා ර ස.

චන්ද්‍රිකා, යන මෙයින්-ශ්‍රධාපුළුචිතන චිත්තොත්පාදයක් දැකීමෙහි ඒ ප්‍රකරණ නිෂ්පාදනය පිණිසද විදග්ධයන්ට ප්‍රශාදජනනයටද පද ස්ථානයි, ඒ විභවනාත්පාදයෙන් යොති සොමනස්කාරාදි සම්පත්ද, තම්මුලක සකල භූතලභාගිය ධර්මයෝ—ආවාහනවෙන්-අනාදරවන්දනායෙන් අයොති සොමනස්කාරය හා ත්‍රිවිධවිපතනීහුද, පහලවෙන්. ඒ ප්‍රකරණානන්තරාදියට ආසන්නයි—යනාදීන්—සමීපකුලභාගියෝ ආවාහනවෙන්—මෙසේ සකල කුලකුලයන් හා ලොකොත්තර ධර්මයන්ද, ආවාහනකොට දතහුයි.

අ ය මෙ ණ ආ ව භත හා රො ප ද ස සී

වි හ නති හා ර ස.

සංකෙලන වොදන ධර්මයන් සාධාරණ, අසාධාරණ, වශයෙන්ද, භූමිවශයෙන්ද, පදස්ථාන වශයෙන්ද, බෙදීම් ලක්ෂණයි, ජිතමාරාදිකං, යනමෙයින්, සාසනානුග්‍රහ අභියස ගුණදර්ශිතයි. හේ ශීලාදී වශයෙන් අනෙකවිධය “චන්ද්‍රිකා” යනමෙහි භයලාභ කුලාචාරා ශ්‍රධා පුළුචිතමාදී අනෙකවිධ වන්දනා කෙරෙන්. ශ්‍රධාපුළුචිතම වන්දනායි ‘බුධං’ යනමෙහි, බුධබුධ. පථෙවකබුධ. සාවකබුධ. සුතබුධ; යන වතුර්විධ කෙරෙන්, බුධබුධවු, තථාගතයෝයි. ‘ධම්මා’ යන මෙහි, මාගීථල නිමාණ පයඝාප්තිධර්මයි—සඛං, යනමෙහි, අසවාය්සඛංයමුතයි යනාදීන් විභජනය කටුහු—

අ ය මෙ ණ වි හ නති හා රො ප ද ස සී

පථෙවකන හා ර ස.

චන්ද්‍රිකා, ශීරත්තනුය ප්‍රණාමයෙන්, ස්ථාප්තිඥා නාමයෙන් අති නිෂ්පාදනයෙහි සාමන්තසජ්ජනක වෙයි—මේ ප්‍රකරණයෙන්ද, පාලය නිවා බොධාදි බොහෝ ප්‍රයෝජන වෙයි—ප්‍රච්චනානුරූපකොට ප්‍රකරණකරණයෙන් නුද්දුග්‍රහ ධාරණාදී පරිශීලනයෙන්—ප්‍රතිසම්පිද්ධි

අනුප්‍රාප්ති නිසාත්—මානාභිමාන ගම්‍යතාකාරො පාරමිතාදීන් දුරි
කරණය වෙයි, ශ්‍රී චුබ්‍රපාලි විරෝධයෙන් කෘතකම් ශ්‍රොතෘජනතාවටද
තබ්‍රෙකුයෙන් උපාරමිතාදීන් ජනකවෙයි යනාදීන් සුදුසුයේ—ආච
රිතයකොට දැක්කයුතු—

අ ය මෙ ජ ට ප රි ව ත්‍ය න භා රො ප දෙ සො
වෙඩ් ච න භා ර ය.

“ ජනමාරාදිකං ” ජයිතබ්බ අනුකාදිකා, බ්‍රහ්ම දසබලං, සන්ථා
රං, ධම්මං නවලොකුත්තරං—සුගතවචනං නියතාන පටිපදාං, ‘සබ්බං
සුපටිපන්නං—පුඤ්ඤකම්‍යතානුකං සමුතං යනාදී පරිසාය වචනවශ
යෙන් සුදුසුයේ—දැක්කයුතු—

අ ය මෙ ජ ට වෙඩ් ච න භා රො ප දෙ සො
ප ඤ්ඤ ත්‍ය න භා ර ය.

“ ජනමාරාදිකං ” යන ශබ්දය, ශීලසමාධි සමුදායයන්ට උපති
බ්බ ප්‍රඥප්තියක—ශීලසමාධියාදී වශයෙන්ද—වෙනසක වෙනතා
ශීල වශයෙන්ද, ධ්‍යාන කාමාවචරාදී වශයෙන්ද අනෙකවිධය—
බ්‍රහ්ම—යන ශබ්දය, සමුදායන්හට ප්‍රතිලාභ ප්‍රඥප්තියක යනාදීන්—
අනෙකවිධ ප්‍රඥප්තියාවය ආලංකාරයෙන් දැක්කයුතු—

අ ය මෙ ජ ට ප ඤ්ඤ ත්‍ය න භා රො ප දෙ සො
ඛතරණ භා ර ය.

“ ජනමාරාදිකං ” යනමෙහි, ශීලය—ශීලසංකෘතිය—සමාධිය—සමා
දිසංකෘතිය යනාදී මාර වශයෙන් ඔතරණයද—

ශීලයන් කෙරෙහි හුදු—විරහි වෙනතාදි හු සංසාර සකතිය—
තත්ත්වප්‍රසන්න වෙදනා—වෙදනාසංකතිය—සාදා සංඥාසංකතිය—
විඤ්ඤා, විඤ්ඤාසංකතිය—යනාදී සකති ඔතරණයද—

“ වන්ධිතා ” යන ශ්‍රමාවෙනතා ප්‍රසන්නවු විනිශ්චයන්පාදයට—නිශ්‍ර
යවු, වසනුරූපය. තත්ත්වශ්‍රයවු සතරමහා භූතයෝය—යනමොහු
රූපසංකති ඔතරණය, යනාදීන් පටිච්චසමුප්පාදනය ඔතරණය
වනපරිදි දැක්කයුතු—

අ ය මෙ ජ ට ඔතරණ භා රො ප දෙ සො
සොධන භා ර ය.

පදනුභි, ආරමුඛනුභි විමාරණ ලක්ෂණවිසින්—මෙම ගාථායෙහි,
යට කියනලද ලෙසින් වොදනා ඇතිකලාපරිහාරය පිණිස මෙය

ව්‍යාපාරය යනු ආරම්භකවිසි ජිනමාරාදිකං, යනාදිනු - පදගුණය පිණිස
සංව්‍යාහාරය-ඊජ්ජිතානි සිහියම පදගුණයවෙයි-

අයමෙත්ථ සොධන භාරොපදෙසො .

අ ය ම ට්ඨ න භා ර ය .

එකතන වෙමනන විචාරණ ලක්ෂණයෙයින් ' බුද්ධිං ' යනු සාධාරණයෙයින් එකතනතායි, ජිනමාරාදිකං, යනු ගිලසමාධාරාදිනු විශේෂකයෙයින් වෙමනනතායි, ' බුද්ධිං ' යනු - ලෝකිකාදී අන්තර්ගත ප්‍රශංසාවන හෙයින් - එකතනතායි " මොහවිධංසකං " යනු විශේෂකයෙයින්, වෙමනනතායි, සසංසං යනු සමුග්ගයට සාමාන්‍යත්වයෙන් එකතනතායි - උපාතමං යනු, නානාගුණ විශිෂ්ට භාවයෙන් - වෙමනනතායි, යනාදින් දැක්කයුතු - එකතනනම් විශේෂයයි. වෙමනන නම්, විශේෂණයයි, නොහොත්, එකතනනම් - සියල්ලට සමබවය, වෙමනනනම්, අධිකබවය -

අ ය මෙ ත්ඨ අ යි ට්ඨ න භා රො ප දෙ සො

ප ට්ඨ ක්කාර භා ර ය .

පරික්කාරයයි, කියනලද, හෙතුප්‍රත්‍යය දෙදෙනා නිච්ඡරණය කටයුතුයෙන් - විජය - අංකුරොත් පනතියට අනන්‍ය සාධාරණත්වයෙන් හේතුවෙයි - පාචුච්ඡාදී, ආධාරොපකාර වස්තුන් - අංකුරාදීන්ටද, සාමාන්‍ය සාධාරණ - හේතුවෙයි, විජය - වැනිවුහේතුව ප්‍රත්‍යතම, පාචුච්ඡාදීන් සාදනසු - එලයහා ප්‍රමාණිතවු හේතුව. කාරණප්‍රත්‍යතම එලයහා සමානවුව කාරණා හේතුවයි -

" ජිනමාරාදිකං " යනවෙහි, ශීලාදීගුණ දර්ශිතයි, ඔවුන්කෙරෙන්, ශීලයට සාධාරණත්වයෙන් - හිරිමතප් ආදීහු හේතුවයි - අසාධාරණත්වයෙන් - ශ්‍රධාවිසි ප්‍රඥාදීහු හේතුවයි. සතර සම්පත්ති, චත්‍ර, යොනිසොචනස් කාරයෝ, කාරණයි මෙසේ සෙස්සන්ටද දැක්කයුතුය -

අ ය මෙ ත්ඨ ප රි ක්කාර භා රො ප දෙ සො

සමාරොපනි භාර ය .

පදට්ඨාන, වෙවචන, භාවනා, පහාණ, යනමොවුන්ට, ආරොපනය කොට, ප්‍රකාශකිරීම ලක්ෂණයයි. වැරදිකොට, වැරදිකොටත්ගේ අනිසන්, කාසවාචිමනා සුවරිත වශයෙන් ත්‍රිභිධ සුවරිතයෝ සම්භවෙන්; ඔවුහු පුණ්‍යාදි ශබ්දයන්ට පදසමානයි එයින් කාසවාක් ශීල

සකකිසි, මනො සුවර්තයෙහි, අනන්දා අව්‍යාපාදයන් සමාධිසකකිසි, සමග්දූෂිත, ප්‍රඥාසකකිසි, ශීලසමාධිසකකිසියෝ සමථසි, ප්‍රඥාසකකිසි, විදගීනාසි, සමථස. රාගවිරාගයෙන්, චෙතොවිමුක්තියට පද සථානයි; විදගීනාව, අවිද්‍යා විරාගයෙන්, ප්‍රඥාවිමුක්තියට පදවිථානයි. තොනිසොචතස්කාරාදීන් හේතුපෙන්, සමග්ප්‍රධානාදීන්හා සතිපට්ඨාන මාර්ගද්‍රිද වඩන්; භාවනායකතියෙන් සමාකුසල ප්‍රභාණයවෙයි; තවද, සකස්ව ග්‍රන්ථනිමිතයෙන් තද්ද්‍රිග්‍රහණයෙන් පාලනාවිච්ඡේදයට, පදවිථානයි; එය සමග්ප්‍රතිපත්තියටද, පදවිථානයි; ප්‍රතිපත්තියෙන් සමථස, විශ්වවිතන ප්‍රභාණයි; විදගීනාව තද්ද්‍රිග්‍රහණයි. තවද, තවද, මාර්ගයෙන්, එය සමුච්ඡේද ප්‍රභාණයි; එයින් සතරථලයවේ, එය, ප්‍රතිප්‍රභාණය ප්‍රභාණයි, නිමිණය නිශ්කරණ ප්‍රභාණයි. සෙත්සමමමනයිත් දැක්කයුතු—

අ ය ම ම භ් ස ම ම රො ප න හා රො ප දෙ සො

මෙසේ සැකෙවින් සොලස ගාරොපදසයි.

තඤ්ඤා චරිතනායක.

ජිතමාරාදිකං, යනමෙයින් ගිලසමාධිතාදීන් දර්ශිතයි. ප්‍රභාස කවු සමථවිදගීනා ග්‍රහණයෙන්, ප්‍රභාතව්‍යවු තාපණා අවිද්‍යාවෝ සමුදය සත්‍යයි.

සමථවිදගීනාවෝ මාර්ගිකයයි කාරණාගෙනුමු සමුදයසත්‍ය ග්‍රහණයෙන්, ඵලයවු දුඃඛසත්‍යද ගෘහිතයි.

ආරමුණික මාර්ගිකයාගේ ග්‍රහණයෙන්, ආලමනවු නිරොධ සත්‍යද ගෘහිතය, මෙසේ ප්‍රථමදිශා දැක්වීමෙන්, චෙතොවිමුක්තියද විනිස දිසායෙන් ප්‍රඥා විමුක්තියදවේ; තඤ්ඤාචරිතනාය භූ මි යි.

නිසුකකලනායක.

ජිතමාරාදිකං, යන මෙයින් වක්‍රාව්‍යවු ශීලප්‍රඥ සම්ප්‍රසූත විපත්තාත්පාදයෙහි විශේෂ ව්‍යයෙන් අලොභාදි ත්‍රිවිධ කුසලමූලයන් ගැණීමෙන්, ප්‍රභාතව්‍යවු ලොභාදි ත්‍රිවිධ අකුසලමූලය තුළ ගෘහිතයි තත්ගෘහණයෙහිලා ලොභ වෙස මොහයන්හා එක්වසිරි අකුසලවු තුළගෘහිතය, මෙහි ප්‍රථමවිගිය තානිස දිශාගෙයින්, අප්‍රණිහිත විමොක්ඛ අනිමිත විමොක්ඛ සුත්‍යන විමොක්ඛයුද දර්ශිතය නිසුකකලනායකයි.

සිංහ වික්‍රමික නාමය.

ජිනමාරාදිකං—යනමෙයින්, යපොකතා විනේනාත්පාදය ගැනීමෙන්, තත්කාරණවු ප්‍රඥව ගෘහිතය: ප්‍රඥනොමෝ පසුද්දිජ්‍යයයි. තත්ග්‍රහණයෙන් තදුපතිග්‍රයවු සතිජ්‍යයද; උස්සගණ ලක්ඛණවු විරිසිජ්‍යයද අපිලාපන ලක්ඛණවු සතිජ්‍යයද; අවිකේප ලක්ඛණවු, සමාධිජ්‍යයද, හනුලාමෙන්. තත්ග්‍රහණයෙනි සුභසුඛතිතාදි විපල්ලා සසිනුදු ගෘහිතයි. දිසාවිලෝකයද යපොකතනායින් දතයුතු— දිසාවිලෝකන අංකුසයනවය, සුමොකතයන්ගේ සාධොපකාරයෙන් වුක්කයි—එහෙයින් විසුංප්‍රයොග අවිවක්ෂිතයි

ප ච න යො ප දෙ ය යි

සාසනපට්ඨානය.

වජ්‍රිනා, යනමෙහි—වාසනා භාගියනිය ලැබේ. “මොහවිධංසකං ධමමං” යනමෙහි නිබ්බදිතාගියනිය අසෙකකභාගියනියෝ ලැබෙත්, ඒනිස ගාථායෙහි පවකතාමි යනමෙහි වාසනාභාගියද “සොතු ජනානමන්තං” යනමෙහි නිබ්බදිතාගිය අසෙකකභාගියෝදලැබෙත් මෙසේ ගාථාවය, ප්‍රත්‍යෙකක්තෙහාගිය නම්වේ. ශාසන ප්‍රසාදනොපදෙශයි—

හෙ තති න ස ස මා ජ න ස.

සං වණ්ණ නා න ස,

උලලිගවුතති සමබ්බි, වසෙන නිව්ධොනසො
උඩංලිමෙග නසු ලලිඝගං, ඉතිනා සතිතං මතං—
උදෙසං ලිගතසුලිඝග, මිතිආවාරියා පරෙ
ලක්ඛණසති වුතතිව, වුතතිනසොව ගමසතෙ—
අජ්ඣාගරිනා සමබ්බො, සමබ්බො නිව්ධියතෙ
උදගරණ මෙනෙසං, පාකටංසබ්බ සොසියානි

කියනලද වශයෙන්—උල්ලිඝගතය, වුතතිතය, සමබ්බිතය, උල්ලිඝගසමබ්බිතය, වුතතිසමබ්බිතයයි පවහෙද හෙයින්—“සෙසං ඉති පසන්ධරං නිලෝකමහිතං ඉති නිලෝකෙන අභිපුජිතං” යනාදිවශයෙන් වණිතිසපදය උචරණකොට වණිණනා කිරීම උල්ලිඝගතයයිද.

“දයා මෙහතා සිනෙහස්සභාවො යි” යනාදිවශයෙන් කාතෘයන වෘත්තීමෙසද වණිණනිය පදය උචරණය නොකොටම යථා

සභානසිතපද වණිනාව වුද්ධනසයිද—උත්තමභික්ෂුණංගුනි සඳ්ධ
 භොසිද්—සෙට්ඨං තිලොකමහිතං අග්ගං බුඩං අභිවඤ්ඤාආලං ධම්
 මච උත්තමංගනව අභිවඤ්ඤාති, යොජනාසී, කියාද, වණිනියපදසෙ
 හි ඇත්තාවුද පදයන් සමබ්බකිරිම වශයෙන් වණිනාවද; ඉතිශබ්ද
 යාගේලාබිමච හේතුපදයන්ගේ වශයෙන් වණිනාවද සමබ්බකසයි
 කියාද; උත්තමංගුනි, උඩවතමත්තා බුඩංගුනි බුද්ධතීති බුද්ධායනාදි
 වශයෙන් වණිනියපදයන් උඩරණයකොට ඉතිශබ්ද ලාභහේතුපද
 වශයෙන් වණිනාව උල්ලිඛන සඳ්ධකිතසයිද.

වුඩමහි අනෙතාතිවචනං, අරියතෙ ඤායතෙතිඅනො යනාදීන්
 වණිනිය පදයන් නිව්වන වශයෙන්, ඉතිසමබ්බවද වණිනාව වුත්
 තිසඳ්ධකිතසයිද; යනහෙද විසින් පසෙයි.

පදවණිනාය, අභිවණිනාය, පද්ධවණිනාය, යනාදිවශයෙන්;
 අභිවඤ්ඤාති අභිවඤ්ඤා, පුරිසොති පඨමෙකවචනං යනාදීන් පද්ධා
 රවණිනාව, පදවණිනාසිද, ගණනාසමුහො, පවත්තසීති කප්පි
 යනුවෙන් අනුභාවාර වණිනාව අභිවණිනායයිද උත්තමංගණනාති
 සමබ්බකො, සෙට්ඨං තිලොකමහිතං අග්ගං බුඩං අභිවඤ්ඤා යනාදීන්
 අභිවයන්ගේ, අනෙතානාසපද සමානසකොට ලිඛපදයන්ගේ වණි
 නාව පද්ධවණිනාසිද කියාගෝ ත්‍රිවිධවයි.

පදසංවණිනාව වනාති ලිඛපද විභතීපද පච්චයපද ධාතුපද
 යන වණිනා වශයෙන්ද, ලිඛපද්ධා විභතීපද්ධා ප්‍රත්‍යපද්ධා
 ධාතුපද්ධායන වණිනාවශයෙන්ද අප්‍රකාරවෙයි.

සෙට්ඨනාති පසඨතරං අස්ස ඉති තස්ස යනාදීන් උපසමිතිපාන
 නාමලිඛපද වශයෙන් වණිනාව ලිඛපදවණිනායයිද. පුරිසොති
 පඨමෙකවචනං පුරිසො භික්ඛු, පුරිසො අග්ගිනාතිවිත්ති යනාදීන් විභ
 තීපද වශයෙන් වණිනාව විභතීවණිනායයිද, සෙය්‍යනාති පස
 ඨතරං යනාදී ප්‍රත්‍යානුභාවාර වශයෙන් වණිනාව ප්‍රත්‍යවණිනා
 යයිද.

වනබාමිති, භාසිස්සාමි, ලභනාති නිපට්ඨිකිනාති, යනාදීන් ආ
 ක්කාත වශයෙන්; ධානුභොධාර වණිනාව ධාතුවණිනායයිද,
 තිලොකමහිතනාති තිලොකකන පුජිතං, සෙය්‍යො සෙට්ඨාති ජෙඨ
 තරො යනාදීන් සමාසකිත ලිඛපද්ධා වශයෙන් වණිනාව ලිඛ
 පද්ධා වණිනායයිද.

කරිස්සනාති කරිස්සාමි භාසිස්සනාති භාසිස්සාමි යනාදීන් ආකකා
 න විභතීවශයෙන් පදවණිනාව විභතීපද්ධා වණිනායයිද,

ගව්‍යන්තොති ගව්‍ය්වානො මරන්තොති මරවානො යනාදීන් කිතකප්‍රත්‍ය වශයෙන් පදවණිණාව ප්‍රත්‍යපද්‍රව්‍ය වණිණායයි;

සුබොධුං නි සුට්ඨුඤාතුං ජාතන්තොති බුද්ධිනො යනාදීන් කිතකධාතු ප්‍රත්‍යවශයෙන් පදවණිණාව ධාතුපද්‍රව්‍ය වණිණායයි කියනු ලැබේ.

අභිවණිණාවචනාහි, ලිඛිතාභිවණිණාය, විභක්තාභිවණිණාවය, ප්‍රත්‍යසාභිවණිණාය, ධාතූභිවණිණාය, පද්‍රව්‍යභිවණිණාය, විභක්ති පද්‍රව්‍යභිවණිණාය, ප්‍රත්‍යපද්‍රව්‍යභිවණිණාය, ධාතුපද්‍රව්‍යභිවණිණාය අභිධෙය්‍ය පද්‍රව්‍යභිවණිණායයි නාවහෙදයකි-අග්ගන්ති, උත්තමං, අමලන්ති, නිමමලං, තෙනනාති, කච්චානෙන යනාදී වශයෙන් උපසගීති පාත. නාමලිඛිතපද වශයෙන්; අභිවණිණාව ලිඛිතාර්ථවණිණායයි.

වක්ඛුචතස්ස අභිති වක්ඛුමා කරුණාය නිසුන්නොති කරුනිකො දක්ඛිනාය අරහතීති දක්ඛිණෙය්‍යා යනාදීන් තඛිතප්‍රත්‍යාර්ථ වශයෙන් වණිණාව ප්‍රත්‍යාර්ථ වර්ණණායයි.

පචනතිත්තාහි, උපපජ්ජාභි, සම්පට්ඨානසීති, කථෙයි; යනාදීන් ආකාශාත ධාතූර්ථවශයෙන්; වණිණාව ධාතූර්ථවණිණායයි.

චිතෙරිත නයෙනාහි, භගවතා දෙසිතනසෙන, උග්ගත තමසනා උත්තමං, යනාදීවශයෙන්; සමාසතඛිත ලිඛිතපද්‍රව්‍යභිවණිණාව ලිඛිතපද්‍රව්‍යභිවණිණායයි.

සක්ඛාවස්සනති සංසරිං (සංසරංසිණො) ලහෙති ලභ්‍යස්සාමියනාදීන් අකාශාත විභක්තාර්ථ වණිණාතාව විභක්තිපද්‍රව්‍යභිවණිණායයි.

ධාරයමානො, ධාරෙතීතිවා ධරෙමා දස්සියමානො දස්සෙන්නො යනාදීන් කිතකප්‍රත්‍යසාභිවණිණාව, ප්‍රත්‍යස පද්‍රව්‍යභිවණිණායයි.

කිරිතීති, කරුණා පරද්‍රව්‍යං නික්ඛිපති, අපනෙතිහිඅත්ථා, යනාදීන් කිතකධාතු ප්‍රත්‍යසාර්ථවශයෙන් වණිණාතා ධාතු පද්‍රව්‍යභිවණිණායයි.

සථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානෙ සතෙත චතුස්ස අපායෙසුච සංසාර වට්ටුකෙව අපතමානෙ කතා ධාරෙතීති ධරෙමා-පරික්ඛන්ති විසෙසො ධරෙමා වණිකීයති අත්ථා භික්ඛායාති වණිණාතා අවිකාකථා යනාදීන් සකල පද්‍රව්‍යසාමි වාචකවණිණාව අභිවණිණායයි කියනු ලැබේ.

නමද,

සමබ්බසාසන පදානුසාරි පදානුසාරි පදානුසාරි

වොදනා පදනුසාරි පදනුසාරි පදනුසාරි, සි සුචිත්

සමබ්බ පදවණිකා පදවිනාසා පදවණිකා පදරථසංවර්ණනා පද විග්‍රහ සංවර්ණනා වොදනා සංවර්ණනා පරිහාර සංවර්ණනාහි භවි වධිවෙයි.

ව ඡායා නා න ස නි මි.

මෙසේ ප්‍රණාමශාථයෙහි-ග්‍රන්ථ ගරුදෙශාසනරණයද, ප්‍රණාම ප්‍රයෝජනද, ශබ්දනය නෙතනිතය-සංවර්ණනානායොප දෙශද, දක්වා අනුපදවර්ණනාව පුළුස්සන වුක්කනානු සාරයෙන් මෙසේයි.

ජිනමාරාදිකං, යනාදී ගසින් වාක්ප්‍රණාමය-ආවායනීය සසථ වරයන් විසින් කියනලදී-තබ්බකුචෙන් රතනත්‍රය කෙරෙහි, තමා ගේ ප්‍රශාද ජනනයද-එය නුවනැහියන් ආරාධනාවටද, එය සව ග්‍රන්ථොද්ග්‍රහණයටද-එය වචනාඥාවලොඛයටද-එයදූෂටධර්ම සාම් පරාසිකාඥා නිශ්පාදනයටද සි මේ පරමපර යොජනා සමබ්බසාසන.

තමාවිසින් වුක්ක ප්‍රණාමයෙන්වැද, උද්ග්‍රහණාරබ්ධ යොනාජන නාවගේද අනන්‍යාය විශොභණය 'ප්‍රකරණ ප්‍රයෝජන සමබ්බසාසන'

අභිධෙය කරණප්‍රකාර ප්‍රකරණාභිධාන ප්‍රයෝජන යනමොහු කුමටයයත් විදිනාභිධෙය ඇතිකුල පුත්‍රයන්ගේ උද්ග්‍රහණාඥාය උඤ්ඤ අභිධෙය කථනයද උද්ග්‍රහණයෙහි උත්සාහවත්වනු පිණිස කරණ 'ප්‍රකරණයනා ප්‍රයෝජන කථනයද ව්‍යවහාර පහසුපිණිස අභිධාන කථනයද වක්‍යව්‍යසි මේ හේතුඵල සමබ්බසාසන පදවර්ණ නා යි.

ජිනමාරාදිකං ඉති එකංපදං බුබුංඉති එකංපදං ධම්මංඉති මොහ විධංසකං ඉති-වර්ජනා-පෙ-සප්පයොගං, උත්තමං, සබ්බං, කච්චාය නං, ච, වණ්ණිකානි එකං පදං-මෙසේ මේ ශාථානොමෝ, එකා දස විභක්‍යානන පදනැති වෙයි.

කච්චායනිසංඝාති-එකංපදං, හෙදනති-පෙ-අහනති, සප්පයොගං යථාරහං, යොතු ජනානං, අනාය, පවකබ්බි, සමාසනො, මෙසේ මේ ශාථානොමො විභක්‍යානන පදවිහාග විසින් නවපදනැතිය-

මෙසේ අභිවිඥාපි තනුයෙන් එක ලක්ෂණිකවූ විභක්‍යානන පදවිසින් විභාගවන්නි පදවිනාසා සංවර්ණනායි.

ජනතාරාදිකං බුධිව මොහවිධංසකං ධම්මංව උන්නතංසුඤ්ඤාව වන්
 ඤිතං කව්වායනව වන්දිතා සොතුජ්ජානං, අන්තං කව්වායනස්ස
 සප්පයොගං යථාරහං හෙදං සමාසනො අහං පවිකතාමිධි, මම් පද්ධි
 ස ම ද්ද ය වේ.

ජනමාරාදියං බුඩං වන්දිතා මොග විධසකං ධම්මං වන්දිතා, උත්තමං සභිඝව වන්දිතා වණ්ණකිතං කම්මායනව වන්දිතා සොතුජ්ජානානං අජාය කම්මායනත්ථ සප්පසොගං සථාරගං හෙදං සමාසනො අගා පට්ඨකාමිති හෝ මේසමුදයානීය දන්ත්තං—මෙකී අජීව සමා පායානුසාරී සමබ්බසයි කියනු ලැබේ.

ජනමාරාදිකං, අනවසෙසං අත්තනොවෙරං ජයන්තා චක්කව
ත්තරාජාවිය, ජනිතබ්බපචමාර-ආලවක-විඤ්චමානවිකා සච්චකාද
යො-ච්ජයන්තං බ්‍රහ්ම-වජ්‍රිනි, හයලොහකුල ආචාරවිරහෙන ස
ක්කච්චං. කායවථි මනොවාරෙහි, නමස්සිනි-මොහවිධංසකං, අස
නිවක්කාදිහි භංගොවිය මොහ සාධාරණ සබ්බආකුසල භංජනං-
ධම්මව, සපරියන්ති, නවලොකුත්තර ධම්මව-උත්තමං, සබ්බජ
නෙසු විසිට්ඨපනෙනා රාජාවිය-සබ්බකලාණං පුපුර්ජනෙසු සෙ
ට්ඨං-සංඝංව-අට්ඨාරියපුග්ගල සමුහංව-වණ්ණිකං-චක්කවත්තරී
රාජෙන ථොමිත මහාසෙට්ඨිතනංවිය-සමාසඤ්චුචේන ථොමිතං
ක්කච්චායනව, මහාකච්චායනථොරව, වජ්‍රිනි, හයාදිවිරහෙන කා
යාදිවාරෙහි නමස්සිනි, සොතුජනානං, සොතුජන සමුහානං,
අනාය, සග්ගමොක්ඛ පසොජනානං, කච්චායනස්ස කච්චායනපක
රණස්ස, සප්පයොගං, සහොදගරණං යථාරහං හෙදුනුරුපං හෙද
සද්දුපකාරං, සමාසනො, නානිද්දාර නානිසංඛොපච්චෙසෙන, අහං
පචක්කාමි, භාසිස්සාමි සි මෙසේහෙත් සබ්බ, මේ උපමා සමානිකාසි
කියනු ලැබේ-සථොක්ත උපමා සමානිකාසෙතිලා, කියනලද 'ජන
මාරාදිකං' යනාදී විශෙෂ්ඨ පදයන්ගේ විශෙෂනවු උපමා වර්ණනා
පදයන් ආදියෙහිලා තදනානතරව එය එසේම තබනුවිසින් ලක්ෂි
තව් ජනමාරාදිකං යනාදිහු හේතුසමානි නම, අනවසෙසං වෙරං
ජයනෙනා චක්කවත්තරාජාවිය, ජනිතබ්බ පචමාර ආලවක විචමා
නවිකා සච්චකාදයො ජයන්තකා; ජනමාරාදිකං යනාදි පදයන්ව
වර්ණනියවු-උපමාහා හේතුන්ද ආදියෙහි දක්වා තදනානතරව
පද්ධතිසමානි යථාය උපමාහේතු සමානිනම

உதவிக்கிறேன்.

පාඨානුසාරී සම්බන්ධය—සම්බන්ධය උපමාසව

හෙතුනාපිච්ඡ ඝණිකො—උපමාහෙතු නාපිච්ඡ

සම්බන්ධයෙන්, මේ සඳහා-විනිශ්චයාණි විභාගිතා-නි.

අනුමාන චතෘති-එකාතිධාන එකාතිස, එකාතිධාන නානාතිස,
 නානාතිධාන නානාතිස, නානාතිධාන එකාතිස යන හෙද
 චතුස්කයෙන් - ඉති, පුරිස, යනාදි ඒකනාමයකින් එකනාම
 යක්ම ගම්‍යමාන හෙයින් එකාතිධාන එකාර්ථයයි.

බ්‍රිධි, ධ්වල, සඛ්‍ය, යනාදි චකනාමව්‍යවද නානාතිසත් වාචක
 හෙයින්, එකාතිධාන නානාතිසයිද, කුසලාරූපං චක්‍ෂුෂා යනාදි
 තොසෙත් තොසෙත් නාමද, නානානාමනා නානාතිස වාචකහෙයි
 න්-නානාතිධාන නානාර්ථයයිද සක්ක පුරිසද යනාදි නානා නා
 මව්‍යවද එකමඥායක් වාචකහෙයින් නානාතිධාන එකාතිසයිද,
 කිසිකලදී-එයින් කිහි.

**එකාතිධානො එකත්ථො එකාතිධානො නානත්ථො
 නානාතිධානො නානත්ථො නානාතිධානො එකත්ථො
 ඉමෙසංසන හෙදනං චසෙනවතු ධාමනා නි.**

ජිනමාරාදිකං-යනු බ්‍රිධිංසන මෙයව, තුලාසකරණ විශෙෂණයි
 බ්‍රිධිං, යනු වර්ණය, පූජිත්‍රයාවට, කම්මනිඤ්ඤයි, ධම්මං, යනු ක
 ම්මනිඤ්ඤයි, මොග්ඛිංසකං යනු තත්තුලාසකරණ විශෙෂණයි.
 සඛ්‍යං යනු කම්මනිඤ්ඤයි-චණ්ණිකං යනු, කච්චාසනං යන්නෙහි
 තුලාසකරණ විශෙෂණය කච්චාසනං යනු කම්මනිඤ්ඤයි, ච
 යනු සමුච්චයාසි නිඤ්ඤයි, කච්චාසනස්ස, යනු හෙදයන්නෙහි
 සමබ්‍ධි භෙදිනිඤ්ඤයි-හෙදං යනු, අරු ක්‍රියාසෙති කම්මාසි
 නිඤ්ඤයි, අතං යනු කම්මා නිඤ්ඤයි-සප්පයානං යනුද-යථාර
 භං යනුද-හෙදං යන්නෙහි තුලාසකරණ විශෙෂණයි (යථාරභං
 යනු, භාවනාසංසන නිඤ්ඤයිද යෙන්) සොභුජනානං යනු,
 අත්ථාය, යන්නෙහි සමබ්‍ධි භෙදිනිඤ්ඤයි, අත්ථායයනු, සම්ප්‍ර
 දන නිඤ්ඤයි, පච්ඤානාමයනු-අපරක්‍රියානම් අකබ්‍යානක්‍රියා නි
 ඤ්ඤයි-සමාසනායනු ක්‍රියාවිශෙෂණ නිඤ්ඤයි-යනු අනෙකක
 වාග්‍යන් ගාථාහෙයින් සතිඤ්ඤ පද්ධතියි “සුඤ්ජනං සංදගභීතු
 පථාචක්ඛම පුකිද්ධනිකම්”

සුභාවිත් පථාචක්ඛනම්-ප්‍රකාරාදීන් විසින් විසාරකරන් ශ්‍ර
 න්එතිරුකානු ග්‍රහයෙන්-උපෙක්‍ෂිතයි.

මෙහි-බ්‍රිධි, ධ්වල, සඛ්‍ය, කච්චාසනං, යනපද චතුස්කය-වර්ණයා
 යන ක්‍රියාවට කම්මනුයි-එකාසනති එකාකිරියා නානාසනති නා
 නාකිරියා යි, සුත්‍රහෙයින් එකක්‍රියාවට නානාකම්ම කෙරේ යෙදේද
 යත්-ක්‍රියාමධ්‍යදීපක න්‍යාය හෙයින් නැයි කියුතුයි.

දිපකතම,

නවාදි මංකිනවසා—දිපකං නිවිධංමනං

අකාසි අත්තො අත්තං—පරත්තංපිච්ඡෙසොජ්ජනා—යන

මෙහි අකාසි, යන ක්‍රියාව-ගාථාදියෙහි සිට-අත්තනො අත්තං පරත්තං යන උභයාථි දක්වනමෙයින්-මේ ආදි-දිපකසංසිද්ධං

සාමුතං දසකං භොති අමතං සෙව සොවදං

අසාමුතනනු දසකං විසංසෙව තුවං මුනි, යනමෙහි-

භොති-යන ක්‍රියාව-ගාථා මධ්‍යයෙහි සිට, දස්සකං අමතං දස්සකං විසං යන උභයාථිම දක්වන බැවින්-මධ්‍යදිපකසංසිද්ධං

අනිත්‍රයං අනිත්‍රයං මුනිවදනං ච සුඤ්ඤං

සංකතනානන්තු සන්තානං මුඛංසබ්බත්ථ භාසකං

යනමෙහි-භාසති, යන ක්‍රියාව අත්තයෙහි සිට-මුඛං-මුඤ්ඤං-සුඤ්ඤං-යන සමාර්ථයන්-ප්‍රකාශකරණ මෙයින් අනනදිපකසංසිද්ධ-යනමෙයින් ප්‍රදිපනය කිහිප-භිතියුග්‍රහණය-ආදිමධ්‍යන-දිපකතම-මෙම ක්‍රියාදිපක ප්‍රයෝගමෙහි

ම ඩි න් කි ත

දිපකතමවෙදු නිවිධ ගුණවත් දක්වා

සිවිකවමුද්‍රහනපලනව වහල් වදනෙන් ගිමෙසේ

කවිවාසනසුඛ-යනතත්ති-(ව) ශබ්ද-උපනායක සමුච්චය යන විවිධාකාරයන් මෙයින්-සමුච්චය පාඨකය-එයින්කිහි

උපසංඝායා සමුච්චයා වසංගතා විධාමනා

උපසංඝායා නාමවානා රම්භාමුච්චති විසංඝායා-සිද

වාක්‍යාරම, කරණ, ඵල, විශේෂන, ප්‍රකටිකරණ දල්හිකරණ පක්‍ෂානතර, අන්වය, බ්‍යතිරෙකයන අර්ථානුරයන්හිදු, වන්නේ දෙවයි; නිදිදිමෙයි.

වාක්‍යාරම්භෙ ඵලවෙව කාරණෙව විශේෂණෙ

පාකාපි කරණෙවෙව දල්හිකමපි පක්‍ෂානතරෙ

අන්වයබ්‍යති රෙකෙව වසංගතා පච්චනති-සිද

නිශ්චයා ප්‍රශ්නා 'ව' ගුණය යනාදියෙහි, පද සමුච්චයද, බිම්බ සංඝ්‍රහ, යනාදියෙහි, වාක්‍ය සමුච්චයද; මෙයවා ව, දහයවා ව, පි

භූමිය වරහි යනාදියෙහි, වුත්තසමුවෙයද; නො 'ව' වාදිනො න මිහි, යනාදියෙහි, අවුත්ත සමුවෙයද ආදිනොම ව, යනාදියෙහි වු තතාවුත්ත සමුවෙයද යන පව්විධයහට ගෙයින්-වාකසාරණ-වුත්ත සමුවෙයාර්ථයන වයසෙයෙයි.

එ සි ය් නි හ

පදමාසා වසෙනාපි සමුවෙසා විධාමනා
වුත්තාවුත්ත මුහිත්තාන වසෙනාපි නිධාපන

— ෧෦ —

“සමාසනා” යනු ක්‍රියාවිශේෂන පදය එහි මදනො මුද්‍රාවෙහි යනාදියෙහි-ප්‍රථමාන්තයෙන්ද සුද්දමදනං මුද්‍රං පවති යනාදියෙහි විහිසාන්තයෙහි එකාගෙන එවපායාසි යනාදියෙහි-තෘතීයාන්තයෙන්ද සිසස්ස උක්ඛිපනං යනාදියෙහි-අවසාන්තයෙන්ද දක්වත් වෙහි එතාහි විශේෂනාර්ථයෙහි අවසාන්තයයි.

එසින් නිහ

අබ්බිධා විධානොති පඨමා දුතිසාවසා
සකමමකාය දුතිසා අකමමකාපඨ මාමනා
අසමාරස භාවනා කන්තුනො නව කාරණා
හවෙතෙනෙව විසංඤාහි නාතිසංගම්පිඤ්චිනං.
ජ්ඣානන මපරොධාතු විසෙසන මහාවතො
එකාගෙනෙව පායාසි සිසස්සකම් සනංගිව
ක්‍රියා විසෙසනංසාව නංසබ්බංගි නපුංසකො
සිසාව එකවචනං යථාගිකුලු සුඛං සිතා
ක්‍රියා විසෙසනං සපෙඨ වුත්තං ධාතු විසෙසනං.
භාවනපුංසකංඑව සාසනෙ සමුද්දිනං යි.

කියතලද ලක්ෂණගෙහින්- සමාසනොයනු, අවිචිතකෙතසක වචනාන්ත භාවනපුංසක නිදේශයි-පදාර්ථ සංවර්ණනායි.

පදවිග්‍රහ සංවර්ණනා වනාහි

ජෙතබ්බො, ජිනො, මරතිවජ්ඣිති, මාරො, ජිනොවසො. මාරො මාහි, ජිතමාරො, නොගොත්-ජෙතබ්බාහි ජිතා දතනලදුනුහි ජිත නම්. මරන්තිහි මාරො, මරන්ත්‍රසි මාරනම්. ජිතාවතෙ මාරාවෙහි ජිතමාරො, නම්. දෙවපුත්‍ර, කෙලු අභිසංඝාර මාරුදු, සකතිසකිකා න පවමාරයෝයි.

ආදියහි, සමුදායො එතෙහිහි, ආදයො, ආලවක සව්වකාදීහුයි. ජිනමාරා ආදයො යෙසංනෙ, ජිනමාරාදයො. තෙයස්ස අපිති-ජිනමාරාදිකො, නොහොත්, අජිතිභ්ජනබ්බාතිවා, ජිනා පචමාර ආලවකාදීහුය. මාරා ආදියෙසංනෙ මාරාදයො, ජිනමාරාදයො යෙනෙසො, ජිනමාරාදිකො, සමාසනනයෙහි කප්පත්ත ප්ලයෙත්; නිද්දිඝට්ඨි. හගවත්ත, පච්චිධමාරාදීන් දිනුහෙයින්, ජිනමාරාදික නමිදුනෙත්.

සස්මරහු නමි

දෙවපුනෙතා නිලෙසොව අහිසංඛාර නාමකො
බ්බමාරො ඕච්චුමාරො මාරාපච පකා සිතා, යි.

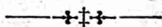
සබ්බ ධම්මෙ, බ්‍රැහ්මනීහි, බ්‍රැහ්මා-යනුයෙන්; සඵලනාසුණ් සමං හීනුද සයම්භු සංඛාතෙන මහෙසුණෙන බ්‍රැහ්මනී 'හි, බ්‍රැහ්මා යනු යෙන්; අහීන්මාහී සමහීනුද-සයම්භුසුණ් සබ්බාතෙන අරහත්තා මහෙතන සබ්බධම්මෙ අබ්‍රැහ්මනී-බ්‍රැහ්මා යනුයෙන් අහීන් ඵලස්ථ යොද. වතතාරි සව්වාහි බ්‍රැහ්මනීහි, බ්‍රැහ්මා යනුයෙන්; අහීන් මායීස්ථායොද. වතතාරි සව්වාහි අබ්‍රැහ්මනී, බ්‍රැහ්මා, යනුයෙන්; අහීන් ඵලස්ථයොද. වතතාරි සව්වාහි, බ්‍රැහ්මස්මිතිහි බ්‍රැහ්මා, යනු යෙන් යොවාන් සාදුගාමී අනාගාමී-මාහී ඵලස්ථයොද. කියනු ලබ නහෙයින්; මෙහි අහීන් ඵලස්ථ වාවකය යෙදේ. විග්‍රහය

ධාතු විග්‍රහය- ධාතූර්ථ විග්‍රහය, සපද විග්‍රහය, අසපද විග්‍රහයයි- වාතූර්ථධම්මෙ. වතතාරි සව්වාහි බ්‍රැහ්මනීහි බ්‍රැහ්මා, යනුයෙන්; වා ක්‍යයෙහි ආකක්ඛාන ප්‍රත්‍යයෙනුද, සව්වාතූර්ථෙනුද, අර්ථවාවකයන් යෙදුනෙයින් ධාතූවිග්‍රහයද සපද විග්‍රහයද වේ.

සබ්බධම්මෙ ජානාතීහි බ්‍රැහ්මා-යනුයෙන් වාක්‍යයෙහි ආකක්ඛාන ක්‍රියාභා අන්‍යධාතූපදයන්ද, යෙදුයෙන් අසපද ධාතූර්ථ විග්‍රහනමි. ව්‍යුත්පන්නය කාදන්තවද, වාක්‍යය අකක්ඛාන ක්‍රියායෙන්ද, පවතීහි පාවකො යි විග්‍රහවනුයේ අසපද යයිද, ව්‍යුත්පන්න වාක්‍යය නව යම පවතං පාවකො යනුයෙන්-කාදන්තමවුයේ සපද යයිද, බ්‍රැහ්මා සුණං අස්ස අපිති බ්‍රැහ්මා යි ප්‍රථමානන්වා ව්‍යුත්පන්නය සවපදාර්ථ ද්‍රෝතකකොට නිවිචන යෙමය, පදවතීතිකානන යයිද; බ්‍රැහ්මනීහි බ්‍රැහ්මා නං බ්‍රැහ්මා යි විශෙෂ පදන්තරාපෙක්‍ෂායෙන් ස්විතිය වාක්‍යය වතීතිකානනයිද දතයුතු.

එ හෙ යි න් කී හ

පද්මාක්ෂාචන්ති කන්ත වසෙන විගතහොමිධා
 පසිමනෙනන විගතහො පද්මනතික මිත්තං
 අත්ථංඅනන්තානු රූපෙන නිප්පාදෙති සමාසමා
 වාක්ෂාචන්තික මාක්ෂානං නාමඤ්ඤාභි භාෂිතං

‘බුධි’ ශබ්දය යථාලාභවශයෙන් නාම, ජාති, ද්‍රව්‍ය, ක්‍රියා ගුණ, වාචකබැවින්; මෙහි බුජ්ඣතීති බුධො සි වනබැවින්, ක්‍රියාශබ්ද බෝධන ක්‍රියාවස්ථායෙහිද, බුධිගුණ අවස්ථායෙහිද, බුධිජාති අවස්ථායෙහිද, තද්ධාරවු ඥාණසංකීර්ණාන ද්‍රව්‍යක් ලබ්‍හාමානභෙයින් ද්‍රව්‍යශබ්ද හෝ වෙසි-විභාවිති විකාමාශෝචනාහි “යථාදුන්නව චිත්තස්සොපෙති සමමාසවිබුධි සද්දස්ස භගවති සමඤ්ඤාවශෙන පවත්නතතා සි-දක්වනුවෝ නාම ශබ්දයෙහිද කියත්.

සකන්දබ්බ ලිභාති සංඛ්‍යාකමමාදි කාරකං
 ඉතිසද්දත්ථ විඤ්ඤාසා පච්ඤානතා සමාරගං සි

කියනලද පච්චිධ ශබ්දාර්ථයන් කෙරෙන් බුධි ශබ්දාර්ථය නාම, ස්වාර්ථය, ද්‍රව්‍යාර්ථය, ලිභිතාර්ථය, සංඛ්‍යාර්ථය. කමාදි කාරකාර්ථය යන වශයෙන් පච්චිධවෙයි.

වාමකාදසධා ඤාසා වච්චාඅභිමිධා නමා
 සද්දසන්තානු භාගෙන ඤානබ්බා සමසඤ්ඤානා සි

කියනලද වාචක වාච්‍යවය හෙයින් “බුධි” ශබ්දයනෙමේ-කීන කවාචකද. කතීවාචකද වෙයි; කමිවාච්‍යදවෙයි. එහි වාචක වාච්‍ය යෝනම්

දුතියා නතිසාවාපි වතුනි පච්චිත්තමා
 ජට්ඨිව සත්තම් මෙහි ජට්ඨිමාපිව වාචකා,
 සමාස නබ්බාසංඛ්‍යාන නිත්තකාපිව වාචකා
 වාචකා දසධානෙව ඤානබ්බා සමසඤ්ඤානා
 කත්තාදාපොච සමනෙව භාවොවෙකොච විඤ්ඤානා
 වච්චාඅභි මිධානෙව ඤානබ්බා සමසඤ්ඤානා හි

බාහ්‍යර්ෂ වාචකය අබාහ්‍යර්ෂ වාචකය යන හෙදහෙයින් බුධි යනමෙහි බුධි ධාතුහුගේ අර්ථය අබාහ්‍යර්ෂ නම්. ත භූතය වාච්‍ය වුද්ථිග බාහ්‍යර්ෂ නම්.

වතුසුචාවකෙසෙකුට එකෙකෙසෙට වාවකෙ
අන්ත බාහිරත්වය. වසෙනෙත්වා චිත්තමනො සි

කියනලද හෙයින් සමාස නභිත ආකඩ්‍යාත කිතක යනමොහු
කදුකත විවිධාච්චාවකයෝසි දතයුතු මෙනෙකින්-

“ ජිතමාරාදිකං බුධං ” යනු ව්‍යුත්පන්නය.

—0—

“ ධම්මං මොහවිධංසකං ” යනුයෙහි

කිලෙස සමුච්ඡේද පටිපසංඝමාන නිසර්ග වසෙන බුතානිවිධං
සෙතීතිවා ධම්මො ලක්ඛණාදිනා පුසනාදිනා සකසකභාවෙන ධාරි
යහි ලක්ඛිතතීතිවා ධම්මොආච්චා පාපකෙ අකුසලෙකිලෙස සමුච්ඡේ
දවසෙන බුතානිති ධම්මො පාපකෙලයෙන් සමුච්ඡේද වශයෙන්
විනාසකෙරේ සි නිව්වනාභිසේන් මාග්ධිමයද පාපකෙ අකුසලෙ
ධම්මෙ සමුච්ඡේද පටිපසංඝමාන වසෙන බුතානිති ධම්මො යන
නිව්වන හෙයින් ඵලධිමයද-පාපකෙ අකුසලෙකිලෙස නිසර්ග
වසෙන බුතානිති ධම්මො යනුවෙන් සංකෘත ධිමයද, පාපකෙ
අකුසලෙ ධම්මෙ කතුපනිසස්ස වසෙන බුතානිති ධම්මො යනුවෙන්
ධම්මොච ධම්මොච; එක ශෙෂනසින් පය්‍යාපතිධිමයද, ගාතිතසි
මෙහි එකශෙෂතනමි-පුරිසොච පුරිසොච පුරිසා යනාදියෙහි සරු
පෙක ශෙෂයයිද, මාතාව පිතාව මාතරො සාරිපුතතාව මොග්ග
ලානොච සාරිපුතතා යනාදියෙහි අත්මානරුපෙක ශෙෂයයිද
කියනුලැබේ.

හේ මෙ සේ සි

එකසෙස විකපෙපකෙ සුරෙහතීති කිතෙනවා

සුපියාති සුපියාතෙ සෙනනාදියස දෙනවා,

මානරො පිතරො සාපි සුතතා සුතතාති අදිසු

එකසෙසමි රුපානං වුගහනාසොග විනාගහනා

ධිමය වනාහි පය්‍යාපති ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිවට්ඨ සි ත්‍රිවිධවේ. එහි
අභිකථාසහිත ත්‍රිවිධක බුධවචකය පය්‍යාපති නම්. අධිශීල අධි
විතත අධිප්‍රඥ යන ත්‍රිසිංහාව ප්‍රතිපත්ති නම්. සෝවාන් සකදගැමි
අනාතුම් රහන් යන මාග්ධිල අටහා මාග්ධිලා ලබ්භික නිව්වනසද
යන ලෝකෝත්තාර නවය ප්‍රතිවේධි නම්.

මේ භාටායෙහි ප්‍රථම තෘතිය ධිමයමැ අභිප්‍රේතසි-නොහොත්
පය්‍යාපතියෙන් ප්‍රතිපත්තියටද, ප්‍රතිපත්තියෙන් ප්‍රතිවේධයටද-උප
නිශ්‍රය හෙතුවනුයෙන් යථොක්ත ත්‍රිවිධ ධිමයමහෝ අභිප්‍රේතසි
ධම්මොයනු නවලොචනුරා දහම්සයි වර්ණිතා කරණ්ණුවෝ-

සොහොසතකාදසො මහා මහතාගේ හපඵලානිව
 වහනාදි අඵනිබ්බානං බම්මා ලොකුහනරානව සිද
 බ්‍රහ්මා සබ්බඤ්ඤානං ඤාණං බම්මා ලොකුහනරොහව
 සංසො මහා ඵලට්ඨාව ඉවෙවමං රහණානං සි
 යනුද විවක්ඛිතයෙන් ලොකිකධර්මය සංසාරය අසම්මතා
 ලක්ෂණයයි බැහැරකෙරෙත් එහෙයින්-

පාපකෙ අකුසලෙ බමෙම සමුවෙස්ද පටිප්පසඬි නිසරණ වසෙන
 බ්‍රිතානි විධංසෙතීති බමෙමායනු විග්‍රහයමැ යෙදේ. මෙහි කමොච්ඡි
 යෙහි උපයෝග වචනසුබැවින් ' නං බමමං ' යි ගෙයි.

“ මො හ වි ධං ස කං ”

මුඤ්ඤානි සමපසුත්තධම්මා එතෙනානි-මොහො යි නිමිට්තයෙන්
 හෙතුසභාතකවූ අඤ්ඤාමඤ්ඤා ප්‍රත්‍යසංඝිබ්බාත මොහයද මුඤ්ඤානීති
 මොහො යනුයෙන් “ අවිද්‍යාසංඝිබ්බාත මොහාකාකාරයද මුඤ්ඤානං
 මොහො යනුයෙන් මොහණ සත්ත්වයෙකුගේ ගිණියුතුය.

විසෙසෙන ධංසතීති විධංසකො මොහස්ස විධංසකො මොහ
 විධංසකො මෙවිතත් පුරුෂයි.

සුඤ්චුපච්ච සභායම්. ජට්ඨිභවති කම්මති

භාවසංඛත සංසුගො ජට්ඨිවාපිති වාසනො යි

වුක්ඛබැවින්ණවුප්‍රත්‍යානතවැ සිටිනුයි “ මොහං විධංසකො ” යි
 විග්‍රහනොකොට මොහස්ස විධංසකො මොහවිධංසකො යි වුක්ඛතී
 නං “ මොහවිධංසකං ”

ජිතමාරාදිකං යනු බ්‍රිධං යනුයෙහි විශෙෂණයි මොහ විධංසකං
 යනු බමමං යනුයෙහි විශෙෂණයි එහෙයින් ජිතමාරාදිකං බ්‍රිධං
 බමමං මොහවිධංසකං යි සලකයි මෙහි වනාහි-

පුරුහො පච්ඡනොවාපි දුඃසකො ගච්ඡතෙ යථා

තථාපඨාණි සඤ්ඤාපි පුබ්බවුත්තො පරොපිචා යි

කීයනලද පරිදි සාමියාට පෙරහෝ පසුහෝ දුසයාගේ ගමන්
 සෙයින් විශෙෂණයාගේ තාත්පර්‍යයෙන් පරවැයෙදුහයි දතයුතුය.

ච ඤ්ඤා

වඤ්ඤා යන්නෙහි ක්‍රියාප්‍රත්‍යයානමා භාවාච්ඡි කමොච්ඡි කර්ත්‍රාච්ඡි
 වාචකහෙයින් අච්ඡිව්‍යාකඩ්‍යාතයෙහි වඤ්ඤා නමනං වඤ්ඤානෙ න
 මීයනෙ වඤ්ඤා නමාමිති වචනාච්ඡි කටයුතුය එහෙයින් කීය.

**හාවෙහුතු නැවැත්වූ හාවෙකමගි කතනර්
හාවෙසෙවතු අඤ්ඤාත් භෝගානිති පද්දිපසෙ**

මේ හාඨායෙහි පවකබාවී යන අපරක්‍රියානට විශේෂණ හෙයින් සමානාධි කරණවැ කතීසාධනය යෙදේ.

ත්‍යාප්‍රත්‍යයෝ වනාහි පූජිතර සමානකාල හෙතීමයන්හිද පව ත්නාබැවින් මෙහි සමානකාලානුප්‍රාප්තප්‍රත්‍යනානිමානියයුතු නොඑසේ වේනම් අතං පවකබාවී යන ක්‍රියාකාරක පදනතර හා අසංකිකාන එහෙයින් ග්‍රන්තානතරයෙහිද ත්‍යාප්‍රත්‍යනානෙය් ප්‍රත්‍ය ත්‍යාප්‍රත්‍යනාවැ කියත්-එයින්කිහ-මඤ්ඤාර මංජුසාවෙහි—

“තසමා ඉධාපි අතංබුධං (නත්‍යා) නමාමි. ධම්මං (නත්‍යා) නමාමි. සබ්බං (නත්‍යා) නමාමි-එවං බුධංනත්‍යා ධම්මංනත්‍යා සබ්බං නත්‍යා අහි ධම්මන්ත සබ්බතං වණ්ණසියසන්නි අපේ-පෙ-සිඛියාහි” ඇතම් ආ වායෙතීවනාහි මෙහිද අන්‍යත්‍යාන්තිද තත් ප්‍රත්‍යානතරයෝ පූජිකාල ක්‍රියා නිදේශයෙහි කියා අපරකාල ක්‍රියා හා සම්බන්ධකාට අනිත්‍යානි යමැ ගඤ්ත් ග්‍රන්ථකාරයෝද එම අතිප්‍රායෙත් තත්තත් ස්ථානය න්ති නො ප්‍රත්‍යානතරයට අනිත්‍යානියමැ කියත් තදපාවාදකයෝ

**පුබ්බාසර සමානෙව කාලෙ හෙතුමිතිනාදසො
පටිත්‍යා භුක්ඛන්තියොසො පිදගිත්‍යානි නිකබමි
සක්කව්වසතිනො දණ්ඩා පිත්‍යාසපපිං බලංතිව සි කියත්**

“ උ තත මං ” ඉති

සෙසත්‍යා, උතතමත්‍යා, උච්චතමත්‍යා, උතතමං කියා උග්ගතා නං ලොකීය සාධුතං විසෙසංති; උතතමං සි පූජිවිකල්පයෙහි අනි සපනන ප්‍රාතිපදකානියෙහුද අයමෙතෙසං අතිසයෙන උග්ගතොති උතතමො සි විනියවිකල්පයෙන් තභිතතම ප්‍රත්‍යානියෙහුද—උච්ච තමෙබ්‍යා උච්චතො සමපසුතො, එතෙන තමෙහතීති තමො උච්චතො තමො යෙනෙසො උතතමො සි තාතීවිකල්පයෙන් බහුත්‍රීති සමාස නත යෙහුද උතතමයෙහි සිඬි-තං උතතමං,

“ සං සං ” ඉති

සං සුච්ඡිකිලෙසෙ හන්තීති සබ්බං සි විග්‍රහයෙන් අභවායී පුදගල සබ්බයාද සමඟ්‍යං කමං සමුපගව්න්තීති සබ්බං සි යනුයෙන්—ස සම්මුති සබ්බයාද ගෘහිතවෙසි වතුට්ඨාදි විනය ප්‍රඥපථයෙහි ‘සු ණාතු මෙහතෙන සබ්බං සි වදාලගෙයින් තදානිවිසයෙහි “සම්මු තිසබ්බ” නමි.

මෙහි වතාහි-පූජිතකල්පයෙන් නිදිදිශට-පරමානු සංඛ්‍යාත දක්ෂිණ හා සංඛ්‍යාත සංඛ්‍යා සරණං ගන්තාමි යි වදාලනෙයින්ද බුධං ධම්මං යනු සම්බුද්ධානුභූත බැවින්ද; අභිප්‍රේතයි.

කඛ්ඛාචිතරණී විකාචායෙහි “තථොපොච්ඡල්නික සංඛ්‍යාසාපි පුබ්බසාග පටිපදා අත්ති තස්මා පුරිමවේතනාය විශදනෙ එත්ථෙව සංඛ්‍යතො දට්ඨතෙබ්බො” යි කියනුයේ සම්මුති සංඛ්‍යාද දක්ෂිණ හි කොට දැක්වූ මණිසාර මංජුසාචායෙහි-“කල්‍යාණ පුච්ඡල්නාසාපි සෙබ සංඛ්‍යාතො” යි-පාච්ඡල්නික සංඛ්‍යායා මෙයෙක සංඛ්‍යාතව සම්මුත කල්‍යාණය.

“ නං සං සං ”

“ න වචා ස නං ” ඉති

කපිවනිජ්ජාදිති කසති දිප්පතීති කප්පිතො-කසයින් පිතාසි තස්ස කප්පිතො අප්පච්චං පුතො “ කප්පායනො ” යි-තඛිතානනවෑ පද ව්‍යුත්පන්නයි “ තං කප්පායනං ” මහාකාතසායන ස්වාමි යි

ව ස දො

ව ශබ්දය නිපාතවන්නෙන් විග්‍රහ නොකටයුතු ඒ කීහ
රුජ්ඣිකඛ්‍යාතං නිපාතංවූ පසග්ගාලප නමටව
සංඛ්‍යාතසද්ධි එතෙසු විග්‍රහයා නකතො ඡස්ස යි
ප්‍රතිසංඛිති-තදන්තයෝ.

රුජ්ඣිකඛ්‍යාතං නිපාතංවූ පසග්ගාලපනං නාම
ඉමෙසු සච සද්දෙසු විග්‍රහයොන කතො සද්ධි-යි

රුජ්ඣි ආකඛ්‍යාත නිපාත උපසග්ගි ආලපන සථිනාම යනවිකල්ප විග්‍රහයෙයින් අනභිප්‍රේතයි කීහ.

“ වණ්ණිතං ”

වණ්ණිතයෙබ්බො-පසංසිතයෙබ්බොති වණ්ණිතො යනු නිවේදන හෙයින් වණ්ණිතො යනු ප්‍රඥප්ති වණ්ණිතො පඤ්ඤා අස්ස අත්ථිති වණ්ණිතො මහාකාතසා යන ස්වාමිහුයි “ එතදග්ගං භික්ඛිතෙව මම සාවකානං භික්ඛුනං සංඛිතෙතන භාසිතස්ස විජ්ඣාතො අත්ථං විහරන්තානං යදිදං මහාකප්පායනො, යි භගවත්හු විසින් වර්ණිත යි ‘ තං වණ්ණිතං ’

ජිනමාරාදිකං බුධං ධම්මං මොහ විධං සනං

වජ්ඣනං උග්ගමං සංඛ්‍යං කල්‍යාණනිකං වණ්ණිතං

මෙයේ සංඛ්‍යාතයි

මේ ගාථායෙහි “පාපවිධංසකං ධර්මං” යි වක්තවත්මුත් ‘මොහ විධංසකං’ යි-යොද නුවෝ

විනාශෙන සංතපොති හං නානාතපිකංමනං

සනාතීය සංහර ඉදමෙත්ථ නිදසනං යි

කියනලද නානාතපිකත්වය හෙයින් මොහ විප්‍රසූතා කෙලම යක්ත්‍රයේ අභාවයෙන් එයම විශේෂණ කළේය. මොහොව සම්පූර්ණ වනාහි මොහො යි විරූප එකශේෂයිද කියත්.

කව්වාසනස්ස හෙදං සංසාරසංගං යථාතං

මොහුත්තාන මත්ථාය පච්ඤාමි සමාසනො යනමෙති

“කව්වාසනස්ස” ඉති

කව්වාසනස්ස ඉදං පකරණං යි තභිත ඉදමනිදෙහි ඡන්ද්‍රිකා නාමයෙන් “කව්වාසනං” යිද සාමන්තයෙහි ඡේදිතියෙයින් තස්ස කව්වාසනස්ස යිද ශේෂයි.

“හෙදං” ඉති

හිඤ්ඤානං හෙදං යි හෙද සාමන්තයද හිඤ්ඤානං එතෙනාති හෙදෙ යි ලදහරණද හිඤ්ඤානං පකාරං කරොතිති හෙදෙ යි ප්‍රකාරයද කියයුතු.

‘හං හෙදං’

“අහං” ඉති

අව්‍යය ශබ්දාදෙහ සමීනාම ලිභානි ප්‍රථමෙක වචනෙ අහං, යයි කියයුතු පරමානියක් නොඇති සකාකි පච්ඤාවේ; එයින්ද නාම සකාකිත්‍රයද එයින්ද විශේෂණයකිත්‍රයද එයින්ද කාමාවචරයිත එයින්ද සංඝාමනස්ස සහගත ශුඤ්ඤාමිප්‍රසන්න සංසාරික භූසලයිතම මම, යයි කියයුතු ඇතමිත්‍ර අසංසාරිකයයි කියත්-හේ වනාහි සො, තුඤ්ඤානමත්ථායයි කියනුලබන හෙයින් අනුචේතනාදී සම්ප්‍රසන්න චේතනාසිකය නුද කියයුතු හෙයින් අයුක්තය.

—+(0)—

අහං යනු, වර්තමාන පච්ඤාමි යන ක්‍රියාහා සබ්බකියි-හෙදං යනු පච්ඤාමි යනු හා සබ්බකියි-පරිණාමන සහ යොධනනනිති සප්පයොගො නං සප්පයොගං හෙදං යනමෙති තුලනාධිකරණ විශේෂනයි. මෙහි සහ ශබ්දය සම්චායෙහි වැටේ එහෙයින් කිහි.

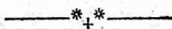
“සහසද්දෙනව යොගො ක්‍රියාගුණ දබ්බසමාචාරෙ සමුච්ඡිති” යි මෙහිවනාහි ක්‍රියාසමාචාරෙහි කියයුතු.

“ ය ථා ර හං ” ඉති

යථාපයොගො අරහොති යථාරහං අවාසිභාව හෙයින් නදුංග
සෙකක වචනයි.

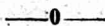
“ සො භු ජ් නා නං ” ඉති

සුඤ්ඤානී අභිසම්බුද්ධානී සොනාරො සවාදිගණ සුඛානුසි සචනානී
සඤ්ඤානී පිටකත්තය වසෙනානි සොනාරො භවාදිගණ සුඛානුසි සුය
නානි පසවනානි පිටකත්තයනානි සොනාරො දිවාදිගණ සුඛානුසි යන
වශයෙන් “ සොභු ඉබ්ද නිසපනනායා.

“ ජන ” ඉති

සමුච්චිතන නොවූ කෘෂණා අනුශය සන්නාන හෙයින් අවිද්‍යානා
ණොති සංසාසාන කල්මයෙන් හවයොති කතිසිති සන්නාවාසයෙන් සී
සකානිපවකයයි කියනලද ආත්මභාවය උපදවත්තූයි යනාදියෙ
නුදු කිලෙසෙ අප්තිංසුප්තෙනත් ජනියානනිති යනාදියෙනුදු ජනා
යි ශෙෂයි සොනාරොව නෙ ජනාවෙති සොභුජනා තෙසං සොභු
ජනානං යි අභිශබ්දයකා සම්බන්ධ සම්ප්‍රිති.

‘ අන්‍යාය ’ ඉති

අරති ගව්‍යනිතිවා පවත්නිති අන්‍යො නාය අන්‍යාය යි. ප්‍රයෝජන
වාචකනම්. තදාදියෙහි සම්ප්‍රදානයි; එයින් කිහි. අභි ශබ්දාදි
ප්‍රවාහනින්.

අන්‍යො පයොජනෙ සද්ධා ගිබෙසෙය වුච්ඡං ධනෙ
විච්චුචිතාරණො නායෙ ගිනෙ පව්‍යම පබ්බතෙ හි
මෙහි සොතාජන ප්‍රයෝජන නම් නවලොකොත්තරයයි.

“ ප ච ඤා මි ” ඉති

සුචිත්තකම්මොති යනාදියෙහි ප උපසගී පුච්චවධානු කෙරෙත්වු
අනාගතාදියොති ප්‍රත්‍යභව ධාතූනතය සමග. සප්‍රත්‍යග්‍රහණයෙන්
බාමියනාදෙශවා නිපටනන ආකාශාන පදයි උපසගීයනුදු

පපරානිති උද්ඝං, වි අව අනු පවිසු
අබි අහි පති අති, ආ අපි අප උප ඵන
මෙකී උපසගීයෝ අනේකාදිය එයින් කිහි.

**උපසංඝා නිසානාව පටිච්ඡාව ඉපදවනායො
තෙතකතෙතකත් විසසා ඉතිතෙතරුතති සාත්තිවු.**

එසේ හෙයින් මෙහි ප සත්‍ර “ සමාසතො ” යි වාක්‍යවානා පෙත්‍යා
හෙයින් සංකෘතා නිවාවකය.

“ සමාසතො ”

සමසතං සමාසිගතෙතිවා සමාසො නතො සමාසතො නාතිසං
භාසප නාතිවිභාරයෙනැයි සේයි—ප්‍රත්‍යයනුද අතෙකානිසි පුබු
චින් මෙහි අනතප්‍රත්‍යය ප්‍රත්‍යන්පතනකාල භාවානිවාවකය ඇත
මිහු අනතප්‍රත්‍යය තමා ප්‍රත්‍යන්පතන අනාගතකාල කතා අනියම
වාවකයයි

මානනා වහනමානෙව නාගතොසු පටතතෙර

අගෙනා කතන්ති මානොගු භාවෙ කමමති කතන්ති යි කියත්

භාවකමුඛානි වාවක නොවෙයි යන තත්වනය මණිසාරවංජු
සාවායයින් පිසින් “ මතිසත—පුජිතතෙති මගතො ” යි කියන
ලද වචනය නොසම වෙයි.

මානනා වහනමානෙව ලකඛණේ හෙතුතෙපිව

තිනාධා ධුත් සමෙකෙ භොතතිකාලගතෙර ඤාමි, යි

කියනලද හෙයින් මෙහි අනතප්‍රත්‍යය පටකකාමි යි ක්‍රියාපදයෙහි
වචධාතු හා සමබන්ධයෙන් අනාගතානිසද වාවකයයි හෝ සම
සතං සමාසො නතො සමාසතො යි විශේෂනානියෙහි තො ප්‍රත්‍යයා
නායයිද තාතිසා විශේෂනයයිද දනුතු හෙදත්‍රියා විශේෂ කයි යමෙ
නබාවති යනාදියෙහිමෙන් හිනනාසිකරණ විශේෂනය අනිසෙන්
සමනුති තුල්‍ය සිතරණදමේ. සාසනෙයෙහි භාවනපුංසක නිද්දේශ
යයිද භාෂ්‍යෙහි ත්‍රියා විශේෂණයයිද ව්‍යවහාරයි. මෙම කිහි

ක්‍රියා විශේෂනංනාම, දුඛං සමුද්දිප්තං.

බහිමාලපනං සබ්බං, අබ්බිධා මුද්දිකං.

ක්‍රියා විශේෂනංනාම, හං සබ්බංහි නිපුංසක

සියාව එකවචනං, සමාහිකු සුබංසිනා.

පද විභාග වශයෙන් වර්ණිතයි

මොදනා සංවණිනා වනාහි: මොදකතෙමේ එක දෙයෙකින්
සම මාත්‍රයක් ගෙන යමියම් පරමිපරා විශේෂයකින් සමානිප්‍රාය

නොදනිද-සජ්ජකාරයෙන් පරිහාරය නොදනිද-හේ වොදකතෙමේ
ශාස්ත්‍රය ශෝධනය කරන්නේමේ-එයින්කිහ.

ලෙසමනනා උපාදය, සංඛ්‍යාංඛා පරමපරා
වොදකොපන වොදෙහි, සොභිසංඛංන සෙසහි
සවෙපසෙහි නංසෙහි, පරිහාරොන සමතමේ
නාසොසො වොදකොසානි, පරිසොසෙහි සෙහිචා, සි

එසේ හෙයින්-ග්‍රන්ථවිශෝධනය වොදකයාගේ විශේෂවිත්‍ර ශුභ
සක්මය.

දෙසහිණිසා ශාස්ත්‍රය වොදනාහු නිවිදනෙ
දෙසසුදන මනනාසෙව නිසොවෙවොදනමපානිකම්
එලංසදි විසොනි සනනපනනාමිකම්නාන්
වොදනාසාසුශාස්ත්‍රාණං ප්‍රාප්තො නානිඑලංමහන්සි

වුක්කහෙයින් වොදනා පරිහාර වක්කව්‍යමය.

එහි වොදනායෙහිලා අබ්‍යාපිත පෙහනරුකහිය පුළුපරවිරො
ධොකහිය එකතියයි දෙමව්වි පවකයෙන් නිර්දේශවයි. ඔවුනතුරෙන්
යම් පදයකින් අනිප්පිතානියක් ගම්‍යමානද-ඒ අව්‍යපිතදෙමනම-
අනිප්පිත දෙමයෙන් අතිප්‍රාය ගම්‍යමානද-ඒ අතිබ්‍යාපිත දෙමයි.
පුළුකනානි පදයන් පසොද්වුක්කහිය පෙහනරුකහියදෙමයි-ඒපිකිතා
නිය දක්වා තදපවාදය අනාපානියකින් කියානම්-ඒ විරොධො
කනිදෙමයි. අනිතෙන් තුල්‍යවූ ගබ්දවයක් එක වාක්‍යයෙහි උක්ත
නම්-ඒ එකවිදෙමයි.

එයින් කිහ

අබ්‍යාපිතාහි බ්‍යාපිතං දෙසංපුහරුනනි නථා
පුබ්බාපර විරොධුතං එකතං පිටිපච්චා-මේ පවදෙමයි.
සවිවර්තං අබ්‍යාසං නපුරසාහි සත්ථි,
අබ්‍යාපිතනි විසෙසෙසා දෙසෙසෙසාහි සභාවනො-අබ්‍යා
පිත දෙමයි.

අනිවර්තං අබ්‍යාසං සසෙදිසෙහි නංපදං
අනිබ්‍යාපිත දෙසනනි දෙසෙසෙසාහි විජානිසං-අනිබ්‍යාපිත
දෙමයි.

පුබ්බවුක්කං අබ්‍යාසං පුනවුච්චති සත්ථි
පුහරුනනිහි විසෙසෙසා දෙසෙසෙසාහි සභාවනො-පෙහ
නරුකහියදෙමයි.

සවිවර්තං වධාන ප්‍රමව වදනාසෙසා
නංවිරොධිහි විසෙසෙසා දෙසෙසෙසාහි සභාවනො-විරො
ධොකහියදෙමයි.

අත්තුලතදුවෙ සදා සත්වුවනන් නංමනං
 එකතනනි සතාවෙන ඉමෙදෙසා ඉවජ්ජියා එකකුදෙසෙ
 සුඛබාලසිකාරසෙති තෙව්සි දෙමසෙක්කද නිර්දේශයි.

ගුත්ථානතරසෙති

අපාඨංචනානි භේසා ජිං ගහංසස මහිත්තවම්
 ගබ්දනිනම් සත්ත්වුන් ගිනනලිගං විසඛිනම්
 දෙගකාල කලාලොකා නාසගාම පිරොතිව
 ඉතිදෙසාද පෙගෙවෙන චරිතාකාමොසු සුඛිනි සි දගසෙ
 ක්කද කියන්

යපථාදුඤ්ච දෙමාවිකරණ ලක්ෂණය වොදනායි

පරිහාර.

පරිකාරනම්-එක් ගුත්ථයෙක්හි හෝ වාකයෙක්හි පුළුපර පරි
 ඥානයෙන් සුචිතීච්චතවැ ගබ්දානි අසිප්පාකානියන් විකාරනයන්
 ගතවාද නිශ්චිතය, සි-ඒ කීහ.

සුඛබාපරං විවාසොති සාසසුචිනිවර්තනං
 අසංචිතෙණනි සිධාතං වාදිතුගුහ නිසිනං
 මෙහි නිසිතං යනු ලිංගවිපයසීම වගසෙති-ඒ කීහ
 ලිගගහසද වසිනෙසද දුමිංසෙහද මෙවච
 අඤ්ඤාතං කදලිසායං සොපනනිබ්බු ඤානසො

එහෙයින් ගුතනිසිතොයි වුකනයි. නිශ්චිතයද,
 සකවාදිපන සමත් භුතමේ නිසිතං ගවෙ
 පරවාදී අභුතොව එකදෙසෙන නිසිතා, සි ලක්ෂණකීන.

පරිහාර ලක්ෂණයි

—0—

වොදනා

මෙම ශාථයෙන් අභිප්ප්පානිය බුධිංයන මෙපමණෙන් සිඬනුයි
 ජිතමාරාදිකං සි වචනය කුමට යෙදුවෝද; යනු වොදනා සිඬය
 එසේ නමුදු බුධි යනුයෙන්,

සුතබ්බානු බුග්ඛංච පපෙව්සො ලොකනාසො
 ඉති මහසු අපෙත්තු බුධිසද්දා පච්චතති සි

කියනලද බහුශාසන භික්ෂු සංඝිකාසන ශාසනබුධිය ශ්‍රාවකසංඝිකාසන
 අනුබුධිය ප්‍රත්‍යක්ෂබුධිය සමයක්සලබුධිය යනවතුයකය වාච්‍යවතුද

සම්මුතියන්හි දක්වනුමෝ ජිනරාදිකං, සි සෙදුහ යනු පරිහාරයි
නොහොත්.

සුගන්ධිකසතෙ මෙව ජාගරෙ ගමනෙපිච්ඡි
චතුර්වේදිකෙසු අපේක්ෂා බුධධාතු පටිපත්තියි

කිසනලද චතුර්වේදියන් කෙරෙත් කවරාදියද සි යනු මොද
නායි, තදච්ඡිද්වේදියන් මෙහි බුධසංකල්පයෙහි සුනම්කසන ජාන
රණ අච්ඡිද්වේදියන් යනු පරිහාරයි.

ඵහිඤනනම්

යනාදිකං ච පිපාසාණං පටිපදයච
නානාධාතුව ලොකසමිං සත්තාණං අබ්බිතනිසා
කානාදිකෙසං කිලෙස මොදනෙව පරොපරෙ
පුබ්බන්තිවාසානුසංගි දිබ්බවක්කාස වක්කසෙ සි

බුද්ධා දුග්ගේහි බුධඤනසි විකසණ නමි

දිනකර කිරණ සමාගමෙන පරමසිරි සොහගා පතරියා විකසිත
ම්ච පද්මං අනාමගඤ්ඤාණ සමාගමෙන අපරිචිත ගුණ ගණාලංකත්
සබ්බසුඤ්ඤාණ සුඤ්ඤාණියා සමමා සයමෙව විකසිතොති. “බුද්ධා”
යනුයි—ජාගරණ නම්.

සමමා සාමසංච පටිබුද්ධා අනසුඤ්ඤා පටිබොධිනො හුතො සයමෙව
සවාසනා සමමාගතිදාස අච්ඡන්තං විගතො, හි “බුද්ධා” යනුයි
මේ පරිහාරයි—නොපතරිය.

සාමපදවසං කිම් සංකප්පි මුලංගති

විසෙසන විසෙසකතං ගමනෙනෙත්ථ කාමනො, සි

විසෙසන විසෙසි තබ්බහාවො යථාකාමං හොති, සිද උක්කතෙහ
සිත්—ජිනමාරාදිකං යනුම විශේෂන කළෝද; යනු මොදනායි.

විසෙසකංගිච්ඡි විසුඤ්ඤාණං විසුඤ්ඤාණෙත්ථා විසෙසකං
විසෙසන විසෙසකනතු ගුණපට්ඨාන කතතිච්ඡි
පට්ඨානනාස දබ්බසංගතදම විසෙසකං සියා
ගුණසං අපට්ඨානනා සොම විසෙසකං සිකා, සි

කිසනලද බැවින් විඤ්ඤා විඤ්ඤානාච්ඡි වශයෙන්ද, ගුණ ද්වය වශ
යෙන්ද—සොගතයහි—කාමාචාරාදියෙන් විසුඤ්ඤා හුයි—ජිනමාරාදිකං
යනු විශේෂණද බුධං යනු විශේෂණද—කළෝ යනු පරිහාරයි—නො
හොත් ජිනමාරාදිකං යනු ස්වාච්ඡි වාචකවේද; නොඵස්සනම් බාහ්‍ය
ස්වාච්ඡිකද; නැතහොත් උභයාච්ඡි වාචකද යනු මොදනායි.

ඉදින් ස්වාභාවික විනාශ-කාරී විශේෂණයෙහි “ විශේෂණ ව” යි ප්‍රකාරයෙන්-තෘතීයා විශේෂණය ඇත් වූයේ, බාහිරී විශේෂණයෙහි අසද්‍යාභාව ප්‍රසංගය-අත්මාභාව ස්වාභාව බාහිරී විශේෂණයෙහි මිශ්‍රකරණ ප්‍රසංගය-අත්මාභාව ඇත්මාභාව විශේෂණයෙහි “ ජයවි” යි විශේෂණයට හිතකාරීකරණ විශේෂණ බාහිරී විශේෂණ කරණයෙහි තත්ත්වයකි කරණ විශේෂණය, ඇත්මාරී බාහිරී විශේෂණ කරණයෙහි යථාතත්‍ව මිශ්‍රකරණ ප්‍රසංගය එක සිත් පරිභේද පරිභේද වශයෙන් තත්ත්වයන් සංවිච්ඡිත බව ප්‍රතිබලිත් ඇත්මාරී බාහිරී වාචකය-ද්විතීයා ගුණ අප්‍රධානීභාව භාවයෙන් සද්‍යාර්ථදේශ ප්‍රසංගය නැත්තේ යි යනු පරිහාරය-නොහොත්

ජිතමාරාදිකං, යන පදයෙන් දෙවප්‍රත්‍යාර ආලම්බකදීන් හෙදක කාමාවචර කුසලක්‍රියා ප්‍රඥාවේද සෙසු සත්‍යමාරාදීන් හෙදක අතීන් මාගී ප්‍රඥාවේද ලැබෙත්-“ බ්‍රහ්ම” යන පදයෙන් අතීන්මාගී සමීඤ්ඤාණ වද්‍යාවරණයේද-වාක්‍රියෙන් වරමහා පුරුෂ ලක්ෂණයා අසිත්‍යානු ව්‍යඤ්ඤාදී ගුණද-බ්‍රහ්ම ද්විතීයාංකිත සමුහසන්නාදී ප්‍රඥාවේ හුද-ලැබෙත්. යළි කෙසේ තුල්‍යාධිකරණ කීනුදැයි-යනු වොදනායි. විශේෂණ ස්වභාව අප්‍රධාන වශයෙන් වාචකකියෙන් තුල්‍යාධිකරණයටෙයි “ ජයනො” හි ස්වාභාවය මාරදේවං පංචමාරෙවා ජයනො, මාරදේවං කාමඤ්ඤාණයන්ත ජිනාති-සෙසාපන මඤ්ඤාණයන්ත, සි-පෙරුණාචායෙකීනහි හෙයින් මුක්ත වශයෙන් කාමාවචර කුසලක්‍රියා ප්‍රඥාද-අතීන්මාගී ඤාණද-වාචකකියෙන් තුල්‍යාධිකරණයටෙයි යනු පරිහාරය.

* *

* අතීන්මාගී ඤාණය නම් *

සයමනුඤාණ, නොව වතුසන්නාදීන් උපෙක්ඛා එකභවතායන වංගික වතුර්ථධ්‍යානයයි කියනලද සඤ්ඤාමධ්‍යානයයි-නදංග සාමාන්‍යයෙන් ‘ අවගතඵල භව වතුභවජ්ඣාණං තථාගතස්ස සෙසා’ යි මුක්තහෙයින් ඵලයද වතුර්ථධ්‍යාන නම්වේ.

* සමීඤ්ඤාණය නම් *

අතීන්මාගී විධියෙන් පඤ්චඤායන ධර්මයන් ආලම්බණකොට “ සෙගමනස්ස සහගත ඤාණසමිප්‍රයුක්ත වහාක්‍රියා විභවය, ජවන කෘත්‍යයෙන් සත්වරක් දිවෙයි තත්සමිප්‍රයුක්ත ඤාණය “ සමීඤ්ඤාණය ” නම්.

එය අතින් මාගීනන්තරවැ පලවිසින් උපැන් බැවින් “ විමොක්ඛ නැතික ” නම් ප්‍රතිසමිති, පාලිකයකි “ විමොක්ඛනතිකමමතං බ්‍රහ්මානං භගවන්තානං බොධිමුළු සබ්බසුද්ධා ඤාණස්ස පටිලාභා සච්ඡිකතාය යදිදං බ්‍රහ්මා ” නි ද්දුළබැවින් තදන්තව බොධිකයයි. අර්ථකථායෙහි “ විමොක්ඛා අරහත්තමයස්සා විමොක්ඛස්ස අපන්තා අරහත්තඵලං තස්මිං විමොක්ඛනන්තාවං විමොක්ඛනාතිකං නාම සබ්බසුද්ධා ඤාණං භවති ” යි කියනලදී ආවාසිකයොවනාති මහාචාරියනා පච්ච ඓකකි තවිසි හොති තපනා සබ්බසුද්ධා තඤාණ ජිසි හොතිසි කියත්. අර්ථකථා ආවාසිව්දවසෙන්ම ඤාණානතරමුත් ඥාණානතර අනු භවයි.

වි ද්‍යා න මි

ඉතිවිඛං දිබ්බසංභාතං පරමිත්ත විජානතං.

සුතෙබ්බහිවාසානුස්සති දිබ්බවක්ඛා සචකඛසො, සි උක්ඛත ඓකකයයි. විදගිනා ඤාණතා මනොම සිසින් අබ්බථ සුත්‍රාගතයි.

ම ර ණ න මි

සිලවරං ඉප්පිසසංචරොව මනනාසිනා ජානපිසානු සුත්තො සබ්බාගිතරාත්තප්ප බහුස්ස නත්තං පරනකමොමෙව සතිමතිව මහතාපිකාණාති වනාහිමාහි නිපච්චබ්බමා වරණාති ජඤඤා මෙහි අසංගාහිත සෙසු බ්‍රහ්මගුණයා දසබල චතුමෙභ්බරාදාඤාණ අප්පාදය බ්‍රහ්මච්ඡිම ව්‍යාච්ඡුභාවන්ද වරණ ගෙයින්ම ගතසුතු දසබල ඤාණ සුමථිකතයි—

ච තු මෙභ්බරා ද්‍ය ඤ ණ න මි

අනන්තායෙ නිසසායෙනව බ්‍රහ්මත්ත ආසවක්ඛයෙ ඉමෙසු චතුස්සෙස්ස බ්‍රහ්මාගොනාහි විසාරද

අප්පාදය බ්‍රහ්ම ච්ඡිම නමි

කාසාදිසු මාරෙසු දුඛවිජිහස්ස භාවනා
කාලත්තසාවනාහි ධම්මෙ අප්පට්ඨන ඤාණනා
කායවපි මනොකමෙම ඤාණපුරිබංග මහතනා
ජඤචිජිස සතිතං නාහි භාසනනාදවා
වලිනව සභාසාව අබ්බාධන මනවපිව
නාථාකුසල චිත්තංව සලබ්බස්ස නාදිනො

බ්‍රහ්ම චක්‍රා නම්

මනා ශාඛා විවෘතයන් සමූහී න්‍යෂ්ටික ස්වයංපෝෂිත ජාතික සංවිකල්පයක් සම්පන්න; එයින් හඟවන්නු ලබන සංරක්ෂණ (බඩ) ව්‍යාපෘති ව්‍යාප්තව පිස්නිකව ප්‍රගතියක් සිදු වේ-

සමාජානුග්‍රහ ප්‍රායෝගිකයෙන් බ්‍රිඩ්ගේද්‍රව්‍යය—ප්‍රායෝගිකයන්
 ජිනමාරාදිකං යනු සහ පුද්‍ර පාමකි තාත් පයාසයන් තුලාසිකරණ
 විශේෂනවි ශ්‍රී පරිහාරය. නවද;

මෙප්‍රණම ගාථාවෙහි ප්‍රණමාධිපාති නිවෘත්තා : ආනායංසය නෙ
සස් දුෂ්ට ධාර්මිකමච්ඡා; සද්‍රා මොදනායි.

දහ වෙනතා වතාහි ප්‍රභ්‍යාසිතියෙහි වෙනතා මහත්තයෙහි-
විසතුයව්‍යතනික ගුණානිවේදනයෙහි යනවතුටී සම්ප්‍රදායිකයන්-
ඉතාත්මයෙහි වේදනිකවෙයි-

ප්‍රජාම ඵෙදනා නොමේරි තෙසසුතාධිකාම සනසමපහතිවස සුකා
සෙන් එංතිකට් දූපටධාර්මිකඵෙ යනු පරිහාරයි, මෙහි දූපටධාර්
මික නම්.

ශ්‍යාමාලා කුලාචාර චිරහසයන් සකස්කොට අභිවිඤ්ඤා කරන්නා වූ ප්‍රවෘත්ති චේතනාසයන් අනෙකුක සතර නාමිභාවයන්ද කාත නිරූපද ආනානතර බන්ධනාදීන්ගේ අනතරා විභානසද දිශා රඳින විසාකනම්.

❧ එදිරි - ජිව ❧

හස්සමාගම දැව්විසි පණාමානස සසිමා

පසුගිය දින හතරේ එහෙය පණතෙන් (සබ්සිඩි)

అనుబంధం 10

හතරැස්වන කිසිදෙනෙකු ගිණයාමට සිටින බවට

ජීවමාරාදි ගාථාපසභි අභිගබ්ඳප්‍රාපසභි දහසූතු—

මෙයින් පරිහරණයයි

කම්මායනතෙහිද අර්ථව්‍යාකෘතියෙහි ප්‍රථම ශාඛාවක් සැලකිණි අව
සර්වාර්ථ දැනෙනයි.

කදනනන්දවර්, කඩ්වායනායක හෙදංගත්‍ර විකර කරණුලාභේ, එහි කාතෘය යන ප්‍රකරණයෙහි හෙදය වනාහි, කාරණුපචාරයෙන් හෝ සාමාන්‍ය වශයෙන් හෝ, එකවරය, ග්‍රන්ථහද, සුත්‍රහද, සම්මතහදන් වශයෙන් පැවැත්විය විෂය වශයෙන්,

සෑය, නාම, කාරක, සමාන, තභිත, ආවෘත, සිතක උණදි
සන ග්‍රන්ථගෙදයන් අවආකාරයි, සෑය නාම ආවෘත සිතකයන්
විෂයයන්, චතුර්විධකාමද කියති.

පරිච්ඡේද ප්‍රමාණ වශයෙන්, සෑම පරිච්ඡේද පසකි, නාමපරිච්ඡේද පසකි. කාරක පරිච්ඡේද එකකි, සමාස පරිච්ඡේද එකකි, තසිත පරිච්ඡේද එකකි, ආබාහන පරිච්ඡේද සතරකි, කිබිබිබාන පරිච්ඡේද පසකි, උණ දි පරිච්ඡේද එකකැයි, මෙසේ පරිච්ඡේද ප්‍රමාණ යෙන් ගෙවීයයි -

සුත්‍ර ප්‍රමාණ.

දෙසැත්තුවක් අභික-සසියක් නොගොත් සත්සිය දසකක්වෙහි මෙමැකිත-කාතසායන දීපනයෙහි.

සකිමහි එකපඤ්ඤාස නාමමහි විසතංගමෙ
අටාරසාධිකංමෙව කාරකමෙව තාදිසා,
සමාසසද්ධි විසම මාසට්ඨි හිමිතො මහා
සාඨාරසා සනාඨතො කිනානානුගත සනාගමෙ
උනාදිමිතිව පඤ්ඤාසං ඤෙසසංසුතන පමෙදගො
සබ්බාසමිපිණි මාණනතු ජසනංසතතති මෙව, හි

යෙථානත සබ්බාසව, නසාසයෙහි, සත්සිය දසකකැයි, මුණත සබ්බාසවත් හිනයි, වර්තමානිකයෝ - සසිය සැතකැවකැයිද යෙන් -

යෙථානත සුත්‍රකාරකයෝ කාතසායන මහා සොමිත්‍රය; ඔවුහු හත වත්හු සම්මුඛ මහා ශ්‍රාවකයෝයි, ඔහුතරාවායී මහසා වෘත්තිකාරකයෝ සබ්බනන්දිනම්, ආවායී සොමිත්‍රය, උදහරණ කාරකයෝ මුහුදුනතාවායී සොමිත්‍රය. නසාස කාරකයෝ විමල බුබ්බාසායී සොමිත්‍රය, මෙහි වෘත්තිකාරකාවායී සොමිත්‍ර සබ්බනන්දිනම් අනාසතරාවායී කෙණෙකැයි බාහුලයවෘත්ති නමුදු සුත්‍රකාරකවූ කාතසායන මහා සොමිදු, තත් නාමයෙන් ව්‍යවහාරකැයිද කියත්. නොහති අනිකථාදියෙහි තදනා ග්‍රන්ථයන්හිද තදාච්ච උච්චිතිහු දක්නාදලැබෙත්.

කළමානෙන කතොසොගො-මුහුච්චසබ්බ නන්දිනො
භසොගොමුහු. දතෙනන-නාසොමිමල බුබ්බාසි

පරිපාටියකිත-

මෙහි "සබ්බ නන්දිනො" යනු දෙවදත්තයා රජු - යනාදියෙහි මෙන් කනිච්ඡෙයහි යෙථික-සබ්බනන්දිනායිද යෙන් සුත්‍රවෘත්ති උදහරණ සහිත සමුහප්‍රමාණය අභිධානරූපද ගාථාරොපන සබ්බාසප්‍රමාණයෙන් "සනාඨතාධික සහග්‍රප්‍රමාණ ග්‍රන්ථයකි. අනාර සබ්බාසයෙහිත් සුපතස්දහස් සිව්විසකි, පදවිසින් අභිධාන පදයකි; ඔහු වර්ථසින්, පඤ්ඤායන් ග්‍රන්ථොපසඤ්ඤා ගාණවාරයෙහි, ප්‍රකෘත සුත්‍රසබ්බාස සහිතයි-මෙම කිහි,

අට්ඨකඛරා එකපද ගාථාථිකා චතුර්වද
 ගාථාචෙකා මනොගංථො බතනිංස කඛරසංඝදීනො
 බතනිංසකඛර ගජථානං සංඝදාසංචි සනංසන
 භාණ්ඩාරොති සොවුදෙනා අට්ඨකඛරස හස්සකො.

~ ප්‍රයොග හෙදය ~

සනීහෙදය, නාමහෙදය, කාරක හෙදය, සමාස හෙදය, තඨිත
 හෙදය, ආබ්‍යාන හෙදය, කිතක හෙදය, ගතවශයෙන් සඳහා වූයේ

~ ස නී හෙ ද ය ~

ආගම සංඛි ත්‍රයක ලොපසංඛි ත්‍රයක, ආදෙශසංඛි ත්‍රයක, විකාශී
 සංඛිවයක, ප්‍රකාශි සංඛි වයක, ද්විසංඛි වයක, ත්‍රස්වසංඛි වයක
 ගත හෙදයෙන් සඳහාද සංඛිහෙදයකි. ~ ඒ කිහි.

ආගමොලොපා දෙසොච විකාශොප කතීපිච,
 දීඝරසස චසෙනාගි සසුසත්ත විධාමනා—

අක්‍ෂරහෙද.

සවර, බ්‍යඤ්ඤා නිග්ගහිත, වග්ගී, සොභාකොම හෙදවිසින්, සවර
 අට්ඨකි බ්‍යඤ්ඤා තෙතිසකි, තෙතිස්වැන්න නිග්ගහිතය, වග්ගීපසෙකි
 තදසථ බ්‍යඤ්ඤා පස්විස්සකි. සොම එක්විස්සෙකි, අකොම එකලො
 සකි, එසින් කිහි.

තෙවඅට්ඨ සරානොත්ති තෙත්තිං සබ්‍යඤ්ඤාමනා
 බ්‍යඤ්ඤානං පරානන්තු බිඤ්ඤාධාරණං මනං
 බ්‍යඤ්ඤාසු පච්චග්ගා බ්‍යංජනාපච්ච විසති
 සොසට්ඨෙනාන විසාම අසොසෙකාද සාමනා.

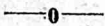
අක්‍ෂරොත්තත්තිහෙද.

නාසයෙහි කණ්ඨ, තාලව, මුඛී, දන්ත, ඔෂ්ඨ, ගතවශයෙන් පංච
 ස්ථානයක්ද රූපසිඬ්ඨයෙහි කණ්ඨ, තාලව, මුඛී, දන්ත, ඔෂ්ඨ, නාසි
 කාසථාන වශයෙන් මෙස්ථානයක්ද මූලනිරූපනියෙහි කණ්ඨ, සිර.
 උර, උච්ඡාමුල, දන්ත, නාස, ඔෂ්ඨ, තාලව, වශයෙන් අට්ඨස්ථානය
 ක්ද මුක්තයි—

සංග්‍රහ ගාථාවෝද වෙන්

කංඨතාලමුඛි දන්තොට්ඨි ට්ඨානෙසු පංචසු
 අවශේෂොචෙව කවග්ගොග කාරොත්තට්ඨි කංඨරා
 ඉවශේෂොචෙවච්චග්ගො සකාරොත්තට්ඨිතාථරා
 උචග්ගරුකාරාති දෙසිතාසන්න මුඛරා

නවගතළ සකාරා, නි දෙසිනාසන්න දන්නා
 උපවග්ගොභි ජාසන්න සන්නතිං සෙක ජාසිසුං
 කණ්ණාලාලානවකාරො ඔකාරො කණ්ණාලාලා
 දුන්නාභිජාච කාරොති ගොනනිසුභි විජාතයො
 ගතාරොති විජාසුභො පඤ්චමන්නභි සංසුතො
 ඔරසානෙහ සංසුතො කණ්ණාලාලා පකාසිතො
 අ. ආ. එ. ඔ. කවග්ගොභි හකාරොකණ්ණාලාලා
 වවග්ගොරළ කාරාච සන්නසිරසි ජායරෙ
 ඉර්ඝථ වවග්ගොභි නාථමිතිනව ජායරෙ
 උර්ඝථවවග්ගොභි නවභිමිති ජායරෙ
 නවග්ගොලසවා අට්ඨ විණ්ණාදනොසු ජායරෙ
 නාසිකාභිඤ්ඤානවා ආවණ්ණාලාලාපි අනාචා
 උරගමංවාපි ඔකාරො එකාරොවාපි දීපිතො
 සබ්බවණ්ණොච ජිවහසා ජිවහාමුලෙසු ජායරෙ

උච්චාරණ හෙදස.

උච්චාරණ නම්. විත්තකිරිය වායොධානුකොපයෙන් ගබ්දවීමය
 සිපිල (අල්පප්‍රාණ) බිතින (මහප්‍රාණ) දීඝිත්‍රුක-උච්චාරණයද. ගුරු
 ලඝු, උච්චාරණය. කරණනිග්‍රහ උච්චාරණය. පූජාපරපද සම්බන්ධව
 උච්චාරණය. පදව්‍යව සහිතව උච්චාරණය කරණය විමුක්තව
 උච්චාරණයයි—දශප්‍රකාරය—මෙමැකීය—

සිපිලබිතිනං ච දීඝරසං ගරුකලහුකං ච නිග්‍රහනිකං
 සමබන්ධවිත්තිකං විමුක්තං දසධායොජන වුඤ්ඤාපග්ගෙදු-

කරණ හෙදස.

කරණ නම්. අක්ෂරොච්චාරණයට, අභිශය හෙතුසාධායි.
 තාලජාක්ෂරයන්ට—ජිවිහාමධ්‍යය කරණය. මුඛිනාක්ෂරයන්ට—
 ජිව්වොපා ග්‍රහණානාය—කරණය. දන්තාක්ෂරයන්ට ජිව්වාග්‍රය-
 කරණය. කණ්ණාලාලාක්ෂරයන්ට—සවකීයසාධානාය කරණය. මෙම
 කීහ මුඛමහකාර යෙති.

සිවිතාමර්කං නාලිපානං උපගතං මුඛපානංව
සිවිහග්ගං දානපානංව සෙසාසකථානපා,හි

ප්‍රසන්න හෙදය

ප්‍රසන්න නම්. අක්‍ෂර උච්චාරණයෙහි—කරණස්පතී ශක්තිසි, සං
වෘතය, විවෘතය. ස්පතිය-ඊසත් ස්පතියයි-සිවිහෙදයකි.

මෙම කිහි

සමප්‍රධානිකරණ විසෙසං පයනනිදිනං
සංවුත්තනමකාරසස විවතාසකසරානව
සංප්‍රසිතනකුච වග්ගානං ඊසංසරලවෘතව
එවංසාන කරණප සතනෙපාකරාසිසුං, හි

නිග්ගහිතය

අවිවෘත මුඛයෙන්—නාසිකාස්ථානයපෙළා—උච්චාරණය. නිග්ග
හිතයවයැ. අවිවෘත මුඛයෙන් නාසිකාග්‍රයපෙළා උච්චාරණය.
මකාරයවයැ.

මෙම කිහි—

කරණං නිග්ගහෙනිවෘත මුඛෙනාවිව වෙනසං
වුච්චෙන නිග්ගහිතනනි වුත්තංඛංද සරානුගං.
නිග්ගහිතං පනෙකත් නිසාරාවග්ගභාවනො
කොසාකොස විනිංමුත්තා සබ්බෙසංපව්‍යමංකතං.

සකි. නාම. කාරක. සමාස. තභිත. ආකඛ්‍යාත. කිතක. යන හෙ
දයන්හි—විශෙෂ විභාගයෝ—ග්‍රන්ථ ව්‍යාකඛ්‍යාතයථාස්ථානයෙහි—
දැයිශිතව්‍යයි.

මෙතෙකින් “ කච්චායනහෙදං ” යනුයෙහි—

විශෙෂවිභාග සැකවින් දැක්කයුතු—

3 කසිකමමාදිනාබ්‍යා පාරෙන දිපපතිසොපිතා
ඉතිකල්වොසපුනෙතාහු තස්සකල්වාසනො මනො

4 තෙනෙවකතසංචිති කල්වාසනන්තිසංචිති
කල්වාසනසිද්ධංසත්ථං නිමිතාචචනත්තො

ආදි ගාරායෙහි පවත් අනුපදව්‍යාබ්‍යාණ

1 අහං, අසච්ඡද්දවාච්ඡවු, “ සස ” යයි සමුද්වර්තනමිඥාති. මම.

ජිනමාරාදිකං. දනනලද දිව්‍යපුත්‍රාදී. පංචමාරයන් ඇත්තාවු.
බ්‍රිඩං. සකල ධර්මයන් සමස්තමුද්‍යානසෙන් අධිපතිවු තරාගත බ්‍රිඩි
න්ද; මොගවිධංසකං, අවිද්‍යාකිකාර නිරාකරණ ප්‍රවීණවු. ධම්මංච.
ශ්‍රීසධර්මයද. උත්තමං. මුලොත්පාටනයකළ මොහාකිකාරඇති
සංඝං. අපොය්ඝීපුද්ගල සහසාද. වණ්ණිනං. බ්‍රිඩවණ්ණින ප්‍රඥාති.
කල්වාසනස්ස. මහාකාතසායන සමාමන්ද (අභි) වන්දිතා හයාදී
වීරග ශ්‍රඩාසිතින් ප්‍රණාමනොට්ඨං.

2 කල්වාසනස්ස. කාතසායන ප්‍රකරණය සමබ්‍රිකවු. හෙදං. සංඛිතා
මාදීවු. හෙදය. සප්පයොගං. උද්ගරණ සතිතකොට. යථාරහං. අනු
රූප ගෙයින්. සමාසනො. සැකවින් සොතුප්පනානං. ගොතාප්පන
සංඝිතාන. ශිෂ්‍යප්පනායෙන්. අත්ථාය. මුක්කිතානුමංගික ප්‍රයොජන
සංඛිතාන. අත්ථායපිණ්ණ. වක්කාමි. කියන්නෙමි.

මෙහි වක්කාමිසි ප්‍රතිඥානුරූපවු “ අට්ඨවිධං ” යනාදී, කියපුතුටුද
කල්වාසන ශබ්දයාගේ වචනානු ව්‍යුත්පන්නි ශ්‍රවනාර්ථස්ථිත්ව; ආදී
යෙහි දක්වු වචනයයි. ආහොගිවු. ආවාය්‍යසෙන්, කසිකමමාදිනා සි
හදුලෝ. පද්‍යානි

3 යොපිතා. යම් පිතානෙණෙන්. කසිකමමාදිනා. කාසිකමමාදීවු
බ්‍යාපාරෙන. විශිෂ්ටෙන්. දිපපති. දක්කාලැබේද. හෙවත් ප්‍රකටවේද
ඉති. තදච්ඡිසෙන්, සො. ඒ (පිතා) නෙමි. කල්වො. කල්වනමි.
තස්ස. ඔහුගේ. පුත්තොහු. පුත්‍රවුයේ. කල්වාසනො (ඉති) මනො
කල්වාසනනමැයි. දැනි.

5 සැන්දේ විධිගොති සකිනාමයෙව කාරකං
 සමාසං තඛිකාකඛිකානං කිත්තං උත්තං ඉති
 5 සමාධිසනති සිංහස් අදසොධාන මහතරං
 චඛිකිනාව ඛිසනති සංඛිතෙහ පවුච්චති

4 තෙනෙව. ඒකවායනසන් විසින්. කතසත්ථි. කරණලද. නිරුකති. ශාසත්‍රයද කවායනං ඉති. කවායනයයි. ඥායතෙ. හ ගි නුලැබේ. කුමිනෙතුයත් කවායනයයිදං සත්ථං. ඉති. කවායනයා. ඉදං 'සත්ථං'ගත ඉමිනාවචනත්තො. මේතඹිත වචනාච්චසයෙති-

~ වි සාර ~

කසිකමාදිනා. කවති දිපපතීති.. කළෙවා. කවචයා අපච්චං භ තෙතා, කවායනො, කවායනයාසුදං. කවායනං. කවායනතේ රෙන. රචිතං, පකරණං. සි සලකයි.

කසිකමාදිනාඛිකාපාරෙන-කවතිදිපපතීති. ශාථා, විග්‍රහවුවද. ක වඛෙද ලොපයනුදු-ධාතුව නිව්වනසෙයුදු-ගමනමාන ගෙයින් ඒ " කව " ඛෙද අයොජිතයි-ඉති ඛෙදය. නාම ලාභගෙන වාච කය. " තෙනෙව " යි වච යනු-සෙන් පිතායනු. නිවැහිනෙරේ. තෙනෙයනු සංනිචානාච්චය-වාතොදගරණකයො. අනුඥානාච්චයයි කියත් පිඛෙදය කාතයායන සථවිර, යනු-සමපිණිතය කෙරේ-ඉදං. ඛෙදය-සත්ථං යනු වාචකය, කතංවතංසත්ථංවාති-කතසත්ථං, වච්ච යතෙ, අනනනාති වචනා, අරියතෙ ඥායතෙති. අත්ථො, වචනයා අත්ථොච්චනත්තො, තතො වචනත්තො-ඉක්ඛිති ප්‍රකරණ පරි චෙත්ද වශයෙන්

ග්‍රංථනාම " අභිවිධං " යනාදිය කියති

5. ප-සත්ථං, කවායන නිරුකති, ශාසත්‍රය. සංඛි. සංඛිතද. නා මච, නාමයද කාරකං කාරකයද සමාසංගමාසයද තඛිතං තඛිතයද.

ආකඛ්‍යාතං, ආකඛ්‍යාතයද. කිතකං, කිතකයද, උණකංඉති. උණාදිසද්ධි මෙකී හෙදයෙන්, අභිවිධං, අභිව්‍යාකාරය.

වි-අත්ථං සුමෙතීති-සත්ථං, සුච්ඡිරියාහි. අත්ථං, එතෙන, පකාසිත්තීතිවා-සත්ථං අභිතනාවිධානං. සමාහාරො. අභිවිධං, සමාසික්කන්තිවා-සත්ථං අත්ථං, අත්ථංනමති එත්ථාති-නාමං, සත්ථං, ක්‍රියංකරොති එත්ථාති කාරකං, සමාසික්කන්ති එත්ථාති-සමාසං, තෙසං හිතං, තසිතං, විහංගිතො ආකඛ්‍යාතයා එත්ථාති-ආකඛ්‍යාතං, හිතාකරොති එත්ථාති කිතකං, සියසානමත්ථං කරොතිතිකිතං-කිතමෙව කිතකවා, උණො ආදියෙසන්ති, තෙ-උණාදියො-උණාදියො අස්ස අත්ථිති-උණකං-(ආදිසද්ධිලොපො) උණපට්ඨානා අස්ස අත්ථිතිවා-උණකං-"ඉති" යනු වුත්තපට්ඨාපි නිදගිනයි, සමාසික්කන්ති යනාදින් සංඛි කියති.

6. ප. තත්ථ, ඒ දූච කම්මානතයෙහි-වඩ්ඪකිනා-තච්ඡකයා විසින් සං-සම්පූර්ණින්. අනන්තං අදස්සන්තා පුච්චදෙඅතර විචරන්තො පියා සමාසික්කන්ති, අප්පනු ලැබෙත්ද. ඉව, අනුරෙන්-මේඤ්ඤයෙහි දෙපදකුර අතරන්තොපියා. ධියන්ති. සම්බන්ධකරණු ලැබෙත්ද, තෙන එසින්. සංඛි. (ඉති) සම්බන්ධ-පවුච්චති-කියනුලැබේ.-

වි, "සං. යනු. විශෙසනාමිකයෙහි-උපයෝගයි " ඉව " යනු උපමා ජොතකතිපාතයි, "සංඛි ඉති පවුච්චති"යි විශයකු. ඡන්දනුරක්කණයෙන්-"ඉති" ලොපයි-වඩ්ඪකිනාව ධියන්ති, යනු-වාක්‍යාමි උපමායි, උපමානම් ත්‍රිවිධයි

"කරුණාවිශ් සහෙතසු යස්ස පඤ්ඤාමහෙසිතො, යනාදියෙහි "ශබ්දකුමොපමා" නම්, අලිතිමානි වක්කුති, යනාදියෙහි-"අභිභුමොපමා" නම්, හිතාසංභාපතිම කාල චූච්ඡෙ ඉව, යනාදියෙහි--"වාක්‍යාමිකුමොපමා" නම්.

- 7 සරබ්බඥාන වුභ්‍යානං සංඝිනඤ්ච වසා නිධා
සරෙසුචා බ්බඤ්ඤෙසු විහිතා සර බ්බඤ්ඤා
- 8 ගාථාසුචුභ්‍යානානන්ධං වාචාසිලිට්ඨතායවා
ලොපාගමං කරිත්වාන විහිතා වුභ්‍යාසංඝිකා
- 9 සභිධිවිභ්‍යං කිංසුධි තඤ්ඤි තස්ස මුසා හවෙ
සෙය්‍යඤ්ඤො පදමනො ඉදං තෙසං නිදස්සනං

ප—7. 8. සරබ්බඥාන වුභ්‍යානං, ස්වරසංඝි බ්බඤ්ඤාසංඝි වා
තනාසංඝි යනා; සංඝිනඤ්චවසා සංඝිත්තේ වශයෙන්; නිධා, ත්‍රිපුඤ්ඤා
රහි; සරෙසු, ස්වරනිමිතින් හෝ ස්වරවිෂයෙහි හෝ; බ්බඤ්ඤානසු,
බ්බඤ්ඤානනිමිතින් බ්බඤ්ඤාන විෂයෙහිහෝ; විහිතා, කරණලද සංඝි
තාවෝ; සරබ්බඥාන, ස්වරසංඝි බ්බඤ්ඤාසංඝිසිද්ධි; ගාථාසු, ගාථා
බ්‍යාකරණයෙහි; වුභ්‍යානානන්ධං, වාතනිහුගේ නොපිරිහිමැ පිණිසහෝ;
වාචාසිලිට්ඨතායවා, වාක්ග්ලිපිතාය පිණිසහෝ; ලොපාගමං, වණි
නුවාර වණිනමය; කරිත්වාන, කොට; විහිතා, කාතසංඝිස; වුභ්‍යා
සංඝිකා, වාග්‍යාසංඝිසිද්ධි දතසුතු.

චී—සරනි ගච්ඡන්ති-සරා, බ්බඤ්ඤාසංඝි අපො ඵනෙති-බ්බ
ඤ්ඤා, සරා අස්ස අච්චිති-බ්බඤ්ඤා, අස්ස අච්චිති- සර බ්බඤ්ඤා,
වුච්චති ඵනායාති- වුභ්‍යානි, වුභ්‍යානි අස්සාච්චිති- වුභ්‍යානි, සරාච බ්බඤ්ඤා
නාව වුභ්‍යානාව- සරබ්බඤ්ඤානවුභ්‍යානා, තාසං= සරබ්බඤ්ඤාන වුභ්‍යානං, ව
සා, යනු විශේෂණාච්චයෙහි තානිසාසි— නිති පකාරෙහි නිධා, වා, ය
නු සමුච්චයාච්චිසි, චිතිතබ්‍යානා විහිතා- වුභ්‍යානං අභ්‍යානං, වුභ්‍යා
නානං- තස්ස වුභ්‍යානානන්ධං, වාචාසිලිට්ඨතා- වාචාසිලිට්ඨතා-තස්ස
හාවොවාචාසිලිට්ඨතා තායලොපියතෙහි-ලොපො-ආගච්ඡති-ආග
මොනං සංඝිඵල- සංඝිකා, සකන්ධො-කො—

නද්දහරණි කියන්.

ප—9 සභිධිවිභ්‍යං, සභිධිවිභ්‍යං යනමේද; කිංසුධි, කිංසුධි යන
මේද; තඤ්ඤි තස්ස මුසාහවෙ යනමේද; සෙය්‍යඤ්ඤො පදමනො
ඉදං යනමේද; තෙසං, පුළුචාකන ස්වර බ්බඤ්ඤාන වුභ්‍යාන සංඝිත්ත; නිද
ස්සනං, උද්ගරණි.

චී—සභාඉධි- සභිධි, කිංසුඉධි- කිංසුධි, සි සරසන්ධි “දිසං, පු
බ්‍යොව” යන සුත්‍රවිෂය, තංගි-තඤ්ඤි, බ්බඤ්ඤාන පරනිමිති බ්බඤ්ඤා

10 ලොපාදෙසංච ආගමො විකාරො පකතී තථා
දීඝරඤ්ඤා වසෙනාපි සන්ධි සතතවිධා මනා

11 තයො තයො තයො චෙ චෙ චෙ චෙ චෙච යථාකකමං
නි උභණ්විසති සන්ධි පණ්ඩිතෙහි විජානියා

සන්ධිසං—“එහෙකුකුං සුත්‍රකායනීසී.සෙය්‍යඤ්ඤා-අකබර පදමනො”
සි වියයුතු— **මුත්තා වසන නිලකාන්තජාපගාගො** සි මුක්ත වා
තසහෙද්‍ය පිණිසැ අකබර ශබ්ද ලොපයෙන් “සෙය්‍යඤ්ඤා පද
මනො”සි අපදෙස සාධ්‍යාත මහාවාහනී සුත්‍ර චතුස්සයෙන් කාය්‍යති.
“තෙසං” යනු සාමාන්‍යයෙහි හෙයිනි— ලිංගවිපරිලාස වශයෙන්ද
යෙන්—නිද්දිසියති එතනවා නිද්දිසිතබ්බං වා- නිද්දසනං, ‘නි’ ය
නු ‘ධාතුවිධිං ඛාධතො කාශ්විත් කාශ්විත් හදනු වර්තනො’ මුක්ත
තසින් මෙහි ඛාතුවිධිවත්තියැ—

ත්‍රිවිධසන්ධි නිද්දිනාතනතරව- සතතවිධි සන්ධි කියත්

ලොපංච, ලොපසන්ධිසද; ආදෙසොච, ආදෙශ සන්ධිසද; විකාරො
ච, විකාර්‍ය සන්ධිසද; පකතීච, ප්‍රකාහි සන්ධිසද; තථා, ඉත්මතු; දීඝ ර
ඤ්ඤා වසෙන අපි, දිඝිසන්ධි හ්‍රස්වසන්ධි වශයෙන්දැයි; සංචි, සන්ධිහු; ස
තතවිධාමනා, ශ්‍රවණප්‍රකාරයෙහි දතයුතු—

නිද්දෙශ කිසත්.

තයො, ලොපසන්ධි ත්‍රයක; තයො, ආදෙශ සන්ධිත්‍රයක; ත
යො, ආගමසන්ධි ත්‍රයක= චෙ, විකාර්‍ය සන්ධිවයක; චෙ, ප්‍රකාහිස
න්ධි වයෙක; චෙ, දිඝිසන්ධි වයක; චෙ, හ්‍රස්වසන්ධි වයකැයි; යථා
කකමං, කියවූ පිළිවෙළින්හෝ () නිඋභණ්විසතීස
න්ධි, සභරසවිධි (උනුතුන්විසි) සන්ධිහු; පණ්ඩිතෙහි, ශබ්දශාස්ත්‍රාචෙ
දිකයන් විසින් (පාණිනිග්‍රහ පතන්තවුන් විසින්) විජානියා, දතයු
ත්තාහ—

‘ච’ ජාතිසමුච්චයානිසි, ‘ච’ අවධාරණානිසි, ‘චෙච’ සි නිපාත
සමුද්‍රයක්හෝ,සන්නිධිනානානි,අනුඥානානි,අවධාරණානි යනුද,යෙ
ත් එහි,නි උභණ්විසති සන්ධිව,සි-සන්නිධිනා කෙරේ,සතතසන්ධි නි
සෙසසන්ධි සි; පුළුච්ඡාකතය අනුඥානානි කෙරේ, අනුඥානානිගෙන්
උභණ්විසකයන් අවධාරණයද කෙරේ.

නි උභණ්විසති යනු මිශ්‍රසංඛ්‍යාවි= සඛිකාවෝ මිශ්‍රසඛිකාය,
භූණ්විස සඛිකාය, සමබන්ධි සඛිකාය, සමබන්ධි සඛිකාය, අනෙක

12 සරබ්බසූජන බිඤ්ඤාං වසෙනති තයො මනා
යසසිඤ්ඤානි චතතාරො මෙ ඉති සරලොපතො

13 එවං සතෙ අග්ගාගාරං ඉති බ්‍රජන ලොපතො
තාසාහනාති මතං නිගගතිත ලොපනාති විඤ්ඤානා

සඤ්ඤාය, සි පසාදවිධසා, අසඤ්ඤාය දක්වා ගණන් සඤ්ඤානම්.
අබ්බිභෙදසෙති ගිඤ්ඤසෙනාති යනාදියෙති ගුණිතසඤ්ඤානම්, ප
සාදදුරක සනාති යනාදියෙති සද්ධික සඤ්ඤානම්, නිංසප්පිසනාමු
තො යනාදියෙති සසෙකත සඤ්ඤානම්. සහසාරංසි සනභෙජො
යනාදියෙති අනෙක සඤ්ඤානම්, මෙම නිග—

මිසා ගුණිත සමන්ධ සසෙකනා නෙකභෙදතො
සංඛ්‍යා පසාදවිධා සෙසා පාලිසා ආගතකමා

නීති උග්ගා-නිඋග්ගා, නිඋග්ගාවසා විසතිවාති නිඋග්ග විසති, මෙහි

සංහිතෙකපදෙ නිත්‍යා නිත්‍යා ධාතුපසථියො;

නිත්‍යාසමාසෙ වාකෙතතු සාවිවක්‍ෂාමපෙක්‍ෂතෙ, සි වුක්ඛානුසි-

තසුණ්විසති සි විසයුතුදු 'විවක්ඛිතසු සන්ධිවිති' සි නිසමයෙන්
සන්ධි අවිවක්ඛිතසි— කමසා අනුරූපං යථාකාමං, මිජානිගබ්බා
විජානිසා

සරබ්බසූජන යනාදින් නිදගීනරූප කියත්.

12. 13 සරබ්බසූජන බිඤ්ඤාං, සාරලොප බ්‍රජනලොප නිග්ග
හිතලොප සන්ධිත්තේ; වසෙන, වසෙයන්; තයො, ලොපසන්ධි තු
ණේත්; මනා, දතයුතු; යසසිඤ්ඤානි, යසසිඤ්ඤානි යනුද; චතතාරො
මෙ, චතතාරොමෙ යනුද; ඉති, මේ උදහරණ; සරලොපතො, සාර
ලොප යෙහිහේ (සාරලොප වසෙයන් සන්ධිසි) මනනවසි; එවංසතෙ
අග්ගාගාරං ඉති, එවංසතෙ අග්ගාගාරං යනමේ උදහරණ; බ්‍රජනලොපතො,
බ්‍රජනලොප සන්ධියෙහි මනනවසි; තාසාහං ඉති, තාසාහං යනමේ උදහරණස;
නිගගතිතලොපං ඉති, නිගග
හිතලොප සන්ධියි; විඤ්ඤානා, නුවනැත්තනු; මතං, දතයුතු—

විඤ්ඤානෙහි, බිඤ්ඤා- සරාච බ්‍රජනාච බිඤ්ඤා, සරබ්බසූජන බි
ඤ්ඤා. තෙසං=වසනං-වසං- පකාරසත්ති. තෙන. වසෙන. විශෙෂනා
ඤ්ඤෙහි තෘතියාසි, 'ඉති' යනු නිදගීනාභි නිජාතසි, ලොපිතෙහි

14 මහායං ත්‍යාගං සරාදෙසං ඔනමො බ්‍රහ්මනො මනො
තමහන්තු මනං නිග්ගති තාදෙසන්ති විඤ්ඤානා

15 අභිජ්ජතො උරොවාහි සරාගමොති ඤ්ඤති
බ්‍රහ්මනො නසිමස්සාති පුබ්බංගමං උරුමතා

ලොපො, ලොපො එව ලොපනො, තතො ලොපනො, නොනොත්
ලොපවසෙන ලොපනො 'තොප්‍රත්‍යය' බ්‍රහ්මනො ලොපනො අ
ස්සාති, බ්‍රහ්මලොපනො = සන්ධි=තස්ස=පෙ=තො=නිග්ගතිතං ලො
පං යස්සාසා- නිග්ගතිත ලොපං, තං-නිග්ගතිත ලොපං- සාමාන්‍යීයෙ
හි උපයෝග වචනයි, විසෙසෙන ජානාතිති විඤ්ඤා, තෙන විඤ්ඤ
නා, 'හි' යනු විස්තාර දෙශාකත නිපාතයි. හිංසිතය වූකලී විස්තාර
වාක්‍යාරම්භ කාරණ එල විසෙස තත්පාත්‍යවිකරණ දල්ලි අනුය බ්‍ර
හ්මරකය යන අනුප්‍රාප්තියක් පවති—මෙම තිත්.

වාක්‍යාරම්භව විස්තාර දල්ලි සං ඵල හෙතුකෙ
නසානවිකරෙවෙව විසෙසෙ අනුයෙ පිච
බ්‍රහ්මරකෙ වහි සද්දො නවයෙස්ස සකාසිතො

යස්සඉඤ්ඤාති, යස්සඤ්ඤාති (සරාසර ලොපං යනාදින් සිඬයි)
වතනාරො ඉමෙ (වාපරො අසරාපා යනාදින් සිඬයි) එවං අස්ස, එවං
ස (බ්‍රහ්මනොව විසංයොගො යනාදින් සිඬයි) අගති අතාරං, අග්‍යාගා
රං (ඉවණ්ණො යංවා යනාදියෙන්හා. බ්‍රහ්මනොව විසංයොගො
යනාදියෙන්ද එහි වග්‍රහණයෙන්ද සිඬයි) තාසං අගා, තාසාහං (නිවි
ලොපං යනුයෙන් සිඬයි)—

ලොප ඉක්ඛිති ආදෙශ කියන්.

14 මහායං ත්‍යාගං, මහායං ත්‍යාගං යනු; සරාදෙසං, සරාදෙශ
යයි දතයුතු; ඔනමො, ඔනමො යනු; බ්‍රහ්මනො මනො, බ්‍රහ්මනා
දෙශයයි දතයුතු; තමහන්ති, තමහං යනු; නිග්ගතිතාදෙසං ඉති, නි
ග්ගතිතාදෙශයයි; විඤ්ඤානා, නුචතැත්තනු විසින්; මනං, ආදෙශ ය
න්ධිව උදගරණ දතයුතුයි.

පි—ආභූතො දිසති එතාතිවා, ආනන්තො දිසති- ආදෙසො,
සරො ආදෙසො යස්සාති- සරාදෙසො, බ්‍රහ්මනො ආදෙසො යස්සා
ති-බ්‍රහ්මනො උග්ගරපදලොප' ඔහුඤ්ඤාතිසමාසයි=තතිතයයිදයෙනි, නි
ග්ගතිතං ආදෙසං යස්සාති- නිග්ගතිතාදෙසං=මෙ-අයං=මහායං (යමෙ
දත්තස්සාදෙසො යන්නෙන් සිඬයි) හෙඅගං-ත්‍යාගං (යමෙ) දිසං ඔ

16 සරඛණංඡනතො චෙව චෙ චෙ පුබ්බා විජානියා
නොපෙති එකමිදුතං විකාරොති විජානියා

17 කොඉමනතු මනොපුබ්බං ගමොති පකතී මතා
විකාරො පකතීචෙව ඤාතුකාමෙන ජානියා

නබො (ම අවස්ථා යනුයෙන් සිඬයි) තං අහං- තමහං=(මදුෂරෙ යනු
යෙන් සිඬයි).

15 අභිප්පගො පරොච ඉති, අභිප්පගොබො- පරොසහස්සං ය
නාදිය; සරාගමො ඉති ඤායති, ස්වර ආගමයෙන් සිඬ සන්ධියයි හ
ගිනුලැබේ; නයිමස්ස ඉති, නයිමස්ස යන උද්ගරණය; බණ්ණො,
බණ්ණාගම සන්ධිය; (ඉති ඤායති) පුබ්බංගමං ඉති, පුබ්බංගමං යන
උද්ගරණය; පරා, අන්ත (නිග්ගහිත) ආගමසන්ධියයි; මතං, දතයුතු.

වි—යානිතංආමදදිත්වාආගමිජ්ඣිති- ආගමො,මෙහි සරානං ආග
මො- සරාගමො, පරොචාති යනතත්ති ඉති යනු මෙඤ්ඤාචාරිණියි,
සහස්සං යි සංග්‍රහයි. බණ්ණානං ආගමො බණ්ණො, විරූපෙකසෙ
සයි, අභිප්පගො- අභිප්පගොබො, පරසහස්සං- පරොසහස්සං, (කිවි
ඔබ්බණ්ණො යන්නෙන් සිඬයි) නඉයෙස, නයිමස්ස (යචමදනතරලා
චාගමා යන්නෙන් සිඬයි) පුබ්බංගමො පුබ්බංගමො (නිග්ගහිතංච ය
න්නෙන් සිඬයි).

ප්‍රත්‍යයෙද සන්ධි කිසන්.

16- 17. සරඛණංඡනතො චෙව, ස්වර බණ්ණංඡන චෙයෙන්ද; චෙ
විකාර සන්ධි දෙකෙක; චෙ, ප්‍රකානිසන්ධි දෙකකැයි; පුබ්බා, පුළුචා
කත ගාථායෙහි තයො තයො, යි පුළුයෝ; විජානියා, තනනාමයෙ
න් දතයුත්තාහ; නොපෙති එකමිදුතං, නොපෙති එකමිදුතං යන උ
ද්ගරණ; පකතී ඉති මතා, ප්‍රකානි සන්ධියයි දන්නාලදු; විකාරො ප
කතීච එවං, විකානි ප්‍රකානි වයද මෙසේ වුකතප්‍රකාරොද්ගරණ වි
සින්ම; ඤාතුකාමෙන; සොනාඡනයා විසින්, ජානියා, දතයුතු;

කො ඉමං මනොපුබ්බංගමාතු, කො ඉමං මනො පුබ්බංගමා යන
උද්ගරණ; පකතී ඉති මනො, ප්‍රකානිසන්ධියයි දන්නාලදු; විකාරො
පකතීච එවං, විකානි ප්‍රකානි වයද මෙසේ උකතප්‍රකාරොද්ගරණ වි
සින්ම; ඤාතුකාමෙන, සොනාඡනයා විසින්; ජානියා, දතයුතු.

සරොච සරොච සරා, බණ්ණොච බණ්ණොච බණ්ණා, සරුපෙ

18 සනිඳෙසා නිඳෙසෙන වෙ වෙ පරා විජානියා
සභිධානි සනිඳෙසො මුනිවරෙ පරො මනො

19 යථරිච සනිඳෙසො හොවාදි අනිඳෙසකො
දිස රසසප්පහෙදෙවං ඤාතුකාමෙන ජානියා

කසෙසති. සරාව බ්‍යජනාව සරබ්‍යජනා තනො, ච යනු සම්පිණ්ඩණා
නිසි. එව යනු අවධාරණානිසි, ඉන් නිගහිත අප්‍රසගයි. විසෙසෙන
ජානිතබ්බා විජානියා, විසෙසෙන ඵ්පරිතෙන කරිතනිති විකාරො,
පකාරෙන කරිතනිති පකානි, එවං යනු නිදගිනානිසි. ඤාණානං ඤා
තුංකාමො ඤාතුකාමො; විජානියා යනු ලිඛවිප්පලාසයි. විජානියොයි
දු; න උපෙනි නොපෙනි ස්වර විකාර සන්ධිසි; (සව්වාස) එකං ඉදං
අහං එකමිදහං; බ්‍යජන විකාර සන්ධිසි; (දෙව 1. 2. 9) කොඉමං
කොඉමං ස්වර ප්‍රකානි සන්ධිසි; (සරෙ 1. 3. 2.) මනොපුබ්බංගමා ම
නො පුබ්බංගමා බ්‍යජන ප්‍රකානි සන්ධිසි (සරාප 1. 3. 1)

අන්‍යයෝ අපර විකාර පූච්චිකාර වසයෙන් වට්ටයි කියත් මෙමකින=

“පුබ්බ විකාරො පරවිකාරො අපරො දුට්ඨො මනො” තදප
රොදග්ගණ කියත්.

18 පරා, (පුමොකත විකානි ප්‍රකානි සන්ධි වශයෙන්) අන්‍යයෝ
වෙ, දිසිසන්ධි දෙදෙනෙක්; සනිඳෙසානිඳෙසෙන, සනිඳේස ස
න්ධිය අනිඳේස සන්ධිය යන වශයෙන්ද; වෙව, ග්‍රහවසන්ධි දෙදෙ
නෙක් සනිඳේසානිඳේස වශයෙන්ද; විජානියා, දතයුතු; සභිධා ඉ
ති, සභිධා යනු; සනිඳෙසො, සනිඳේස දිසිසිද; මුනිවරෙ, මුනිවරෙ
යනු; පරො, තදන්‍ය අනිඳේස දිසිසිද; මනො, දන්තාලදී.

යථරිච, යථරිච යනු; සනිඳෙසො, සනිඳේස ග්‍රහවසිද; හොවා
දි, හොවාදි යනු; අනිඳෙසකො, අනිඳේස ග්‍රහවසිද දන්තාලදී; දිස
රසසප්පහෙද, දිසි ග්‍රහව ප්‍රහෙද; එවං, මෙසෙසිත්; ඤාතුකාමෙන, ද
නුකාමාත්තනු; ජානියා, දතයුතු; පාදිස රසසප්පහෙද, සනිඳෙසා
නිඳෙසෙන වෙ වෙ විජානියා යිදු සම්බන්ධයි.

ලොපවිකාරවසෙන නිද්දිසති එතෙනානි=නිඳෙසො, සහනිඳෙසෙ
න යො වතඤ්ඤානි=සනිඳෙසො, නැව් නිඳෙසො අසානි=අනිඳෙ
සො, ‘නිඳේස’ නම් කාශ්‍යීකෙරෙන් පෙර දිසි ග්‍රහව ප්‍රකානිසි ‘අනි
ඳේස’ නම් කාශ්‍යීයෙන් පසුදිසි ග්‍රහව ප්‍රවෘත්තිසි වෙව වෙව වෙව වෙ

මෙ අලුතන ඉතරිතරයොග වැද්දි දවතිලවාරණ කාලමෙතසාහි= දිසො, රසනි අපාකංකාලංහි= රසයො, දිසොව රසයොව= දිසරසා තෙසං පහෙදද=දිසරසාපහෙදද තෙ-හෙදද එවං යනු තෘතියා විභ ත්‍යාගන නිපාතයි.

සඬා ඉධ සඬිධ (දිසං) සනිඥසෙන දිසිසන්ධිසි. මුනිවරෙ මුනිවරෙ (දිසං) අනිඥ්ඥ දිසිසන්ධිසි. යථා ඉච්ච යථිච්ච (එව) සනිඥ්ඥ හුසවසන්ධිසි. හොවාදි (ගුණන) හොවාදි (ගුණන) (ර සං) අනිඥ්ඥ හුසවසන්ධිසි. පරදිසි හුසව අනපෙක්ෂායෙන් අ නිඥ්ඥයි කිහු;

මෙතෙකින් සන්ධි සහලොසන් කිහු එහි “ලක්ෂ්‍යලක්ෂණ ම සකාදෙව ප්‍රවර්තනෙ” යි පරිගාමා ගෙයින් සඳහරස සුත්‍රයිනුදු උ කතමැයි ඒ මෙසේයි.

සරාසරෙ ලොපං, වාපරො අසරූපා යනු සවරලොප සුත්‍රය. බ්‍ය ජනොව විසඤ්ඤාගො යනු බ්‍යජනලොප සුත්‍රය, මෙහි චග්‍රහණය හා වාපරො යනාදියෙහි එකවචනග්‍රහණයද බ්‍යජනලොප කාශික යෝගැ; කිචි ලොපං බ්‍යජනෙව යනු නිගනිතලොප සුත්‍රය; යමෙද නතසාදෙසො වමොදදනානං ඉවණ්ණණායනනවා යනු සවරාදෙය සුත්‍රය; සබ්බොවනානි දෙධියොව යනු බ්‍යජනාදෙය සුත්‍රය; අංබ්‍යජ නෙ නිගනිතං වගනනංවා වගෙහ එහෙඤ්ඤං සයෙව මද්දසරෙ ය නු නිගනිතාදෙය සුත්‍රය; ලොපංව නව්‍යාකාරො යනු සවරාදෙය සුත්‍ර ය; මෙහි චග්‍රහණයෙන් සඳහරස වණිණියෙන් ආගමවෙතිති රූපසිඬි චූලනිරූකති වයෙති චුකතය; ඥවමදනතරලා වාගමා යනු බ්‍යජනාග ම සුත්‍රය; මෙහි චග්‍රහණයෙන් චතුර්විංසත් බ්‍යජනසිනුදු ආගමකෙ රෙහිසි කියත්; නිගනිතංව යනු නිගනිතාගම සුත්‍රය; කිවාසව ඡණං ලුහොත (ඡට්‍රසිඬි: යි චුකතගෙයින් ලුහොතග්‍රහණයෙන් පූච්චි කාරය කෙරේ) යනු සවරවිකාර සුත්‍රය; දෙධියොව යනු බ්‍යජනවිකා ර සුත්‍රය; සරෙකිචි යනු සවරප්‍රකෘති සුත්‍රය; සරාපකති බ්‍යජනෙ ය නු බ්‍යජනප්‍රකෘති සුත්‍රය; පුබ්බොව යනු සනිඥ්ඥ දිසිසුත්‍රය; දිසං ය නු අනිඥ්ඥ දිසිසුත්‍රය; එවාදියොරි පුබ්බොව රසයො යනුහා පාසා වානොතා රසයො යනුද සනිඥ්ඥ හුසවසුත්‍රයි; රසං යනු අනිඥ්ඥ හුසවසුත්‍රය;

සමොක්ත සන්ධිත්තේ සථාලාභ නය කියත්

20 සරෙහෙව සරා පුබ්බා ප්‍රජානාචාරී පරා රමා

බ්‍රහ්මනාචාරමා චාරී දීඝ රක්‍ෂාදි සමහරා

20 සරෙහි එව, සර තේතුයෙන්ම නොනොත්; සරෙහි එව, අ
භවකර නිමිත්තෙහිම; ප්‍රකාශ, ප්‍රකාශ; පුබ්බාසරා, පුළුඹරගේ ස
සවිචාරී ප්‍රත්‍යක්‍ෂ නිමිත්තෙහි අභව අභව සරලොපයෙන් සුසාවෙකි;
පරා, පුළුඹර නිමිත්තෙහි ප්‍රකාශ පරසරගේ සන්ධි; රමා, දෙපණ
සෙකි; ආගමා බ්‍රහ්මනාච, ආගම බ්‍රහ්මනාච; චාරී, සුසාවෙකි; දීඝ ර
ක්‍ෂාදි, දීඝි ග්‍රහණ ආදේශ විකාර ප්‍රකාරිත්‍ර; සමහරා, සමහරා සංඛ්‍යා
වෙති;

එව සත්‍ය නිවහනාපනාවධාරණය; පුබ්බාචාරා පුබ්බා; ප්‍රකාශ
ප්‍රකාශිතයම, චාරී සත්‍ය සමකත සංඛ්‍යාය; කටපයාදි සංඛ්‍යා ව්‍යව
හාර නයෙහි, මෙම කිහි; බ්‍රහ්මනාච අභව එතෙහිහි බ්‍රහ්මනා, දීඝ ර
ක්‍ෂා ආදියෙහිම=දීඝ රක්‍ෂාදියො, ආදියෙහිදයෙන් ආදේශ විකාර ප්‍ර
කාරි සන්ධි සමග්‍රහවෙන්. සමහරා වසෙන සමහරානි=සමහරා;

මෙහි සරසර ලොපං සත්‍යයෙන් පුළුඹරලොප සන්ධි සුසාව
කි; වාසගේ අසරාචා සත්‍යයෙන් පරසර ලොපසන්ධි දෙපනසෙකි,
එ සමානග්‍ර කෙරෙන් පරසරලොප නැගියෙන් අ ආ-ඉ-ඉ-ඉ-ඉ
ආ අ-ඉ-ඉ-ඉ-ඉ මෙසේ තන්හි අසමාවට දෙලසෙක් උගණය.
සමමදනනරලාචාරමා සත්‍යයෙන් එකි එකි සරනිමිත්තෙහි යථාදි
ත්‍ර ආගමවෙන්ත්‍රයි ආගමසන්ධි සුසාවකි; තදන්‍යයෝ මෙම පුතුර
න් සංඛ්‍යාගමසකිත්‍ර එක්සියදයානුවකැයි කියති. 'දීඝරක්‍ෂාදි සමහ
රමතා' යනවෙති දීඝතම; 'සරසර ලොපං' යන සත්‍යයෙන් පුළුඹ
ර-අට සමානසමානසෙහි ප්‍රකාශප්‍රකාශ පරවු ත්‍රිවිධ ග්‍රහණෙන්ට දී
ඝිවත්‍රයෙන් ග්‍රහණිත්‍රයට දීඝිප්‍රාප්ති නිමිති සුචියක් සමහරව;
'වාස රොඅසරාචා' යි පුතුරෙන් අසමානසර ලොපයක් වත්‍රයෙන් තන්හි
මිනෙහි පුළුඹර සරත්‍රයටත් දීඝි සමහරයෙන් පරසරලොප නිමි
තෙහි පුළුඹරසරත්‍රයට ත්‍රිත්‍රයට දීඝිප්‍රාප්ති අභවාරසයකි. මෙසේ පුළු
පර සරලොප නිමිතින් දීඝිසන්ධි දෙසාලසෙකි; බ්‍රහ්මන පරනිමිත්
තෙහි ග්‍රහණිත්‍රයට දීඝි සමහරත්‍රයි ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ග්‍රහණයෙන් දෙතිස්
දීඝිවන ගෙයින් ත්‍රිගුණිත්‍ර සයානුවක්වේ. තදන්‍ය සමපිණ්ඩනයෙන්
එසිය අටනියෙකි. ග්‍රහණත්‍ර සයානුවකි. ආදි යථාදිත්‍රයෙන්
ගාහිත ආදේශ විකාරිත්‍ර සමහරා සොපනාය ප්‍රකාරිත්‍ර සුසාවකි;
සරප්‍රකාරිත්‍ර දෙසිය පනසක් බ්‍රහ්මන ප්‍රකාරිත්‍රයි මෙසේ තන්හි
විසයක් ප්‍රකාරි සන්ධිත්‍රයි,

සන්ධිලක්‍ෂණානතරව අසන්ධි ලක්‍ෂණ කියන්.

- 21 කාලවණ්ණ ව්‍යවධාන සංකිතාම නසමහවෙ
යථාසු දුතියනෙන නතිසාදිවකා ලිකං.
- 22 සබ්බසංඛාරා අනිව්වාහි යදුප්ප්‍යාය පස්සාහි
අථනිබ්බන්ධනී දුක්ඛ ඵසමයෙන විසුධිසා.
- 23 සකිං ඵව මහාරාජ සබ්බිකුබ්බථ සත්ථං.
ඉච්චාදිසුච චණ්ණෙන ව්‍යවධානං විජානියා.
- 24 පුඤ්ඤාතානෙන ගවෙය්‍යං සුබ්බච්ඡවිකො අහං.
චාචාසිලිට්ඨතායවා පෙසුඤ්ඤ විතතොපිච—

සප්පසොගං සංකුහෙදං සමනතං

— 3303(8) —

කාලවණ්ණ ව්‍යවධාන, කාලයෙන් හා වණ්ණයෙන්; ව්‍යවධාන, බා
ධා ඇති කල; සංකිතාම නසමහවෙ, සංකිතායකීය නොලැබේ; ගාථා
සු, ගාථාවන්හි; දුතියනෙන, මිනිස පාදනනවණ්ණය හා; නතිසාදි
ව, තෘතීය පාදයාගේ ආදිවණ්ණය; කාලිකං, කාලව්‍යවධාන සථා
නජය, සබ්බ—පෙ—පස්සාහි—අථහි—පෙ—විසුධිසා— යනු උද්ගර
ණ්ණි—පස්සාහිසි මිනිස පාදනනාය හා “අථ” තෘතීය පාදදියද යනමේ
දුතුර උච්චාරණ කාලසෂ්ප ඇතිසෙන්, කාලව්‍යවධානනුසි සංකිතා
ධකය— සකිං ඵව මහාරාජ—පෙ—සඤ්චං=ඉහි ආදිසු මේආදින්හි;
චණ්ණෙන, වණ්ණිවයසෙන්; ව්‍යවධානං, බාධාව; විජානියා, දනසුතු;
“සකිං ඵව,” යනුයෙහි ‘ඉ ඵ’ යන ස්වරමධ්‍යයෙහි ‘ව’ නිනාතිත පති
තයෙන් වණ්ණිවිසින් සංකිතායකී බාධකය—

කරොති ඵජාහි කාලං- රකාරස්ස ලකාරො වණ්ණිකිති ඵතෙ
තිහි වණ්ණං- ඉධ නිගහතිතං=කාලංව වණ්ණංව කාලවණ්ණං- මරි
යාද්‍ය වසෙන අවනිට්ඨති ඵජාහි ව්‍යවධානං= කාලවණ්ණෙනි ව්‍යවධා
නං යස්සතං-කාලවණ්ණ ව්‍යවධානං=තස්මිං කාලනතරිතෙසු සුභතා
කාලිකං. අථවා වණ්ණිකිති කපිතාති ඵතෙනාති වණ්ණං. නිකුතිතං,
වි. අව. නිට්ඨති අනුතිකං. කරොතිහි- ව්‍යවධානං-වි-අව-ධානංවා
ව්‍යවධානං, තස්මිං ව්‍යවධානතං මෙහි වි. අව පුළුච්ඡාතුතොමො ස්වාභී
විජ්ඣනය කෙළේනුසි උපසගීංකුස නම්වි, උපසගීයෝ උපසගීංකු
සය. උපසගීනු කුලයයි මිව්ධය, උපසගීසුකත ධාතු ධාතුභිජා
නොකිතානම් උපසගීංකුසය ධාතුභිජා නොපියානම් අනුකුලය-

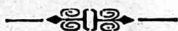
නා ම.

- 25 අත්තං නමනාති නාමෙනාති ඉති නාමාති යාතිවා
එවං නමන භාවෙන නාමං එකවිධං මතං.

ආශිංසනය කියති

අහං, මම; අනෙකපුදෙක; සප්තයොග සක්කිගෙදවුකන පුණ්ණයෙන්; සුඛවෙෂ්ඨිකා, සියුම් ජිවි ඇත්තේ; භවෙය්‍යං, වෙමිවා; වා වාසිලිඛිතාවාපි, වාක්ශ්ලිඛිතායෙන්ද යුක්තාවෙමිවා; පෙසුසුදු විතතොපිච, පෙසුසුත වචන නැත්තේද වෙමිවා; තික්කණසංඛි, නිදර්ශිතකියෙන් තියුනුනුවනැත්තේද සක්කිවශයෙන් උච්චාරණශුඛයාය වනුයෙන් වාක්ශ්ලිඛිතාය ඇත්තේද සක්කිමෙන් අනෙකානස සක්කි ය පෙසුනසවිරහයෙන් වනුයෙන් පෙසුනස නැත්තේද වෙමිවා, 'සි ආවාය්‍යායන්ගේ ප්‍රතිබිඬු තාත්පර්‍ය්‍යයෙනි.

සප්තයොගං, උද්‍යරණසහිතවු; සක්කිගෙදං, සක්කිගෙද
පරිවෙෂ්ඨය; සමතතං, සමපුණ්ණි;

සන්ධිගෙද අනතුරු නාමගෙද කියති

25. යාති, යම් පදකෙනෙක්; අත්තං, අභිසං; නමනාති, තමා වාචකකියෙන් නැගෙත්තේ; නාමෙනාති, තමා වාචකකියෙන් අභිසංගෝ නම්වත්තේ; ඉති, එසින්; නාමාති, නාමනම්; එවං නමනභාවෙන, මෙසේ නැමීම භාවලක්ෂණයෙන්; නාමං, ගො-පුරිසාදිනාමපදය; එකවිධං, එක්ප්‍රකාරයි; මතං, දන්තාලදි.

අරියතෙ සද්දගෙති- අත්තං, තං නමනාති යනු ශුඛ කතීයක් කියයි. නාමෙනාති, යනු ගෙතුකතීය කියයි. නමිතඛිං නමනං=භවනාති බුඬි එතෙනාති= භාවො=නමනසං භාවො නමනභාවො=තෙන. ඉති යනු නාමලාභ ගෙතුචාවකය. එවං යනු නිදර්ශිතාභිසං. එකොවිධායසං තං= එකවිධං.

නමන භාවය.

නමනනම්, විඥානොත්පත්ති. භාවනම්, නාමාද්‍යභි පංචකය. යම්විධක ගව්‍යදි ද්‍රව්‍යදර්ශනසංඛි ගෝ නොචාදිගබ්‍යද ශ්‍රවණසංඛි ගෝ අභිධාන අභිධෙයසන් අනුච මේ කීමෙක්දැයි සිතනුහට ප්‍රථම

26 එක්වානිස්ථරුලිනං වසෙන දුට්ඨං මනං,
පංසුකුලික නිසාදි භාසිතං තං යථාක්කමං.

27 නාමනංථං සබ්බනාමං සමාසං තඤ්ඤං තථා
කිත්තනාමංහි විඤ්ඤාති භාවං පඤ්ඤවිධං මනං.

ව විශාරදය නමන භාවයෙන් ගොච්ඡාදාසනීයකැති බුද්ධිය උපදිද; ඒ අනියකරාහෝ අනියහෝ නමනභාවයවේ. නාමනම්දුරුසි.

සාමාන්‍යලක්ෂණ අනතුරුව විශේෂ ලක්ෂණ කියත්

26. එක්, මේසාමාන්‍යයෙන් එකවිධවූ නාමයෙහි; අනිස්ථරු ලිනං, අනිස්ථ රුසිය යනමුත්තේ; වසෙන, වශයෙන්, දුට්ඨංමනං, විප්‍රකාරයෙන් දන්නාලදී; තං, ඒවිධිධං; (උදහරණ) යථාක්කමං, ක්‍රමසාධ්‍යයෙන්; පංසුකුලික නිසාදි, පංසුකුලිකය නිසාය යනා දියෙහි; භාසිතං, කියනලදි;

අත්ථං අනුගතං අනිස්ථං රුලහි සමාපරාපෙතීති=රුලහි=අනිස්ථං රුලහි=අනිස්ථ රුලහි=තෙසං=අනිස්ථ රුලහිනං=පංසුකුලං ධාරෙතීති අනිතිවං=පංසුකුලිකං-අනිස්ථං උදහරණය. නිසායනු ධාතුප්‍රත්‍යයවාච්ඡායීරහිතව උපවාදානිවනුහෝ රුසියඋදහරණය. පංසුකුලිකංව නිසායං=පංසුකුලික නිසායං-තො ආදියෝ සංභවං,පංසුකුලිකනිසාදි-තමනි-ප-පෙ-දිගි-විහරතිනාතදහාරා ඡද්‍යනුරක්ෂණයෙහි ලොපයි. තං යනු වුක්කපෙක්ෂණෝ පක්කනතිවිසයහෝවෙයි. මෙමකිත්ත—

පක්කනන විසයොවෙව පසිඬ විසයො ගථා,

අනුගුහවිසයොවෙව හං සඤ්ඤානුපෙක්ඛගො.

අනිස්ථ රුලහි වසට අනතුරුව නාමපද පඤ්ඤකය කියත්

27. නාමනාමං, ගුඩනාමය; සබ්බනාමං, සාමාන්‍යනාමය; සමාසං, සමාසානනාමය; තඤ්ඤං, තඤ්ඤානනාමය; තථා, එසේම; කිත්තනාමං, කාදන්තනාමය; ඉති, මේභෙදයෙන්; නාමං, නාමව්‍යවහාරය; පඤ්ඤවිධං, පඤ්ඤාප්‍රකාරයයි; විඤ්ඤාති, විශේෂදන්නා නුවණැත්තන් විසිත්; මනං, ඥෙයයි. නාමංව තං නාමං වෙති-නාමනාමං-සබ්බ, නාමාදියද මෙසේය. සමාසං යනාදියෙහි උත්තරපදලොපයිද යෙත්. විසෙසෙන ජානාතීති=විඤ්ඤාන=තෙහි.

මගින් නාමනාමයෙහි භෙදකියත්

- 28 සාමුහිකඥා පථෙවකං විෂ් ජ්‍යෙෂ්ඨ සංයෝගිකං.
සම්බන්ධං පටිපක්ඛං නාමනාමං ඡධාමතං.
- 29 සාමුහිකං ඝට්ඨපථො පථෙවකං කට්ඨ වෙළුයො
විකප්පාච දිසාකාලො කණ්ණසප්පො සංයෝගිකො.
- 30 සමබ්බකො ගොතමාදී පටිපනෙතා කිසාදයො
සප්පයොගානි නාමානි පණ්ඩිතෙහි විජානියා.

28. සාමුහිකංව, සාමුහික නාමයද; පථෙවකං, පථෙවකනාමයද; විකප්පංව, විකප්පනාමයද; සංයෝගිකං, සංයෝගිකනාමයද; සමබ්බකං, සමබ්බකනාමයද; පටිපක්ඛං, පටිපක්ඛ නාමයදැයි යන හෙතෙමන්; නාමනාමං, සුඛනාමය; ඡධාමතං, සච්ඡිකාරයයි දතයුතු.

සමුග්ගො එතස්ස අප්පිති- සාමුහිකං- පටිවිසුං එකො සයමෙව වානානිති- පථෙවකං- පරමස්තො අවිජ්ජමානං විකන්තනිති- විකප්පං= සංයෝගං අස්සප්පිති- සංයෝගිකං- සමබ්බකො අස්ස අප්පිති- සමබ්බකං- පටිවිජ්ජමානාවෙන පක්ඛනි පවත්නානිති= පටිපක්ඛං. වෙත්තේන්ව ප්‍රවාර්තනාමයන් එකස්ථානිධානය- සමුහිකය- අන්‍යමිශ්‍ර වෙකාමානිධානය- පථෙවකය- පරමාමානිධානය= විකප්පය- අන්‍ය වස්තුසමබ්බකාමානිධානය- සංයෝගිකය- ජනක සමුග්ගෙනාද්‍යමාන- සමබ්බකාමයෙන් ජනකවු අන්‍යවස්තුක සංයෝගාමානිධානය- සමබ්බකය= අන්‍යවිජ්ජිත ප්‍රවාර්තනාමය පටිපක්ඛය, මොහු අමානිධානසිහුදු අමුටන් ශබ්දයෙන් තවාරනාම විෂ්වගාර ලබන්නුයි. සාමුහිකාදීන් වුකතා.

බමුත් ප්‍රතිනිශේෂවශයෙන් උද්ගරණි කියන්

29. 30. ඝට්ඨපථො, ඝට්ඨ පථ යනාදිය; සාමුහිකං, සාමුහිකනාමය; කට්ඨවෙළුයො, කඨ වෙළු යනාදිය; පථෙවකං, පථෙවකනාමය; දිසාකාලො, දිසා කාල යනාදිය; විකප්පො, විකප්පනාමය; කණ්ණසප්පො, කණ්ණ-සප්ප යනාදිය; සංයෝගිකො, සංයෝගිකනාමය; ගොතමාදී, ගොතම යනාදිය; සමබ්බකො, සමබ්බකනාමය; කිසාදයො, කිසය යනාදිය; පටිපනෙතා, පටිපක්ඛනාමය යනමේ හෙතෙමන්; සප්පයොගානි, සප්පාද්ගරණවු; නාමානි, නාමයෝ; පණ්ඩිතෙහි, හුවනැත්තන් විසින්; විජානියා, දතයුතු.

ඝට්ඨොව ප්‍රවාර්ත- ඝට්ඨ පථො- අස්ස සුබොධය. පණ්ඩිතංවානෙ

- 31 ප්‍රයෝගවන්තං වචනං ගුණපුච්ඡා පමාණිකං
සබ්බසබ්බං දිසාවන්තං සඤ්ඤා කාලනාති දසධා.
- 32 පයොගචන්තං යං තංහි තුමහංගෙ වචනං තථා
නිලපිතං ගුණොත්තම පුච්ඡාකතර කතමං.
- 33 අප්පං ථොකං පමාණනතු සබ්බසබ්බෙ තරමෙතං
දිසාපුබ්බා අපරාව දීඝරසසාදි අවන්තං.
- 34 එකච්චිවතුසඤ්ඤා කාලනතු අනිතාදසො,
දසධා සබ්බනාමාති සප්පයොගා විජානියා.

හ සදුගුණන පුත්තා පවත්නාහි- පණ්ණිතා-තෙහි-සට පවාදි උද්ගර
ණ සාමුත්තිකාදි අනුචිත් පරිදි ප්‍රමේකන විභාගගෙයින් බොධිසම්ම

එකිනික්කිනි දසවිධ සම්මානසමය

31. පයොගචන්තං-පෙ-“ප්‍රයෝගචන්ත” සම්මානසමය- වචන
ය-ගුණය- පුච්ඡාය- පමාණිකය- සබ්බසබ්බය- දිසාය- අවන්තය-ස
ඤ්ඤාය- කාලය-සි; ඉති, මේ ප්‍රකාරයෙන් සම්මානසමය; දසධා,
දසවිධය.

පයොගචන්තෙහි= පයොගො=ඉතිපුරිසාදි ශබ්දය- පයොගො අ
ස්ස අනුචිත්= පයොගවන්තං- යං තං කං ආදිය-උච්චතෙ අනෙතනාහි=
වචනං. තුමහංගය. ගුණිකයෙන අනෙතනාහි= ගුණං- නිලාදිය. පුච්ඡි
යෙන අනෙතනාහි=පුච්ඡා=කතරාදිය. පකාරෙන මාතෙහි එවන්තාහි-
පමාණිකං- අප්පං යනාදිය. අවසලෙහි සහ වත්තනිහි=සබ්බං-සබ්බං
වතං සබ්බං මෙහි- සබ්බසබ්බං=ඉතරාදිය. ඉද්දසො නිසංසය පස්ස
නිහි- දිසා- පුබ්බාදිය-වන්තං ධූවං එතායාහි- අවන්තං- දීඝාදිය. සංඛ්‍ය
යතෙහි-සංඛ්‍යා-එතාදිය. කතරාහි කරණංවා-කාලං- අනිතාදිය, යං
තං යනාදිහු ඉතිපුරිසාදිප්‍රයෝගයකින්විතා අනුචිත්තොධිතොකෙරෙ
ත්තුසි ප්‍රයෝගිකතමි. තුමහ අමහ ශබ්දයෝද අන්‍ය ප්‍රයෝගයකින්
අර අනුචිත්තොධි නොකෙරෙත්තුසි වචන නමි. සෙස්ස සුබ්බධිසි.

32- 33. 34. යං තං, යං තං යනාදිය; පයොගචන්තං, එනමිය;
තුමහ අමහ, තුමහඅගෙයනු;තථා,එසේම;වචනං, එනමිය;නිලං පිතං
යනු; ගුණොත්තම, ගුණනම; කතරකතමං, කතරකතමං යනාදිය;
පුච්ඡා, එනමිය; අප්පංථොකං, අප්පං ථොකං යනාදිය; පමාණං (තු)
එනමිය; “තු” නිපාතය; ඉතරං, ඉතරං යනාදිය; සබ්බ සබ්බං, එන
මිය; අපරාව, පුබ්බ අපරයනාදිය; දිසා, එනමිය; “ච” යනු නිපාතය;

35 ලිනං අපාකටං අඛිනං ලිනංගමයනිතිවා .
ලිඛිතං නාමිනාහි විඤ්ඤායං නාමං ලිඛිතංහි සාදිසං.

36 යාසාව ඉත්ථියාලිඛිතං යොසො පුල්ලිඛිත මෙවච
යං තං නපුංසකඤ්ඤාවහි තිට්ඨං ලිඛිතලක්ඛණං,

දීඝරසාදි, දීඝරසා යනාදිය; අවඤ්ඤා, එනම්ය; එකමිතිවතු, එක-මි-
ති- වතු- යනාදිය; සංඛ්‍යා, එනම්ය; අනිතාදයො, අනිත යනාදිය;
කාලං, එනම්යයි; සප්පයොගා, සහෝදරහරණවූ; සබ්බතාමානි, සථි
නාමිත්‍යෝ; දසධා, දශප්‍රකාරයයි; මතා, දන්තාලදහ. මෙහි සබ්බතා
මානිසිද- සප්පයොගාසිද- යොදනුවෝ සථිනාම අකාරානායෙන්
යොනින් ආකාරාදෙශ විකල්පකය කීහ—

නිවචමෙවච පුල්ලිඛිත අනිවචං නපුංසකෙ
අභිනානං කෙකතනෙනතු මිධං දිපෙති වාසුකි.

සමාස තඤ්ඤා කිතක නාමයන් තදසථානාන්හි චක්ඛණමානයෙ
න් මෙහි අවිචක්ඛිතය.

දන් නාමලිඛිත චසෙගි සමානකය කිසති

35. ලිනං, සේසි; අපාකටං, අව්‍යක්තවූ; අඛිනං, අඛිත (අවංච)
නුසි හෝ; ලිනං, ලිඛිතය; ගමයනිතිවා, බොධ්‍යකෙරෙනුසි හෝ;
නාමං, නාමය; ලිඛිතං ඉති, ලිඛිතනමැයි; විඤ්ඤායං, විඤ්ඤානාය
කලසුතු; හි, ඒ සැබව; ලිඛිතං, ලිඛිතයනුද; නාමං, නාමයනුද; සාදි
සං, සාදාසනය; ලිඛිතං නාමිනාහි විඤ්ඤායං සිද මතානතරයි.

ලිඛිතව තං අඛිතංවෙහි ලිඛිතං ලිඛිතං, සී රූපප්‍රාප්තියෙහි න
කාරාදි ලොපයෙන් සිඛිය. “හි” යනු දලිහිකරණාභිය, මෙහි ලිඛිත
නමි. ප්‍රඥපනියයි. “ලිඛිතං හෙතු” යි නිරුක්තිකාරකයෝ ලිඛිතත
ම හෙතුසයි කීහ.

සාමාන්‍ය ලිඛිතලක්ඛණ අනතුරව ත්‍රිවිධ විශේෂ ලක්ඛණ කිසන්

36. යාසා, යාසා යනු; ඉත්ථියා ලිඛිතං, සත්‍යභූමිලිඛිත වාචකය;
යොසො, යොසො යනු; පුල්ලිඛිතංචවච, පුල්ලිඛිතවාචකයමය; යං
තං, යං තං යනු; නපුංසකංච, නපුංසක ලිඛිතවාචකයයි; ඉති, මේ
හෙදයෙන්; ලිඛිතලක්ඛණං, ලිඛිතලක්ඛණය; තිට්ඨං, ත්‍රිප්‍රභෙදවේ.

සුභබ්මහ්‍යකමපි ඉවජතිති—ඉදං, තාය ප්‍රමාණ ලිඛිතං—පූර්

- 37 ආවර්ති ලිඛිතකං නෙමිහති කාඨිච්ච සමුප්පන්නං
වචෙජාදණ්ඨිච තෙවිජ්ජා සිරිවසිසනකො මතො.
- 38 ක්‍රියාජාතිගුණං යාදි ච්ඡිකන්තවා චතුරිඛිධං
පාවකොච අසො රාජා තෙවිජ්ජාච නිසොදයො.
- 39 සාමඤ්ඤගුණ කිහතිච ඔපපාතිකතොථවා
මහාසමිත තෙවිජ්ජා තෙමිසො චජ්ඣිමාදිකො.

ලිඛිතං නපුංසෙතිති—නපුංසො—සොච, නපුංසකං “ච” පදපුරුණෙති.
“ථව” යනු අවධාරණය ලකඛිතඛිතං ලකඛිණං, ලිඛිතසංලකඛිණං ලි
ඛිතලකඛිණං.

දූන් නන්ත්‍රිකසෙති ප්‍රත්‍යාකෂෙද ලබ්‍යමානසෙන් කියත්

37. 38. 39. ආවර්ති, ආවර්තික ලිඛිතය; ලිඛිතකං, ලිඛිතික ලිඛි
ගය; නෙමිහතිකං, නෙමිහතික ලිඛිතය; අභිච්ච සමුප්පන්නං, අභි
ච්චසමුප්පන්න ලිඛිතය දැඩි චතුර්විධය; වචෙජා, වච්ඡ යනුද; ද
ණ්ඨි, දණ්ඨියනුද; තෙවිජ්ජා, තෙවිජ්ජා යනුද; සිරිවසිසනකො,
සිරිවසිසනකයනුද; මතො, යථාක්‍රමයෙන් උද්ගරණ දතයුතුය.

ක්‍රියාති ගුණං, ක්‍රියාතිමිතන ලිඛිතය, ජාතිතිමිතනලිඛිතය ගුණ
නිමිතනලිඛිතය; යාදිච්ඡකං, යාදිච්ඡක ලිඛිතය; ඉති, යතහෙදයෙන්;
චතුරිඛිධං, චතුර්විධලිංගලක්ෂණයෙකැදවේ. පාවකොච, පාවකයනුද;
අසො, අසායනුද; රාජා රාජායනුද, තෙවිජ්ජා, තෙවිජ්ජායනුද;
නිසොදයොච, නිසොදයාදියද; යථාක්‍රමයෙන් උද්ගරණ දතයුතු.

අථවා, තථද; සාමඤ්ඤගුණකිහතිම ඔපපාතිකතො, සාමඤ්ඤ
ලිඛිතය. ගුණලිංගය. කිහතිමලිඛිතය ඔපපාතික ලිඛිතය යතවශය
න් චතුර්විධය; මහාසමිත තෙවිජ්ජා, මහාසමිතය. තෙවිජ්ජ
ය; තෙමිසො චජ්ඣිමාදිකො, තෙමිසය, චජ්ඣිමය, යතාදිය, යථාක්‍ර
මයෙන් දතයුතු. අවර්තය නියුතනං අවර්තකං, ලිඛිතමුපාදය ප
වර්තනං, ලිඛිතකං, ලකඛිතමිතනං කාරණං උපාදය පවර්තනං, නෙමිහති
කං, අධිකං කතො සමුප්පන්නං අභිච්චසමුප්පන්නං, කාතඛිතං, ක්‍රියා,
ජතනං, ජාති, ගුණිකතෙති ගුණං. යායා ඉච්ඡා අජිති, යාදිච්ඡං, ස
මානසා භාවො, සාමඤ්ඤං, සාමඤ්ඤං අජිති, සාමඤ්ඤං වා, කි
හතිං අජිති, කිහතිමං උපපතති අවිජ්ජමාන විසෙක පවර්තනිති,
ඔපපාතිකං, තතො

වුක්කතාමසන්ඤ්ඤං නපුංසක ලිඛිතවශයෙන් වාදයහෙදකියත්

- 43 ආකාරො ඉර් උඋනි පඤ්චා ඉත්ඤ්ඤානො,
අ ආ ඉ ර් උ උ චෙති ඡරිතියො පුලලිඤ්ඤා මනො.
- 44 අ ඉ උ ඉති තිත්තව නපුංසකෙ විජානියා,
ආචරිතාදිහෙදන ඡප්පඤ්ඤාසාති වුච්චෙර.

සංගිහිති ගුණත්‍රියා නාමෙහි සමුදයනො
පුඨකකරණමෙකස්ස හං නිබාරණමබ්බුං.

දැන් සබදනීහි මනකිසත්

43. 44. ඉත්ඤ්ඤානො, සත්‍රිලිඤ්ඤානො වශයෙන්; ආකාරො-පෙ-උ ඉති, ආකාරන-පෙ-උ කාරනත්වය; ඤ්චා, පංචප්‍රකාරය; පුලලිඤ්ඤා, පුලලිඤ්ඤානත්වය; අ ආ-පෙ-චෙති, අකාරන-පෙ-උ කාරනත්වය; ඡරිතියො, ඡරිතියාය; මනො, දන්තාලිං. නපුංසකෙ, නපුංසක ලිඛිතය; අ ඉ උ ඉති, අකාරන- ඉ කාරන- උ කාරන- වශයෙන්; තිති එව, තුන් අතරෙන්ම; විජානියා, විඤ්ඤානත්වය; ආචරිතාදිහෙදන, ආචරිතාදිහෙදයෙන්; ඡප්පඤ්ඤාසාති, සමාධිකප ඤ්ඤාසත්හෙදය; වුච්චෙර, කියනු ලැබෙත්.

අ එව= අකාරො- ඉත්ඤ්ඤා අනො- ඉත්ඤ්ඤානො- සකාරය ස කිපය. තනො= ඉත්ඤ්ඤානො- විශෙෂණාත්මයෙහි නො ප්‍රත්‍යය. ඡරිතියො යස්සො- ඡරිතියො= අචරිතො ආදියස්සො- ආචරිතාදි- තස්සහෙදො= සොචරො හෙදොචෙතිවා=ආචරිතාදිහෙදො= තෙන ඡරිතියාපඤ්ඤාසා=ඡප්පඤ්ඤාසා=

මෙහි සප්තසවුයේ තුළස් අතරෙහි ආචරිතාදී එක්ව තුනකය කින් ගුණිතවය. ත්‍රිගුණිතවිනම් එක්සිය අටසැට අතරයකි. පුළු කන ඡප්පඤ්ඤාසත්‍ය ආවාය් වාදවශයෙන් ශබ්දනීති න්‍යාස මුඛම න්‍යාසාර යන ප්‍රකරණත්‍රයෙන් සංගාහිතය. ශබ්දනීතියෙහි “ ඔ ආ ඛ ඤ ඉර් උඋ-පෙ-දසපඤ්ච ප්‍රිතියොති ” න්‍යාසයෙහි “තඤ්ච එකෙකං අවණ්ණිවණ්ණු වණ්ණනත්වසෙන-පෙ-එවං ඡප්පඤ්ඤා සම්මං භාතීති” මුඛම න්‍යාසාරයෙහි “ආ-ඤ්ඤා වතුංකස්ස-පෙ-ඡප්පඤ්ඤාසම්මං ලිඛිතහෙදො එවමුදිරිතං” යි, කියු-

ඉත්ඤ්ඤානො චෙතිවාද කියත්.

45 නපුංසකම්පි පුමංවිකම්බා අට්ඨසට්ඨිතිව,
එකෙවදන්ති අන්තානං ගහෙනබ්බං විජානතා.

46 ඡපඤ්ඤාසට්ඨ සට්ඨිව මාධිකා නවුතීරිතා,
නායාසෙනද්දිපකෙ රූප සිඬ්ඨියඤ්ච සථාරහං.

47 චුතතියනතු “කිමඤ්ඤ” පුට්ඨතබ්බෙසු මිඤ්චි,
පරං සහිපිකම්බාන පුබ්බනතු සබ්බෙකං කරෙ.

45. එකෙ, නායාසට්ඨිකාමායනාදි ඇතැම් ආවායනීයො; නපුංසකම්පි,
නපුංසකලිඛිතාන්තයද; පුමංව, පුලලිංගිකාන්තයමෙන්; කම්බා, ග
ච්චිධකොට; අට්ඨසට්ඨිව; අභවාධික ශ්ඡිද්ධිසංඛ්‍යාවන්යයිද; වදන්ති,
කියත්; ඉති, මේවිච්චිතයින්; අන්තානං, අන්තයන්ගේ; හෙදං, හෙ
දය; විජානතා, නුවනැතිවිසින්; ගහෙනබ්බං, ගහයුතු; “අපි” යනු
සමපිණ්ඩණානාම, “ඉව” යනු උපමාභොතකානුචිතාතය. “ච” යනු
ආකම්පිණානුචිතය අට්ඨව සට්ඨිව = අට්ඨසට්ඨි - “එක” යනු සමිනා
මය. සමිනාම ශබ්ද “සබ්බං කතර- කතම- උගය- ඉතර- අඤ්ඤ-
අඤ්ඤතර- අඤ්ඤතම- පුබ්බ- පර- අපර- දෙකිණ- උභතර- අඤ්ඤ-
ර- ය- ත- එත- ඉම- අමු- කිං එක- මි- නි- චතු- පඤ්ච- අමන- තු
මන-” යන ශත්විසෂ්කය. ශබ්දනීති චුකතීයි.

සමායාන ශ්‍රවණවශසෙන් නිගමන කියත්

46. නායස, නායශයෙහිද; තද්දිපකෙ, නායාසට්ඨිකායෙහිද; සථා
රහං, පිළිවෙළින්; ඡපඤ්ඤාසට්ඨසට්ඨි, සපනසක්භා අවසාවක්ද; රූප
සිඬ්ඨිං, රූපශිඬ්ඨිප්‍රකරණයෙහි; මාධිකානවුතීව, දෙයානුවක්ද; ඊරි
තා, කියනලදී, නායසෙහි සපනසක් නට්ටිකායෙහි අවසාවකි.
රූපසිඬ්ඨියෙහි දෙයානුවකි. යනුයි. ඊ රඬ්ඨිතබ්බං- ඊරිතං- දිපියතෙ
අමනා එතෙනාමි- දිපකං නස්සදිපකං = තද්දිපකං = තඤ්ඤං. නාය
ශට්ඨිතායනානුයි. විකාවනාති ලොකඤ්චගාරයෙහි- දිපති- ප්‍රදීප-
විඤ්ඤා- දිපිතා- දිපක- යන නාමයෙන්ද කියති- ශාසනඤ්චගාර
යෙහි “විකා” යන නාමයම කියති. මෙම කීන

විකා විකා පදිපො නිලොකෙ විකාව සායනෙ

චුතොතා මිසසසරවතො ගෙකාපකරණං මහො.

ඉක්ඛිති කාන්තායන වානියෙහි “කිමඤ්ඤ” යනු සුභාධකරණ

47. 48 චුතතියනතු, කතන්තායන සුත්‍රවානනියෙහි වනාහි; කිම

- 48 පුබ්බං සභිපිකානාන පරමපි සමබ්බං කරෙ,
නිසුපි චිසු සනෙතසු එකංව සබ්බං කරෙ.
- 49 නාමච්චන පුඤ්ඤෙන නාමිකං නමනං හවෙ,
සාමාරානඤ්ච විඤ්ඤානං සංසරනොතා හවා හවෙ.
- 50 ලිතච්චන පුඤ්ඤෙන ලිතො පාකථො හවෙ,
ලිතපඤ්ඤොකථොව සතිමා සිලතෙජසා.

සසසොගං නාමහෙදං

ස ම න නං .

සං, ඉති, “කිමසං” යනපදය වනාහි; පුච්ඡිතබ්බෙසු; තවශයෙන් පිළිවිසිසුතුටු; චිසු, අභිවෘත්ති සමබ්බසුත්රයන්හි; පරං, පරහෙතුට; කානාන, සුත්රයෙහි සමබ්බසුත්රයට; සභිපි, ඉදින් ඇත්තේනම්; පුබ්බෙනු, අසමබ්බසු පුච්ඡිතය; සමබ්බංකරෙ, සමබ්බකරන්තේය; පුබ්බං, පුච්ඡිතෙව; කානාන, සුත්රයෙහි සමබ්බසුත්රයට; සභිපි, ඉදින් ඇත්තේනම්; පරමපි, අසමබ්බපරාමයෙද; සමබ්බංකරෙ, සමබ්බකරන්තේය; නිසු, හෙතුත්රයක් සමබ්බසුත්රයන්හි; චිසු සනෙතසු, අභිවෘත්ති සමබ්බසුත්රයන්හි; එකංව, අසමබ්බ එකහෙතුටම; සමබ්බංකරෙ, සමබ්බකරන්තේය.

සසු- සසු= ආදෙශ- ආදෙශ- නිමිත්ත- කාරි- කාත්ත= සාධන= යනාදීහෙතු සමබ්බව නිසසුතු සුත්රයෙක්හි අසමබ්බව අභිවෘත්ති “කිමසං”, යනුයෙන් දෙතනකමකරෙයි යනු අභිප්‍රාසි.

ප්‍රාචීනා කිසති

49. 50. හවාහවෙ, නවයක්පාසා; සංසරනොතා, සාරිසරන්තොවු (මෙම); නාමච්චනපුඤ්ඤෙන, නාමහෙදය රචනාකළපිනෙන්; සාමාරානං විඤ්ඤානං, සද්ධාරණානි පණ්ණිනසන්; හාවනං, (වෙන) කාමමච්ඡිමද; නමනං, නාමිමද; හවෙ, ඇත්තේනම්වෙමවා; ලිතච්චනපුඤ්ඤෙන, ලිතානුසාරි ලිතහෙද ප්‍රකාශිතෙතින්; ලිතො, ගුණානුසාරි; පාකථො, ප්‍රකටවුයේ; ලිතපඤ්ඤො, මෙරමා විසද පියනුහුනුප්‍රණානෙන්; කථොතො, මෙරමා පුලුවන්පාන විසදිමි සමබ්බවුයේ; සතිමා, සාධනානික සමානි ඇත්තේ; සිලතෙජසා, සිල් තෙදන්සුතුටුයේ; හවෙ, වන්නෙමවා;

කාරක හෙද

51 නිප්පාදනී පදජෝයො ගමණපවනාදිකං,
ඉතියො කාරකොනාම කාරකඤ්ඤානි ජාතියො.

නාමසාවචනං- නාමවචනං; ප්‍රනාහිඵලං= පසවතීහි- පුඤ්ඤං-
නාමවචනාවචනං පුඤ්ඤංවෙහිවා- නාමවචනෙන සම්භූතං පුඤ්ඤං
වා- නාමවචනපුඤ්ඤං- තෙන- සුඤ්ඤං සම්මාචා ආචාරං යෙසංතෙ
සවාචාරා-තෙසං, කමුඤ්ඤානි ශ්‍රේයසි. සංසරනීහි- සංසරණොපා-
හවහි ඵණ්හි- හවො- නහවො- අහවො= හවොච අහවොච= හවා
හවො- තසමිං.

මෙහි අහව යනුයෙහි අකාරයතෙම

පටිසෙඛ වුඛිහඤ්ඤානෙ අඤ්ඤානෙ සද්ධිසෙඛ
විරුධෙගරහෙ සුඤ්ඤා අකාරො විරහස්සකෙ,සි.

කිංකලද දශාභියන්තෙරෙන් අල්පාභියෙහිදිංචි.

මෙ ත කි න්

සප්පයොගං, සංයොදනරණුච්ඡා; නාමහෙදං, නාමහෙදය; සමන්තං,
කිංසා සමාදායි-ගෙවන්-සම්පූර්ණයි.

— 808 —

නාමහෙද ඉක්ඛිති කාරකහෙද කිසත්

51. සොපදජෝයොගමිමානුභාවනාපාත්‍රයාප්‍ර පදාභියක්තෙමි;
ගමණපවනාදිකං, ගමණපවන ආදී ක්‍රියාවක්; නිප්පාදනී, නිෂ්පා-
දය කෙරේද; ඉති, උක්තවචනාභියෙන්; සො, එපදාභියතෙමි;
කාරකොනාම, කාරකනාමයි; කාරකඤ්ඤානි, කාරකාභියවදිකය
න් වසින්; ජාතියො, දතයුතු;

පදස්ස අජෝ, පදජෝ. ගමණ. ච පවතංච. ගමණපවතං. තං
ආදියස්ස සො. ගමනපවනාදිකො තං= කරොති'හි කාරො. කා-
රො ඵව කාරකො. කාරක සද්දස්ස අජෝ. සාරකො. උත්තරපද
ලොපයි. ඊං ජානාති'හි. කාරකඤ්ඤා. තෙහි- ආදිශබ්දයෙන් නිසිද
නාදිය ගැණේ.

ගමන පවනාදී සමික්‍රියා ව්‍යාපිඨයෙන් කතීම කාරකනම්. ඒම
ක්‍රියා නිෂ්පදනියෙහි මුඛ්‍යවෙයි. කල්මාදිහු අමුඛ්‍යවෙති,

- 52 කාරකතා ක්‍රියාවේ සහතිකයෙන් කාරක,
දිනබාසයා පවරන තදබරණ භාවනා.
- 53 සද්දාසි අත්වරන කාරකයා පවරන,
එවිට නිපාදකයෙකු කාරකයා විධි භාව.

කාරකයෙහි විමර්ශන වේ

52. ක්‍රියාය; ගම්නපවතාදි ක්‍රියාව නමා; කාරකතනා, නිෂ්පාදකභාවයෙන්; සහතිඵල, නිෂ්පාදන විභේදාත්පාද සාමන්විතයමැ මුඛයෙන, මුඛයාභිවයයෙන්; කාරකං, කාරකයමි; දුබ්බං, පුරුෂාදි දුර්වල වනාහි; තදධාරණාවතො, ස්ථානිවූ ශක්තියට ආධාරණාවසේන්; සානප්‍රපචාරෙන, ස්ථානිනුගේ නාමාරොපන ලක්ෂණයෙන් කාරකනමි;

කාරකභාවො කාරකතනං, සමන්තේති සතති-සමන්තේති ඵ
තාශ්වාති, සතති, මුඛති සතතති යානභාවං ගව්ජතිති. මුඛං, ඉක්ක
භං= විශෙෂං දවතිති දබ්බං, නාමාද්‍යානි ප්‍රතිශ්ඨාති, නිට්ඨති ඵත්තා
ති යානං, යානං අස්ස අත්ථිති, යානී, උපසම්පෙ වරතිති උපචාරි,
යානිනො උපචාරං යානුපචාරං- තෙන- ආභුසො ධාරෙති ඵතෙ
නාති, ආධාරණං, තස්ස ආධාරණං, තද්ධාරණං, තස්සභාවො තද්ධා
රණභාවො, තතො—

ଉତ୍ତରୀୟ କାରଖାନା

53. සදෙදුපි, ප්‍රඥප්තිග බිදගද; දැරුවාලෙණ, දැනීගවකාරණ
භාවගෙන්; කාරකකාති, කාරක නමැයි; පළුවිනි, කිසිනුලැබේ;
එවිං, ගලොකනවු; නිප්පාදකතෙතන, සාධිතභාවලක්ෂණගෙයිත්; කාශ
භං, කාරකය; එකවිධංගවෙ, එකප්‍රකාරවින්දෙන්ය;

කෙවලවූ අභියලැ කාරක නම් උන්නේ නොවෙයි, අභි සම්පද
කයෙන් එලඳන්වූ අභිචාරයට හේතුවූ අබිදයද එළුපචාරයෙන්
කාරකනාමලබ්තේවෙයි. යථොක්තා වචනාභියෝගයෙන් කාරක
ය එකලිඩවෙයි යනු අභිප්‍රායි- සද්දති සොතඤ්ඤාණාරම්භණං ගච්ඡ
තී ති. යද්දො, පරමාභි සංඛිත්තාන සෘද්ඪ් අබිදයයි; සද්දයනීති
සද්දො; පරමාභි සංඛිත්තාන ඒත්තප් අබිදයයි; සද්දති අන්ං පතාසෙ
තී ති. සද්දො ප්‍රඥප්ති අබිදයි. වෙති කාරකනාමප්‍රාප්තියෙහි ප්‍රඥප්ති
ය අභිවක්ක-අබිදයවනුනි යථොක්ත මත්‍රෙවිධිසයෙන්ද අවිඥානන
අවිඥානක වශයෙන්ද නිශ්පන්න ප්‍රාතිපදිකය අනිශ්පන්න ප්‍රාතිපදී

54 කහනා සබ්බත්‍රියා බ්‍යාපි සෙසං කම්මාදි පඤ්චකං,
විසෙසත්‍රියා බ්‍යාපිති කාරකං දුට්ඨං මනං.

55 කතත්‍රුකම්මඤ්ච කරණං සම්පදන මථාපරං;
අපාදනං ඔකාසං කාරකං ඡබ්බිධං මනං.

කය නිස්පන්න ශබ්ද ප්‍රතිරූපකය අනිස්පන්න ශබ්ද ප්‍රතිරූපකය යනාදීන් අනෙක හෙදවිධි කීයේ.

අභිසංචාරං කාරණං සංසාරො- නෙන- ඉති යනු ආකාරාභිසි. එවං යනු නිදර්ශනාභිසි. නිප්පාදෙනිති, නිප්පාදකො නසං භාවො නිප්පාදකතනං, තෙන.

ව්‍යාපනාදි හෙද

54. කහනා, කතීතොම; සබ්බත්‍රියා, අවිකාරකත්‍රියාවන් කරා; බ්‍යාපි; යෙති; තොහොත් විකාශිතවන්නේය. සෙසං, සෙසු; කම්මාදි පඤ්චකං, කම්මකරණාදි පඤ්චකය; විසෙසත්‍රියා, විශේෂත්‍රියාවන් වෙතම; බ්‍යාපි, යෙති; හෝ විකාශිතවන්නේය; ඉති, මේබ්‍යාපිත හෝ අබ්‍යාපිත හෙදයෙන්; කාරකං, කාරකය; දුට්ඨං, විප්‍රකාරය; මනං; දතයුතු.

මෙහි කතී සම්මුතියෙහි බ්‍යාපිය; සෙසු පසු සම්මුතියෙහි ක්‍රියාහි බ්‍යාපියෙහි යන ව්‍යාපිත හෙදයෙන් කාරකය විප්‍රකාරයෙහි

සංඥායෙන් අබ්බිධ කාරක හෙද

55 කතත්‍රු, කතීකාරකයද; කම්මඤ්ච, කම්මකාරකයද; කරණං කරණකාරකයද; සම්පදනං, සම්ප්‍රදානයද; අථ අපරං, යළි අනුප්‍රාප්තිය; අපාදනං, අපදනකාරකයද; ඔකාසං, ආධාර කාරකයද; යන ඡබ්බිධං, අවිආකාරවූ, කාරකං, කාරකය; මනං, දතයුතුය.

කතත්‍රු කම්මිට්ඨං ක්‍රියං කරොතිති කහනා කර්මයෙනි කම්මං කර්මයෙන කරොතිති අනෙකාහි කරණං සම්ප්‍රදාන අසං ආදදතිති සම්පදනං අපනෙය්‍යා ඉතො ආදදතිති අපාදනං අවනසති චක්ඛාති ඔකාසං.

කාරක යනු නානා සත්‍යාදියෙන් විප්‍රකාරයෙන් ඉක්බිති කතී කම්මකරණ සම්ප්‍රදාන අපාදන ආධාර යන අවිප්‍රකාරනාමයෙන් කාරක ව්‍යාපිතයෙහි ය.

කතී කාරක හෙද

56 කහනාච දුට්ඨොපකාඨී වුත්තා වුත්තා වසෙනච
පඨමෙන සුත්තො වුත්තො අවුත්තො තතියෙනච
පුරිසො ගච්ඡති මග්ගං ගරුලෙන ගතො නාමො.

56. කහනාච, කතීඤ්ඤායද; වුත්තා වුත්තවසෙන, උක්තය අනුක්තය ගතවශයෙන්; දුට්ඨොපකාඨී, දෙයාකාර වෙසී; පඨමෙන සුත්තො ප්‍රථමාදායෙන් යුක්තවුයේ; වුත්තො, උක්තකතීය; තතියෙන, තතියාත්තයෙන් යුක්තවුයේ; අවුත්තො, අනුක්තකතීය පුරිසො මග්ගං ගච්ඡති' පුරුෂතෙම මගයයි යනු උක්ත කතී පක්‍ෂයට උදහරණයි. ගරුලෙන ගතො නාමො, ගුරුච්චි විසින් නාමයා නයනලදී යනු අනුක්ත කතී පක්‍ෂයට උදහරණයි.

සමාසාදිති වුච්චිතෙහි වුත්තො න වුත්තො අවුත්තො වුත්තොච අවුත්තොච වුත්තා වුත්තො වුත්තා වුත්තොච සො වසොවාහි වුත්තා වුත්තවසො තෙන ආදිමිති පඨනීහි මධ්වො පඨමෙ ජාතො පඨමො තෙන. ක්‍රියංකරොති හි කතායාසි ක්‍රියා භිෂ්පාදකාඨී සාමාන්‍යයෙන් කතීභාවය කතීභාවයටද සාධාරණ වෙයි* එළඹේ වුවද “ධාතුනො ක්තක්‍රියෙ නිත්‍යං සාරතෙ කතී තෙ ඡාතො, සී ගාඨිදිකාහි මතනි යෙන් ක්‍රියාහිතිෂ්පතියෙහි ආත්ම ප්‍රධානතාවයෙන් මුක්තසාහටමැ කතීභාවය සාධාරණය ප්‍රශංසාවෙයි - මෙම කීහ.

ය: ක්‍රියාං ව්‍යාප්ත කතීභාවං කුරුතෙ මුක්තසාහටත:

අප්‍රසන්නා: ප්‍රසන්නතාච සකතීභාව කාරකම්.

කියනලද වචනාඨිකානුකූලව කතී තෙමද උක්තය අනුක්තය යන හෙදයෙන් විප්‍රකාරය එහි සමාස තභිත ආකර්ෂණ කිතකයන් කිරිනුයෙහි කරණලද නම් තත්ත්වයෙහි උක්තකතීයි. එසේ නුවුයේ අනුක්තතම. කතීභාවයෙන් සමාසාදීන්විසින්ද විහිසාදී විහිසින් විසින්ද ප්‍රකාශකරණු ලබන්. සමාස පක්‍ෂයාදීන්විසින් කතීභාව අතීයක් කියනලද නම් තද වයභාවයෙහි තවාවක විහිසින් තොමො තදුක්තාවිචන් ගාඨිදිකා කෙරෙන් නොවෙයි. ඉදින් වෙනව විහිසින් විසින් කියනු අත්‍යාවශ්‍යක් නොලබනුයෙන් පෙනුණු විහිසින් විසින් පුරිසොමග්ගං ගච්ඡති. “ගතමෙහි ප්‍රත්‍යය සංඛ්‍යාත ආකර්ෂණයා විසින් පුරිස නම් කතී හුගේ ක්‍රියා

* නිෂ්පාති මාත්‍ර කතීභාව සමාස වාච්‍ය කාරක.

ව්‍යාපාරහෙද පෙක්‍ෂායා කරණයාදි සමහරා—ඉතිසරලා.

57

සයංගෙතු කම්මකතනු වසෙන තිවිධං භවෙ
දනොතා කරොති කාරෙති කුසුලො භිජ්ජතෙ සයං.

ප්‍රධානත්වය උක්තයි එහෙයින් පුරුෂ නම් කතී පදයා කෙරෙන් “කතන්තව” යි තාතීයාවුචි නිප්පත්තයා විසින් වාච්‍යාවය අප්‍රශංග වෙයි. එසේ නොවන්නෙන් පුරිස යන මෙහි විගන්ති ආශ්‍රිතයක් නොවෙයි. “විභංගිං විනාචාත්මං නිද්ධිසිතු මසකකුණ්ණසත්තා” යනාදීන් ආවායෙතීන්ති පරිදි විගන්තසත්ත නොවන්නේ අනික එනසයයි. අසමනිනුයි තදපවාදවය පිණිස “උදොතකමුඛාදියා මිසමිං ලිංගන්ත පඨමා සියා” යි යුබ්බවිත් දශාච්ඡෙයක්ති පචත්තා ප්‍රථමා නොමො ලිඛිතාච්ඡි මාත්‍රා පෙණ්ණායෙන් ඔහු කෙරෙන් සිදුවූ “පුරිසො, යි ශෙෂයි.

“ගරුලෙන සතො භාගො, යන මෙහි නිප්පත්තයා විසින් ක මුඛාච්ඡි නාමයා යනු උක්තයි ගරුලෙන යන කර්ත්‍රණිය අනු ක්තයි ඔහුගේ කතීයාවය කිතකයෙන් අනුක්තනුයි. තදච්චාවක තාතීයා සොගකොට “ගරුලෙන” යි සිබයි. මෙසේ සෙසු අනි යන්තිදු න්‍යායාරොපනය කටයුතු.

කතීය හෙදනුස

57. සයංගෙතු කම්ම කතනු වසෙන, සවසං කතීය හෙතු කතීය කම්මකතීය වශයෙන් (කතීයතෙම) නිවිදියා භවෙ, ත්‍රිප්පකාරවන්නේය; දනොතා, දත්තතෙම; කරොති, කෙරෙයි; කාරෙති, කරවයි; කුසුලො, කුසුල්ලතෙම; භිජ්ජතෙ, බිඳෙනු ලැබේ;

සයං කතනාව හෙතුකතනාව සයං කම්මකතනායි නිරුක්ති ලකෂණයෙන් ආදිමධ්‍ය කතනුශබ්දලොපති. සයං=පෙ=තුනං වසො භුගං. පෙ-වසො-තෙන—

යමෙක් ප්‍රයෝජක ව්‍යාපාර රහිතවූයේ ආනම් ප්‍රධානත්වයෙන් ක්‍රියාව කෙරේද, සේ සවසං කතීයනම්, සත්තනු කතීය ගුණකතීය ය හුදු ඊට පශ්චාත්ත නාමයෝයි- දනොතා කමුඛං කරොති යනු උද්ගරණයි.

යමෙක් ක්‍රියාහි නිෂ්පාදක සවසං කතීය ව්‍යාපාරානතරයෙහි මෙ හෙයාද හේ ප්‍රයෝජක කතීයනම්, හෙතුකතීය නමුදු හේමය. “රාජා දත්තං දනොතවා කමුඛං කාරෙති” යි උද්ගරණයි—

යමෙක් කතීය ව්‍යාපාරධර්මයට පිළිබඳවැ කතීයවූයේ කම්මවූයේ

58 කමමංහි දුට්ඨං භොති වුත්තා වුත්තවසෙනව
ඔදනො පච්චතො දනො කටං කරොති ත්ඛාදිකං.

59 නිබ්බන්ති විකතිප්පන්ති හෙද, කමමං නිබ්බා මතං
කටං කරොති ඤාපෙති කට්ඨා දිට්ඨං නාමස්සති

සුවසේ තෙමේමැ නිෂ්පන්නවූයේ මෙන් සදාභාවාරයෙන් වේද,
තේ කමේකතීයනම්, කුසුලො නිජරතෙයනු උදහරණයි, ස්වයංකතීය
ස්වයං. කමේයනුද මෙය මැයි—

**කමිස මාතං සං කමමං සස මෙවප්පසිජ්ඣති
සුකරං සෙහි ගුණෙහි කමමකතනාති හංචිදං.**

යනුවෙන් කමේකතීය ලක්ෂණ කිහි. රූපසිඬි කාරකාවාසයීයෝ
“දෙවදනෙනන පටිත්තමානො ඔදනො සයාමච පච්චතො” යි උ
දහරණකළෝ. ඒ වූකලී “පරප්පයොතං වතා” යනාදි බාලාචාරාර
ලක්ෂණානුසාරයෙහි ගොසමවේයයිද කියත්. ස්වයං කතීය හෙතු
කතීය කමේකතීය අභිතිතකතීය අනභිතිතතතීය යන වශයෙන් කතීය
නුගේ පංචහෙදයෙක්ද කියත්. හේ වනාහි

සසං හෙතු කමමකතනා ගිහිනා නගිහිනො නථා

**පුඤ්ඤං කරොති පුජිසො කාරෙහි අපරෙජනො-
යනාදින් දක්වනලදි**

කමේකාරක හෙද

58. කමමංහි, කමේකාරකයවනාහි; වුත්තා වුත්තවසෙනව, උක්ත
කමේය අනුක්තකමේය යන වශයෙන්ද; දුට්ඨංභොති, විප්‍රකාරවෙසි;
ඔදනො පච්චතො=පෙ=දනෙනන ඔදනො පච්චතෙයනුද, දනොකටං
කරොති යනුද, ඉතිආදිකං, යනමේආදිය උදහරණයි; කර්මතෙහි
කමමං යනුවෙන් යම් පද්ධිභූතවූ ඔදනාදන්ධියක් කතීයනුගේ පව
නාදික්‍රියාඵලයෙන් පැමිණෙනු කැමතිවූයේ කමේකාරකනම්, තද්ධි
ය. “යං ක්‍රියාභිනන්තබ්බං තං කමමං යං කර්මතෙ” යනාදින් සත්ති-
කරණ- ක්‍රියා- යන ලක්ෂණත්‍රයකින් කිහි. එහි සමාසාදින් විසින්
අභිතිත කමේයාදීය උක්තනම්. උක්තනවයෙන්මැ “ඔදනො” යි ප්‍රථ
මානනවි අනුක්තවිෂයෙහි කමේයාදීදොතක මිනියා වනුයෙන් ක
ටං යනාදියවේ. මෙසේ කමේකාරකයාගේ උක්තය අනුක්තය යන
හෙද වියෙකි.

ඔ වූ න් ගේ වි යෙ ප හෙ ද

59. නිබ්බන්ති, නිව්භ්‍යාසකමේය; විකති, විකාශකමේය; ප්පති,

ප්‍රාප්තිකමය දෙන; හෙද, හෙදවශයෙන්, කමම, කමකාරකය; ති
බා, ත්‍රිප්‍රකාරයයි; මහං, දන්තාලදී; කටං කරොති-පෙ-කටං කරෙ
ති, කට්ඨං කොපෙති ආදිවමං නමස්සති, යනු එයට යථාක්‍රමයෙන්
උදහරණයි.

නිබ්බන්ධනයෙන් 'ති, නිබ්බන්ධනී, කතීච්ඡාපාරයෙන් පෙර අවිද්‍ය
මානසයෙන් විද්‍යමානකමයද විද්‍යමානකමයෙන් අප්‍රකාශවියහොත් ප්‍ර
කාශකෙරේද, ඒ කතීච්ඡා ජන්‍යසාරූප ඵලවත්වූයේ නිච්ඡාතයක
මෙනම් මෙම කිහි සංසකාර යාබ්දිකයෝ

**සතිවා විද්‍යමානා වා ප්‍රකාරී: පරිණාමිනී
සසා නාත්‍රියගො හස්ස නිච්ඡාතමි ප්‍රවක්ඛනෙ සි**

කටංකරොති, යන්නෙන් කතීච්ඡාගෙන් කරණක්‍රියාවෙන් පූමියෙහි
කටයක්කුගෙන් අවිද්‍යමානකමයේ කරණ ක්‍රියාවෙන්ජනිත ඵලකමයෙන්
ප්‍රකාශවූ අවස්ථාවෙහි කටසාරූපයක් නිෂ්පන්නවිය එයින් නිච්ඡාතය
කමිවි-

විකරියගොති, විකරී, කතීච්ඡාගෙන් ක්‍රියා ව්‍යාපාරයෙන් පූමියෙහි
මාද්‍යන විච්ඡුප්‍රකාරීය ක්‍රියායෙන්පසු ප්‍රකාරී උච්චේද වශයෙන් හෝ
ගුණාන්තර ප්‍රාත්තවශයෙන් හෝ වෙනස්වමට පැමිණෙන්නුසි විකාරයී
නම්- කියත්

**ප්‍රකාරීච්චේද සම්මුතං කිංචිත් කාශ්ඨාදි සසමවත්
කිංචිත් ගුණාගතගෙන් පහා සුවණ්ඨාදි විකාරවත්-සි**

කට්ඨං කොපෙති යනුයෙහි කාශ්ඨාච්ඡාච ප්‍රකාරීයි. කොපන
ක්‍රියායෙන් පසු ප්‍රකාරී භින්නවූ හස්සා වස්ථාවූයේ විකාරයීයි

පාප්‍රතියගොති උතති. යම් කමයක් නිච්ඡාතය විකාරයීවයට අස
ම්ප්‍රාත්තවැ කතීච්ඡාගෙන් ක්‍රියා සිඛියෙහි කෙවලප්‍රාප්තිවේද හේ ප්‍රාප්
තිකමි- මෙම කිහි.

**ක්‍රියාකාන විශෙෂණං සිඛිසංක්‍ර න ගම්‍යගො
දභිතාදනුමානමා නත් ප්‍රාප්‍යමිති කථාතො- සි**

ආදිවමං නමස්සති යනුයෙහි අදිවමංඛ්‍යාත කමය නමස්සන
ක්‍රියාවෙන් පූමියෙහි අවිද්‍යමානද නොවෙයි. තත්ක්‍රියාවෙන් විකා
රී වන්නේත් නොවයි. නමස්සනක්‍රියාවට කමවූයේමුත් විශෙෂ
සිඛිනුච්ඡේදනුසි ප්‍රාප්තියමිනම්.

නිච්ඡාත කමිහෙද

60 සන්නා සන්න ජනනාතං වසෙන නිබ්බතී දුඛා
මානා පුත්තං විජායති පුඤ්ඤං සුඛං ජනෙතිදං

61 පරිවචනනා පරිවචනන කාරණා විකතී දුඛා
කරොති කථං අඛාරං සුවණ්ණං කට්ඨං කරෙ

60. නිබ්බතී, නිව්වානකමය; සන්නාසන්නජනනාතං, සන්නජනන අසන්නජනන යන මොවුන්ගේ; වසෙන, වසෙන්නේ; දුඛා, විවිධවේදි; මානාපුත්තං විජායති, මානාපුත්තං විජායති යනුද; පුඤ්ඤං සුඛං ජනෙති, පුඤ්ඤං සුඛං ජනෙති යනුද; ඉදං, එයට නිදර්ශනයයි—

සන්නිපරමිච්ඡාදිභාවෙන විජ්ජතිති සන්නං, ජනීයතෙති ජනනං සන්නං ජනනං යෙසං තං සන්නජනනං, නිසන්නජනනං අසන්නජනනං සන්න—පෙ—ජනනංච- සන්නාසන්නජනනං— තෙසං

මානා පුත්තං විජායති යනුයෙහි පුත්තසංඛ්‍යාත කමය මානාඤ්ඤා ප කතීභූතේ විජායත ක්‍රියායෙන් ප්‍රකාශවූ තලලක්ෂණයෙන් ඒ සන්නජනන නම් නිව්වානකමයයි.

පුඤ්ඤං සුඛං ජනෙති යනුයෙහි සුඛසංඛ්‍යාත කමය පුණ්‍යඤ්ඤා ප කතීභූතේ ජනන ක්‍රියාවෙන් පුමයෙහි අසන්නයි. ක්‍රියාසිසි යෙන් තදසන්නායාගේ ප්‍රාප්තිහෙයින් ඒ අසන්න ජනනනම් නිව්වානකමයයි— “ඥාපජ්ජාය තෙසවාචමනායත් ප්‍රකාශතෙ” යනාදීන් තදභීයමි තදන්තයෙදි නිහ.

විකාශී කමයෙද

61 විකතී, විකාශී කමයද; පරිවචනනා පරිවචනන කාරණා, පරිවචනනකාරණය, අපරිවචනනකාරණය යන වශයෙන්; දුඛා, විප්‍රකාරයි; කථං—පෙ—කට්ඨං අඛාරං කරොති, යනුද, සුවණ්ණං කට්ඨං කරෙ යනුද ඊට පිළිවෙලින් නිදර්ශනයයි—

පරිවජ්ජනනා, පරිවචනනා - කර්මයෙන ඵතෙනාති= කාරණං පරිවචනනං කාරණං යෙන යෙසං චා පරිවචනනකාරණං, න පරිවචනනා—පෙ—වචනකාරණං - පරිවචනනා=පෙ=ණංච, අපරිවචනන—පෙ—ණංච- පරිවචනනා පරිවචනනකාරණං, මධ්‍යකාරණයෙහිද ලොපයිද, තෙත්— තසමා—

පරිවචනන කාරණනම් කට්ඨං අඛාරං කරොති, යනුයෙහි කරණක්‍රියා නිෂ්පාදනයෙන් පුමී අවස්ථාවන් කාණ්ඩ වණිශ්‍යසංස්ථාන සං

62 පහතිකම්මං චිධා කාය චිත්ත සම්පන්නි හෙදතො
බුධං වඤ්ඤා පුජෙති ආදිවං ච නමස්සති.

බ්‍යාන කාරකය කරණක්‍රියා සිඛියෙන් පරාවස්ථාවෙහි එකානන්තයෙන් හරිනුසි පරිවර්තනකාරණ විකතිනම්වේ.

සුවණ්ණා කට්ඨං කරො යනුවෙහි කරණක්‍රියාවෙන් පුමියෙහි සුවණ්ණ ස්වරූප සංස්ථානය සිඛි විෂයෙහි කටකනම් කරණ වශයෙන් මුළුමුළුන් එකානන්ත පරිත්‍යාග නොවිනුසි අපරිවර්තනකාරණ විකති නම් වී—අත්‍යයෝ ප්‍රකාශවේද අසංගත විකායී වශයෙන් “විකායීනතු කමිට්ඨා ව්‍යවස්ථිතම්” යි මෙයම් නිග.

ප්‍රාජ්නි කම්හෙද

62. පහතිකම්මං, ප්‍රාප්තකමිද; කායචිත්තසම්පන්නිහෙදතො, කායසම්පන්නි චිත්තසම්පන්නි යන හෙදවශයෙන්; චිධා, චිත්තකාරසි; බුධං වඤ්ඤා—පෙ—බුධං, වඤ්ඤා, පුජෙති, යනුද, ආදිවං නමස්සති, යනුද, ඊට යථාක්‍රමයෙන් තිදශිණයි.

කුල්ඡිතානං, ආයොගී කායො. සම්පාපුණ්ණිකම්මං, සම්පන්නි, කායෙන සම්පන්නි, කායසම්පන්නි. චිත්තෙනානි, ති. චිත්තං චිත්තෙනානං—පෙ—කායසම්පන්නිව, චිත්තසම්පන්නිව, කාය—පෙ—තෙසං හෙදො—කාය—පෙ—හෙදො, තතො,

“බුධං වඤ්ඤා පුජෙති” යනු යෙහි ‘බුධං’ යනු වඤ්ඤා නිෂ්පාදකයාගේ කායසංඛ්‍යාත සකකිපංචකයට අත්‍යන්තාසන්නාව යෙන් උපගමනයකොට ක්‍රියාසංඛ්‍යාත විශුණ්ණනාතියෙන් පැමිණෙද එයින් “කායසම්පන්නි” නම් ප්‍රාප්තකමිසි—‘ආදිවං නමස්සති’ යනුවෙහි නමස්සනක්‍රියා නිෂ්පාදකයාගට ආදිත්‍ය කමියාගේ ආලම්භක කරණක්‍රියාවෙන් කායසම්ප්‍රාප්තියක් නොවේද, එයින් ක්‍රියාසංඛ්‍යාත විශුණ්ණ සන්නතියෙන් ආලම්භක කරණයෙන් යායුතු නුසි “චිත්ත සම්පන්නි” නම් ප්‍රාප්තකමිසි.

මෙහි ‘බුධං, වඤ්ඤා ආදිවං, යන ප්‍රාප්තකමියන් නමස්සන, ක්‍රියාසිඛි යෙහි කතීහුගේ වඤ්ඤාදි සහණක කෙරෙනුසිද, වස්සුරාදීන්ට ආලම්භකවෙනුසිද, කාරක භාවය කියති. තදනිදෙතොතකා නතාවා යි වරයො—

“ආහා සොප ගමො වෘක්ඛිඃ|සොඨනමිති කමිණි:
විශෙඨා: ප්‍රාප්තමාණසා ක්‍රියා සිඛො විවසෙතා:—සිද්ධත්ථුහ
ඔ ඩු ත් ගේ ඊ ප සි තා දි හෙ ද

- 63 ඉව්ජතාදිවසා කමමං නිබ්බානං භත්තංභු භුජති
විසං ගිලති ගාමස්සමි ගව්ඡං සාලමුපාගමි.
- 64 කරණං දුට්ඨං ගොති බාහිරස්සිකතං හෙදතො
විනිං ලුහාති දුතෙනත වක්ඛනා චඤ මිකතිතො.

63. කමමං, කමිත; ඉව්ජතාදිවසා, ඉව්ජත අනිව්ජත නානිව්ජත යන වශයෙන්; නිබ්බානං, ත්‍රිපුකාර වෙති, භත්තංභු, භුජති — පෙ — ‘හත්තං භුජති, යනුද විසං ගිලති, යනුද “ගාමං ගව්ඡං සාලං උපාගමි” යනුද එයට උදාහරණයක් සාකච්ඡා කරනෙකි. ඉව්ජතෙති, ඉව්ජතං ආදී යෙසං තෙ, ඉව්ජතාදි. තෙසං වර්ෂො, ඉව්ජතාදිවසො — තතො — ව යනු නිපාතයි.

කතීහුමිසින් ක්‍රියා සම්බන්ධයෙන් අභිමතවූයේ ඊජ්ජිත කමිසි, භවයෙන් අභිමතවූයේ අනිජ්ජිත කමිසි. අභිමතද අනභිමතද වූයේ නානිජ්ජිත කමිසි, භත්තංභුජති යනාදිය යථා ක්‍රමයෙන් දහයුතු — රූපසිඛි බාලාවතාරාදියෙහි, ඉව්ජත, අනිව්ජත, ඉව්ජතානිව්ජත, අකපිත, යනවශයෙන් වාතුභේදයෙකි. පරවේදයාකරණයෙන්, ඊජ්ජිත, අනිජ්ජිත, හෙදවයමා, සප්තාකාර කොට කියත්. එහි ඊජ්ජිත කමිස, නිව්ජ්ජිතාදින් ත්‍රිපුකාරසි අනිජ්ජිත කමිස ඔදාසින්නාදින් වාතුර්විධය, නිව්ජ්ජිතාදිහු ප්‍රවේශනයයි. ඔදාසින්නාදිහු —

ඔදාසින්නො නසන්ත්‍රාපාං සමන්තභූර නිජ්ජිතමි

සංඥානතරෙතරනාකතාතං සද්ධි සම්මානං පුච්ඡකමි

කතීහුමෙ අනුදේශනායකාදි ඇතිකල්හිත්‍රියාජනිත ඵලවත්වූයේ “උදාසින” කමිසි, අනිඤා සාධනායකාදි ඇතිකල්හි ක්‍රියාජනන ඵලවත් භාවවූයේ “වෙෂ්ම” කමිසි, අපාදනාදි කාරක සංඥාසොග යනින් විවික්ඛා තොකරණලද්දේ “සංඥානතරනාකතාතං” කමිසි යම්බාතුපසගී නිපාතයොගයෙන් කමිනොවත්තාවු අන්තකාරකයෙන් කමිසංඥාලද්දේ “අනං පුච්ඡක” කමිසි

මෙහි උදාසිනං, ඉව්ජතා නිව්ජතයටද, වෙෂ්මං, අනිව්ජතයටද, සමානයි, සංඥානතරනාකතාතං, නමි අකපිත කමිසි. තේ විකල්පකා වාතුසොගයෙහි ‘නිමිතත කමිසි’ ගෞණකමිසයීද යෙන්

ක ර ණ ගෙ ද

64. කරණං, කරණකාරණකය; බාහිරස්සිකතං හෙදතො, බාහිර කරණය; අස්සිකත කරණය යන හෙදතො; දුට්ඨං ගොති, දෙ

වැදැරුම්වෙයි; විහිං ප්‍රනාති දුන්නෙහි—පෙ—දුන්නෙහි විහිං ප්‍රනාති, යනුද, චක්‍රබා වැදූ ඉක්කිනෙ, යනුද ඊට නිදර්ශිතයි.

කර්තෘනෙ අනෙතා නි කරණං, බාහිරං කරණං, බාහිරකරණං අක්කිත්තං කරණං, අක්කිත්තකරණං, බාහිර-පෙ- අක්කිත්තං -පෙ- බාහිරක්කිත්තකරණං, තෙසං හෙදෙ, බා—පෙ—තතො අඵවා ඛති හවං බාහිරං අක්කිත්තෙහි හවං අක්කිත්තං, බාහිරංව අක්කිත්තංව, බාහිරක්කිත්තං, තෙසං හෙදෙ, බාහිරක්කිත්තංහෙදෙ, තතො.

බාහිර සංඛ්‍යාත පරසන්නානායෙහි ජාතවුයේ බාහිර කරණනම් දුන්නෙහි යනාදියයි. ක්‍රියානිෂ්පාදක ආධ්‍යාත්මයෙහි ජාතවුයේ අක්කිත්තකරණ නම්, චක්‍රබා යනාදියයි, කර්තෘනෙ තෙතා නි කරණං, සිකතීහුයේ ක්‍රියා සිසිසෙහි අභියසොපකාරී සන්නිතිතච්ඡෙදන සෙසු කල්මාදීන් කෙරෙහි මුඛ්‍යවුයේද කරණ නම්. ක්‍රියාපරිනිෂ්පත්තියෙහි කණ්ණා දික්කපාරානානතරව කරණ භාවයමැ උපකාරවෙයි. එහෙයින් වෛශාකරණයෙන් කණ්ණා විභක්තිරූප ලක්ෂණයෙහිද සංග්‍රහ කළෝයි. කරණ ලක්ෂණ

ක්‍රියාසා පටි නිෂ්පන්නා දික්කපාරා දහනතරම්

විවක්ෂානෙ සද සත්‍ය නතරා කරණමිත්තංගම්

කරණා ව්‍යවධානෙ හු ක්‍රියා නිෂ්පන්නා කරණං

සමෛ විවක්ෂනං තෙසු කරණං හන් ප්‍රතිනිතිනම් යි.

උදහසතයි. තත් කරණය බාහ්‍යබාහ්‍යනතර හෙදයෙන් චිත්‍රකාරයක් යටි කින බාලාචාරායෙහිද මෙමගට ව්‍යවධානාවන් ගාථාම උදහස කර්මය. කරණ හෙතු කරණ ව්‍යවධාර, යයි ලක්ෂණව යකි. එහි “කරණෙ තනියා” යි සුත්‍රයෙන් දික්කපාරා ශ්‍රිතවත් කාරක කරණාවයෙහි තනියා වෙයි “හෙතිනෙව” යි සුත්‍රයෙන් කාරක හෙතුවත් ද්‍රව්‍යාදී විෂය කරණාවයෙහි තනියායෙහි මෙහිද කර්මයෙහි යි පංචමිදවේ. එහි කරණ කරණාවයෙන් වෙනස දික්කපාර හෙතු හෙදයෙන් දහසුතු- මෙමැ කිත.

අනා ශ්‍රිතොතු ව්‍යවධාර කරණං හෙතු විෂයනෙ

ද්‍රව්‍යාදී විෂයො හෙතු කරණං වර්ත ක්‍රියා යි

ආධ්‍යාත්මික කරණ හෙද

- 65 වක්කාදිතාව ජබ්බිං රූපං පසාහි වක්කුතා
සද්දං සොතෙන පුණාති ගතිං ඝාතෙන ඝායති .
- 66 රසං සායති ජවිතාය කායෙන ථොට්ඨබ්බං ථූසෙ
ධම්මං මතෙන ජාතාති ඉදං තෙසං නිදස්සනං
- 67 සමපදනං මිධා කාය චිත්ත පුබ්බක හෙදතො
තික්කුස්ස චිට්‍රං දෙති බලිං නාරායනස්සව .

65. 66. වක්කාදිතා, වස්සුරාදී වශයෙන්; ජබ්බිංව, ආබ්‍යන්ති කකරණ්‍ය ඡවිකාරදවෙයි; වක්කුතා, වස්සුචාරයෙන්; රූපං, වණිණා යතනය; පසාහි, දකියි; සොතෙන, ශ්‍රෝතවාරයෙන්; සද්දං සුණාති, ශබ්දය අසයි; ඝාතෙන, සුභ්‍යවාරයෙන්; ගතිං, ගතිය; ඝායති, ආසුභ්‍යය කරයි; ජවිතාය, දිවිත්; රසං, රසය; සායති, ලෙ වයි; කායෙන, කායවාරයෙන්; ථොට්ඨබ්බං, පහස; ථූසෙ, වැදගණී යි; මතෙන, මතසංඛ්‍යාතවූ ජවනයෙන්; ධම්මං, ධර්මාරම්භණය; ජාතාති, දනිසි; ඉදං, මෙය; තෙසං, ඒ අර්ඝ්‍යාතික කරණයන්ට; නිදස්සනං, නිදගිනයි.

මෙහි වස්සුචාරාදියෙහි රූපාදී ආරම්භණ සමුප්පාදි කරණ ව්‍යාපාරයෙහි අභිප්‍රකාශය. විශාණයාගේ කතීයව ප්‍රාප්තිවන හෙයින් නොහොත් ධාතොපවාරයෙන් විශාණයද කියයුතු. මනොවාරය වනාහි “භවිතං මනොවාරං” යි යුක්තව භවිත වලන සංඛ්‍යාත මනොවාරය විජානන කාරණයෙහි අසමුප්පාදි ජවනමනොවිශාණයම “මතෙන” යන්නෙන් අභිප්‍රාකටයුතු.

වක්කු ආදියෙහි සො වක්කාදී තෙන, ව යනු සමුප්පාදියි. මේ වූ කලී පුමොක්ක ගාථාවෙහි ‘වක්කුතා වජ්ජිකතෙ’ යි අර්ඝ්‍යාතකරණයට නිදගිණ කෙළෙන් කෙවල වස්සුවමැ කරණයන් නොවෙයි, ශ්‍රෝතාදීන්ගේද කරණය වෙයි ආශංකා පරිහාර වශයෙන් කීය.

සමපදාන කාරකාදිහෙද.

67. සමපදනං; සමපදන කාරකය; කාය චිත්ත පුබ්බක හෙදතො, කාය පුමිකය චිත්ත පුමිකය යන හෙදයෙන්; මිධා, විප්‍රකාර වෙයි; තික්කුස්ස -පෙ- තික්කුස්ස චිට්‍රං දෙති, නාරායනය බලිං දෙති, යනු ඊට ක්‍රමයෙන් නිදගිණයි. මෙහි නිවිච්චලකණ කාය සමපන්නි යනාදියෙහි මෙන් සුගමයි. දිගමාන වස්තුවකින් පිළි ගන්නේ කාය පුබ්බක සමපදන නම්, දිගමාන යයිනිත් පිළිගන්නේ

68 අතිරා කරණ රාධ නඟනුඤ්ඤ වසෙනති
සමපදනං තිබා වුතනං රුක්ඛ සාවක භික්ඛවො-

ත්තේ විතත පුබ්බක සමපදනය නම්. තවයමැ කතීහුගේ පුජා
බ්‍රබ්බාදීන් දියමානය ප්‍රතිග්‍රහණයෙන් සාමිතිවට ප්‍රාප්තිවිනුසිද
ක්‍රියා නිෂ්පන්නියෙහි කාරකවිනුසිද සම්ප්‍රදාන නම්වේ. මෙමකීයත්

**සම්ප්‍රදානං ගතෙවසාග් පුජානුග්‍රහ කාමායා
දියමානෙන සංසාතා සාමිතිං ලග්ගන සදි**

භික්ඛුස්ස විවරං දෙති යනුයෙහි භික්ඛු නම් සම්ප්‍රදානය කාය
පුජික ප්‍රතිග්‍රහණයෙන් එනම් විය “නාරායනස්ස බලිං දෙති” යනු
යෙහි නාරායනයාට බලිදානය විතත පුජිකයන් ප්‍රතිග්‍රහණය කෙ
රේනුයි එනම් විය. සද්දා හෙද විතතා විකායෙහි නාරායන යනු
වාසුදෙවය බලි යනු පුජායයිද කිත. නාරායන නම් රජු බලි නම්
සුංවත් යයිද විකායතයි.

සම්ප්‍රදානයාගේ අතිරාකරණාදි හෙද.

68. සමපදනං, සම්ප්‍රදාන කාරකය නෙම; අතිරාකරණං, අප්‍ර
තික්ෂෙපය; ආරාධන, ආරාධනාවස; අභිනුඤ්ඤවසෙන, අනුමො
දනය හෙවත් අනුමතය යන වශයෙන්; තිබා වුතනං, ත්‍රිප්කාරය
කින් කියතලදී; රුක්ඛසාවක භික්ඛවො, රුක්ඛ සාවකය භික්ඛුස
යනු ඊට ක්‍රමයෙන් නිදර්ශනයයි.

නතිරාකරොති දියමානං අභිමුඛං කණ්ණාති අතිරාකරණං
ආරාධනෙති ආරාධනං, අභිඅනුමඤ්ඤති අනුඤ්ඤා තබ්බහති වා
අභිනුඤ්ඤං, අතිරාකරණං ව - පෙ - වසෙන.

“රුක්ඛස්ස ජලං දෙති,, යන මෙහි රුක්ඛ යනු සම්ප්‍රදානයයි.
එද මට ජල දෙවයි ඉල්ලන්නේද නොවෙයි. දියමාන ජලය වලක
න්නේද නොවේනුයි අතිරාකරණය සම්ප්‍රදානයයි. සාවකස්ස ජලං
දෙති,, යන මෙහි සාවක යනු සම්ප්‍රදානයයි එද කතීහු ප්‍රේරණයෙන්
දියමාන ජලය ලබානුයි “ආරාධක” නම් සම්ප්‍රදානයයි “භික්ඛුස්ස
ජලං දෙති” යන මෙහි භික්ඛු යනු සම්ප්‍රදානයයි එද දාන ක්‍රියා ව්‍යා
පාරකයෙහි කතීහුගේ ප්‍රේරණයෙන් ජල ලබන්නේ නොවෙයි.
එසේ ආරාධක, තැනැදි දියමාන ජලය ප්‍රතිග්‍රහණයෙන් හදුන්වනු
ලැබෙනුයි අභිනුඤ්ඤ සම්ප්‍රදානයයි අතිරාකරණය ප්‍රේරක අතිමනනා
යනුද මිමැ පසරිය නාමයෝයි මෙම කීයත් සංස්කෘත වෛශ්‍ය
කරණයෝ.

69 අපාදනං විධා කාය විහතපුබ්බක හෙදතො
අපෙක්ඛි මුනිකොගාමා පාපා විහතං නිවාරකං.

අනිරා කරණාත් කතු සත්‍යානාධිග කම් නෙප්ඝිතම්
ප්‍රෙරණුනුමති භාසාව ලහනෙ සම්ප්‍රදනහං සි

බාලාචිතාරයෙහිද සම්බන්ධිතාදයෝ

අනිරා කතනානුමනා රාධකං සම්පදනිකං
නිධා සථා ජලං දෙනි රුකකසා ගිකුනු නොක්කො

සම්පදනං යනු ලක්ෂණ හෙයින් “රක්කො දණ්ඩං දදති” රජකසා
වන්දෙති යනාදියෙහි සම්පදනනියාගේ අප්‍රසංග භාවය කිසි
ත ස්ථානයෙන් ගිවිසුණගවේ, තදන්ත -

දදති දණ්ඩං පුරුෂො මනිපතො
නවාපි භග්‍යා හ ව දන කාමසකා
සද්දිසතෙ දන නසාසු පානෙ
නත් සම්පදනං කතිනා මුනිකො

ගොණකෙටි සම්පදනං භවතෙත්වා, “බබ්බො පාධ්‍යායා භික්‍ෂා
ය වපෙට්ඨං දදති, උපාධ්‍යාය තෙම භික්ෂකාට අතුල්පහර දෙසි යනා
දිය ගොණකෙටියෙහි සම්පදනකය.

අපාදනි හෙද

69. අපාදනං, අපාදන කාරකය; කාය විහත පුබ්බක හෙද
තො, කායපුළ්කය විහතපුළ්කය යන හෙදයෙන්; විධා, විප්‍රකාරය;
මුනකො - පෙ = නිවාරකය, මුනකො ගාමා අපෙක්ඛි පාපා විහතං නි
වාරකය, යනු ඊට ක්‍රමයෙන් උද්ගරණයි.

කාතොන පුබ්බො අපකකමො යස්සතං කායපුබ්බකං, සෙස්ස ස
ම්පදනාය සේසි. කාය පුළ්කනියෙන් හෝ විහතපුළ්කනියෙන් හෝ
අපකුමාදි ක්‍රියා නිෂ්පාදනයට අවධිවුණේ අපාදන නම් “ගාමා මුන
කො, අපෙක්ඛි” යන මෙහි මුනිතාගේ අපගමන ක්‍රියාව කාය පුළ්ක
නියෙහි. “ගාමා” යනු ඊට අවධිනුසි අපාදනවිෂය. පාපා විහතං නිවාර
කය, යන මෙහි පාපයෙන් නිවාරණක්‍රියාව විහත පුළ්කනියෙන්
විය; “පාපා” යි තදවධිනුසි අපාදන නම්. කාය සම්පතති පුබ්බක
විහත සම්පතති පුබ්බක යනුද මේම නි. න.

- 70 වලා වල වසෙතාපි අපාදනං විධා මනං
හපිකකිකිතො ඔරුස්ස පනනා පතනා රුකකිතො.
- 71 උද්දිඝ විසයං තස්සේති උපාතන විසයං තථා
අනුමත විසයස්සෙවධි අපාදනං විධා මනං
- 72 අපෙතනි මුතයො ගාමා කුසුලා තණ්ඩුලං පච්ච
පාටලිපුහනකෙතිව අභිරුප තරා ඉමෙ

**කාස සම්පතනි පුබ්බං ව මනො සම්පතනි පුබ්බකං
අපාදනං විධාමුතො අපාදනෙති විඤ්ඤාහි**

අපාදන සතනි විසෙසසන්

70, වලා වල වසෙතාපි, වලා අවලය සත වශෙයන්ද; අපාදනං, අපාදනස; විධාමනං, චිත්‍රකාරයයි දහනාලදි; හපිකකිකිතො = පෙ = හපිකකිකිතො ඔරුස්ස යනුද පනනා රුකකිතො පතනා යනුද ඊට ත්‍රමයෙන් නිදගියයි.

වලනි කපිපතීති වලං තවලං අවලං. “හපිකකිකිතො යනු වලා පාදනයි; රුකකිතො යනු අවලාපාදනයි, අපගමන ක්‍රියාව උභය කාරකයන්වම සාධාරණ නමුදු පුච්ච සවරුපයෙන් වෙනස් නුමු යේමැ අපාදන වෙයි. මෙම කිත - බාලාවනාරසෙහි,

සමෙපසපගම විනනං පුබ්බරූපා සදම්මුතං

මුච්චනෙ ගදපාදනං හං වලා වල නො විධා

සථාසාධාවනා පොසො පතෙරුකඛා ඵලනනිව සි

අග්‍ර ආබිදිකසේද විශ්ලේෂණ සාධනයෙහි වලමුද අවලමුද යම් අවධිකත් ප්‍රවෘත්ති ලක්ෂණවූයේ උදසිතද හේ අපාදනයයිකිත.

අපාසෙ සද්දු දු සිනං වලං වා සදි වා වලමි

මුච්චමෙව නදු වෙයාන් නද පාදන මුච්චනෙ

අ ව ධි න මි න් ද

යතොව සිංහෙන කිසුනින් ක්‍රියාපුච්චා කුරුල්වන

විශ්ලේෂණෙන වලස්ථානස ඡෙවසිං ගං ප්‍රවික්ෂණෙන

බමුන්ගේ ප්‍රවේශන හෙද

71. 72. තංහි අපාදනං, සථානන වලාවල අපාදනය වනාහි; උද්දිඝවිසයං, උද්දිෂ්ටවිසය; උපාතනවිසයං, උපාතනවිසය; ගථාඅනන්

73 ආධාරය වතුධා බ්‍යාපි කොපසිලෙසිනො තථා
වෙසසිකො සාමිපිකො නිලාදිකං නිදසුනං

වූ; අනුමෙග විසයකව, අනුමෙග විසයදසි; ඉති, මේ හෙදයෙන්; නි
ධා මනා, භූප්‍රකාරයෙහි දතයුතු. අපෙහනි මුතයො = පෙ = මුතයො
භාමා අපෙහනි යනුද කුසුලා තණ්ඩුලං පවෙ යනුද ඉමෙ මාධුරා
අභිරුපතරා පාටලිපුතනකෙති යනුද ඊට පිළිවෙලින් නිදසුනෙයි.

උද්දිසිසන්තා'ති, උද්දිසි, උද්දිසිං විසයං යස්සනං උද්දිසිවිසයං උ
පආදිසිසන්තාති උපාහතං තං විසයං යස්සනං උපාහතවිසයං අනුමිසි
සන්තා'ති, අනුමෙගයා තං විසයං යස්සනං අනුමෙග විසයෙති යනු පස්ස
නන්තා'ති, ඉති යනු විශේෂණයකි; තථා යනු අපරශබ්දයකි;
මෙති අපාදන විසයෙවු ක්‍රියාව සථාරුත වශයෙන් ව්‍යක්තයෙහි දක්
තාලයෙහිද ඒ උද්දිසිට විසය තම භාමා ආපනනි යනාදියෙහි අපාද
න සම්ප්‍රේෂණයෙන් අධ්‍යායනාදී බොධයද හෝ "උපාහතවිසය,
තමි කුසුලා තණ්ඩුලං පවෙ. මෙති කුසුලා නිහරිතා සි ක්‍රියා අධ්‍යා
හාරයි. තා නිසපක්‍ෂයෙහි අධ්‍යාහාරවැ හෝ අනධ්‍යාහාරවැ හෝ
උපනිධා වශයෙන් සිතාගන්නාලද ක්‍රියාව විෂයකොට පවත්නේ
"අනුමෙග විසය" නමි. ඉමෙ පාටලිපුතනකෙති අභිරුපතරා, යනා
දියෙහි, මෙයමි:-

නිද්දිසි විසයපහතා නුමෙස විසයෙ වසා

අපාදනං නිධා මුතන මපදන විධාසුනා

අත්ත ශාබ්දිකයෝ

නිද්දිසිට විසයං කිම් උපාහත විසයං තථා

අපෙහනි ක්‍රියකෙව නිත්‍රිධාපාදන මුතනෙති සිතිත.

උපාහත විසය අනුමෙග විසය දෙදෙනාගේ අනන්ත ගෙදයද
මෙයේ කියත.

උපාහනි විසයානුමෙග විසයාන කිමනන්තරං

නිසමෙනා නි වෙ අත් අභිරුපතරනගනා නි,

"උපරි පබ්බතා වස්සති" යනාදී තන්ති ශබ්දපාදන ය "සබ්බ
භායන්ති මවුතො,, යනාදී තන්ති අනිපාදන ය "භාමා අපෙහනි
මුතයො,, යනාදීන්ති ශබ්දානිපාදන යයිද අත්තගෙදග්ගසන්දකියති

ආධාර කාරක ගෙද

73. ආධාරය, ආධාරකාරකය; බ්‍යාපිතො, බ්‍යාපිතය; මුතනි

74 බ්‍යාපිකො ච චිධා සකල බ්‍යාපිකෙකදෙසතො
කිංකරි තෙලං නිලෙසු බිරං ජලෙසු නිසති

ලෙසිකො, ඔපග්ලෙසිකය; තථා; අත්‍යවු; වෙසසිකො, වෙසිකය;
සාමිප්තො, සාමිපිකය යි; චතුධා, චතුර්විධය; නිලාදිකං, නිලෙසු
යනාදිය; නිදසානං, නිදර්ශනයි.

ආබේධස්‍ය බ්‍යාපනං බ්‍යාපි සො අස්‍ය අච්ඡිති බ්‍යාපිකො උපසිලි
සීයතෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං සුඤ්ඤතෙ නි උපසිලෙසො සො අස්‍ය අච්ඡිති
ඔපසිලෙසිකො විසයොචතස්‍යානි විසයි සො අස්‍ය අච්ඡිතිවෙසසිකො,
සමිපං අස්‍ය අච්ඡිති සාමිපකො නිලං ආදි යෙසං තා නිලාදිකං ආදි
ශබ්දයෙන් උක්තලි පාද ගඛානා යනු ගැණෙයි.

ආධාරිකො සමිති ආධාරයී නි වා ආධාරොයි චචනත්තයෙන්
රතී කමි ක්‍රියාවන්ගේ ප්‍රතිඡාව ආධාර නමි වේ. ආධාරසත්තිවු
කමොපචාරවශයෙන් බ්‍යාපිකාදිහෙද නිර්දේශ්‍ය ආධාරයෙහි ආබේ
මුසයාගේ සකල ව්‍යාපිත්‍ය “බ්‍යාපික” නමි නිලෙසු තෙලං යනාදි
දිගයයි. ආධාර ආබේධයන්ගේ සකල ව්‍යාපිත්‍ය නැතද අන්තර්
කේතාලිඛිතය “ඔපග්ලෙසික” නමි. උක්තලියං ආවාමො යනාදි
ශෙහිය, ආධාරයාගේ ගොවර භාවයෙන් ආබේධයාගේ පැවැත්ම
“වෙසික” නමි, පාදෙසුනිත්‍යා යනාදියෙහි ආධාරයාගේ සමි
පුපචාරත්තයෙන් ආබේධ ප්‍රවෘත්තිය “සාමිපික” නමි, ගංගානං
සස්‍යං යනාදියෙහිය. තදන්තයෝද නිහ.

කතී කමි ව්‍යවහිතා මසාක්‍ෂා ධාරසාත් ක්‍රියාමි
උපකුච්ඡන් ක්‍රියා සිඛෝ යාස්නෙධිකරණං සමානමි
ආධාරසති ය: කතී ව්‍යාපො ව්‍යාපාර සද්වනි
ආධාර. කාරකං ප්‍රාග් සතච්චතුර්විධ මෙව ච

ශාරඤ්ඤා ඔපග්ලෙසිකය සාමිපිකය අභිව්‍යාපිකය වෛෂයිකය
තේමිහතකය ඔපචාරිකයෙහි ෂබ්දිධියයි කිතු; තදෙද්‍යහරණං =

කමෙ සෙතෙ කුමාරො සෙග්‍ය චමෙ ගාවස්සුශෙරතො
නිලෙසු විද්‍යසහ තෙලො හාදි බ්‍රහ්මා මහත්පරමි
සුමෙ සතන්තසතො ධරො ගුලයමෙ කච්ඡුං ගතමි

බ්‍යාපිකාදීන්ගේ ප්‍රවේශ්‍යක හෙද

74. බ්‍යාපිකොච, බ්‍යාපිකාධාරයතෙමද; සකල බ්‍යාපිකෙකදෙ
සතො, සකල ව්‍යාපිකය එකදෙස ව්‍යාපිකය යන වශයෙන්, චිධා චි

- 75 ද්විසධාප සිලසොච අල්ලිසානල්ලි හෙදතො
උකබලියං ච අවාමො පරිසරෙකච නිභිති
- 76 ටෙසසිකොච ද්විධො දෙසන්නරඤ්ඤ ථාවසා
පාදෙසුපභිචාරොදි පකබනානි සකුණා නහෙ
- 77 සාමිපි යවහසං නිරෙර සමිපෙ උපවාරතො
ලඛං නිරෙරන ගහානි ගහාසං සසාමාදිසු

ප්‍රකාරයි; නිලෙසු -පෙ- නිලෙසු තෙලං නිවහිති යනුද, ජලෙසු බිරං
නිවහිති යනුද, සංඛ්‍යා පරිපාටියෙන් නිදගිණියි, සාතල බ්‍යාපිකං
යසානං සකල බ්‍යාපිකං, එකදෙසෙ බ්‍යාපිකං යසානං එක දෙස
බ්‍යාපිකං -පෙ-නතො සකල බ්‍යාපිකෙකදෙසතො.

75. ඔපසිලෙසිකොච, ඔපල්ලෙසිකාධාරයද අල්ලිසානල්ලිහෙ
දතො අල්ලිය නොපල්ලෙසිකය අනල්ලිසා නොපල්ලෙසිකය යන
හෙදයෙන්; ද්විධො, විප්‍රකාරයි; උකබලියං, බන්ධුලියෙහි; අවාමො
නාවර නොහොත් දංකුඩ; නිභිති, සිවි; පඤ්ඤෙක. සාපප්‍රවුයෙහි;
(රාජා, රජතෙම) නිභිති, සිවි; යනු ඊට උදහරණයි. අල්ලියොච අ
නල්ලියොච අල්ලියනල්ලි තෙසංහෙදෙ අල්ලියනල්ලිහෙදෙ, තතො

උකබලියං අවාමො යනු ආධාරාධෙයයන්ගේ අල්ලිය නොප
ල්ලෙසිකාධාරත්වය වේ. "පරිසරෙක රාජා,, යනමෙහි ආධාරාධෙ
යයන්ගේ අනල්ලිය නොපල්ලෙසිකත්වය වේ.

76. ටෙසසිකො, ටෙසසිකාරාධාරයද; දෙසන්නරඤ්ඤ ථාවසා, දෙ
සාන්නර ව්‍යවචේද විෂයය අන්‍යථාභාව විෂයය යනවශයෙන්; ද්වි
ධො, විප්‍රකාරයි; පාදෙසු පභිචාරොදි, යනුද පකබනානි සකුණා නහෙ,
යනුද ඊට උදහරණයි—දෙසන්නරොච අඤ්ඤථාව, දෙසන්නරඤ්ඤ
ථානසං වසො දෙසන්නරඤ්ඤථා වසො තෙන-

"පාදෙසුපභිචාරා, යනමෙහි ආධෙයතෙව අවිනිවර්ත දෙයනිවර්ත
නිවයෙන් අන්‍යවුද ආධාරයෙහි පවතිනුද" දෙසන්නර ව්‍යවචේද
විෂයාධාරනම්වේ. නපෙසකුණා, යනමෙහි ආධෙයතෙමේ එකම
ආධාරය විෂයකොට පවතිනුයි, අඤ්ඤථාභාව විෂයාධාරනම්වේ.

77. ගංගාසංසසාං, ආදිසු ගංගාසංසසා යනාදියෙහි; නිරෙන, නි
රයකරණකොටගෙන; උපවාරතො, උපවාරවයයෙන්; ගඛනාගුහි,
ගංගාගුහි; සමිපෙ, සමීපවු; නිරෙ, නිභිතෙහි; සාමිපියා, සමීපසා
වයනුගේ, අවිහසං, නාමය; ලඛං, ලබනලද්දේවෙයි.— නොහොත්

78 මුඛො පරමපරා තඤ්ඤායො තුළපනිස්සො
ඛග්ගමිති පරිසඤ්ඤා රුපෙව සාසනෙවසී

79 සාමි ආලපනඤ්ඤාව නිධාරනඤ්ඤා ලක්ඛණං
හෙතුඅවනතා සංයෝගං ඉමෙ අකාරකාමුතා

සාමිපියවිභයං නිරෙ සම්පෙ උපමාරතො
ලඬං නිරෙනභායනි ගංගායං සස්සමාදිසු

සාමිපියා,සාමිපිහුන්ද; සම්පසී වසානුහුන්ද; අවිභයං, නාමය;
උපමාරතො, මුඛොපමාරවශයෙන්; ලඬං, ලඬනලද්දේ; සාමිපිය
ධාරනම් නිරෙනභායනි,නිව්භයෙහි සනානකකරයෙන මෙහි,නිරෙ,
නිව්භයොත්ත මුඛොවිසෙතිද; ගංගායං සස්සංඉති ආදිසු, ගංගාවේ
සියසා යනාදියෙහි; සම්පෙ, මුඛොපමාරෙන් සම්පසීවිසෙතිදවේ.

සම්පංඅස්සඅඤ්ඤා සාමිපියමපොව සාමිපියසාමිපි තාමුඛොස්සමු
ඛොවා උපමාරනිති උපමාරො මුඛොව උපමාරොව උපමාරාන
තො- මෙපයවිම පසාදානිතිභිස පිණිසයි.

අනාකාරවුද ආධාර විශේෂයක්

78.මුඛො, මුඛොධාරය;පරමපරා, පරමපරාධාරය; තඤ්ඤායො
තඤ්ඤාධාරය;තුළපනිස්සො,තුළපනිශ්‍රයාධාරයයි අනාවතුර්විධාධා
රයකක්දවේ. ඛග්ගමිති =පෙ= “ඛග්ගමිතිභාසො නිට්ඨති” “සනුදප
රිසඤ්ඤාරාජා නිට්ඨති” යනුද, “රුපෙසඤ්ඤා” යනුද“සාසනෙවසීති
කු”යනුද,ඊටනිදර්ශනි.

මුඛොවශයෙන් ක්‍රියාවට ආධාරවුයේ මුඛොධාරයි; භිසො ඛ
ග්ගමිති භාසො නිට්ඨති; යනාදියයි- ක්‍රියානිශ්‍රයවූ කතා කළින්
ආධාරවුයේ පරමපරාධාරයි. “පරිසඤ්ඤා නිව්භාරාජා” යනාදියයි. ස
මික් ඵකානායෙන්ම ආධාරයාව ආධාරනොවන්නේ ආලමඛනික
යන්ට ආරමඛනමාත්‍රය මැවේද, ඒ තඤ්ඤාධාරයයි. රුපෙසඤ්ඤා ය
නාදියයි; යමෙක් යථොක්තවශයෙන් වෙන්වූ හුදෙක් තදාත්මන වා
නනිකයන්ආධාරවේද. ඵතුළපනිශ්‍රයාධාරයි; සාසනෙවසෙති හිනමු
යනාදියයි. රාජනිසසිතො බ්‍රාහ්මණො යනාදින් මෙන් ප්‍රතිපත්තාදි
නිශ්‍රිතවශ මෙහි තදාත්මන භාවයයි-

ඉන්ධනි අකාරක හෙද

79 සාමි, සමිඛකියද; ආලපනඤ්ඤාව, ආලපනද; නිධාරණංව,
නිධාරණයද; ලක්ඛණං, ලක්ෂණයද; හෙතු, හෙතුවද; අවනතාසං

80 සාම්ප්‍රදායික නිවාරණමකාරකං

ක්‍රියායෙව තෙසං සොගා භාවතො නුද්‍රු ලක්‍ඛණෙ

ශොගං, අත්‍යන්ත සංශොගයද යන; ඉමෙ, මේසය; අකාරකාමතා
කාරකතොවෙතිසි දතස්සතු.

සංඛතං අසංඅභිති සාමි අභිමුඛංකඩා ලපිසතෙහි ආලපනං
ජාතයාදීති එකසං නිතරිති ධාරණං නිවාරණං. ලක්‍ඛණෙන අතෙ
නාහි ලක්‍ඛණං, හිතොති පවත්නාතිඵලං එතෙනාහි ගෙතු, දඬු
දීති තීරන්තරං සංශොගං අවිචන්ත සංශොගං—

ඔවුන්ගේ අකාරකභවය ගෙතු

80. තතු, ඵ්‍යව්‍යාප්තකයන් අතුරෙන්; සාම්ප්‍රදායික, සමූහකය
හා ආලපනයද; නිවාරණං, නිවාරණයද යනාදිය; තෙසං, ඔවුන්
ගේ; ක්‍රියාය, ක්‍රියාවහා; සොගාභාවතො එව, සමූහකයක් නැතිබැවි
න්මැ; අකාරකංඉති, අකාරකයයි; උපලක්‍ඛණෙ, වෙන්කරන්නේය
හෙවත් කියන්නේය—

කමි කතී: කරණ සම්ප්‍රදායාද්‍යාධාර යනමොහු ක්‍රියානිෂ්ප
හති නිමිත්තත්වයෙන් කාරකනම්වෙති. සාම්ප්‍රදායිකවය ක්‍රියානිෂ්ප
හතියෙහිලා ඉවහල්තොවේනුසි කාරකව්‍යවහාරයෙන් බාහිරයෙහිකිහ
සිඛානනසංග්‍රහයෙහිද

කමි කතු කරණහා සපදන් අවදි අදරද
මෙවිසුච්ඡන් සයටම කරුනම් විසුපඬුවෝ

නිරිස නිපැන්මට ගේතෙන්මේසකුරුනම්
සබද අලපෝ බිහිවූ මෙවෙති අයුරක් නොලදින්

නිවාරණලක්‍ෂණ ගෙතු අත්‍යන්තසංශොග යනවතුන්මය උක්තවිත
කතාශ්‍රිතවත් අභිවිශේෂයක්මය. තදවිශේෂයෙහිද ක්‍රියානිෂ්පාද
නාභාවයුසි. අකාරකභවයෙන් සංගාහිතයි. කාරකහෙදප්‍රකරණ
යෙහි අකාරකහෙද කියයුතු තවයාශ්‍රිතවිභවනිතූද කියයුතු මැය.
අවිශේද බහුත්වයෙන් විභවනිතවදවන්නෙන් කාරකහෙද සාමාන්‍ය
යෙන් කමාද්‍යවිසන්ද කියෙමැයි. තත්බාහසවූ අකාරකහෙදවූකති
සාමාන්‍යතනනිශ්‍රිත සමූහකාද්‍යවි විශේෂයෙන් සථානුමයෙන් කියත්

සමූහක හෙද

81 සාම්ප්‍රදායික අනෙකුත් ජනකාදිප්‍රාය හෙදතො
රසෙදො පුතෙතා ධනං හතො සාමාජික මාදි සෙයන

81 සාම්ප්‍රදායික, සම්බන්ධතා; අනෙකුත්, අනෙකුත්; ජනකාදිප්‍රාය හෙදතො, ජනකසම්බන්ධතාදි හෙද වශයෙන්; රසෙදො -පෙ- මාදි රසෙදො පුතෙතා රසෙදො ධනං රසෙදො හතො රසෙදො සාමාජික මාදි සෙයන මේආදිය දතපුතු රසෙදොපුතෙතා යනු ජනකසම්බන්ධතා රසෙදො ධනං යනු සාම්බන්ධතා, රසෙදො හතො යනු අවයවිකසම්බන්ධතා. රසෙදොසාමාජික යනු ගුණිකසම්බන්ධතා

සම්බන්ධතා යම් ක්‍රියානතරයක්වුවහොත් ගතවන්නේ නිතර ප්‍රමාණවත්ව සහතිකයක් ආබන්ධනයෙන් මොවුන් සම්බන්ධතායයි පරිදානතෙතාද ඒ සම්බන්ධතා නිශ්චයයක් සම්බන්ධතා මෙමුනිකයන්, ධර්මිකිකිකාදො

එතෙ සම්බන්ධතො වෙති යසොනා බුද්ධිකයනෙ

සම්බන්ධතා නාම සො අනෙකුත් සම්බන්ධතා නිසංසනා-සි

තවද ක්‍රියාකාරකසම්බන්ධතා ද්‍රව්‍යගුණසම්බන්ධතායයි. මිත්ති ක්‍රියාකාරක සම්බන්ධතා තෙතම විශේෂ සම්බන්ධතා සාමාන්‍ය සම්බන්ධතා මිත්ති එකිනෙක සම්බන්ධතාදි රූපහෙද සම්බන්ධතා කිරණලද්දේ මිත්තියදි විභක්ති නිශ්චයවෙයි. සාමාන්‍ය සම්බන්ධතායයි නිව්වෙයි. මෙ මු කිහි-

සම්බන්ධතා කාරක බහුතාය: ක්‍රියාකාරක ප්‍රමාණ

ශාකානා මශානායං ව ක්‍රියානං සොති ධර්මතා

යනාදි අනෙකුත් ධර්ම සංගහිතාමාත්‍යයන් “අනෙකුත්” යි ප්‍රකාරානතරයෙන් කිහි. ආදි ගතයෙන් ජනකාදි අනෙකුත් ද්‍රව්‍යගුණ සම්බන්ධ සම්බන්ධතායයි.

සංගහිත අසංගහිත සම්බන්ධ

ජනක	සම්බන්ධතා, සාමාන්‍ය මාතෘ	වාච්ච සම්බන්ධතා අභ්‍යන්තර
ජනක	රසෙදො පුතෙතා	වාච්ච ” පදසංසන්ධතා
සං	ධනං සාමි	සාමි ” නගරසංසන්ධතා
සාමි	රසෙදො පුරිසො	සාමි ” මහාරාජානංආවාසො
සම්ප	සම්පසං නාමි	පිකාර ” කණ්ණසංසන්ධතා
සාමිපි	නගරසංසන්ධතා	පිකාරි ” බිරසංසන්ධතා
අවයවං	රතනං නාමි	පරිමාන ” මුද්‍රිතංවනසංසන්ධතා
අවයවි	පුරිසංසන්ධතා	පරිමාන ” නිලානං මුද්‍රිතං
ගුණ	ගුණං ආධාරො	පුරිසංසන්ධතා ” වතුනං ආධාරො
ගුණි	බුද්ධියං ගුණං	පුරිසංසන්ධතා ” වසානං නාමි

82 සජ්ජාඡව හෙදෙන දුට්ඨා ලපනමිත්තං
හොති ඉඤ්චි ච හො සෙල ජාතිතබ්බං යථාකතමා

ජඤ්ඤ ජනක යනාදින් යුතල වශයෙන්ද කියති. මෙවිකිත.

සොච නෙකච්ඡොජඤ්ඤ ජනක වාචවවාචකාදිහෙදනො-සීද

වචවවාචක සමබ්බො නථා ජඤ්ඤ ජනකො පිච
විකාර විකාරණිසොච පටිමාන පටිමෙය්‍යකො.

සුරත් සුරිතබෙබ්බව සමබ්බො නෙකධා මනො-යනාදියයි.

අ න්‍ය ශාබ්දිකයෝ ද්‍රව්‍යගුණ සමබ්බසෙති

සෙව්‍ය සෙවක රූප-පිතා පුත්‍රරූප- අවයවාවයවී රූප- ගුණ ගු
ණීරූප- සමුත සමුතිරූප- පාලපාලක රූප-වාහනවාහකරූප- බෝ
ධ්‍ය බෝධික රූප- ව්‍යාප්ත ව්‍යාපකරූප- ප්‍රතිශේශයනු යොගි රූප-
අපත්‍යාපත්‍යාත් රූප- ආධාර ආධේය්‍ය රූප= යනාදි සමබ්බසෙදය
න්ද= රාඥා පුරුෂ- රා ඥා පුත්‍ර- තං තුතං පටි- පටිසාරූපා- මා
ෂාතාමරාගි-කුරුතං රාජා මෛත්‍රස්‍යවාහනං-ශබ්දස්‍යාඤ්ඤා,අගෙන
ර්ශ්ම- පටිසා භාවි-උපගාරපත්‍යමි. කුතුලස්‍යානුනිසී. ක්‍රමපරි
පාටි උද්ගරණද කිත.

සබ්බොභිසෙති සමබ්බො ශබ්ද දෙදෙනා කෙරෙත්මැ අශ්විච්ඡය
සුභුතමුද්‍රි හෙදා හෙදක දෙදෙනා කෙරෙත් හෙදකයා කෙරෙත්මැ
අශ්විච්චෙයි. හෙදා කෙරෙත් නොවෙයි. මෙම කිත.

ජලිනි විරෙකානි සමබ්බො හෙදකයොච ඡයනෙ
ජායා පිතා විශෙස්සමිතා සමබ්බං නවදෙසනො.

අ න්‍ය යෝ ද

හෙදා හෙදකයො ගලිඤ්චි සමබ්බොනොනානමිත්තන
විඤ්චා සද්ධි සමබ්බො ඡාත්‍යන්තනිසො හෙදකාන්-

ආලපන හෙද

82. ආලපනං, ආලපනය; සජ්ජාඡවහෙදෙන, සවිඥානක අවි
ඥානක හෙදයෙන්; දුට්ඨමමතං, විප්‍රකාරයයි දතයුතු= හොති-පෙ-
“හොති ඉඤ්චි” යනුද “හො සෙල” යනුද, යථාකතමං,කී පිළිවෙලින්;
ජාතිතබ්බං, උද්ගරණ දතයුතු. මෙහි ඉඤ්චි යනු සවිඥානක ආලපන
යි. සෙල යනු අවිඥානකයි. අන්‍යාවාසාර්වරයෝ පුණ්‍යලාලපන බිම්බා
ලපන නිජ්ජාලපන යන වශයෙන්ද කියත්-

- 83 ජාති ගුණ ක්‍රියා නාම චසෙන චතුරා මතං
බන්ධනොව මනුසොසු සාමා නාරිසු දස්සනි
- 84 පරිකෙසු ධාවනො ආනායො සාවකෙස්විති
සමුභාවයවං ජාතො දිනා නිධාරණං මතං
- 85 ලිඛිතෙහෙතු අවචනං ක්‍රියාසංඝාතො
තං සොගෙ තං නිමිත්තොපි කාරකනි න වුවති

සුභලා ලපනෙවෙව ධම්මස්සවාලපනෙ පිච
නිජ්ජවාලපනෙවා'නි නිසු හො සංඥා දස්සනි—

හො පුරිස අවජ්ජිතං හො- හො පුපුසිලා යතාදිත් නිදගිණ්ඨි.
අලපන-ආමනන-සමොධිත- සනුද මට්ඨ පසාය නාමයෝ වෙ
ත්- ආලපනානි සුඛොධි පිණ්ඨ

“සංඥානා ගිමුඛිකාගේ විජ්ජමානස්ස වජ්ජනො” යතාදියද
සිඛිසානිමුඛි භාව මාත්‍රං සබ්බොධනං විදු:

ප්‍රාජ්නානිමුඛි:පුරුෂ: ක්‍රියාසු විනිසුජ්ජනො-යතාදියදදතපුතු
නිධාරණ හෙද

83. 84. ජාති ගුණ ක්‍රියා නාමචසෙන, ජාතිය ගුණා ක්‍රියාය
නාමය යන මොවුන්ගේ වශයෙන්; (නිධාරණ) චතුරාමතං, සිව්පරි
දි දතසුතු; බන්ධනො—පෙ—සාවකෙසු මනුසොසු බන්ධනොව සෙ
සො, සිද; සාමානාරිසු දස්සනි, සිද; පරිකෙසු ධාවනො සිඝ්‍රතමා
සිද; “සාවකෙසු ආනායො බහුස්සනො” සිද, ඉති, යතමේ ක්‍රමයෙ
ත්; සමුභා, සම් සමුදයක් කෙරෙන්; අවචං, එක් වස්තුවක්; ජා
තොදිනා, ජාතොදින හෙතුකොටනෙන්; නිධාරණං, නිධාරණ;(පාථ
ක්කරණ)ංසි, මතං, දන්තලදි.

සමුඛිතබ්බං ගණිතබ්බනනි සමුභං නසමා ජාති ආදියස්ස සො
ජාතොදි තෙන- ජාති ගුණ ක්‍රියා නාම යන සමුභවතුභවයකකරෙන්
ජාතොදිවුමු තේතුවකින් එක් වස්තුවක්සුගේ වෙන්කිරීම“නිධා
රණ” ගම්. මෙම නිග-

යංගිජාති ගුණක්‍රියා නාමෙහි සමුදයතො
පුජ්ජකරණ මෙකස්ස තංනිධාරණ මබ්බු-සි—

ලක්ඛණාදිත්ගේ අකාර කති

85. ලිඛිතෙහෙතු අවචනං, ලක්ඛණය, හෙතුය, අවචනනය ය
නමොවුන්ව; ක්‍රියාසංඝාත, ක්‍රියාසංඝාත ප්‍රයෝජනයක්නුගේ; අභාව

86. භාවොච භාවටන්තංව ලක්ඛ්‍යවන්තංව ලක්ඛීයං
ක්‍රියං ලක්ඛණං පුබ්බං පරන්තලක්ඛීයං මතං

87. තෙසං කත්තාච කම්මස්ස භබ්බන්තං නාම ජාතියා
ගොසුච දුස්සමාගෙසු ගතො දුබ්බසු ආගාතො

තො, අවිද්‍යමානාවයෙන්; තඤ්ඤාගේ, ක්‍රියාභිසම්බන්ධයෙනි; තං නිමිත්තෙන, ක්‍රියා නිමිත්තෙනි; කාරකංඉති, කාරකයයි; නවුච්චති, නොකියනු ලැබේ.

ලක්ඛණාදීන් ක්‍රියාසම්පාද්‍යවේ නම් තනනිමිත්තදවෙයි. කතී කාරකාදීන්වමෙන් තත්තිඡපාදක ක්‍රියාප්‍රයෝජනද සම්භවවෙයි, ලක්ඛණාදීන්ව ක්‍රියාමාභාවයෙන්ම, අකාරක භාවය සිටියි; ලක්ඛණ කාරකාදී අවිච්ඡාරත්වයයි.-සේයි-

සංඝායාන්තරයකින් ලක්ඛණ ගෙද

86. භාවොච, භාවයද; භාවටන්තංව, භාවටන්තයද; ලක්ඛ්‍යවන්තංව, ලක්ඛ්‍යවන්තයද; ලක්ඛීයං, ලක්ඛ්‍යයද; සංකප්පාරසතරකි. එහි පුබ්බංක්‍රියං, පුළුල්ලතාදීක්‍රියාවෙන්; ලක්ඛණං, ලක්ඛණයයි; පරන්තල පරවු; ගමණාදීක්‍රියාවෙන්. ලක්ඛීයං ලක්ඛ්‍යයයි; මතං, දගයුතු;

භාවිකි, ලක්ඛිකි, එතෙකාහි භාවො, භාවං අස්ස අභිති, භාවටන්තං, ලක්ඛිකතෙහි, ලක්ඛ්‍යං, තං අස්ස අභිති, ලක්ඛ්‍යවන්තං, භාවය, භාවටන්තයකියාද; ලක්ඛ්‍යය, ලක්ඛ්‍යවන්තයකියාද; ක්‍රියාකාරකතොගතෙත්වෙයි. එහි පුළුල්ලතාවයෙන්ම, ලක්ඛණක්‍රියායි. අපරප්‍රවෘත්තිතක්‍රියාව ලක්ඛ්‍යවත් ක්‍රියායි.

බවුන්ට නිදර්ශිණ

87. තෙසං, ඒ භාවලක්ඛණ ක්‍රියාවන්ගේ; කත්තාච, කතීද; කම්මංව, කම්මයද යනුවෙන්; භබ්බන්තං නාම, භාවටන්තය ලක්ඛ්‍යවන්තය නම්. ගොසු=ඉ= ගොසු දුස්සමාගෙසු ගතො, ගතද; දුබ්බසු ආගාතො; ගතද, භිදර්ශිණයෙන්, ජාතියා, තදභිජානනය කටයුතු-ගොසු දුස්සමාගෙසු, පුරිසො ගතො; ගතමෙහි "ගොසු" යනු දෙගත ක්‍රියාවෙන් කම්මයි. දුස්සමාගෙසු යනු භාවසංඛ්‍යාත පුළුල්ලතාවයයි. "පුරිසො" යනු ගමනක්‍රියාවෙහි කතීයි. ගතො, ගත ලක්ඛ්‍ය සංඛ්‍යාත පරක්‍රියායි. ගො යනු භාව වන්නයි. "පුරිස" යනු ලක්ඛ්‍යවන්තයි. පුරිස ක්‍රියා වාරයකින් අපුරිස ක්‍රියාවක්ද තවත් නිමිත්තයකුදු ප්‍රකාශකිරීමයි. මේද ලක්ඛණ විශේෂත්වයක් බැවින් සංගාතීතයි. කාලතො වෙසුච, ගත සුත්‍රානයි.

88 ජනකො සම්පාපකො හෙතු ඤපකොති තිබා මනො
බිජය අභිකුරො ජාතො තීරං තාවාය පාපුණී

89 සභාවො බ්‍යතිරෙකොව කාරිඥො ඤපකො තිබා
උණ්හත්තා සිත්තනා අහනි ධුමායනීති ඤ්‍යතෙ

හෙතු හෙද

88 89 ජනකො, ජනක හෙතෙය; සම්පාපකො, සම්පාපක හෙතෙය; ඤපකො, ඤපක හෙතෙය යන; ඉති, මෙසෙයින; තිබා, හෙතු ව ත්‍රිප්‍රකාරයයි; මනො, දතයුතුයි; බිජය අභිකුරො ජාතො, බිජයෙන් අභිකුරය උපති; යනු ජනක හෙතෙය තීරං නාවාය පාපුණී, නැවින් තෙරට පැමිණී; යනු සම්පාපක හෙතෙය. ඤපකො, ඤපක හෙතෙව වනාහි; සභාවො, සභාවය, බ්‍යතිරෙකොව, ව්‍යතිරෙකය; කාරිඥො, කාරිඥයෙකි කියා; තිබා, ත්‍රිප්‍රකාරයි; උණ්හත්තා—පෙ—උණ්හත්තා අහනි අතී, සභාව හෙතෙයි. සිත්තනා අහනි නතී, ව්‍යතිරෙක හෙතෙයි. ධුමාය අහනි අතී, කාණ්ඩෙහෙතෙයි.

අත්තනො ඵලං ජනෙති අනෙතාති ජනකො, සම්පාපනාති අනෙතාති සම්පාපකො, ඤපෙති පකාසෙති අනෙතාති ඤපකො, හවන්ති බ්‍රිඩි සද්දා එතෙනාති භාවො, විභති ඊරති අනෙතාති ව්‍යතිරෙකො, කරොති එතෙනාති කාරිඥො.

ඵලොත්පන්නියට අවශ්‍යාපකාරවුයේ ජනක හෙතෙයි, 'බිජය අභිකුරො' යි නිදගිණයි, බිජය අභිකුරොත්පන්නියට අවශ්‍යහෙතෙයි බිජ හෙතෙවෙන් විනා අභිකුරොත්පාදනය නොවේනුයි. මෙයම ජනකවෙයි—යමක් එකානන ප්‍රාප්තියක් නැත්තෙහිදු එයින් වෙන්වී පැමිණිය නොහේද ඒ පැමිණිවිම් ලාත්‍ර හේතුව සම්පාපකයි, 'තාවාය පාපුණී' යි නිදගිණයි, යමක් එකානනයෙන් අවිඤානානීය තථ්‍යයෙන් ප්‍රකාශකෙරේද ඒ ඤපක හෙතෙයි. මෙයම සභාවහෙතු ව්‍යතිරෙක හෙතු කාරිඥ හෙතු යන වශයෙන් හෙතෙව්වියවේ,

එහි යමක් අවිලෝමතියෙන් යථාච්ඡරිකුනවු ස්වපක්‍ෂය ප්‍රකාශකෙරේද ඒ සභාව හෙතෙයි. 'උණ්හත්තා අහනි අතී' යනු අවිරොධිසි යමක් ප්‍රත්‍යතිකතියෙන් විරොධිවු විපක්‍ෂය ඤපකය කෙරේද ඒ ව්‍යතිරෙක හෙතෙයි. සිත්තනා අහනි නතී යනු විරොධිසි. තෙනො සිකයෝ "ව්‍යතිරෙකො නාම අභාවො" යනාදින් ව්‍යතිරෙක නම් අභාවය අභාවයානේ ව්‍යාඥාය ව්‍යතිරෙක හෙතු යයිද එය අන්වය ව්‍යතිරෙක හෙතෙයි කෙවල ව්‍යතිරෙක හෙතෙයි විවිධකොට කීහ. ආබ්බතු අසබ්බතුත් කෙරෙන් සබ්බතු අසබ්බකයන් මෙහිදීහ.

- 90 කාලධාන වසා වෙති අවවනන සංයෝගා මනා
මාසංච යෝජනධාතං සංක්කායනීති දුරුතෙ
- 91 විසෙසනං විධා තෙසං තුලා භින්නාප්ප හෙදතො
තිලොක මහිතොනාපො ගොනොන ගොතමො භවෙ
- 92 යසෙසකස්ථ විහතතිත්තං එකසංඛ්‍යාක්‍රියා පිට
සමාන ලිඛිතතාවෙව තුලායි කරණමමනං

අත්‍යන්ත සංයෝග හෙද.

90 අවවනන සංයෝග, අත්‍යන්ත සංයෝගය; කාලධානවසා, කාලත්‍යන්ත සංයෝගය, අධ්‍යාත්මික සංයෝගය, යනවශයෙන්; වෙති, දෙකෙකැයි; මනා, දතයුතු; මාසංච —පෙ— මාසං සංක්කායනී යනුද, යෝජනධාතං සංක්කායනී යනුද, දුරුතෙ, නිදර්ශනයයි; දන් නාලුබේ. උත්තිශ්ලිචානං පරිච්ඡේදං කරොති ති කාලො කාලොච අධානොච කාලධානා තෙසං වසො කාලධානවසො. තෙන-

ද්‍රව්‍යගුණ ක්‍රියාවන් හා කාල අධ්‍යාන දෙදෙනාගේ නිරන්තර සමබන්ධයක් ගම්‍යමානකල්පි අත්‍යන්ත සංයෝගයයි කියනුලැබේ. මෙහි ක්‍රියා වශයෙන් කීහ. ද්‍රව්‍යගුණ ක්‍රියාවන්හා කාලයද ද්‍රව්‍යගුණ ක්‍රියාවන් හා අධ්‍යානයද සමබන්ධ දතයුතු. මෙමැ කීහ=

දබ්බ ගුණ ක්‍රියා හි කාලධානා නොසාධිතා

සෙසස මච්චනා සංයෝගං දුතියා නාථ ජායති යි

අකාරක හෙද ඉක්බිති විශේෂණ හෙද.

91 විසෙසනං, විශේෂණය; තුලාභින්නාප්පහෙදතො, තුලාධිකරණ විශේෂණය, භින්නාධිකරණ විශේෂණය යන හෙදයෙන්; විධා මනා, විග්‍රහාරයයි දතයුතු තිලොක —පෙ— තිලොක මහිතොනාපො යනුද, ගොනොන ගොතමො යනුද, භවෙ, ඊට නිදර්ශන වන්නේය; විසෙසකස්ථ පකාසෙහි අනෙතාති විසෙසනං තුලාංච භින්නංච තුලා භින්නා තෙසං හෙදො —පෙ— හෙදො තතො,

භින්න ප්‍රවාහනිභාව ලක්ෂණවත් ශබ්දයෝ ස්වභාවිකයන් එක වස්තුවෙක්හි වාච්‍ය ස්වරූපයෙන් හෙදා හෙදක රූපභාවයෙන් පවත්නාහු එක අවස්ථා වෙන්ද තදවස්ථාව තුලාධිකරණ විශේෂණයි. තුලාභින්නා භින්න හෙදා හෙදක ස්වරූප අන්වයවැ ශබ්දප්‍රවාහනික භින්නාධිකරණ විශේෂණයි.

බවුන්ගේ ලක්ෂණ හෙද.

92 යසං; යම්විශේෂණයක්හුගේ; එකත්විභවනිකතා, විශේෂණය

- 93 ආසාසයී භාවොව තඛ්භාවො තඛ්භසෙසතා
 ධම්මාධාර ඵලානංව එකතාති ඡධා මතා
- 94 රතෙතා පටො සුචො සෙතො කර්තෘති බ්‍රහ්මාඡතො
 භික්ඛාචණ්ණො අමො පාතො සිතො අතිලසොනරො

හා එකානුභාවයද; සමාන විභතතිභයද; එකසංඛ්‍යා, සමානවචන
 භයද; ක්‍රියාපිච, සමාන ක්‍රියාපෙක්ෂකභයද; සමාන ලිඛිතතාව එව
 සමාන ලිඛිතසඵභාවයද ඇත්තේ; තුලාධිකරණ, තුලාධිකරණ
 ලක්ෂණයයි; මතං; දන්තාලදී. එකො සමානො අතො එකත්තා,
 එකානුභතති, එක විභතති, එකත්තොව එක විභතතිව, එකත්ත විභ
 තති, භාස භාසොව එකත්ත විභතතිතාං, බාහ්‍යානි සමාසවිසිදු විග්‍ර
 හයත්තයයි. මෙහි ලක්ෂණ බාහුල්‍ය වාතයයි. මෙම කීත-

**විසෙසසං දිස්සමානා සා ලිඛිතසංඛ්‍යා විභතතිසං
 තුලාධිකරණෙහි ගිණො කතත්ඛිබ්බා හා විසෙසනෙති.**

තුලාධිකරණසාත් ඥපි හෙදස

93 ආසාසයී භාවොව, ආසාසයී භාව තුලාධිකරණ විශේෂ
 භාස, තඛ්භාවො, තද්භාව තුලාධිකරණ විශේෂභාස; තඛ්භසෙස
 තා, තද් තුලාධිකරණ විශේෂභාස; ධම්මාධාර ඵලානංව, ගුණ
 කතා විශේෂභාස; අධිකරණකතා විශේෂභාස, විපාකකතා විශේ
 භාස; ඉති, සත වශයෙන්; ඡධා, අවිජ්ජාකාරයයි; මතං, දන්තාලදී.
 විසෙසයං ආසාසනි එත්තං, ආසයො තං අසංආපිනි ආසනිආසතො
 ව ආසනිව, ආසාසයී තෙසං භාවො ආසාසයීභාවො, තස්ස භා
 වො තඛ්භාවො, තෙසං දඛ්ඛවාචිතං විසෙසො, තඛ්භසෙසො, තස්ස
 භාවො තඛ්භසෙසභාවො, දඛ්ඛංපකාසෙතීති ධම්මො(ගුණයයි)ගුණං
 ආධාරෙති හි ආධාරො (අධිකරණයි) පච්චති ති ඵලං (විපාකයි) ධ
 මොව ආධාරොව ඵලොව ධම්මාධාර ඵලා, සෙසං ආසය ආසනි
 භාව තඛ්භාව තඛ්භසෙසතා, ධම්ම ආධාර ඵල යන වශයෙන් තුලා
 ධිකරණ සෙසනි.

ධම්ම යනු ගුණ හෙයින් ගුණවිශේෂණයීද ආධාර යනු අධිකර
 භාසෙයින් අධිකරණ විශේෂණයීද. ඵල යනු විපාකහෙයින් විපාක
 විශේෂණයීද, ව්‍යවහාරයද යොග්‍යයි.

න ඉද ද හ ර භ

94. 95. රතෙතාපටො, රතතාවනිවුච්ඡාය; සුචොසෙතො, නෙව
 වු ඡීර පක්ෂය; කර්තෘති, කරවන් ඇතුය, බ්‍රහ්මා ඡතො, බ්‍රහ්මා ඡත

- 95 අඛිලො ගරුකොහොති ලුහුකො කටුකො රසො
ගදුහනං සුසංයුතනං ඔසධං දුසුතනං විසං
- 96 තතිසාවෙව ජට්ඨිව සත්තම්බෙති හෙදතො
හිනනාධිකරණං තත්ථ තිවිධං හි විජ්ජනියා
- 97 ගොතොතන ගොතමො නාපථා ඵකුනාහිංසා වයසා
රසෙඤ්ඤාව පුරිසොහොති තසෙට්ඨි බ්‍රාහ්මණා දිනං
ගෙහෙව නිසිනෙනාහොති නසාලාදිසු බ්‍රාහ්මණො

තෙමේය; නිලො වණේණා, නිල්වු වණිස; අමො පාතො, අඛිලො
ය; සිහොනරො, සිංහසවරූපවු මනුෂ්‍යය; අතිලසො, වාහසවරූප
වු අශ්වය; අඛිලො, ඇඹුල්ලසය; ගරුකොහොති, ගරුවෙයි; කටු
කොරසො, කටුකටුරසය; ලුහුකො, ලුහුහි; සුසංයුතනා, මහා යො
ග්‍යවු; ඔසධා, ඔහුමධය ගදුහනා, රොහ නසයි; දුසුතනා, අසොග්‍ය
යොගවු ඔහුමධය; විසං, විෂයි, යනු සථානුවයෙන් නිදහිණයි.

ආශ්‍රය තම් දුට්ඨයි, ආශ්‍රයිතව්‍ය තම් ගුණයයි, තද්භාව තම් දුට්ඨ
වාවිත්තේ පද්ධියි, තව්ශෙෂණනිතම් දුට්ඨාදිත්තේ විශෙෂණභාවයි
ධමේකතා නම් සූරාදි ගුණ සාධම් භාවයි, ආධාරෙකතා නම් විශෙෂ
ණ විශෙෂණත්තේ ඵකසථායි භාවයි, ඵලෙකතා නම් විපව්වනම්
යෙන් තාධම්ම භාවයි.

රතො පටො සුටො සෙතො යනු ආශ්‍රය ආශ්‍රයිතව්‍යභාවලක්‍ෂණ
විශෙෂණය, කර් හන්ති බ්‍රිථො ජනො යනු තද්භාව ලක්‍ෂණ විශෙ
ෂණයි, නිලො ගුණො අමො පාතො යනු තව්ශෙෂණා ලක්‍ෂණ විශෙ
ෂණයි, අතිලො අසො සිහො නරො යනු බාලිකතාලක්‍ෂණ විශෙ
ෂණයි, අඛිලො ගරුකො ලුහුකො කටුකො රසො යනු ආධාරෙක
තා ලක්‍ෂණ විශෙෂණයි, ගදුහවං සුසං යුතනං ඔසධං දුසුතනං විසං
යනු ඵලෙකතා ලක්‍ෂණ විශෙෂණයි.

හිනනාධිකරණ හෙද.

96 තත්ථ, ඒ හිනනාධිකරණ විශෙෂණයෙයි; තතිසාව, තාහිනා
හිනනාධිකරණයද; ජට්ඨිව, ඡෂ්ටිහිනනාධිකරණයද; සත්තම්බ, සප්
තම් හිනනාධිකරණයද; ඉති හෙදතො, මේ හෙදවයනෙන්; හි
නනාධිකරණං, හිනනාධිකරණය; තිවිධං ඉති, ත්‍රිප්‍රකාරයයි; විජ්ජ
නියා, දතසුතුයි. හිනෙනාධිකරණං හිනනාධිකරණං ව යනු සමුව
යානීයි. ඉති යනු ප්‍රකාරානීයි.

97 ගොතොතන, ඤාතිගොත්‍රවයනෙන්; නාපථා, තාප්තෙමි; ගො,

98 අධාරසහි සිපෙහි සමපනෙනා ඉමිනාඅහා
කාරණෙහි සමානෙහි වැටුපුපතො ගවෙ

තමො, ගොතම නමි; වයසා, වයසින්; එකුනහිංසා, එකුත්තියක.
(මේ තාත්තියාභිනායකරණයි) රඤ්ඤාච, රජහුගේමැ, පුරිසොනො
හි, පුරුෂයාටෙයි; නසෙට්ඨි බ්‍රාහ්මයාදිනං, සිටු බමුණු ආදීන්ගේ
නොවෙයි; මේ ඡෛරිහිනනායකරණයි. බ්‍රාහ්මනො, බමුණුතම;
ගෙගෙථව, කෙසිම; තිසිනනානොහි, උන්නේම; නසාලාදිසු, සා
ලාදියෙහි උන්නේ නොවෙයි. (මේ සප්තමි භිනායකරණයි) මෙහි
“ගොතෙන” යි විශේෂණයි, නාමායි විශේෂණයි. සෙසුද මෙයිරැයි
මෙමකින-

විසෙසනං විධානුතං ගිහන තුලංසං හෙදතො

ගිහනා නස්ති කිං ගොති තුලංසා ජායාති රජිතො යි

මෙහි විශේෂණ විශේෂණ ලක්ෂණ හෙදයෙන් ක්‍රියා විශේෂණ
යද ගම්‍යමානස් එහි-

ක්‍රියාවිසෙසනං නාම දුට්ඨං සමුදිජිතං

බහිකා ලපනං සබ්බ මබ්බිකා මුද්දිකං

කිසකල්ල ලෙසින් වහ්‍යාවාහ්‍ය වශයෙන් මිටිබය. සමාලපනය
බාහ්‍යවෙයි. “මුදුං පච්චි” යනාදියෙහි මුදුං යනාදිය අවාහ්‍යවෙයි.
පුළුපර සමාන ක්‍රියායෝග්‍යයෙහිද විශේෂණ විශේෂණ වියක් ගම්‍ය
මානස්. එය-

පුබ්බාපර සමානෙව කාලෙ හෙතුමිති කාදසො

පච්චිකාහු ස්ප්‍රති පොසො පිද්ධිකාන නිකමි |

සක්කව්ව පතිහො දණ්ඨො පිකා ගොති සනං බලං

යනුවෙන් උක්තය පච්චිකා හුරුතිසක්‍රයෙහි “පච්චිකා සන පුළු
ක්‍රියාව “හුරුති” යන අපරක්‍රියාවට විශේෂණය, “සක්කව්වපතිතො”
යනුවෙන් “සක්කව්ව” යන පුළුක්‍රියාව “පතිතො” යන සමාන ක්‍රියා
වට විශේෂණය. මෙසේ පුළුපර සමාන කාල ක්‍රියාවන්ට ක්‍රියාද වි
ශේෂණයයි. කීන -

කාරක අකාරකාදි හෙද සමාපති

අනතුරු ආශිංශන කිසන්.

98 අහා, මම; ඉමිනා, මේ පිණිත්; අධාරසහි සිපෙහි, අවලො

| මේ උපතාස ගාථාවට ඇතුළු මෙහි පෙලෙහිද යොදනි.

කව්‍යායන හෙද ප්‍රකරණයෙන් හේ අයෝග්‍යයයි සිතමු.

ස මා සො

99 සමාසියනහි නාමානි නාමානං සමසනං නථා
සමාසො නාම විඤ්ඤායො සමසනවසෙකධා.

ස් සිප් විසිත්; සමපනෙනා, සමපනනවෙම්මා; කාරණෙහි, ස්ථානා
නතරාදී කාරණයන්ගෙන්නා, සමානෙහි සමසිත් දනන් විසිත්ද; ච
චුහි, දූභෑලිලත් වතිත්ද; උපනතො හවෙ, සමපනනවෙම්මා.

— නො හොන් —

අහං, කතන්තනගෙද ප්‍රකරණ කරණව්‍යාපාරික අකද්දතෙම; ඉමිනා
මේ කාරකහෙදෙකන පුණ්‍ය ඵලයෙන්; අට්ඨාරසති සිප්පෙහි, අනව
ද්‍ය, ඔප්පලද්ධි අභ්‍යාදය හිල්පයෙන්ද; සමපනෙනා, සම්ප්‍රාප්තවත්
තේ වෙම්මා; කාරණෙහි, ආනතිමාගීඵලාපතිශ්‍රාවු දන ශිලාදීහෙ
තුචෙන්ද; සමානෙහි, දිස්වාපිකරණ කාරි මෙහි චක්‍ෂුවත් සම්පිතා
රිකාදීන්ගෙන්ද; චචුහි, අතවද්‍ය ඊප්සාචුරුප පාත්‍රාච්චරාදී පරිස්
කාරයෙන්ද; උපනතො, සමපුණිවුයේ; හවෙ, වෙම්මා.

නි ග ම න ස.

සප්පයොගං, සහොදරණ්ඩු; කාරකහෙදං කාරක අකාරකහෙදය;
සමතං, පරිපුණ්ණයි. මෙතැන
කාරකංව අකාරකංව කාරකානි “තෙසංහෙදො” යි සමාසකට්ඨතු,

සමාස ලක්ෂණ හෙද විග්‍රහ කියන්.

99. නාමානි, ස්වාද්‍යනන නාමයෝ; සමාසියනහි, එකාභිභාවය
ට පවුණුවනලැබෙත්ද; නථා, එසේම; නාමානං, ස්වාද්‍යනනපදයන්
ගේ; සමසනං, අනිය හාවයෙන් සංකෞපයගෙන්; සමාසො නාම,
“සමාස” නමැයි; විඤ්ඤායො, දතසුතුය; (මෙසේ) සමසන වසා,
සථොකතාකාර සංකෞ ලක්ෂණ වශයෙන් එකධා, එක් පරිදිහි.

සමානි එකභූතානි ආසනානි අසමිති ‘සමාසො’ යි ද, සමාසිය
නහි නාමානිති ‘සමාසො’ යි ද, සමසනං ‘සමාසො’ යි ද, “සමාස” ය
නුයයි ධාතු, ධාතූනි; ලක්ෂණ, නිව්වනයි.

ආසනානි අසමිති යනුයෙන් ආධාරද, සමාසියනහි යනුයෙන් ආ
ධාරද, නාමානි යනුයෙන් කතෘද, සමසනං යනුයෙන් භාවද

100 සමාසසාව විධානොති නිව්වානිච්ච සමාසනො
අරිඤ්ඤො දිපඝ්ඤායො මුතිඤ්ඤි නිදසුනං.

101 සමාසසාව විධා නොති ලුහ්භා ලුහ්භවසාථවා
මුතිඤ්ඤො ගොධනො වෙති ගවමපති නිදසුනං.

102 සමාසසාව විධා නොති සුහ්භා සුහ්භ වසාථවා
නිදසුනං මුතිඤ්ඤි අසුඛි ගොජනා දිනං.

දර්ශිතයි. ස්වාදුර්ගතයන්ගේ අනුරූප සාහිත්‍යය 'සමාස' යයි කිහි.

මෙ ම නි හ .

100. නිව්වානිච්ච සමාසනො, නිත්‍ය සමාස අනිත්‍ය සමාස වශෙන
න්, සමාසසාව, සමාසයද; විධා නොති, විවිධවෙයි; ඵ්මෙත්ඤ්ඤි අරි
ඤ්ඤො දිපඝ්ඤායො - ප -, අරිඤ්ම දිපඝ්ඤාය මුතිඤ්ඤ යනාදිය; නිදසු
නං, උදාහරණයි.

අරිඤ්ම දිපඝ්ඤාය යනු නිත්‍ය සමාසයි, මුතිඤ්ඤ යනු අනිත්‍ය සමා
සයි. යම් පදයක් වාක්‍යයෙහිද සමාසයෙහිද ඵ්මෙත්ඤ්ඤි, හේ
නිත්‍ය සමාසයි. තව්වර්ධ ලක්ෂණයෙන් අනිත්‍ය සමාස දකුණු.
විශ්‍රුත නැත්තේ නිත්‍යයි, ඇත්තේ අනිත්‍යයි.

මෙ ම නි හ .

නිව්වානිච්ච සමාසමග්ගි විග්ගහො විග්ගහො නිවෙ

අසුඛි පදනි කානිඤ්ඤා කාරසද්දෙන කතනිඤ්ඤි

ආදි ශබ්දයෙන් ගොවිඤ්ඤා, ගොධන, රජපුරිස, ජීවිතිඤ්ඤා, අ
මුත්මණි, උපනතර යනාදිය ගැණෙත්.

ලුහ්භා ලුහ්භ හෙද

101. අථවා, තවද; ලුහ්භා ලුහ්භ වසා, ලුහ්භසමාස අලුහ්භසමාස
වශයෙන්ද; සමාසො විධානොති, විවිධ සමාස හෙදයක් වෙයි; මුති
ඤ්ඤො - ප -, මුතිඤ්ඤයනුද ගොධන යනුද ගවමපති යනුද; ඉති නිදසු
නං, මේ නිදසුනයි.

මුතිඤ්ඤ ගොධන යනු ලුහ්භ සමාසයි. ගවමපති යනු අලුහ්භසමා
සයි. ගොඤ්ඤානං පති ගවමපති යන මෙහි නං හට කුල අං ආදේශ
අලුහ්භයයි. අලුහ්භ සමාසයි.

සුහ්භා සුහ්භ.

102. අථවා, තවද; සුහ්භා සුහ්භ වසා, සුහ්භා සමාස අසුඛි පදනි
සමාස වශයෙන්ද; සමාසො විධා නොති, සමාසය විවිධ වෙයි; නිද

103 සමාසොච හිධා හොහි සද්දන් හෙදනො පුත
අසසඬහොඪ් උරසිලොමො නිලුපලා දිකං.

සසකං, උදහරණ; මුනිඤාදි -පෙ- මුනිඤ් අනාදිය හා අසසඬ හො
ජන යනාදියයි.

සොඪ්සගෙන හි යුහොනා භාසුන්හො අසුහොනා, යුහොනාචා, අසු
හොනාච යුහොනා යුහොන. හෙසං වසො -පෙ- තයමා යුහොනාචා භාසු.
අනොනා නාසා පෙසො ලසණණ සාමනීයයි.

මුනිනං ඉඤා, මුනිඤා යනමෙහි, ඉඤ්ඤාදියෙන්ම අනාදියා
දීත් ව්‍යපෙක්‍ෂායෙන් මුනිඤ්හො යුහොනාචාය. මුනිඤ්ඤාදි අනාදිය
හොදීත් අනපෙක්‍ෂායයි. ඉඤ්ඤාදියා යුහොනාචාය. මෙසේ අනාදිය
නාත් සංගතාචායයි. යුහොනාචායනාචාය. මෙහි සමබ්‍රහ්මාචාය
යයි. සංගතාචාය යුහොනාචාය, සංරක්‍ෂිතාචාය යුහොනාචාය. සංග්‍රහාචා
ය යුහොනාචාය. පුත්‍රාසම්මෙකාචාය ව යුහොනාචාය යුහොනාචා පසුභා
යයි. සපුරාගතා යනාදියෙහි පුත්‍රසම්මෙකාචායෙන් සමබ්‍රහ්මාචා යුහො
නාචාය. පුත්‍රාසම්මෙකා යනාදියෙහි පුත්‍ර සාසිද්ධතායෙන් සංගතාචා
යුහොනාචාය. රාජපුරිසොයනාදියෙහි රජපුත්‍රයේ සංරක්‍ෂණය ඇත්ත
ය. සංරක්‍ෂිතාචා යුහොනාචාය සංරක්‍ෂණය යනාදියෙහි සර්ව සංග්‍ර
හාචායෙන් සංග්‍රහාචා යුහොනාචාය. සංග්‍රහාචා යනාදියෙහි
සෙවන ගුණධාරතායෙන් පුත්‍රාසම්මෙකාචා හා ව්‍යුහොනාචාය.

සඬානභුජරීති අසසඬහොඪ්නො, යනමෙහි නානාරූපාග්‍රේ
සමබ්‍රහ්මාග්‍රේ හොජන ශබ්දයහා වන බව මුත් සඬා ශබ්දවිධයාසමබ්‍ර
හ්මායෙහි. හුඤ්ඤා ගමනාචායෙහි සමාසයයි, අසුහොනා සමා
සනම්. මෙමඬිත. “යුහොනොහි අසුඤ්ඤා මසුඤ්ඤා සමබ්‍රහ්මායෙහි සිද්ධ
අසුහොනොනොනාචායෙහි හාගබ්‍රහ්මා සමසන්න”යිද,

සමාසයන්ගේ භාවිත හෙද කියත්.

103 සමාසො, සමාසය නෙම; පුත, නැවත; සද්දන්හෙදනො,
සද්දසමාස අනුසමාස සද්දන්හෙදනො යන හෙදනෙත්; හිධා, නිපුණා
රවේ; අසසඬහොඪ් -පෙ- අසසඬහොඪ් යනු ශබ්දසමාසයි. උරසි
ලොමො යනු අනුසමාසයි නිලුපලං යනු ශබ්දන්‍යසමාසයි. යම් ප
දයෙක්හි පද සංයෝජනෙන් යුහොනාචා නොවේද? ඒ ශබ්දසමාසයි. යම්
පදයෙක්හි අනුසමාස සංග්‍රහාචා වනහි ලෝපයෙන් සංකෘතපද
න්ගේ නොවේද? ඒ අනුසමාසයි. යම් පදයෙක්හි තද්වග්‍රහණ
ප්‍රණාද? ඒ ශබ්දවිධයයි. ව යනු සමුච්චායයි. සද්දාචා අනො

104 ආදිමජ්ඣිමනිරානං වා ලොපතො නිව්ඛො භවෙ
දතො අස්සරථො රූපං ඉදං තෙසං නිදස්සනං.

105 පුබ්බිකරු භගඤ්ඤානං පදනාභ්ථාමිනො
වතුධා තිලොකං රාජපුතො ජෙලක ගොධිනො.

ව සද්දන්තං. තත්ත්ව නය වශයෙන් සද්දන්තං. සි අපර ශබ්ද ගාතිනයි
ආදිශබ්දයෙන් කණ්ණ සප්තාදිය ගැණේ.

ලෝප ක්‍රිඩිමය කියත්.

104 අථවා, තවද; ආදිමජ්ඣිමනිරානං, ලොපතො, ආදිලොප ම
ධ්‍යලොප, අනතලොප යන ලොප වශයෙන්; නිව්ඛො භවෙ, සමාසය
ක්‍රිඩිම වන්නේය; දතො අස්සරථො රූපං, දතන අස්සරථරූපයෙන්;
ඉදං නිදස්සනං, මේ නිදගියයි.

යම් සමාසයෙක්හි පුළුපද ලොපද ඒ “ආදිලොප,, නම්. දෙවන,
ත දතො දෙවදතො යි වියයුතු. දතො යි කීහ. යම් සමාස
යෙක්හි ගම්‍යමානාපෙක්‍ෂා ඇති මධ්‍යපදලොපද, ඒ ‘මැකි ලොප
නම්. අසොග පුතොරථො අස්ස පුතන රථො යි වියයුතු. මධ්‍ය
ලොපයෙන් අස්සරථ යි ව්‍යුත්පන්නයි. යම් සමාසයෙක්හි නන්‍යාව
තීතභාසින් මෙන් ගම්‍යමානාපෙක්‍ෂා අනතලොපද ඒ ‘අනතලොප
නම්. රූපෙ සඤ්ඤා රූපසඤ්ඤා යි වියයුතු. රූපං යි සිසිමය.

ආදිපදංව මජ්ඣිපදංව උත්තරපදංව ආදිමජ්ඣිමනිරානෙසං- ප
දශබ්දලොපයි යෙන්.

සාමාන්‍ය නාම හෙද කියත්.

105 පුබ්බිකරු භගඤ්ඤානං පුළු උත්තර උභය අන්‍යයන්; පද
නං, පදයන්ගේ; අභ්ථාමිනො, අභිප්‍රාප්තවශයෙන්; වතුධා, සමා
සනාම සිව්වර්ගයකි; තිලො—පෙ—ධිනො, නිලොකං රාජපුතො අ
ජෙලකං ගොධිනො යනු ඊට උදාහරණයි.

“තිලොකං,, යනු පුළුපද්‍රවිප්‍රධාන සමාසය “රාජපුතො,, යනු
උත්තරපද්‍රවි ප්‍රධාන සමාසය. “අජෙලකං” යනු උභයපද්‍රවිප්‍රධාන
සමාසය. ගොධිනො, යනු අන්‍යපද්‍රවිප්‍රධාන සමාසයි. ඔව්හු ත්‍රිමයෙ
න් අව්‍යයිතාට කම්මාර තත්ප්‍රථි වැද බහුවර්ග යන සමාසයෝයි.

මෙ ම කී හ

**පුබ්බිකරු භග ඤ්ඤා පදනාභ්ථාමි නාම සමාසො
කම්මාරසක තප්ප්පිකා මෙවදොච්ච බහුවර්ග වශයෙනා**

106 බැසිහාවෝ පිහු වැනැ කවිධාරය මෙව්ව
තපුරිසෝ බහබිබිසි සමාසොගොති ඡබ්බිබෝ.

පුබ්බොච උත්තරොච්චග්ගංච අසොඤ්ඤාච පුබ්බිත්තරුභසසොඤ්ඤා
 භෙසං පඤ්ඤානි පඤ්ඤානිති පදානි භෙසං අත්ථානං පටිඨානා අත්ථ
 පටිඨානා නිත්‍යා.

සෞඛ්‍යයෙන් විශේෂ හෙද කිසිව.

106 බ්‍යසිනාලො, අබ්‍යසිනාව සමාසය; චිග්‍ර, චිග්‍රසමාසය; ව්‍යෙකුච්චි, ව්‍යෙකුච්චිසමාසය; කාමධාරයමෙවච්චි, කාමධාරය සමාසය; තාප්‍රජිමො, තාප්‍රජිමොසය; බ්‍රහ්මිනිති, බ්‍රහ්මරිකි සමාසය; යතවයසෙත් සමාසය, සමාසහෙය; ජිතිමො, ජිතිමො.

[illegible]

ලිඟවිභතයාදීන් අත්‍යථාමිඟව නොපෙන් නුයි. උපසගීතිපාතඅ
ව්‍යය තමිය. තදව්‍යයන්ගේ අවිස යමි සමාසයෙකිනි දෙදාතකයවේද
ඒ අව්‍යයිභාව සමාස නමිය. නොහොත් අනව්‍යයන් අව්‍යයගාමිඟව
මෙහිදී ප්‍රශංගනුයි. දෙදාතකය යි කියාත් අභිමතයි.

සංඛ්‍යාපූචිතාව නැවුණු සන්ධිගතාව යයි ලක්‍ෂණවශයෙන් යුක්ත වූයේ නුසිතෝ වෙතා වෝ චිතුමි කිසනලද පදවිශේෂයෙනිමෙන් දිෂ පෙන්නා ලක්‍ෂණ දන් පදයන්ට “චිතු” යි සඳහයි.

“එකවිභවතිකා නං නාමානං සො සමුවවසො සො චන්ද්‍රො නාම” යි කිතනලඤ්ඤා ගෙට්ඨිමපරිච්ඡේදයෙන් පදවසක්ගේ එක් කවිභාවය “චන්ද්‍ර” නම්, අනුසංහිතයකින් විපද විපද බොහෝ සංගතභාවයට යෙදුනි හෝ “චන්ද්‍ර” නම්.

කමමිවච්ඡං ධාරෙතීති කමමාරමො සී වචන හෙතිත් කමම
සතෙම ක්‍රියාවද ප්‍රයෝජනයද සී අච්චිකත් ධරමිත් ක්‍රියාප්‍රයෝජන
සාධ්‍යසකෙරේද; එමෙන් මේ සමාසයද පරස්පර ව්‍යපෙක්ෂකයෙන්
එකර්ථභාවය ශබ්දවසයාත්ම දෙත්‍යායකෙරේද එයින් කමමාරයනති

- 107 යථාරූපි තිලොකංව සමණ්ඩ්‍රාගමණාදයො
 නිද්‍රප්පලං රාජප්‍රනො ලම්බකණණා යථාකකමං,
108 සත්තා බ්‍යසි යථාරූපා ධිමා තරා ධිරූපකං
 යථාකකමං භිබ්බානුප තයරං අධිතව්වකං.

තසසුරියො තපුරියො = තං සදිඝ්‍යතා, සි - තත්ප්‍රමි සාදාශ්‍ය
සෙන් තච්ඡශබ්ද වාච්‍යාඥායනා - ප්‍රමිශබ්දවාච්‍යාඥායනා = එකාර්ථිභා
වශෙන් තුල්‍යතොවෙත්ද; එමෙන්. ගුණානිවර්තී පදයෙන්ගේ අනු
සභාවය - තපුරිය - නමි.

“බහංවා විහංසා යසසො බහුබිබිති” යි - බහුර්ථි ශබ්ද
යෙන් - ශබ්දවිභ්‍රන්තතියෙහි යුක්තපදයන් සාධාය තබා බාහ්‍යවූ
යාපතිආදී අභිසක් වාච්‍යකෙරේද; එමෙන් සමසන්නාන පද්‍යයෙ
න් බාහ්‍ය අන්‍යපද්‍යයක් අපෙක්‍ෂායෙන් වන සමාසය “බහුබිබිති.”
නමි.

උද්ගරණ කියත්

107. යථාරූපි තිලොකංව, යථාරූපි යනුද නිලොං යනුද; ස
මණ්ඩ්‍රාගමණාදයො, සමණ්ඩ්‍රාගමණ යනාදියද; නිද්‍රප්පලං, නිද්‍රප්ප
ලං යනුද; රාජප්‍රනො, රාජප්‍රනො යනුද; ලම්බකණණා, ලම්බ
කණණා යනුද; යථාකකමං, කිසතලද පිළිවෙලින්; උද්ගරණය.

යෙයෙරූපි - “යථාරූපි” අව්‍යයිභාවයි. තයොලොකා සමාහ
වා “තිලොකං” විගු. සි. සමණ්ඩ්‍රාගමණාච “සමණ්ඩ්‍රාගමණා” වද්ද
යි. නිලංව තං උප්පලංවෙහි “නිද්‍රප්පලං” කම්භාරසි රසෙසො පු
නො “රාජප්‍රනො” තත්ප්‍රමිසි. ලම්බකණණා යසසො “ලම්බ
කණණා” බහුබිබිති. ආදි ශබ්දයෙන් අසාය = කපිත්තාදිය ගැ
ණේ. තොහොත් = මෙසමාසයන්ටම උද්ගරණ සංගෘහිතය.

අබ්‍යසිභාව සමාසගෙද

108. අබ්‍යසි, අව්‍යයිභාව සමාසය; සත්තා, සත්ප්‍රකාරයකි; යථා,
මෙසේයි; යථාරූපි - පෙ - යථාරූපියනුද = අධිමාතරං යනුද = අධි
රූපකං යනුද - යථාකකමං යනුද = නිබ්බානං යනුද = උපනතරං ය
නුද = අධිතව්වකං යනුද = පිළිවෙලින් උද්ගරණයි.

මෙහි අව්‍යයිභාවය ශ්‍රේණිධර්ම කෙසේවේද යත්? = අව්‍යයන්හා
සමාසත්වයට පැමිණි උත්තරපදයන්ගේ ද්‍රැණවිභක්ති වශයෙන්
විච්ඡින්නව වෙයි. නද් හෙදයෙන් යථාරූපියනු ප්‍රථමාවිභක්ති ලොප්
අව්‍යයිභාවය - පෙ - අධිතව්වකං යනු ශ්‍රේණිවිකති ද්‍රැණ අව්‍යයිභා

- 109 විගු විධා සමාහාරා සමාහාර වසෙනවි
තිලොකනතු සමාහාරං පංචිඤ්ඤාති වාසමා
- 110 වජ්ජු විධා සමාහාර ඉතරිතර යොගතො
අපේළකං සමාහාරො සමණ්ත්වානමණේ තරො.

ව සමාසය. ගෙගෙරුචි- සාපාරුචි- මාතරං අධි= අධිමාතරං= රුප
න අධිකො= අධිරූපකං- කම්මස්ස අනුරූපං= යථාකාමං- වාස
තො නිකඛනනං- නිබ්බානං- නගරස්ස සමීපං- උපනගරං- නවෙව
සු අධිකා- අධිනවකං-

විගු හෙද කියන්

101. විගු, විගුසමාසය; සමාහාර අසමාහාර වසෙනවි, සමාහාර
රචගුය අසමාහාර විගුයයි යන වශයෙන්; විධාව, විප්‍රකාරයක්වේ;
තිලොකංතු සමාහාරං, “තිලොකං” යනු සමාහාරය; පංචිඤ්ඤාතිව
අසමා, “පංචිඤ්ඤාති” යනු අසමාහාරය=වෙයි;

සමාහාර= අසමාහාර වශයෙන්= විගු සමාසය ව්‍යවහාරය. සමාහාර
රනම්, නානාත්‍රිශාපජ්ජකයන් එකත්‍රිශාවෙන් සමබකි භාවයට ප්‍රා
ප්‍රාප්ති රාසි කරණය නොවත් සමුහය ප්‍රධානත්වයෙන් අනුයෝගයයි=
සමුහ ප්‍රධානත්වයෙන්වූ එකවචනය—

අසමාහාරනම්. එක දෙශාපෙක්ෂායෙන් වන්නේය. අවධට ප්‍ර
ධානත්වයෙන් ව්‍යපෙක්ෂා කලෙත් අසමාහාරය. තයොලොකා සලා
හවා-සි යන මෙහි. විසිර්න. ලොකතුනෙක් බුද්ධිමත් එන් ක්‍රියාව
කින් සම්බන්ධකලෙන් “තිලොකං” කියාවේ.

පංච ඉඤ්ඤාති- පඤ්ඤාති- යන්නෙහි පඤ්ඤාතිදයෙන් සමබ
ක වාමාරි ඇති ඉඤ්ඤාති ශබ්දයා එකාර්ථභාවය- අවධව්‍යපෙක්ෂා
ඇතිනුසි අසමාහාරවිය.

මෙ ම කිය

“ එකභාවිතෙකභාවි වසා විගුච්චා මනො ”

වජ්ජු හෙද කියන්

110. වජ්ජු, වජ්ජුසමාසය; සමාහාර ඉතරිතරයොගතො, සමා
හාරය-ඉතරිතරයොගයන්වශයෙන්; විධා, විප්‍රකාරයි; අපේළකං,
අපේළකංයනු; සමාහාරො, සමාහාරහෙදය; සමණ්ත්වානමණා, සමණ
බ්‍රහ්මණා යනු; ඉතරො, ඉතරහෙදය; එතම්— ඉතරිතරයොගය—

ඉතරොව ඉතරොව ඉතරිතරං තෙන යොගො ඉතරිතර යො
ගො තතො.

111 විසෙසන පුබ්බපරුහය පද සමාචාරා
උපමාව ධාරණංව කුතපාදි පුබ්බං නව.

සමාහාර= ඉතරිතරයොගං - යන ව්‍යවහාරය ව්‍යාප්තියගේ නි, වශබ්දය, සමුච්චය, සමාහාර අනුවය, ඉතරි තරයොගං යි ව්‍යුත්පන්නය. එහි සමුච්චයනම්. ප්‍රමේයකක්‍රියාසම්බන්ධය. එහි, අනිය සමුච්චය, ද්‍රව්‍යයෙහි ද්‍රව්‍ය සමුච්චය, ගුණයෙහි ද්‍රව්‍ය සමුච්චය. ද්‍රව්‍යයෙහි ගුණසමුච්චය යනාදී හෙදවෙන්. බ්‍රහ්ම චක්‍රමි ධර්මංව යනාදියෙහි අනියසමුච්චයයි. නිකක්‍රියාවිර්ව පත්තංව යනාදිය ද්‍රව්‍යයෙහි ද්‍රව්‍යසමුච්චයි. රත්තො පථො කම්මලංව යනාදිය ගුණයෙහි ද්‍රව්‍යසමුච්චයි. පථො සෙතො රත්තොව යනාදිය ද්‍රව්‍යයෙහි ගුණසමුච්චයයි.

අනෙකානං පෙක්‍ෂකයන්ගේ සමුහරූප සංඛ්‍යාත සාහිත්‍යය සමාහාර නම්. විවරංපිච පහතංව අද්‍යසි යනාදියයි. ක්‍රමයෙන් ක්‍රියාව යක් සම්බන්ධයේ අනුව නම්. දූතංව දෙති සීලංව රත්තංව යනාදියයි. සමුහ සමුහයන්ගේ එක ක්‍රියාපෙක්‍ෂකය ඉතරිතර යොගනම් විවරං පික්‍ෂකපාතංව අද්‍ය පානකම්‍යසනං යනාදියයි. මෙහි සමුච්චය අනුවය දෙත්ති සාමාස නොවේ. සමාහාර ඉතරිතර යොගවයෙහි සමාසවේ.

සමාහාරයෙහි, සාහිත්‍ය විශේෂයයි. ද්‍රව්‍යවිශේෂණයයි 'දබ්බාහි ධාතෙ සංඛ්‍යාමෙ තබ්බා' යි වුක්කතෙසින් ද්‍රව්‍යවිශේෂණයන්ට එක වචනදවේ. අපේළකං ගත්‍ර සමාහාරයි. සමණ බ්‍රාහ්මණා යනු ඉතරිතරයි ඉතරිතරයොගයෙහි සාහිත්‍යය විශේෂණයි ද්‍රව්‍යවිශේෂණයි තදන්තරයෝ-

සමුච්චයො සමාහාරො තථා අනුව යො පිච
ඉතරිතර යොගොව වජ්‍යො නාම වතුබ්බං යි කීතං.

කම්මාරය සමාස හෙද කියන්

111 විසෙසන පුබ්බපරුහය පද සමාචාරා, විශේෂණ පූජිපදය විශේෂණ පර පදය විශේෂණ උග්‍රය පදය සමාචාරා පූජි පදය උපමාව ධාරණංව, උපමා පූජි පදය අවිධාරණ පදය; කුතපාදි පුබ්බං, කුපූජිපදය න පූජි පදය පාදි පූජි පදයදැයි නව, කම්මාරය සමාස හෙද නවයකි.

112 නිලුපලං යථා තංගි යථාකකමං ගණ්‍යනාමො
සන්නසුබ්‍රම ධම්මාව තථාචහෙතු පච්චයො.

113 සංඛසෙතං ගුණො ඵල ධනං ගුණධනං තථා
කුප්‍පතොතා අභාවොච පාචචනනනි ඤයති.

112. 113. තංගි, ඒ සියලුට; යථාකකමං, වුක්කානුකූලයෙන්
උදාහරණවෙයි; යථා, ඒ මෙසේයි; නිලුපලං, නිලංව තං උපපලං
වෙති “නිලුපලං” යනු විශේෂණ පුළු පදය; ගණ්‍යනාමො, උපතා
මොච සොගණො වෙති “ගණ්‍යනාමො” යනු විශේෂණ උපකාර ප
දය; සන්නසුබ්‍රම ධම්මාව, සන්නංව තං සුබ්‍රමං වෙති “සන්නසුබ්‍රම
ධම්මා” යනු විශේෂණ උභය පදය; තථාච, එසේම; හෙතුපච්චයො,
හෙතු හුමා පච්චයො “හෙතු පච්චයො” යනු සමනාවන පුළු පදය;
සංඛසෙතං, සංඛා විසසෙතං “සංඛසෙතං” යනු උපමා පුළු පදය; ගු
ණො ඵල ධනං “ගුණ ධනං” යනු අවිධාරණ පුළු පදය; තථා, එසේ
ම; කුප්‍පතොතා, කුච්ඡිතො පුතොතා ‘කුප්‍පතොතා’ යනු කුප්‍පුළුපදය; අභා
වොච, නභාවො “අභාවො” යනුද නපුළු පදය; පාචචනං පඤ්චනං ව
චනං ‘පාචචනං’ යනු පාදි පුළු පදය යි; ඉති, මෙයාකාරයෙන්; ඤ
යති, බොධ්‍ය වෙයි.

විසෙසනනෙතොති විසසනං, යමෙක් සාධාරණයෙන් බ
හුප්‍රකාරවත් ව්‍යකුට්ඨ ප්‍රකාරානන්‍යයෙන් ව්‍යවචේදනයකොට එක්
ප්‍රකාරයෙකින් තබාද, ඒ විශේෂණ නම්. විසසනං පුබ්බං යස්සනං
විසසන පුබ්බං විසසන පුබ්බංව විසසන පරංව විසසන උභයං
වෙති විසසන—පෙ—භ්‍යාති=තාතිව තාති පද්‍යති වෙති විසසන—පෙ—
පද්‍යති, සංභාවෙතීති සමභාවනා; ඉති, හුමා, සංඛා, යනාදි පදයි. උපමි
යනෙ නෙතනප්‍රමා අවිධාරණය නෙතනාති අවිධාරණං=කුචනව ප
ච කුචපා තෙආදියෙසං තෙකුචපාදි තෙපුබ්බායස්සනං කුචපාදිපුබ්බං.

නිලුපලං යනුයෙහි භ්‍රමරාදීන්ට සාධාරණ රූපයෙන් ප්‍රතිපත්
නවු නිලානිස උත්පලාබ්‍යවු නිලාත්පලයෙහි තබනු ලැබේ. රක්‍ෂා
සේවාදීන්ට සාධාරණ රූපවු උත්පලානිස තෙමද නිලාබ්‍යවු නිලා
නිසෙහි තබනු ලැබේ. තුලානිස වෙයි. “ද්‍රව්‍යගුණ
ක්‍රියා සන්නිධානද්‍රව්‍ය වාචකයෙකව ප්‍රධානාමි” යුමාපිත් ද්‍රව්‍ය ප්‍ර
ධානායෙන් හා ගුණ ක්‍රියාවන්ගේ අප්‍රධානායෙන්ද ගුණද්‍රව්‍ය ක්‍රියා
ද්‍රව්‍ය විකයෙන් සමාසයෙහි ගුණක්‍රියාවන්ම පුළුයෙහි නිපාතනය නෙ
රෙන්. එයින් නිලුපලං යි ව්‍යුත්පන්නයි. යම් පදයෙකින් ගුණ යයි

ද දෙදෙනාගේද, ක්‍රියා ශබ්ද දෙදෙනාගේද, ගුණ ක්‍රියා දෙදෙනාගේ ද සමාසවේද; එහි පූර්විකතා අනිෂ්ටය. ගණ්‍යතාව සන්තා සුමුඛ ධර්මා යන උද්ගරණසුමති ගෙනුපව්වය යනුයෙහි සමභාවනාතම. හුනා, යනුයි ඉති හුනා සංඛාතයනාදින්ගේසෑහියෙන් පුමාපරයන් ගේඅනියතාව පරිශ්‍රාණයයි.

සංවසෙතං යනාදියෙහි කෙවල සුකතාභිය ද්‍රව්‍යශබ්ද සෙත ශබ්දයන්ගේ අසමභාවයෙන් මධ්‍යයෙහි ඉවාදින්ගේ ව්‍යවචේදරූපත්‍යයක් අනියමලක්ෂණවත්වේ. ගුණ ධනං යනාදියෙහි හෙද්‍යහෙදක අනපෙක්ෂායෙන් අවධාරණවෙයි. ඔු ප්‍රහේනා යනාදිය තුල්‍යාභිති නනාභි සාමාන්‍යයෙන් කම්මධාරය වෙයි. අභාවො යනාදියෙහි නතිපාත පූථි පදයි. එ නකාරාභිවශයෙන් නො එක් හෙදය. ප්‍රතිෂේධහෙදයෙන් ප්‍රසජ්‍ය ප්‍රතිෂේධය, පර්‍යුද්‍යප්‍රතිෂේධයයි විවිධය. සථි ප්‍රකාරයෙන් උත්තරපද්‍යභියාගේ අභාවයප්‍රකාශ කරන්නේ ප්‍රසජ්‍ය ප්‍රතිෂේධය. උත්තර පද්‍යභියාගේ අභිය ප්‍රතිෂේධකොට ක්‍රියා ගුණාදි ධර්මතාවකින් තත්සදාශ අන්‍යවස්තුයෙකි කාශ්‍යසිඛිත කරන්නේ පර්‍යුද්‍ය ප්‍රතිෂේධය.

මෙ ම කි හ .

පසස් පවිසෙධස් ලක්ඛණං වජ්‍ර නජිනා
වජ්‍රතොක්කතුසාවුතති පටිසුද්ධස්ස ලක්ඛණං

අභි හෙද සෙන්.

තත්සදාශ තද්විරුධ තදන්‍ය තද්භාවකියාවතුර්විධය. අබ්‍රාහ්මණ මානස යනාදියෙහි බ්‍රාහ්මණතොවු තද් වැනි ක්‍ෂත්‍රියාදියෙක් කියානුයි. “තද් සදාශ නම්, න කුසලා කුසලපටිපක්කාති අකුසලා යනාදියේ උත්තරපද්‍යභියට විරුධ පද්‍යභියක් කියානුයි “තද් විරුධ නම්. දළ්‍යුසස්ස යනාදියෙහි මනුෂ්‍යයන් කෙරෙන් අන්‍යවු යක්ෂාදීන් කියානුයි “තදන්‍ය” නම්. අකතා යනාදියෙහි උත්තර පද්‍යභියෙන් සමප්‍රණීයෙන් අභාවය කියානුයි “හෙද භාව” නම්. මෙහි තදහ වය ප්‍රසජ්‍ය ප්‍රතිෂේධයෙහිය. සෙස්ස පර්‍යුද්‍යසංයෙහිය. එකාර්ථභාවයක් ඇතිකල්හි පර්‍යුද්‍ය ප්‍රතිෂේධයෙහි සමාසද ව්‍යපෙක්ෂාකල්හි වාක්‍යයද වෙයි. ප්‍රසජ්‍යප්‍රතිෂේධයෙහි ක්‍රියා හා සමභවිතාව ඇත්තුයි. කිසිවිටක සමාසවේ. තදන්‍යයෝ භවිවිධ නකාරාභියක්දකියත්

මෙ ම කි හ .

තත්තාදාශ්‍ය මභාවයට තදන්‍යං තදලතා
අප්‍රාසන්නාං විරෝධයට නක්කළොභො අවිප්‍රකීර්තිතා

114 තප්පුරිසො විධා හොති පඨමා මාදි හෙදතො
පඨමා බ්‍රාහ්මණොහොති අමාදි භූමිතං ගතො.

115 පඨමාව විධාහොති විභු තුලාඤ්ඤා හෙදතො
අපඤ්ඤාපුලි විභු තුලාඤ්ඤාව අබ්‍රාහ්මණො.

මෙහි තදලා, අප්‍රශස්ත, වය අධිකය අනුදර්ශකෙයි' යනු ඊට ලද හරණයි

තත් පුරුෂ සමාස හෙද කියත්

114. තප්පුරිසො, තත් පුරුෂ සමාසයද; පඨමා මාදි හෙදතො, ප්‍රථමා තත් පුරුෂ අමාදි තත් පුරුෂ යන හෙදයෙන්; විධා හොති, විප්‍රකාරවෙයි; අබ්‍රාහ්මණො, අබ්‍රාහ්මණො යනු; පඨමාහොති, ප්‍රථමා තත් පුරුෂයි; භූමිතංගතො, භූමිගතොයනු; අමාදි, අමාදිතත්ප්‍රතීයි.

විභු කම්මාරයන් සමූහයක තත් පුරුෂ පද වශයෙන් පූජිතයෙහි ලැහැ ප්‍රථමා ඇති සමාස ප්‍රථමා තත් පුරුෂය. අං ආදී පූජිතද ඇත්තේ අමාදි තත් පුරුෂය. "ප්‍රත්‍යාග්‍රහණේ සමාසයා විනිශ්චයනද දෙශන ද භාෂා ග්‍රහණම" යි පරිභාෂා හෙයින් තත් පුරුෂ සමාසය සඳහා විභ කතානා පූජිත පද භා යුක්තභාවය ("අමාදයො පරදෙති" යි පුත්‍ර යෙන් කියන ලදී. තදවිශම "අමාදි හෙදතො" යි පදයෙන්ද කිත. භූමිං ගතො කියනු තුළා භට්‍යං ආදෙශව හෝ සමිං හට්‍යං ආදෙශව හෝ තදවිච්චයම කථනාභිප්‍රායෙන් කිත.

එහි ප්‍රථමා හෙද.

115 විභු තුලාඤ්ඤා හෙදතො, විභු සමාස තුලාඤ්ඤා සමාස හෙද යෙන්; පඨමාව, ප්‍රථමා තත් පුරුෂයද; විධා හොති, විප්‍රකාර වෙයි. අපඤ්ඤාපුලි, අපඤ්ඤාපුලි යනු; විභු, විභු සංඥාලත් ප්‍රථමා තත් පුරුෂය. අබ්‍රාහ්මණො, අබ්‍රාහ්මණො යනු; තුලාඤ්ඤාව, කම්මාරයා සංඥා ලත් ප්‍රථමා තත් පුරුෂය.

තුලාඤ්ඤා අනෙක සංඥා තුලාඤ්ඤාව, විභු තුලාඤ්ඤාව - අප- තතො - පෙ - හෙදතො, සෙසංග්‍රහය. එකදෙශලක්ෂණයකින් තත් පුරුෂ සංඥා විභු සංඥා ඇති අපඤ්ඤාපුලි යනාදී ගුණ සමාසයේ ක භාව සමාස විභු තත් පුරුෂය. න නිපාතාදීන්ගේ සමාසයෙහි ක මිමාර්ග සංඥා තත් පුරුෂ සංඥාලත් භික්ෂුප්‍රවාහනි නිමිති ඇති එකාර්ථභාව සමාස තුලාඤ්ඤා තත් පුරුෂය. එහි පූජිතද ප්‍රථමානා ලැහැනුයි ප්‍රථමා තත් පුරුෂ යමි විස.

116 අමාදි ඡබ්බිධො හොති දුතියා තතියා දිතො
නිදය්‍යනං යථා තස්ස ඵලං ඤෙය්‍යං විජානතා.

117 භූමිගතො දෙවදහෙනා කසිණදුස්ස මාදිකො
අතතජො රාජපුතෙනාච ගාමවාසී යථාකතමං.

අමාදිත්ති හෙද කිසත්.

116. 117. දුතියා තතියාදිතො, විතියා තතියා චතුර්ති පඤ්චමි
ශඡි ශඤ්ඡමි යන උශෙසන්; අමාදි, අමාදිතත්පුරුෂය; ඡබ්බිධො,
ඡට්ඨිධය; තස්ස, ඒ ඡට්ඨකාරයට; නිදය්‍යනං, උද්ගරණ; විජානතා
නැතවතාවිසින්; ඵලං, මේ වක්‍ෂ්‍යමනයේ; ඤෙය්‍යං, දතයුතු; යථා
ඔක්‍ර කවිරුද.

භූමි ගතො, භූමිං ගතො භූමි ගතො යනුද; දෙවදහෙනා, දෙ
වෙකදහෙනා දෙවදහෙනා යනුද; කසිණදුස්සමාදිකො, කසිණස්ස
ආගමං දුස්සං කසිණ දුස්සං යනාදියද; අතතජො, අතතතොත්තො
අතතජො යනුද; රාජපුතෙනා, රඤ්ඤාපුතෙනා රාජපුතෙනායනුද;
ගාමවාසීච, ගාමෙවාසී ගාමෙවාසී යනුද; යථාකතමං; කීපිලිවෙලින්
අං ආදීන්ව උද්ගරණයි. ආදිශබ්දයෙන් ආගනතුකභතනාදියගැණේ
අමාදි තත්පුරුෂ උභය තත්පුරුෂ ප්‍රථමාතත්පුරුෂ අමාදි පර තත්
පුරුෂ ඉච තත්පුරුෂ මිශ්‍රක තත්පුරුෂ යනාදි අනෙකවිධ නාමද
වාචනාරජි. මෙම කිහි.

**තප්පජිසො දුතියා දුශ්භස තප්පජිසො ඉති
සත්තධා හොති තප්පජෙන දිගුණාකම්මධාරණො**

**සති භකාරසොගෙව උගෙ තප්පජිසව්හසො
හොනති අබ්‍රාහමණා පඤ්ච වස්සාදිමිති යථාරහං**

මෙහි විතියානනයෝ ගතසිතාදින්හාද, තතියානනයෝ පුට්ඨි
සදාශ සමානාදින්හාද, චතුර්තියානනයෝ තද්විතියාදින්හාද, පඤ්ච
මිනනයෝ හයහිති විරතනාදින්හාද, ශඡට්ඨානනා ශඡට්ඨානනයෝ
දුට්ඨ ගුණ ක්‍රියා දුශ්චිතාවකයන්හාද සමාසවෙන්, එසිනුදු ශඡට්ඨා
නනයෝ නිබ්බරණාදී එකාදශස්ථානයෙක්හි සමාස නොවෙන්—

මෙ ම කි හ.

**එකාදසස්‍ර ධානෙස්‍ර සමාසසංඤ්ඤා විවජ්ජිතා
තිබාරණේ පුරණෙච ගුණ වචනෙස්‍ර හිතෙසං
සහනෙසං අබ්‍යසෙසංච ගබ්බිසංචිවසෙ පිච**

- 118 බ්‍රහ්මචරීනී විධා ගොනි තගුණා තගුණ හෙදතො
ලමකණණාදි තගුණො පබ්බතාදි අපගුණො
- 119 අඤ්ඤපද පහෙදෙන ආදි ජිකිකතතො නිධා
පතතගතො අනතොති ජිනතගතො අභිකතො.

අසමානාධිකරණේ තස්සවසගතකෙපිව
කමමනි කතතපිවෙව ඉමෙ ජිගහසා පණ්ඩිතො

! බ්‍රහ්මචරීනී සමාසහෙද නිසන්

118. බ්‍රහ්මචරීනී, බ්‍රහ්මචරීනී සමාසයද; තගුණා තගුණ හෙදතො, තද්ගුණ සංවිඤ්ඤා බ්‍රහ්මචරීනී සමාසය අතද්ගුණ සංවිඤ්ඤා බ්‍රහ්මචරීනී සමාසය යනහෙදයෙන්; විධාගොනි, දෙසාකාරවෙයි; ලමකණණාදි, ලමකණණාදිය; තගුණො, තද්ගුණ සංවිඤ්ඤා; පබ්බතාදි, පබ්බතයනාදිය; අපගුණො, අතද්ගුණ සංවිඤ්ඤා;

තසා ගුණිගුතසා අඤ්ඤපදස්ථසා ගුණ ගුතො තගුණො න තගුණො අතගුණෙ අභික, තසා අඤ්ඤපදස්ථසා ගුණනා සහ විඤ්ඤාතබ්බනා තගුණ සංවිඤ්ඤාණං න තගුණ සංවිඤ්ඤාණං අතගුණ සංවිඤ්ඤාණං—

සමසමාන පද්ධතී තමාවිසින් වාව්‍යවු අනාභිමෙති පුණේද, ඔහුගේ විශේෂණපද සමාසයෙහි පැහේද; ඒතගුණ සංවිඤ්ඤානම්. තද්ගාභිම අතගුණ සංවිඤ්ඤානම් “ලමකණණො” යන මෙයින් රාජාකුමාරාදි පද්ධතීකේ වාව්‍යද තමාභිම විශේෂණ ගෙයින් වාව්‍යවු අනාභිමා තමාභිම හැදිනිය යුතුයෙන් තද්ගුණ සංවිඤ්ඤායට උදාහරණය, “පබ්බතාදි” යන මෙයින් වාව්‍යවු සෙසත්‍යාදි පද්ධතීකේ තමාවිශේෂණමුත් විශේෂණවු අනාභිමයා තුලාධිකරණකීයක් නැතිමෙන් තද්ගුණයෙන් හැදිනියනොහේ නුයි. අතද්ගුණයට උදාහරණය. තද්ගුණය චතුප්‍රකාරයකින් දතයුතුය. ලමකණණොදිනි අනාභිමයන්ද, නිලවත්තාරං යනාදීන්හි යොග්‍ය වශයෙන්ද, ආදයො යනාදීන්හි ප්‍රයෝගවශයෙන්ද, බ්‍රහ්ම චරිතසාදනං දෙනිකනාදීන්හි ක්‍රියාවශයෙන්ද ප්‍රකාර සතරකි මෙම නිග.

සෙසෙසා අඤ්ඤපදස්ථන තසා සොගවසෙනවා

පසොගතො ක්‍රියා පිති තන්ගුණොසො වතුබ්බිමො

තුලාධිකරණ බ්‍රහ්මචරීනී භික්ෂුකරණ බ්‍රහ්මචරීනී සසිද්ධිවිධිමි.

- 120 සත්තවිධො ඛත්තිබ්බිති පඨමාදිවසා පන
නිග්‍රොධමණ්ඩලොවෙව ආගතසමණො නථා.
- 121 ජිහිඤ්ඤො දින්නසුංකො නිග්ගතජනකො ථවා
ලම්බකණණො සුසස්සාති යථාක්කමං විජානිතා.

අන්‍යපදවශයෙන් හෙදනුයක් කියත්

119. ආදිමජ්ඣිකානාමො, ආදිකෙති=මධ්‍යයෙති=අන්‍යයෙති ප්‍ර
යෝජ්‍යමානවු; අසුඤ්ඤපදපහෙයෙන, අන්‍යපදයන්ගේ හෙදයෙන්; නි
ධා, ඛත්තිවර්ගි සමාසය ත්‍රිවිධය; පනත. -පෙ- යස්ස පනතා ගන්තේ
සුභො පනත්භන්තො යනුද; නාස්ස අනෙතාති අනෙතො යනුද, ජි
නෙතාගන්තො යස්ස සො ජිනතාගන්තො යනුද; යථාක්කමං; ඊටපිළි
වෙලින් ලදගරණයි;

මෙහි, වාක්‍යයෙහි ප්‍රකෘතිය යෙහිදී ආදි අන්‍යාදිය, එය ප්‍රමුඛව
අනෙකෙහිලා, නිව්වනකිරීමෙන් ව්‍යුත්පන්නවීම සමාසයද, ආදිමධ්‍යන්ත
අන්‍යපද සමාස යන ක්‍රමයෙන් නම්දවේ.

විග්‍රහාගත පදවශයෙන් ඛත්තිබ්බිති හෙද

120. 121 පඨමා දිවසාපන, ප්‍රථමාආදි යන්නම් අන්‍යකොට
ඇති පදවශයෙන්; ඛත්තිබ්බිති, ඛත්තිවි සමාසය; සත්තවිධො, සත්හෙ
දඇත්තේය; නිග්‍රොධ-පෙ-සස්සො යනුද; ඉති, මෙසේ; යථාක්ක
මං, ප්‍රථමාදි ක්‍රමානුරූපයෙන්; විජානිතා, දතයුතු;

නිග්‍රොධො ඉව පරිමණ්ඩලො යො කුමාරො සො නිග්‍රොධපරිම
ණ්ඩලො ප්‍රථමා දාසපානනසි, ආගතාසමණායං, ආගතාසමණො, විජි
යාසි; ජිතාති ඉඤ්ඤාති යෙන සො ජිහිඤ්ඤො, තාතිසාසි; දිනෙතො සුං
කො, යස්ස සො දින්නසුංකො, වතුර්විසි; නිග්ගතා ජනායසමා සො නි
ග්ගතජනකො, පක්ඛමිසි; ලම්බකණණො යස්ස සො ලම්බකණණො, ග
ණිසි; සුඤ්ඤාති සස්සාති යයමිං සො සුසස්සො යන්නමිසි; ඵපද ත්‍රිපද
මතුර්විද ඛත්තිවි සමාස වශයෙන්ද අනෙකෙහිද සි. මෙම කීහ

විසදෙ නිපදෙවෙව ගිනනාදි කුසමාපිව

සමබ්බාසනෙ දිසනනති බ්‍යතිහාරලක්ඛණොව

නාතිපාතසහසුබ්බ ඛත්තිබ්බිති න විජිතො

සමබ්බාසන, දිසනනරාල; ව්‍යතිහාරලක්ඛණ, යනුය ප්‍රථමාඛත්ති
විසිවේ, සෙසු සත්‍ය විජිතාදීනුය. පන, යනු පක්ඛනනරාභිතිපාතය. ප

- 122 ව්‍යේන විගුනා කම්මධාරයෙන සමුවවයෝ
තුලාසව්වාකා සෙසා නාමානුරූප වාවකා.
- 123 කම්මධාරයෝ ව්‍යේව කපුරියෝව ලාභිනෝ
තයෝ පරපදෙලිඛිතං ඛුඛිති පදනනරෙ.
- 124 විගුව අබ්බසාචො නපුංසකෙව නිගතා
වාවකාපන විඤ්ඤායා විහනනි පදරූපනො.

සානනරනම්, පුළුසං දුක්ඛිමෙන් අපරපක්ඛයෙන් සවසක්ඛ දුක්ඛි
මෙන් අනපක්ඛයෙන් අපර කථනිස්සාවයි—

මෙ ම කි හ

කිවිසක්ඛං කපේධාන අක්ඛයවිවතනු මිව්නා
වුනෙනාසං පව්ඨමංසෙව නං පක්ඛනාර නාමිකං

ඉක්ඛිති වාවකහෙද කිසන්

122. ව්‍යේන, ව්‍යුසමාසයද; විගුනා, විගුසමාසයද; කම්මධා
රයෙන, කම්මධාරසමාසයද; යන සමාස—සමුවවයෝ, සමුවවයාභී
යද; තුලාසව්වාකා, තුලාසාභීයද-වාවකයෝය; සෙසා, සෙසුසමාස;
නාමානුරූපවාවකා, සංඥානුරූප වාවකයෝය; ඉවුන්කෙරෙන් ව්‍යු
ය සමුවවයාභීවාවකය; විගුකම්මධාරය, තුලාසාභීවාවකයෝය; සෙ
සු අබ්බසාච නපුරිය ඛුඛිති යන සමාස අනුරූපවාවකය.

ව්‍යේන යනාදිවචන කර්තෘභීයෙහි කරණවචනෙන් ලිඛිතා
භීයෙහි තාත්පර්‍යවචනයි; අනුරූපවාවකවචනම්- කම් කතී කරණ
සම්ප්‍රදානා පාදන සාමි සකනම් යන මොවුන්හා භාවයද යථාලා
භවයෙන් කියන බවයි.

සම්මිධ සමාස ලිඛිතහෙද කිසන්

123. 124. කම්මධාරයෝ, කම්මධාරය සමාසයද; ව්‍යේව, ව්‍යු
සමාසයද; කපුරියෝව, තත්පුරුසෙසමාසයදයන; තයෝ, තෙදෙන;
පර පදෙ, සමසමාන උතාරපදයෙහි; ලිඛිතං, සමාසවිමෙන් පෙර
ලිඛිතහෙදය; ලාභිනෝ, සාධ්‍යනනයෙහිද ලබන්නෝය; ඛුඛිති;
ඛුඛිති සමාසය; පදනනරෙ, වාචනවුඅනපදයෙහි ලිඛිතලබන්නෝය;

විගුව, විගුසමාසයද; අබ්බසාචොව, අබ්බසාචසමාසයද;
නපුංසකෙව, නපුංසක ලිඛිතහෙදයෙහිම; නිගතා, නිගතයහ; වාවකා,

125 පුඤ්ඤානානෙත සංඝාතෙ සංඛෙප කාරකො හවෙ
අභෙඤ්ජපරිසො පඤ්ඤා සතිමාව හවා හවෙ.

සප්පසොගං සමාසහෙදං සමහතං.

පන, වාචකයෝ වනාහි; විභංගිපදරූපතො, විභංගිපදසාරූපයෙ
න්ම; විඤ්ඤායනා, දතයුතු;

කමුඛාර වැනි තත්පුරුෂත්‍රය අන්‍යාචියක් උකහනොකෙරේනු
සි, සමාසස්ථමවු උත්තරපදයෙහි ප්‍රවෘත්තිත ලිඛිතාවයම නම්වත්
කිරීමෙන් පසු වත් ලබාමය බහුවිරිති සමාසය නමා විසින් කිසිකු
ලබන අන්‍යපදාචියෙහි ඇති ලිඛිතහෙදය හත්තය කෙරේ. මතු අ
ව්‍යසීභාව වස හපුංසකලිනු එකවචනත්‍යම ලබාමය. මොවුන්ගේ
වාචකභාවයද විභංගිආශ්‍රිතහෙදයෙන්ම ඒ ඒ යයි දතයුතුය. විභංගි
නම් ප්‍රථමාදියුන. මෙමඟිහ

පච්චතො මුපසොගංව කරණං සම්පදානිසං

නිසංකක සාම්ච්චනං ගුම්මමාලපනසමං

ප්‍රා චී නා කි ස හ්

125. අනෙත පුඤ්ඤාන, මේ සමාසකෘත පුණ්‍යයෙන්; හවාහ
වෙ, දිව්‍යමනුෂ්‍යාදී හවාහවයන්හිදී; අභෙඤ්ජපරිසො, සමගි පිරිස්
ඇත්තේ; පඤ්ඤාසතිමා, ප්‍රඤාසමාතිමත්වූයේ වෙමිවා; සංඝාතෙ, සැ
රිසරා යුම; (හවෙත්ත්පත්තිද) සංඛෙප කාරකොව හවෙ, සංඝෙ
පය හෙවත් හෙවිම කරන්නෙක්ද වෙමිවා. “සමාසො පදසංඛෙපො”
සි කියෙත් සමාසකෘතාති ශාසයෙන්ද “සංඝාතෙ සංඛෙපකාර
කො හවෙ”සි කීන.

සහොදහරණි සමාසහෙදස කිසා

ස මා පන සි .

- 126 තෙසං සද්ද සමුභානං භිතානුකුලකංථවා,
තෙසා සිසස සමුභානං තද්ධිතනනි පවුච්චති.
- 127 සාමඤ්ඤ ඛ්‍යය භාවෙන තද්ධිතං තිව්ධං භවෙ,
සාමඤ්ඤං විවිධං තත්ථ ලිඝෙහති චචනෙනතිව.

126. තෙසං සද්දසමුභානං, ටබ්බංආපත්තාදි ස්‍යාද්‍යන්ත පදසමුහයන්ට; භිතං, සේසි; අනුකුලකං, තදන්තයෙන් ජාතවයෙන් අනුකුලනුසි; අථවා, නොහොත්; තෙසං සිසසසමුභානං, ශ්‍රවණෝද්ග්‍රහණධාරණ නිසුකත ශ්‍යෙසමුහයන්ට; (භිතං අනුකුලකං) භිතනුසි ප්‍රයෝජන නුසි හෝ; තඤ්ඤං, තඤ්ඤනමි;

මේ තඤ්ඤ නිජීවනසි “තං භිතං” සි විසයුතු හකාරයට ධකාරාදෙශද නිග්‍රහනිතයට දකාරාදෙශද මි සිබසි. හකාරයට ධකාරාදෙශද, දකාරාගමමි ශිබසිද, කියත්- මෙම කිහි—

**තඤ්ඤං තිඤ්ඤ චතතඤ්ඤ හකාරසස ධකාරනා
දකාරාගමං කඤ්ඤ වදනනි සුඛ බුඛසො.**

තදන්තනරටැ තඤ්ඤ හෙද කියත්-

127. 128. සාමඤ්ඤ ඛ්‍යය භාවෙන, සාමඤ්ඤ තඤ්ඤය, අව්‍යය තඤ්ඤය, භාව තඤ්ඤය, යන හෙදයෙන්; තඤ්ඤං, තඤ්ඤය; තිව්ධංභවෙ, ත්‍රිප්‍රකාරවන්නේය. තත්ථ, ඒ ත්‍රිවිධ තඤ්ඤයන් අතුරෙන්; සාමඤ්ඤං, සාමඤ්ඤ තඤ්ඤය; ලිඝෙහති, ත්‍රිවිධ ලිඝවශයෙන්ද; චචනෙනති, විවිධචන වශයෙන්ද; විවිධං, අනෙකප්‍රකාරසි; අඛ්‍යය නතු, අව්‍යය තඤ්ඤයටුකලී; තථානෙව, එසේවූයේ නොවේ; හෙවත් ප්‍රත්‍යප්‍රකානිවූයේම වේ; භාවො, භාවතඤ්ඤය; භාවෙන, වාචකවූ භාවශබ්දයෙන්; සුත්තකො, සුත්තවූයේම වෙසි; වාසිසාදි, වාසිට්ඨයනාදියද; තථානුතාදි, තථානුතා යනාදියද; ඔපමාදි, ඔපමෙ යනාදියද; නිදසුනාදි, යථාක්‍රමයෙන් දෘෂ්ටාන්තසි; ඒත්‍රිවිධ තඤ්ඤයන් අතුරෙන් ත්‍රිලිඝයන්ටද චචනවශටද සාධාරණවයෙන් වාසිට්ඨාදි යම් සාධාරණත්වේද ඒ සාමඤ්ඤ තඤ්ඤනමි.

- 128 අව්‍යයනතු තථානෙව භාවො භාවෙන සුත්තකො,
ව්‍යාපිට්ඨාදි තථානාදි ඔපමමාදි නිදසුනං.
- 129 ගොතතතරරාග ජාතාදි සමුත්තථාන නිසිභිනං,
උපමා බහුලං සෙට්ඨං අස්සජ්ඣපතනි පුරණං;
සංඛිතා විභාගං සාමඤ්ඤං පණ්ණරස විධං භවෙ.
- 130 වාකොසතු විජ්ජමානස්ස පදස්සාගමිම ලොපනං,
තානි නාමානි ඤෙය්‍යානි බ්‍රහ්මනෙතති තං යථා.

යමෙක් යමොක්කතලිඛිත විභාගානි වචනවශයෙන් ව්‍යයවෙයකට නොයන්නේ 'තථානා' යනාදීන් ප්‍රත්‍යප්‍රකාශයෙන්ම සිටිද, ඒ අව්‍ය තඛිත නම්; යමෙක් වාක්‍යාවස්ථායෙහිවූ ජාතාදි ශබ්ද ප්‍රවෘත්ති නිමිත්තම වාචකතාවයෙන් 'ඔපමම' යනාදීන් අනන්‍යාභි වාචක කෙරේද ඒ භාව තඛිත නම්, සමානස්සභාවො සාමඤ්ඤං විසෙසා විධා යස්ස තා, විවිධං ලිඝ්ගවිභාගානි වචනවශයෙන් අබ්‍යයං න පාපුත නීති, අබ්‍යයං භවන්ති බ්‍රහ්ම සද්ද ඵතස්මාහි භාවො 'ව' නථා 'තු' යනාදිහු නිපාතයි-

සාමඤ්ඤ හඬින ගෙද.

129. ගොතතතර=පෙ=නිසිභිනා, ගොතන තඛිත, තරතාදි තඛිත, රාගාදි තඛිත, ජාතාදි තඛිත, සමුත්තඛිත, යානතඛිත නිසිභිත තඛිත යන මොහුද; උපමා, උපමා තඛිතය; බහුලං, බහුල තඛිතය; සෙට්ඨං, විශේෂතඛිතය අස්සජ්ඣපතනි පුරණං, අස්සජ්ඣ නිඛිත, ප්‍රකාශිතඛිත, පුරණතඛිත, යන මොහුද; සංඛිතා, සංඛිතා තද්ධිතයද; විභාගං, විභාග තඛිතයදැයි මෙසේ; සාමඤ්ඤං, සාමාන්‍ය තඛිතය; පණ්ණරස විධං, පංචදස ප්‍රකාරයක්; භවෙ, වන්නේය.

ගොතන තරතාදි රාගාදි ජාතාදි සමුත්ත යාන නිසිභිත උපමා බහුල සෙට්ඨ අස්සජ්ඣ පතනි පුරණ සංඛිතා විභාගයන තද්ධිත පඤ්ච දසයට, තව්‍යවතාර නාම ලාභ ගෙතු කියත්.

130. වාකොසතු, වාක්‍යාවස්ථාවෙහි; විජ්ජමානස්ස, විද්‍යමාන වූ; පදස්ස, අපව්වාදි පදයාගේ; ලොපනං, ආගමම, සාධ්‍යාවස්ථාවෙහි ලොපයනිසා; තානි නාමානි, ගොතන අපව්වාදිවූ ඒ නාමයෝ වෙති යි; බ්‍රහ්මනෙතති, බ්‍රහ්මතුන් විසින්; ඤෙය්‍යානි, ගොතනාදිනා ම දතයුතු; තා යථා, වුත්ත නාමයන්ට උදාහරණ මෙසේයි.

- 131 වාසිදා නාමිකං නිලං පුරිමා ජනනා නම්,
රජනියං දුටුලලං ම ධුමාසිතතන මෙවම්.
- 132 අභිජ්ඣාලු ම සෙට්ඨා ම සමධා මණ්ඩියං නම්,
පඤ්චමො මික මිධා ම ඉදං තෙසං නිදස්සනං.

වචිතබ්බං වාකාංතු යනු පඤ්ඤානාරාමී නිපාතයි. විජ්ජනිති වි
ජ්ජමානො, තස්ස පදනම් එතනානිපදං ආගමිතාති ආගම ම නං
යම්, යනු පාච්ඡාදෙතානකාමී නිපාතයි. තද්ධිත වාකාසොජනා
මෙති විද්‍යමානපදයන් අතුරෙන්, යම්පදයක් කෙරෙන් තත්පරමා
න පදනාරාමී පෙඤ්ඤායෙන් ප්‍රත්‍යකෙරේද ඒ ප්‍රත්‍යවිසින් වාච්‍යවූ
සාධ්‍යාවයම්මෙති ලුප්තවූ පද්‍යයාගේ වශයෙන් තභිතපද පසලොස්
භිතනනාමයෙන් දතයුතුය යනු අභිප්‍රායි—

උ ද හ ර ණ.

131. 132. වාසිදා-පෙ- වාසිදා යනුද; නාමික යනුද; පු
රිමා යනුද; ජනනා යනුද; එසේම රජනිය යනුද; දුටුලල යනුද;
ධුමාසිතතන යනුද; අභිජ්ඣාලු යනුද; සෙට්ඨ යනුද; සමධා යනුද;
මණ්ඩියං යනුද; එසේම පඤ්චම යනුද; මික යනුද; මිධා යනුද; යන
මේ පද; තෙසං, ඒ තභිතයන්ට; නිදස්සනා, යම්මෙයන් ප්‍රත්‍ය
ක උදහරණයි,

වසිදායං අපච්චං, වාසිදො වාසිදම් වාසිදං සිද ලිඛිතත්‍යමම
යොදනු- ගොතනතභිතයි.

නාමාය තරනිති නාමිකො නාමිකී නාමිකා වා=තරාදි තද්ධිතයි
නිලෙන රතෙනා පටො නිලො නිලා නිලං යි යොදනු රාගාදි තද්ධිත
යි. පුරෙජානො, පුරිමො පුරිමා පුරිමං ජාතාදිතභිතයි. ජනානං සමු
තො ජනනා සමුත තද්ධිතයි- තාතුභියං, යි කිත. රජනියං යාණො
රජනියො රජනියා රජනියං, යාණතභිතයි.

දුටුතිසසිතො, දුටුලලො දුටුලලා දුටුලලං නිසසිත තභිතයි. ධු
මොවිසදියනිති, ධුමාසිතතනං=පෙ=උපමා තභිතයි. අභිජ්ඣාබහුලො
පොසො, අභිජ්ඣාලු-පෙ-තභිතයි. විසසෙසන පසෙසනා
ති සෙසො-පෙ-විසෙස තභිතයි. සමධායං අච්චිති සමධා=පෙ= අයං
ති තද්ධිතයි. මණ්ඩිනා පකතො පාසාදෙ මණ්ඩියො-පෙ-නාපකති
තභිතයි. පංචනනා පුරුණො පංචමො -පෙ- පුරුණ තද්ධිතයි. මසං

- 133 ණ ණය නොව ණනොව ණයොයා ණි ව ණිකො තථා,
 ණවො ණරොව ණොයොවෙති නවගොනො පත්විතො.
- 134 ණිකො ණියොති වෙසෙව තරතොදිමිති ජාතියො,
 ණො ව රාගෙ ඉමිකියො ජාතිමහි චතුරො කියො.
- 135 කණ්ණොතා සමුගෙති ණියාණියො ලොවනියොනො,
 ආසිතනොතා උපමායං ආලු ව බහුලෙ තථා,
- 136 තර තමි සසි කි සි වධා පංචෙ නෙ විසිසෙනව,
 වි සො සි ඉක ඊ රො ණො විනතු මනතු අසසෙයං.

බ්‍යායසිකා විනො-පෙ-සංඛ්‍යා තද්ධිතයි. මිහි විහාගෙහි මධ්‍ය විහගා තද්ධිතයි- බාදිපච්චයනනකා නිපාතාසි කිත. මෙකී පංචදශ තද්ධිත හෙදශ සාවකුඤ්ඤ තද්ධිතයෙහි සංග්‍රහවේනුසි ලිඛිත විහතාහි සංඛ්‍යා හෙද ඇතෙහිදු විශෙවේසි වශයෙන් වාචකයන්ට විශෙෂණයෙන් ප්‍රසාසි තත්පරයක් නැතහොදුද පදසාධකයි. බාලාවතාරාදියෙහි බා දිත්‍ර අලිංගාදියෙහි නිර්දේශවයි- වෙහි යෙතුසාවාසනින් කිත.

තඛිත ප්‍රත්‍ය සංඛ්‍යා කියත්.

133. ගොනො, ගොනො තද්ධිතයෙහි; ණො-පෙ-ණ, ප්‍රත්‍යය ණොන, ය- ණාන, ය. ණොය, ය. ණි, ය. ණිස, ය. එසේම ණව, ය ණර, ය. ණස, යදයි යනා; නව, නවයක්වේ.

134. තරතොදිමිති, තරතොදි තද්ධිතයෙහි; ණි=පෙ=ණික, ප්‍රත්‍ය ණිය ප්‍රත්‍යයන; වෙසෙව, දෙසක්මවෙන්; රාගෙ, රාගතද්ධිතයෙහි; ණව, එකම 'ණ' ප්‍රත්‍යයක්වේ; ජාතිමහි ජාතොදිතද්ධිතයෙහි ඉමි ති=පෙ=ඉම, ඉක, ඉය, කිය, යනා; චතුරො, ප්‍රත්‍ය සතරක් වෙහි.

135. සමුගෙ, සමුග තද්ධිතයෙහි; ක-පෙ-කණි, ණ, තා, යනා; නිණි, ප්‍රත්‍ය තුණකි; සාණ, සාණ තද්ධිතයෙහි; රයො ඊ, යප්‍රත්‍ය යක්මවේ; නිසසිතො, තනනියිත තද්ධිතයෙහි; ලොව, ල ප්‍රත්‍යයක් මවේ; උපමායං, උපමාතඛිතයෙහි; ආසිතනොතා, ආසිතනන ප්‍රත්‍යය වේ; තථා, එසේම; බහුලෙ, තබ්බහුල තද්ධිතයෙහි; ආලුඵව, ආලුප්‍රත්‍යයක්මවේ.

136. විසිසෙ, විෂසස තද්ධිතයෙහි; තර=සෙ=තර, තම; ඉසසි.

- 137 මයො ව පකනියමහි පුරණෙමි ථ යා තියො,
සංඛාතොකොව ධා සො වෙ විභාගෙ පච්චයා සීතා;
සාමඤ්ඤා පච්චයා එව ඡ චතතාලිය හවනාමිවෙ.

ක, ඉස, ඉභ්, යන; එතෙපංච, මේ ප්‍රත්‍යපසනි; අසුපචියං, අසුපචිත
ද්ධිතයෙහි; වී=පෙ=වි, සො, සී, ඉක, ඊ, ර, ණ, චනා, මනා, යන;
නව, ප්‍රත්‍ය නවයකි.

137. පකනිමිති, පකනාදි තද්ධිතයෙහි; මයොව, මය ප්‍රත්‍යන්ත
වේ; පුරණ, පුරණ තද්ධිතයෙහි; මි-පෙ-මි, ථ, ය, නිය, යන ප්‍රත්‍යස
ගරක් වෙත්; සංඛාතෙ, සංඛා තද්ධිතයෙහි; කොව, ක, ප්‍රත්‍යස
ක්මවේ. විභාගෙ, විභාග තද්ධිතයෙහි; ධ=පෙ= සො, යන, වෙපච්ච
යාසීතා, ප්‍රත්‍යදෙකක් සිටියාහ; එවං, මෙසේ; සාමඤ්ඤා, සාමඤ්ඤ
තද්ධිතයෙහි; පච්චයා, ප්‍රත්‍යයො; ඉමෙ ඡ චතතාලියං, මේ සතලිස
ක්; හවනාමි, වෙත්.

ගොතනනඩිතප්‍රත්‍ය—වාසිභ් යනාදියෙහි “වාණපපච්චයෙ” යි
විහිත ණ ප්‍රත්‍යය; පච්ඡායනො, චච්ඡානො යනාදියෙහි; ණ යන ණ
නාදින් ණ යන ණාන ප්‍රත්‍යය; කතනිකෙයො යනාදියෙහි ණ
යොකතනිකාදිහි සී, විහිත ණෙයො ප්‍රත්‍යයය; දකනියනාදියෙහි අ
තොණිවා යි විහිත ‘ණි’ ප්‍රත්‍යයය; ජෙනදනානිකො යනාදියෙහි මෙ
හි වාග්‍රගණයෙන් විහිත ණිකප්‍රත්‍යයය; (මෙයින් වඤ්ඤා බ, ඤ, ණිය,
යන අනිකුළු ප්‍රත්‍යතුනෙන් ඇතද මෙහි නාවොති) වණ්ඤාබ්, රාජ
ඤ්ඤා, ආදිව, පුතනිය, යනාදි උදාහරණ සහිතව බාලාචනාරමුඛව
තත සාරාදියෙහි පෑතේ. මෙමනිත. මුඛමතතසාරයෙහි

දභ්බිතොණිවා තාසං වාසදෙන ණිකාදයො

ප. වානිගහිනා ගෙසං පසොගොව සථානිමෙ—පෙ—

මධගවො යනාදියෙහි ණවො පත්වාදිහි හි විහිත ණව ප්‍රත්‍යය
ය; වෙධවෙරො, යනාදියෙහි “ණෙරවිධවාදිනො” යි කළ ණෙර ප්‍රත්‍ය
යය “ආදිවෙවා” යනාදියෙහි “අතොණිවා” යි වා සදින්කළ ණය ප්‍රත්‍ය
යය යන ප්‍රත්‍යනවය ගොතන තද්ධිතයෙහි වෙත්; ශබ්දශාරාථිජාලි
නියෙහි ක්‍රමය මෙහි ආශ්‍රිතයි. මුඛමතතසාරයෙහි ප්‍රත්‍ය දෙලසකැයි
කි. එ අතොණිවා යි වා සදින්ගත් බ ඤ ණිය යන ප්‍රත්‍යසහිතවයි.

තරගානඩිත ප්‍රත්‍ය=තෙලිකං යනාදියෙහි “යෙනවා” දිත්කළ
ණික, ප්‍රත්‍යය, ජාලිකො යනාදියෙහි “තමසිතෙ” යනාදියෙන් කළ

ණය ප්‍රත්‍යයද, යන ප්‍රත්‍යවයක්වේ. මෙහි ණිකප්‍රත්‍යවය සුත්‍රවයන් ජාතිවශයෙන් දැක්වූහ.

රාශාදි නඩිතප්‍රත්‍ය-කාසාවං යනාදියෙහි ණරාශානසොද යනාදින්විතින ණප්‍රත්‍යක්වේ. **ජානාදි නඩිතප්‍රත්‍ය**-පච්ඡිමො අනායො යනාදියෙහි “ජ.තා”දියෙන් කළ ඉම ඉය ප්‍රත්‍යද අනායක ජාතික යනාදියෙහි මෙම සුත්‍රෙහි ආදිග්‍රහණයෙන් හා චග්‍රහණයෙන් කළ ඉක් කිය ප්‍රත්‍යද යන ප්‍රත්‍ය සතරකි. **සමුහතඩිතප්‍රත්‍ය**-රාජපුහනකො මානුසො යනාදියෙහි ‘සමුහතෙඨ කණණව’ යනුයෙන් කළ කණ, ණ, යන ප්‍රත්‍යද; මායුරතා යනාදියෙහි ‘ගාලජනබ්‍රු’ යනාදියෙන් කළ ‘තා’ ප්‍රත්‍යයද යන ප්‍රත්‍යයක්වේ; **ඛාණ්ඩනඩිතප්‍රත්‍ය**-බ්‍රහ්මකියං යනාදියෙහි ‘තදස්සඛාණමියොව’ යනුයෙන් විහිත ඊය ප්‍රත්‍යවේ; ඉය ඉල ප්‍රත්‍යවයක් චග්‍රහණයෙන් වෙහිසිද යෙන්. තනායසි ත තද්ධිත ප්‍රත්‍ය, දුට්ඨලං යනාදියෙහි තනායසි තතෙලො, යනුයෙන් විහිත ල ප්‍රත්‍යයක්වේ- **උපමානඩිතප්‍රත්‍ය**-ධුමාසිතතනං යනාදියෙහි උපමානාසිතතනං යනුයෙන් විහිත ආසිතතතන ප්‍රත්‍යයක්වේ; ඉම ඉය වයක්ද කියත්- **නබ්බහුල නඩිතසෙහි**-අභිජ්ඣාපු යනාදියෙහි ආපුතබ්බහුලෙ යනුයෙන් කළ ආපුප්‍රත්‍යය වේ. ආපුකප්‍රත්‍යයක්ද චුලනිරුතනියෙහි කීහ.

විශේෂ නඩිත ප්‍රත්‍ය,

පාඨනරො, පාඨතමො, පාපිසසිකො, පාපිසො, පාපිසො, යනාදියෙහි ‘විසෙසෙ තරත මිසසිකිසිට්ඨා’ යන සුත්‍රවිහිත තරතම, ඉසසික, ඉය, ඉඨ, යන ප්‍රත්‍ය සතරකි.

නදසාස්නි නඩිත ප්‍රත්‍ය.

මෙධාවි යනාදියෙහි ‘තදස්සන්ති නිව්ච’ යන සුත්‍රවිහිත ‘වි’ ප්‍රත්‍යයද, සුමෙධසො යනාදියෙහි මෙම සුත්‍රයෙහි ‘ච’ ග්‍රහණයෙන් විඤ්ඤාන ‘සො’ ප්‍රත්‍යයද, නපසසි යනාදියෙහි ‘තපාදිනොසි’ යන සුත්‍රවිහිත ‘සි’ ප්‍රත්‍යයද, මාලිකො, මාලි යනාදියෙහි ‘දණ්ඨාදිතො ඉකර්’ යන සුත්‍රවිහිත ‘ඉක, ර්’ යන ප්‍රත්‍යවයද, මධුරො යනාදියෙහි ‘මධ්මාදිනොරො’ යන සුත්‍රවිහිත ‘ර’ ප්‍රත්‍යයද, ගුණවනතු යනාදියෙහි ‘ගුණදිනොවනතු’ යන සුත්‍රවිහිත ‘වනතු’ ප්‍රත්‍යයද, සහිමනතු යනාදියෙහි ‘සනාසාදිතිමනතු’ යන සුත්‍රවිහිත ‘මනතු’ ප්‍රත්‍යයද, සමො යනාදියෙහි ‘සධාදිනොණා’ යන සුත්‍රවිහිත ‘ණ’ ප්‍රත්‍යයද යන මෙසේ ප්‍රත්‍යනවයකි.

138 සිකකාය ධාරියො භාරො යථා කාලේන ධාරිතො,
විනෝචං චචන්දාය චාක්ඛමුපෙක්ඛි භවන්තිනෙ.

මූලනිරුක්තියෙහි චක්ඛිමොපෙදසි විශො යනාදියෙහිඉව,ඉවිස ප්‍රත්‍යවෑක්ද කීහ.

ප්‍රකාශනාදි නබින ප්‍රත්‍ය.

අශෝමයො යනාදියෙහි 'නප්පකතිචචනෝමයො' යන සූත්‍රවිනිත මය ප්‍රත්‍යයක්ම වේ.

පුරුෂ නබින ප්‍රත්‍ය.

පංචමො යනාදියෙහි 'සංඛ්‍යාපුරුෂණමො' යන සූත්‍රවිනිත ම ප්‍රත්‍යයද, එකාදසී යනාදියෙහි 'එකාදිනො දසසී' යන සූත්‍රවිනිත 'ඊ' ප්‍රත්‍යයද, චතුර්දො ඡසො යන තත්හි 'චතුර්වේෂ්ඨි ඵ යා' යන සූත්‍රවිනිත ඵ ය ප්‍රත්‍යයෝද, ද්‍රවිදා යනාදියෙහි 'විනිනිතියො' යන සූත්‍රවිනිත තිය ප්‍රත්‍යදැයි මෙසේ ප්‍රත්‍ය පංචකයකි.

සංඛ්‍යා නබින ප්‍රත්‍ය.

විකං යනාදියෙහි චාදිනො කො නොකර්ණෙච යන සූත්‍ර විනිත ප්‍රත්‍යක්ම වේ.

විභාග නබින ප්‍රත්‍ය.

එකධා යනාදියෙහි 'විභාගෙධාච' යන සූත්‍රවිනිත ධා ප්‍රත්‍යයද, සුත්තසො යනාදියෙහි මෙමැ සුත්තරු චුත්තණයෙන් විනිත සො ප්‍රත්‍යදැයි වියකි. මෙසේ පච්චදශ හෙදචු සාමිඤ්ඤ තබ්බයෙහි ගහිත ගහණ වශයෙන් ප්‍රත්‍ය ඡට්ඨසාප්‍රියකි. අගතිත ගහණවශයෙන් සූත්‍රරූප හෙද සාමාණ්‍ය නද්ධිත ප්‍රත්‍ය සිච්ඡසාප්‍රියකි. ශබ්දසාරාඪී ජාලිනියෙහි දෙසැටක් යයි කීහ.

තත් ප්‍රත්‍යයන් සලකවණිසථාන නිශමයෙන් ව චකානිසද කියත්;

138 සිකකාය, සංලලකිත් හෝ පැසකිත්; ධාරියො, දූරිය යුතු. භාරො, බක්ඛාරයෙක්; යථාකාලේන ධාරිතො, යම්සේ කදකින් ධරණලද්දේ සුවසේ වශංගමගෙණයේද; චචං, එමෙන්; විනානං, අභිදෙදෙනා; චචන්දාය, චාමය පිණිස; නෙ, ඒ නද්ධිත ප්‍රත්‍යයෝ; චාක්ඛමුපෙක්ඛි, මූල ප්‍රකෘතිපද ප්‍රත්‍යාඪීපද සම්ඛ්‍යාත චාක්ඛ මධ්‍යයෙහි; භවන්ති, වෙත්.

‘ව්‍යාප්තවේ’ යනුයෙන් ප්‍රත්‍යවත් පදය අනිෂ්ඨිතයක් වසිමින් අපව්‍යය යන ව්‍යාප්ත පදයෙහි කවර පදයක් කෙරෙත් ප්‍රත්‍ය වේදය ආශාසිතා පරිහාර පිණිස යම්සේ ගණිතවයක් බැහැර යෙන් දුකසේ ගණනායුත්තේ කදකින් සුවසේ ගණයේද, එමෙන් වසිස අපව්‍ය යනාදි අවිචයක් වාචකවු ප්‍රත්‍යයෝ තත් ලක්ෂණ වාක්‍ය වධ්‍යයෙහිව වෙතිසි කිහි.

තෙතු කිම යත්, වසිස යනාදිවු ආදි පදයක් කෙරෙත්වු ප්‍රත්‍ය යෝ අන්‍යපද්‍රවය නොකිසත්. අපව්‍ය යනාදිවු අන්‍ය පදයක් කෙරෙත්වුවෝ අන්‍ය පද්‍රවය නොකිසත්; තදෙකුයෙන් වාක්‍යපද්‍රවය යෙහිව වෙතිසි යනු යුක්තය.

මෙමැ කිහි ශබ්දගණනි පදයෙහි

**වසිස ම පව්‍යනානං මණ්ඩ ගණනානි නාදයො,
අපව්‍යතො පරා ජාතා එකං ගණනානි න වසං.**

තවද ආශාසිතා පරිහාරයක් වෙයි. වාසිසො යන වෙතින් වසි ශ්‍රියාගේ අපත්‍යසම්බන්ධාන පුත්‍රයාම කිසිසි. පුත්‍රජනක පිතෘගුන වසි ශ්‍රියා නොකිසයි. එසේ ඇති කල ප්‍රත්‍යය උභයාභියම කියේය යනුද ආශාසිතයි.

උභය පද්‍රවයම වාච්‍යවේනම “සමණ බ්‍රාහ්මණ” යනාදියෙහි මෙන් වසිශ්‍රියා හෝ අපත්‍යයා හෝ කියයුතු වෙයි යනුද ආශාසිතයි.

ණා දි ප්‍රත්‍යයෝ ප්‍රධාන අප්‍රධාන වශයෙන් අවිචයම කිසත්. රාජපුරිසො යි කිකල පුරුෂ ශබ්ද විශේෂණවු රාජ ශබ්දයද සමාස සාමන්‍යයෙන් කියනුලැබේ. උත්තරපද්‍රව ප්‍රධාන සමාස භාවයෙන් අණ්‍ය බ්‍රාහ්මණාදින් කෙරෙත් වෙසෙසා රජහුගේ පුරුෂයායි කි යනු ලබනුයෙන් පුරුෂපද්‍රව ප්‍රධාන වශයෙන්ද තත්සමකියෙන් රාජපද්‍රවය අප්‍රධාන වශයෙන්ද ලැබෙයි. එමෙන් ණා දි ප්‍රත්‍යයෝ අපත්‍යාද්‍යාභියත් ප්‍රධානවශයෙන්ද අපත්‍යව විශේෂණවු වසිශ්‍රියාද්‍ය භියත් අප්‍රධානවශයෙන්ද කිසත්. එසින් උභය පද්‍රවයම වාචකවු ණාදිහු ප්‍රත්‍යව විශේෂණ පද ප්‍රත්‍යාවිව විශේෂණපද යන මොවුන්ව ධ්‍යයෙහි වෙන් යනු නිරාශාසිතා හේතුයි.

නාද්‍රවයම විචාරණය කෙරෙත්.

- 139 වානේකතු විජ්ජමානානං ලොපා පද විහතතිනං,
දුට්ඨෙ අනෙඤ්ඤ චදනාති පණ්ණිකෙති විජානියා.
- 140 මණ්ඩකාතපෙ අග්ගි හමිතිනෙට්ඨන නසසති,
නෙට්ඨ පද විහතතිමිති පට්ඨයඤං පට්ඨව්වෙර.

139 වානේකතු, වානාවස්ථාවෙහි; විජ්ජමානං, විද්‍යමානවු; පදවි
හතතිනං, අපත්‍යාදි පද හා ශ්‍රේණිවිහතතින්; ලොපා, ලොපය ඇති
කල්පිත; දුට්ඨෙ අනෙ, දුට්ඨ පදවිහතතින්ගේ අවිච්ඡය; චදනාති
ණාදිප්‍රත්‍යයෝ කියන්නුයි; පණ්ණිකෙති, පැනැහියන් විසින්; විජානි
යා, දනවුනුය.

වසිඨස්ස අපට්ඨං යන වාක්‍යයෙහි 'වසිඨ' ශබ්දයා කෙරෙත්වු
සවිහරානිහොමො සංඛ්‍යාපිසංඛ්‍යාත වාච්‍යවිෂයමයක් ඇසුරුකො
ට තව්‍යසානියෙන් පටන් අපට්ඨශබ්ද හෙවද විශේෂවු කරණ කාර
ක සංඛ්‍යාත අර්ථයක් ඇසුරුකොට නැරඹිය කියයි. මෙසේ ශ්‍රේණි වි
හතති අපත්‍ය ශබ්ද යන දෙදෙනා සංඛ්‍යාපි කරණාර්ථයන් ප්‍රකාශ
කොට දුට්ඨවුවානු නිමිත්තභාවවු ණ ප්‍රත්‍යයා විසින් වාච්‍ය කරණු
ලබත්. තවදකාරයෙන් ප්‍රත්‍යයෝ දුට්ඨොපයාපිසත්ම කියතියිකිය.

එහෙයින් වාසිඨො යනුයෙහි සංඛ්‍යාපි කරණාර්ථ අනුගත
වෙත්. සෙසු තත්තිද සාමකෘතයිත ප්‍රත්‍යයෝ අපාදනාපි චර්ජන
අර්ථයන් වාචකවෙත්.

මෙම කී ය. වාචකොපදේශයෙහි

සංඛ්‍යා කපණකානං චට්ඨනාවොච නබ්බෙන

පදස්ස චට්ඨනාවොච වාචකකුසුභි කුහලෙබ්බා.

මෙයම සූර්‍යකානති පාමාන න්‍යායෙන් ස්පුට කරත්.

140 මණ්ඩකාතපෙ, මණ්ඩකාත ආතප යන වස්තුත්‍රය සමඟ
කියෙන් ජාතවු; අග්ගි, වත්තියක්වේද; එය- තමිති, ඒ මාණ්ඩකා
දින්; නසෙ, නැති කල: නනසසති, නොනැසෙයි; එමෙන් පදවිහ
තතිමිති, ප්‍රත්‍යාර්ථද ප්‍රත්‍යවත්තූගේ විහතතින්; තසෙ, නැතිකලද;
පට්ඨයඤං, ප්‍රත්‍යයොතුමු ඔවුන්ගේ අර්ථය; පට්ඨව්වෙර, කියත්; යම්
සේ සූර්‍යකානති පාමාණයෙන් සූර්‍ය රසමි ස්ප්‍රීය කරණකොට
ගෙන ජාතවු අග්ගිය සූර්‍යරසමය හෝ පාමාණය හෝ නැතත් පට්

- 141 ටා ව ඵනනා විථං නො භු ථො ඩි වො හිං ව හං පිච,
හිංචනං වහිං විධිං වනො දෙ ද දනි දවනං.
- 142 වච්ච වචනං වාපි රහාචි චර භාවනං,
රහි ධුනා ජජ ජුජ ජො ත්‍යග්ඛි විස පච්චයාව්‍යයෙ.

ත්තේවේද එමෙන් විහිතනිපද එනවුවත් තදනිදේශානක ප්‍රත්‍යය තබා ගියහයි කිහි. තදන්‍යයො චන්‍ද්‍රකාන්තා පාෂාණයො උද්ගරණ කෙරෙන්. එහි වෙනස ජලොත්පදය පවතෙයි. උපමෙය සංකිතිය සමමැයි. පවුළුවරෙ, කියනුයුත් යයිද යුතු.

අව්‍යය නිබ්‍භ ප්‍රත්‍ය කියත්

141. 142. ටාචඵනනාචි =පෙ= ටා, ඵනනාචි, ටා, නො, භු, ඵ, ඩි, ව, හිං, හං, හිංචනං, හිං, විධිං, හ, ධි, ද, දනි, දවනං, වච්ච, වචනං, රහාචි, රහාවනං, රහි, ධුනා, ජජ, ජුජ, ජ යන; අභිවිස පච්චයා, අභි විංශත් ප්‍රත්‍යයෝ; අව්‍යයෙ, අව්‍යයනද්විතයෙහි වෙති.

'මෙයින්' සංකිතා යනාදියෙහි 'සංකිතාම පකාරවචනෙහි තුථා' යනුයෙන් විනිත ටා ප්‍රත්‍යය; අක්කුථනා යනාදියෙහි මෙමැ සුත්‍ර තු. ග්‍රහණයෙන්විනිත 'ඵනනා' ප්‍රත්‍යය; තතො යනාදියෙහි සවිච්ඡා පක්ඛිමිත්තෙ යන සුත්‍රවිනිත 'තො' ප්‍රත්‍යය; තත්‍ර, තත්ථ, යනාදියෙහි ත්‍රථ සත්තමියා සංකිතාමෙහි යන සුත්‍රවිනිත හු, ඵ, ප්‍රත්‍යයෝ; කථා යනාදියෙහි, 'කික්ඛිමග්ඛිථං, යනුයෙන්විනිත 'ථං' ප්‍රත්‍යය; සි යන තන්හි 'කික්ඛිමාච' යනුයෙන්විනිත 'ච' ප්‍රත්‍යය; කුහිං, කුහං, කුභි කුචනං, යනාදියෙහි හිං, හං, හික්ඛනං, යනුයෙන්විනිත, හිං, හං, හිං චනං ප්‍රත්‍යයෝ; යහිං, යන තන්හි 'යහොහිං' යනුයෙන්විනිත හිං ප්‍රත්‍යය; ඉඨ, ඉධි, යන තන්හි 'ඉමසමාගධාච' යනුයෙන්විනිත හ. ධි, ප්‍රත්‍යයෝ; සංකිතිය යන තන්හි 'සංකිතොසි' යනුයෙන් කල ඩි ප්‍රත්‍යය; කද, කදවනං, යන තන්හි 'කිංසංකික්කුකං කුති' යනුයෙන් විනිත ද, දනා, ප්‍රත්‍යයෝ; ඵගරහි, අධුනා, ඉදනි යන තන්හි 'ඉමසමාරහි ධුනා දනිච' යනුයෙන්විනිත රහි, ධුනා, දනි ප්‍රත්‍යයෝ; මෙයි එකන්විස; කත්‍යයනෙහි යථොක්ත එකාදස සුත්‍රයන්ගෙන් විනිතයි.

සෙසු වි, විධිං, වච්ච, වචන, රහචි, රහාවනං, ජජ, ජුජ, ජජ, යන ප්‍රත්‍ය නවය චූළනිරුක්ති ප්‍රකරණයෙහිද සමහර ප්‍රත්‍ය කෙණෙක්, සාලාවතාර රූපසිද්ධි ආදියෙහිද ආවෝඤ්ඤා උද්ගරණ මෙයෙහි-

143. ණ්‍යතන හා තන නාහනං ඛාණිලං ණිකං ණියං කණ්ණො
භාවෙකාදස නිඨනති පඤ්චාසිති සමුගතො.

එකවිධං = කවි = කවචන = කරහවි = කරභාවනං = අජ්ජ = සජ්ජ -
යජ්ජ = මෙකී ප්‍රත්‍යය විහිත සූත්‍ර නැතද 'තමිභාව' යන සූත්‍රයෙහි ව
ග්‍රහණයෙන්ද 'ඉමසමාරතිධුතාදනිව' යන සූත්‍රයෙහි වග්‍රහණයෙන්ද
සද්ද දී සූත්‍රයෙන්ද යනාදීන් විනිතයයි කීහ. මුඛවතා.සාර යනිදහ
රාභිජාලිති විකා ආදියෙහි අව්‍යයනද්විත ප්‍රත්‍ය එකුත් නිසකැයි
කියත්. මෙම කීහ -

අබ්‍යයෙ නබිතෙ කුණ නි.සාති පච්චසා සිද්ධං,
හතො සරූප මෙතොසං පසොගමති නිදසසංසෙ.

සූත්‍ර සම්මතනිත සරූප ප්‍රත්‍යයෝ අටලොසක්ම හෙයින් වග්‍රහ
ණාදියෙන් හා නිපාතන සූත්‍රාදියෙන් අනන්ත ප්‍රත්‍ය සංග්‍රහවනහෙයි
ත් මෙහි ප්‍රයෝගානුසාරයෙන් අටවිසාක්යයි කීහ.

භාව නබිත ප්‍රත්‍ය.

143. භාවෙ, භාවනද්විතයෙහි; ණ්‍ය - පෙ - ණ්‍ය, තන, තා, තන
න, තනං, ඛා, ණිල, ණික, ණිය, කණ්, ණා, යන; එකාදස,
එකාදස ප්‍රත්‍යකෙණෙක්; නිඨනති, සිටිත්; සමුගතො, සාමඤ්ඤ අ
ව්‍යය භාව යන තද්විතත්‍රයෙහි ප්‍රත්‍යරාසිවශයෙන්; පඤ්චාසිති, පස
ක්අධික අසුඬකි හෙවත් අසුපහකි.

භාවෙ නිසුතනං තබිතං භාවං තසමිංභාවෙ එකෙන අධිකාදස
එකාදස, පංචඅධිකා අසිති පඤ්චාසිති, සමුගිති ගණිතනිති සමුගො
තො සමුගතො.

ආලසං පංසුකුලිකතං හසාරාමතා යනාදියෙහි ණ්‍යතනතා
භාවෙකුයනුයෙන්විහිත ණ්‍ය, තන, තා ප්‍රත්‍යයෝද; පුථුජ්ජනතනං
පුථුජ්ජනතනං පුථුජ්ජනං පොථුජ්ජනිලං පොථුජ්ජනිකං පොථුජ්
ජනිකං යනාදියෙහි මෙම සූත්‍ර 'තු'ග්‍රහණයෙන් විහිත තනන, තන,
තා, ඛා, ණිල, ණික, ණිය ප්‍රත්‍යයෝද; රමණ්ණයකං යනාදියෙහි රම
ණියාදිතො කණ් යනු යෙන්විහිත කණ් ප්‍රත්‍යයද; චෙසමං යනා
දියෙහි 'ණ උසමාදිති යනුයෙන් විහිත ණ ප්‍රත්‍යයදැයි මේ එකාදස
ප්‍රත්‍යයෝ භාවනද්විතයෙහි වෙති.

144. භාවෙනු භාවන්තො නාම ජාතිගුණක්‍රියා තථා
නාමං දබ්බන්ති පඤ්ඤානෙ සද්දමනනා විජානගෙ.

රූපසිද්ධියෙහි වනාහි 'සොවෙසං' යනාදියෙහි ණ්ණාත්තතා දි
ශයහි තු ග්‍රහණයෙන් ණ්ණය ප්‍රත්‍යයක්ද කීහ. ශබ්දසාරාඪීජාලිහි
ශයහි ආත්‍යතප්‍රත්‍යයක්ද කීහ. යථොක්ත භාවාද්ධිත ප්‍රත්‍යය නතු
රෙන් ණ්ණ, තත, තතන ප්‍රත්‍යයන් නපුංසකලිඛනයෙහිද නා ප්‍රත්‍යයා
සත්‍රිලිඛනයෙහිද කියනුලැබෙන්. සෙස්සෝසුදුසුසේලැබෙන් වෙවකීත

ණ්ණාත්තන පච්චයනනං පදං නිව්චං නපුංසක
නා තුප්පිසං භවෙ නිව්චං ශිෂුං සෙසා සථාරහං.

සමිතද්ධිත ප්‍රත්‍ය පංචාසීතියක්වෙන් යනු සාමන්තකූ තද්ධිතයෙ
හි සසාලිසකි අව්‍යයද්ධිතයෙහි අභිදිසකි. භාවතද්ධිතයෙහි එක
ලොසකි. සමිතකිතව පඤ්ඤාසීතිසි.

භා ව යව රූ ප .

144. භාවෙනු, භාවයෙහි වනාහි; ජාතිගුණක්‍රියා, ජාතිය ගුණය
ක්‍රියාය; තථා, අන්‍යවු; නාමං, නාමය; දබ්බං ඉති, ද්‍රව්‍යය යන; එත
පංච, වෙකී පස; භාවන්තො නාම, භාවාඪී නමැති; සද්දමනනා, ශා
බ්දිකයෝ; විජානගෙ, දැනගතනාහුය; භාවෙසං අන්තො භාවන්තො
ජාතිව, ගුණාව ක්‍රියාව ජාතිගුණක්‍රියා; සද්දිසනී උච්චාරියනීහි, සද්
දෙ මඤ්ඤනීහි, මනෙතා සද්දං සද්දස්සවා මනෙතා සද්දමනනා, තෙ
මෙහි විජානොසුං සි කියනුතු. විපලලාසරූපචයෙන් 'න ලෙජාඅනු
පරියායනි' යනාදියෙහි මෙන් විජානගෙ සි කීහ.

මෙහි ජාති ගුණ ක්‍රියා නාම ද්‍රව්‍ය ගත පංචකය භාවාඪීය සි
සංකෂ්පයෙන් දර්ශිතයි. භාවනම් නානාඪීවන්ය. එසිලුදු මෙහි
ශබ්ද ප්‍රවෘත්ති නිමිත්තභාවයයි කීහ,

සුර, නීල, පාවක, දෙවදහත. දණ්ඩි, යන වශයෙන් යම් ශබ්ද
ප්‍රයෝගයක්වේද. තව්‍යවහාරාඪීය අන්‍ය ව්‍යවහාරාඪීයන් ගෙන්
පරිවර්තනවැ මේ ය සි ව්‍යවහාරයද තව්‍යවහාරයට හොතු ඥාණය
මේයසිද බුද්ධි ජනකයභාවනම්.

එහි ව්‍යවහාරයනම් "ව්‍යවහාරශබ්දප්‍රයෝගා"යි බැවින් අහි
ප්‍රභාඪීය ඥාපකවූ වාක්විඤ්ඤානි ස්වරූප ශබ්ද ප්‍රයෝගයයි.

145 ලහෙය්‍යං නෙන පුඤ්ඤාන නුකුල මිත්තාදි කතං
කරෙය්‍යං පසන්ධං කම්මං සමාදි ඉත්තිකො හවෙ.

සප්පසොගං නිබ්බානං සමත්තං.

ඥානාමි 'නාමජාත්‍යාදි විශෙෂණ විශෙෂ්‍යසම්මතාධිකාරිඥානම්
සි බැවින් නාම ජාති ගුණාදි විශෙෂණයන්ගේද, නාමභින්න විශෙ
ෂ්‍යයන්ගේද සම්මතාධිකාරිභවයයි.

බුද්ධිනාමි 'ජාත්‍යාමිත්‍යානු ව්‍යවසායගම්‍යං ඥානනිමෙව බුද්ධිඥා
ණම'යි බැවින් දනිමිසි යන සහචාරලක්ෂණසංව්‍යවු ඥානනිමෙව බුද්ධි
යව ලක්ෂණයි. එසේ හෙයින් සමුදායාරණ අනාමකවු විශෙෂ්‍යයා
ව්‍යවහාරසංකීර්ණ නාමාදි ශබ්දප්‍රයෝග විශෙෂණයකින් පිරිසිදු නුදු
හස් ජාතනය භාවයයි දතයුතු. තත් නෙමිත්තා නිමිත්ත සංග්‍රහ
මෙසේයි.

හොගන්තසමා සද්ද ඤාණානි භාවො සො සද්ද චුතනිසා
නිමිත්තභූතං නාමඤ්ච ජාති දබ්බං ක්‍රියා ගුණො

ග්‍රන්ථාන්තරයෙක්ති

සෙන සෙන නිමිත්තන බුද්ධිසද්ද පචන්තරෙ
තෙන තෙන නිමිත්තෙන භාවතං පටිදිපසෙ

ත ද න්‍ය සෝ

ද්‍රව්‍යගුණා ක්‍රියාජාති රූපය ශබ්ද හෙතව්‍ය සිදු චතුෂ්ථි ශ්‍රී ශ
බ්දනං ප්‍රවික්තී සිද්ධිකත්. සමාකතභාවස ප්‍රකාශකවු භාවනාදි න
ප්‍රත්‍යයෝ භාව වත් නාමාදි විශෙෂණ ශබ්දයන් කෙරෙත් සොදනු
ලබෙත්.

ප්‍රා ජි නා ගා ථා .

145. අනෙනපුඤ්ඤාන, මේ තද්ධිතහෙද ප්‍රකාශිත ප්‍රත්‍යයෙන්;
අනුකුල මිත්තාදිකං, හිතානුකුල මිත්‍රාදිභාවයද; ලහෙය්‍ය, ලබන්
නෙමි; පසන්ධං කම්මං, බ්‍රිසාදින් ප්‍රශංසිත ක්‍රියාද; කරෙය්‍යං, කරන්
නෙමි; සමාදිඉත්තිකොහවෙ, ශ්‍රිසාදි පඤ්ඤාදි අත්තේවත්තෙනමිව.

ආබ්බා නං.

146. ජොතනනි පච්චයාවේඨ ආබ්බායනනි විහනනිං
භාවං කමමෙව කතතාරං ආබ්බාතනනි පච්චවහි.
147. අත්ථානං වාචකා තත්ථ අභිනිවිසනනි විහනනිං
පසුඛම් චතතමානංව සත්ථා මිච්ඡිකානනි
අරුතනි පරොකතං කාලංහි හවිසසනි ව.

අනුකූල මිත්තා ආදියෙසො අනුකූල මිත්තාදිකො තස්ස භා
වො අනුකූල මිත්තාදිකතං තං අනුකූල මිත්තාදිකං සිද්ධං පාසයි.

සප්පසායං, සනිඤ්ඤවු; නද්ධිතභෙදං, නද්ධිත භෙද ප්‍රකරණය;
සමතතං, සමාදාය; සමුද්දායිකයි.

නදනිහනරම ආබ්බාතභෙද කියත්.

146. එත්ථ, මේ ප්‍රකරණයෙනි; පච්චවා, විකරණාදි ප්‍රත්‍යයෝද; විහනනියො, අත්ථවිහනනිහුද; භාවං, කමමෙව; කතතාරං, භාවය, කමිය; කතීයයනඅපියත්, ආබ්බායනනි, ප්‍රකාශකෙරෙන්නුයි. ආබ්බාතනනි ආබ්බාතයයි; පච්චවහි, මුඛ්‍යවශයෙන් කියනුලැබේ; අබ්බාතභෙදයාගේ ව්‍යුත්පන්නිය, නානාලක්ෂණනමුද්භාව කමම කතතාරං ආබ්බායනනි ජොතනනි 'නි=ආබ්බාතං, සි කියා ආබ්බාතභෙදයාගේ' ව්‍යුත්පන්න එක ලක්ෂණයකින් කීහ. නාමයෙහි විහනනිහුමෙන්ද, නද්ධිත කිතකයන්හි ප්‍රත්‍යයමෙන්ද; මේප්‍රකරණ සංඛ්‍යාත අවස්ථාවයෙහි, විකරණ ප්‍රත්‍යයෝද; තත්ථ ව්‍යුත්පන්නිහුද, සංගතව භාව කමම කතීයත් මේමේ යයි ප්‍රකාශකෙරෙන්නුයි. ආබ්බාතයනුසිටියැසිදැන්වු —

අත්ථායෝ, “ආබ්බාතනි ආචක්ෂතො තතී වාපාර විත්ථාබ්බාතා” යි තතීවිත්ථාපාරවිත්ථා කියානුයි “ආබ්බාත” යනු කීහ. සමුදායාදි වශයෙන් යම් විහනනි සමුදායක් භාවාදි ක්‍රියාවකිසියිද ඒ ආබ්බාතයයි කියනු. ආබ්බාතභෙදයාගේ විභාගයක්වා දැන් ආබ්බාත භෙදකියත්.

147. තත්ථ, ඒද්දාතක වාචක ප්‍රත්‍ය විහනනින්හි; අත්ථානං, භාව කමම කතීය සංඛ්‍යාතවු අත්ථයත්; වාචකා, වාචකවු; විහනනියො,

148. නායවකෙනා දුටා හොනනි පරසස පද මතතනො
පුබෙබ් ඡජ පරසසාති පරෙ ඡජව මතතනො.

විභකතිහු; පඤ්චමි—පෙ—පඤ්චමිය; වතීවානය, සප්තමිය, නිකතන
නිය, අජ්ජ නතිය, පරොකතිය, කාලාතිපතතිය, හවිසසනතිය යන;
ඉති, මේ හෙදයෙන්; අභ, අභව ප්‍රාකාරවෙති.

විවිධා අත්භාගාදීයනන් එතාගිති, විභකතියො වතතතීති, ව
තතමානො, වතතමානො හවා, වතතමානො, නියො අතතාසභාවා එති
සසාති, නියතතනි නියොහවා නියතතනිවා අජ්ජහවා, අජ්ජතනි ප
රොකෙබ්හවා, පරොකතා කාලසස අතිපතතො, කාලාතිපතති කාලා
තිපතතිසි කියයුතු වාතතසසධිවයයෙන් කාලාති සි යෙදුන.

භාව, සමි කතීස සංඛ්‍යාත වු අභිවාවක විභකතිහු, පඤ්ච
මිය වතතමානො, සතතමි, නියතතනි, අජ්ජනන්. පරොකතා, කා
ලාතිපතති, හවිසසනතිය යන හෙදයෙන් අභවසි, එහි වාච්‍ය වාවක
භාවයනමි කෙසේයයන්? පුරිසෙ ගව්ජති සිකිකල පුරුම සංඛ්‍යාත
කතීස කාරකය, වාච්‍යනමි. නිවිභකතිය වාවක නමි.

එහි පුරුමසඛිදය සවාසී දව්‍යලිඛන සංඛ්‍යාත අභිවයන් කියයි
නිවිභකතිය සංඛ්‍යා කාරක සංඛ්‍යාත අභිවයන් කියයි. නිවිභකති
කොමෝ කතීස කාරකය විෂයකොට තදභිසෙති විෂයී භාවයෙන්
භා. තුලාසිකරණනිසෙත්ද පවන්තේවෙයි. එහෙයින් කතීසවාච්ච
යේවෙයි. විභකති කොම වාවකවුවානමි වෙයි, යනු සුබොධයි.

සෙසුතන්තිද සුදුසුයේ වාච්‍යවාවකභාවය වෙයිත් දතයුතු.

අභවවිභකතින් ප්‍රමොක්‍ෂක විභෙද වයයෙන් කියන්.

148. තාසු, ඒ අභවවිභකතින් අනුරෙන්; එකෙකා, එකෙකක්
සමබ්බ විභකතිහු; පරසස පදමතතනො, පරසෙමපද ආත්මනෙපද
වයයෙන්; දුටා හොනනි, චුත්ත රවෙන්; පුබෙබ්, පුච්චු; ඡජ, ඡච ඡච
ප්‍රත්‍යක්‍ෂෙනෙන්; පරසසාති, පරසෙමපදනමි; පරෙ, අපරවු; ඡජ, ඡ
ච ඡච පදකෙනෙන්; අතතනො, ආත්මනෙපදනමි;

පරසසපද අතතනොපද යනු අලුතතපද සමාසයී ඡජ යඤ්ච විජ
සා පෙක්‍ෂායෙන් කීය. වතීතමානාදි එකී එකී විභකතියෙකින් වා
දසප්‍රත්‍යනතුරෙන් පුච්චවිකය පරසෙමපදනමිය, අපරඡචකය, ආ
ත්මනෙපදනමිය, යනු අභිප්‍රායි.

149. කෙසෙවකෙකා තිබා හොනානි නාමතුමනාමිහයොගනො
පුබ්බෙ මජ්ඣෙක පරෙ චෙ චෙ නාමතුමනාමිහයොගිකා.

මෙහිදු අව්‍යවහාර 'තෙ' චක්‍රාන්තපද කෙරෙන් අන්‍ය කතී ව
විකාන්තවූපද පරසෙමපදයි, ව්‍යවහාර තෙ චක්‍රාන්තවූපද ආන්ත
තෙපදයි පරසාපද අන්‍යතොපද ව්‍යවහාරක නොයෙක් හෙදයෙන්
කිසිනි උත්තම පුරුෂකතී තමායයිද ඉහර පුරුෂ කතීනා පරහයිද
තමාවකප්‍රත්‍යයො පරසාපදඅන්‍යතොපද සඳිතයොයි කියති.

තදන්‍යයෝ කමායධස් ක්‍රියාව නමා යයි ඊජ්ජිතව සකමික ක්‍රි
යා ප්‍රකරණයෙහි කමානපෙක්‍ෂායෙන් කතීඅපෙක්‍ෂකයෝ අඵපුබ්බා
තිවිහන්තිතං ඡපරසාමද්‍යනි යනුයෙන් පරසෙමපද සඳිතයයිද දු
රස්සකතීනාර සමිපස්ස කමිපෙක්‍ෂකයො හෙවත් කමිවුක්‍ෂකයෝ ප
රාන්‍යතොපදනි යනුයෙන් ආන්තනොපද සඳිතයෝයි මෙම
කිහ—

**පහාස අන්‍යතො කමමං පරකතොර මාදිසෙ
පරසාපද මිච්චිව මාදිසුතෙනා සඤ්ඤිතා
කතොරං පජ්ඣිතාන අන්‍යතො කමමාදිසෙ
අන්‍යතොපද මිච්චිව සඤ්ඤිතාපි පරාදිතා**

යථොක්ත විප්‍රකාරයම සෙසුයදවැනති ලක්‍ෂණවිෂයුතු ඉදින්
ක්‍රියාඵලය කතී කරාපැමිණෙනම් ඒ ආන්තනොපදනම් තද්ධිරොධ
නම් ආන්තනොපදනම්. මෙහි ඵලනම් ප්‍රයොජනය සංඛ්‍යාත භක්‍ෂ
ලාභාදිය නොව ව්‍යාප්තිසම්ප්‍රියාදියවෙයි. මෙම කිහ.

**සසායායාසා ප්‍රතිබායා මාරභ්‍යාගෙන පවාදසා
නන්ප්‍රධානං ඵලං වාසං නලාභාදි ප්‍රයොජනම්.**

ඵලයින් පරසෙමපද ආන්තනොපද සාඤ්ඤෝ අනුභූත රුඡි
ය යන අදිස්සා වයසින් සුක්‍ෂ්ම අනුභූතරුඡි නමුදු යෙහි.

මවුන්ගේද ප්‍රත්‍යයක ක්‍රිප්‍රහෙද

149. තෙසු, ඒපරසෙමපද ආන්තනොපදතුරෙන්; එකෙකා,
එකී එකී පදයක්; නාමතුමනාමිහයොගනො' නාමයොග තුමනොග
අමිහයොග යන වශයෙන් තිබාතොති ක්‍රිප්‍රකාරවේ; පුබ්බෙ, පූර්වද;
මජ්ඣෙ, මධ්‍යමද; පරෙ' අන්‍යත්‍යද; චෙචෙ, දෙපද දෙපද කෙනෙන්
නාම තුමනාමිහයොගිකා' නාමයොගික තුමන යොගික අමිහයොගි
කයෝවෙහි.

150 තෙසෙවකෙකා හිමාගොති පුරිස හෙදතො පිච.
පුබ්බෙ මජ්ඣෙ පරෙ වෙ වෙ පයම මජ්ඣි මුත්තමා.

කාමංච කුමිතංච අමිභාච නාම කුමිතාමිභා. තෙසංයොගො, නාම කුමිතාමිතයොගො තතො. නාමෙනොගො නාම යොගො යො ඵනස්ස අඤ්චි නාමයොගිකො, නාමයොගිකාව —පෙ— නාම කුමිතාමිතයොගිකා, අථවා කාමංච —පෙ— අමිතංච නාම -පෙ- මිභා; තෙසංයොගො නාම කුමිතාමිතයොගො යො ඵනස්ස අඤ්චි නාම කුමිතාමිතයොගිකා.

පරිසෙවපද ආත්මනෙපදයන් අතුරෙන් එකිඑක පදයක් දෙ වදනකාදී නාමශබ්දභාෂෙදීමෙන්ද කුමිතශබ්ද-භාෂා ශබ්දීමෙන්ද අමිතශබ්දයා හා ශබ්දීමෙන්ද හිනනවුයේ ත්‍රි ප්‍රභෙද ඇත්තේ වෙයි. එයින් පුළුල්හෙද දෙදෙන නාමයෝගික වෙත්. මධ්‍ය දෙදෙන කුමිත යොගිකවෙත්. අන්‍යාස දෙදෙන අමිතයොගිකවෙත්.

“නාමමිති පසුඤ්චානෙපි තුලකධිකරණෙ පයමො” කුමිතෙ මජ්ඣිමො,, අමිතෙ උත්තමො,, යන සූත්‍ර ත්‍රිකයෙහි අඤ්චිසංග්‍රහය වෙයි. නාමයොග නමි කුමිත අමිත ශබ්දවයෙන් කතීපද අශෝච්ඡන්දාන යෙහි කතීපද්‍යභවක ශබ්දයි. කුමිත අමිත ශබ්ද නමි සචරුප නාම කතී යොච්ඡන්දානයි.

පුරුෂ නාමයෙන් හෙද

150. තෙසු, ඒ පද අතුරෙන්; එකකා එකි එකි පදයක්; පුරිස හෙදතොපිච, පුරුෂහෙදයෙන්ද; හිමාගොති, ත්‍රිවිධවෙයි; පුබ්බෙ, පුළුල්ද; මජ්ඣෙ, මධ්‍යවූද; පරෙ, අන්‍යාසවූද; වෙ වෙ, දෙදෙනෙක් දෙ දෙනෙක්; පයමමජ්ඣිමුත්තමා, ප්‍රථම පුරුෂ මධ්‍යම පුරුෂ උත්තම පුරුෂ නමි වෙති.

කාල කාරකාදයො පුරෙතීති පුරිසො; වා සිසානං හිතා පුරෙ තීති පුරිසො, පයමෙ ජාතා පයමා—පෙ—පයමාම මජ්ඣිමාම උත්තමාම පයමමජ්ඣිමුත්තමා, අපි ම යනු අමපිණ්ඩනාඤ්ඤි.

පරිසෙවපද ආත්මනෙපදයන් කෙරෙන් එකිඑකි පදයක් සමූහ ක්‍රිත්‍යයෙන් ප්‍රථමදුක්ඛ මධ්‍යමදුක්ඛ අන්තිමදුක්ඛ යන ත්‍රමයෙන් ප්‍රථම පුරුෂය මධ්‍යම පුරුෂය උත්තමපුරුෂය යන හෙදභාෂිත් හිතනවෙති.

මවන හෙදයෙන් ඔවුන්ගේ ප්‍රත්‍යෝකමිහෙද

- 151 ගෙසෙව්කෙකොපි දුට්ඨො වචන හෙදතො පන,
තෙසු පුබ්බා පුබ්බා එකා පරාතු ඔහු වාචකා.
- 152 විහතති ජාතිතො අට්ඨ සොලස පදතො සිසුං,
අට්ඨනාලිස යොගෙන තථෙව පුරිසෙ නව.
- 153 ඡනනවුතිතු භොනන'නෙ වචනස්ස පභෙදතො,
පරො පුරිස හෙදෙන අසීතීති පකාසිතා.

151 තෙසු, ඔවුනතුරෙන්; එකෙකො, එකී එකී පුරුෂයන්; වචන හෙදතො, වචනහෙද වශයෙන්ද; දුට්ඨො, දෙයාකාරයි; තෙසු, ඒ දෙයාකාරයෙන්; පුබ්බා පුබ්බා, පූළී පූළීවූ වචන; එකා, එකාභීවාචකයෝයි; පරාතු, පරවූ ප්‍රත්‍ය වචනයෝ; ඔහු වාචකා, ඔන්වභීවාචකයෝයි.

පුරුෂත්‍රයෙහි ප්‍රත්‍යෝක්ත පුරුෂයක් එක වචන ඔහු වචන හෙදයෙන් විභෙදවෙයි. එයින් ප්‍රථමවචනහෙදය එකාභීවාචකයෙක් එක වචනය අපරවචනහෙදය ඔන්වභීවාචකයෙක් ඔහු වචන වෙයි. යනු අභිප්‍රායි. පුරුෂත්‍රයේ පූළීවචන, එකාභීවන්ය. අපරවචන ඔන්වභීවන්යයි යෙයි.

ශ්‍රේෂ්ඨාකතයන්ගේ සංඛ්‍යා ප්‍රමාන

152 විහතතිහු, ජාතිතො, ජාතිවශයෙන් හිනනවූවාහු; අට්ඨ, අට්ඨි; පදතො, පදහෙදයෙන්; සොලසසිසුං, සොලසක් වන්නාහ; යොගතො, යොගවශයෙන්; අට්ඨනාලිස, අටසාලිස්හෙදවෙන්; පුරිසෙනව, පුරුෂහෙදයෙන්ද; තථාචව, එසේම අටසාලිසකි.

විහතතිහු, ජාතිවශයෙන් වර්ගමාන පඤ්චමි, සත්‍යමි, පරොකඤ්ඤා, නිසත්‍යනී, අජ්ඣතනී, කාලාතිපතනී හවිසසන්ත, යන වශයෙන් අටකි. පරසෙව්පද ආත්මනෙපද හෙදයෙන් සොලසකි. නාමයොග තුමිහ යොග් අමිහයොග වශයෙන් අටසාලිසකි, පුරුෂ නාම හෙදයෙන්ද අටසාලිසකි යනු අභිප්‍රායි.

153 එතෙ, ඒ පුරුෂයෝ හෝ විහතති අට; වචනස්ස පභෙදතො, එකවචන ඔහුවචන යන ප්‍රභෙදයෙන්; ඡනනවුතිතු භොනනී, සයානුවක්වෙන්; පරොපුරිසහෙදතො, පරපුරිසහෙදයෙන්; අසීතීති, අසුහෙදයකැයි; පකාසිතා, ප්‍රකාශකරණලදි. අපව විහතතින්හිම එක එක පුරුෂයෙක්හි එක වචනය ඔහුවචනායක හෙද වශයෙන් සයා

154 නිසිථංව නිමිථංව සිමිමං නිසිමං තථා,
තත්තනි සිථමිමංවෙති පඤ්චවාරා පකාසිතා.

නුවක් යෙවන් අනුතයක් ක්‍රියාපද වෙත්. පරසෙමපද ආත්මනෙපද යන්නේ පංච පංචවාර ගෘහිතාවයෙන් පරපුරුෂහෙද ඵලකෘත් පද අසුවක්වෙති.

154 නිසිථංව, නි සි ථ වාරයද; සිමිමංව, සි මි ම වාරයද, නිමිමං, නි මි ම වාරයද; තථා, අපරවූ; තත්තනි සිථමිමංව, නි අනනි සි ථ මි ම වාරයද යනා; පඤ්චවාරා, වාරපසක්; පකාසිතා, ප්‍රකාශකරණලදු.

සොච පචති, කොච පචසි, තුලෙහ පචථ = ප්‍රථමවාරයයි. සොච පචති, අහංච පචාමි, මයං පචාම = චිත්තවාරයයි. කොච පචසි, අහංච පචාමි, මයං පචාම = තෘතීය වාරයයි. අහංච පචාමි, සොච පචති, කොච පචසි, මයං පචාම = චතුර්ථ වාරයයි. සොච පචති, තෙච පච නති, කොච පචසි, තුලෙහව පචථ, අහංච පචාමි, මයං පචාම = පඤ්ච මවාරයයි.

ආත්මනෙපදයෙහි

තෙනව පචචනෙ තයාව පචචනෙ තුලෙහ පචචනෙ = ප්‍රථමවාරයි. තෙනව පචචනෙ, මයාව පචච අමෙහෙති පචචාමෙහ = චිත්තවාරයි. තයාව පචචනෙ, මයාව පචච, අමෙහෙති පචචාමෙහ = තෘතීයවාරයි. තෙනව පචචනෙ, තයාව පචචනෙ, මයාව පචච, අමෙහෙති පචචාමෙහ චතුර්ථවාරයි. තෙනව පචචනෙ, තෙනව පචචනෙ, තයාව පචචනෙ තුමෙහෙතිව පචචනෙ, මයාව පචච, අමෙහෙති පචචාමෙහෙ, පංචමවාරයි.

මෙසේ පරසෙමපද ආත්මනෙ පදවයට චිත්තානු විභක්තියෙහි පරපුරුෂවාර දසයෙකි, පඤ්චමි ආදි සතවද එසේම දශය දශය බැ ගින් පරපුරුෂවාර අසුවෙකැයිකි. කමිකාරක පරසෙමපද කතී කාරක ආත්මනෙපද වශයෙන්ද සංඛ්‍යාකරනහොත් එක්සියයටක් හෙද වෙත්. පරපුරුෂකතීන නම්, ප්‍රථමපුරුෂ මධ්‍යමපුරුෂ වය සලබකිනින් මධ්‍යමපුරුෂාකතීනායද, මධ්‍යම උත්තමපුරුෂ සලබ කියෙති උත්තමපුරුෂාකතීනායද, ප්‍රථම උත්තමපුරුෂ සලබකියෙති උත්තමපුරුෂාකතීනායද, ප්‍රථම මධ්‍යම උත්තම පුරුෂ සලබකියෙති උත්තම පුරුෂාකතීනායද කළයුතු.

පරපුරුෂනම් මධ්‍යම උත්තම පුරුෂවයයි, එසෙයින් සොචපච ති, සොචපචති, තෙ පචනති යනුයෙහි පරපුරුෂතාවයක්නැති බැව් නීතියෙහි ආදාබ්ධිනායෙන්ම උද්ගරණකර කිතු.

155 වතමානා පච්චුපපනෙන හවිස්සන්ති අනාගතො,
පඤ්චමි සත්තමි තිසු අතීතො භොන්ති සෙසකා.

ඔවුන්ගේ කාල නිසම කියත්

155 වතමානා, වතීතමාන විභක්තිහු; පච්චුපපනෙන, පවත්නා කාලයෙහි දෙත්; හවිස්සන්ති, හවිස්සන්ති විභක්තිහු; අනාගතො, අනාගත කාලයෙහිදෙත්. පඤ්චමි ඥාතමි, පඤ්චමිසත්තමි විභක්තිහු; තිසු, තුන්කල්හිදෙත්; සෙසා, හිඳින්නාන්සිනහු පරොක්කා කාලාති පතති යන සෙසු දිවිවිස කර්ම; අතීතො, අතීතකාලයෙහි; භොන්ති දෙත්.

වතීතමාන විභක්තිහු යෙහුයාදිහිගෙන් ප්‍රත්‍යන්තන කාලයෙහිද අල්පවශයෙන් අතීතානාගත කාලයන්හිදෙහි, හවිස්සන්තිහුද යෙහුයාදිගෙන් අනාගතාදී වාදිකයහ. අතීතාදීයද අල්ප වශයෙන් කියති. පඤ්චමිසත්තමිහු ත්‍රිකාලයෙහිද මෙකාලයෙහිද දෙති. සෙසු ඥාතර අතීතාදීයම ඔහුලයෙන්ද අල්පවශයෙන් වතීතමානයද කියත්. යෙහුයා වාතීයම සංගාතිතයි.

මුඛමත්තසාරයෙහි සංග්‍රහය මෙසේයි

**වතසංඝා නිත කාලසමිං හවිස්සන්ති අනාගතො
පඤ්චමි සත්තමි තිසු සෙසා භොන්ති අනිගතො**

කවමාසනදීපනියෙහි

**වතමානා පච්චුපපනෙන හවිස්සන්ති අනාගතො
පඤ්චමි සත්තමි තිසු සෙසා භොන්ති අනිගතො**

හ ද නිස සෝ

**වතමානා අනිගතෙපි නංකාල වචනිවජ්ජා සීද
අනිගතෙපි හවිස්සන්ති නංකාලවචනිවජ්ජා සීද කිහ**

පරවෙසනාකරණයෝ

ප්‍රවෘත්තතා පරතසෙවව වෘත්තා විරත ඵවච
නිත්‍යප්‍රවෘත්තා ඝාමිප්‍රස වතීතමානංවතුර්විධා සි

හෙද සතරක්කිතං

- 156 පරසස පද මාබ්‍යානං කතතුනො යෙව වාදකං,
අත්තනොපද මාබ්‍යානං භාවෙකතාරි කමමනි.
- 157 බ ඡ සා ආසියාණෙව ණායොණාපෙව ණාපයො,
අලො ණො රාලොයොව අකාරා වෙ ඉට්ඨණ්ණකා.
- 158 එ ඔ කාරායො ඤ්ඤානව උණා නා වප්ඤ්ඤා නථා,
ඔසිරා ණෙ ණ යාවෙති පච්චයා එක නිංසිතෙ.

ඔවුන්ගේ වාචක නියම කියත්.

156 පරසසපදං, පරසෙමපදය; කතතුනොපෙව, කතීෂම; වාචකං, වාච්‍ය කෙරේයයි; ආබ්‍යානං, කියන ලදී; අත්තනොපදං, ආත්මික පදය; භාවෙ, භාවයෙහිද; කතාරි, කතීෂ යනිද; කමමනි, කමිසෙහිද, ආකබ්‍යානං, කියන ලදී.

කරොති නි කහතා, තසස කතතුනො, කතාරං සි විස යුතු. "ඔවු හු පච්චයානමිං ජට්ඨි හවනි කමමනි" යනු ගෙගිත්තෙහි විය.

මෙහි වාච්‍ය වාචක භාවය නම් දික්කානුකාමියමය, පරසෙමපද නම්ලත් ප්‍රත්‍යය විසින් කතීෂ වාච්‍ය කරනු ලැබේ; තුමු වාචක වෙති. ආ කමනෙපද නම්ලත් ප්‍රත්‍ය විසින් කතීෂ කමි භාවයේ වාච්‍ය කරනු ලබති. තුමු තත්සථාන යෙහි වාදක වෙති; වාච්‍ය වූ කතීෂ කමි යෝ ප්‍රථ මානන වෙයි,

"පුටිසො ගච්ඡති" යන මෙහි පුටිසො සි ප්‍රථමානන්‍ය වාච්‍යය (උක්කයි) ගච්ඡති යන්නෙහි නි යනු වාච්‍යකයයි; මෙම කීත.

පච්චත්ත සුත්ත යොගෙන යො කතතා පටිදිපිතො

යො වුත්තො ඡහනා කම්‍යාගෙන ගෙන හුලාසිතො පිච

ප්‍රත්‍යයෙද කියති.

157. 158. බ ඡ සා, බ, ඡ, ස, ප්‍රත්‍යයෝද; ආසියා, ආස ඊය ප්‍රත්‍යයෝද; ණෙව, ණෙප්‍රත්‍යයද; ණො, ණය ප්‍රත්‍යයද; ණාපෙ, ණාපෙ ප්‍රත්‍යයද; අථ, නාවන; ණාපයො, ණාපය ප්‍රත්‍යයද, අලො, අල ප්‍රත්‍යයද; ණො, ණය ප්‍රත්‍යයද; ආරො, ආර ප්‍රත්‍යයද; ආලො, ආල ප්‍රත්‍යයද; යොව, ය ප්‍රත්‍යයද; අකාරාවෙ, අ ප්‍රත්‍යයෙකද; ඉට්ඨණ්ණකා, ඉ. ඊ. ප්‍රත්‍යයෝද; එ ඔකාරා, එ, ඔ, ප්‍රත්‍යයෝද; යො, ය ප්‍රත්‍යයද; ඤ්ඤානව, ඤ්ඤ, ණා, ප්‍රත්‍යයෝද; උණා, උණා ප්‍රත්‍යයද නා,

නා ප්‍රත්‍යයද, පප, ණ්‍යා, පප, ණ්‍යා, ප්‍රත්‍යයෝද; නථා, එසේම; ඔති
රා, ඔ, ඔර, ප්‍රත්‍යයෝද; ණ්‍යාණ්‍යාච්ඡා, ණ්‍යා ණ්‍යා ප්‍රත්‍යයෝදයි;
ඉමෙ එකනිංසංච්චයා, මේ එක්තිස් ප්‍රත්‍යයෙකුනෙක් වෙති. බජ්
—පෙ—ණ්‍යාණ්‍යා, යන මේ එක්තිස් ජාතිවශයෙන් නීත.

මෙහි තිතිකකිති, ජගුච්ඡිති, චිමංසති, යනාදියෙහි “නිජගුප
නිතමානෙති චජ්ඣාමා” යනුයෙන් කළ බ, ඡ, ඝ, යන ප්‍රත්‍යත්‍රයකි;
‘පඤ්චායති’ යනාදියෙහි “ආයනාම හො කතාපු පමානාද්‍යමාපෙර”
යනුයෙන් කළ ආයප්‍රත්‍යයද,

ජතනීයෙහි යනාදියෙහි “ඊසුපමාණාව” යනුවෙන් ඊයප්‍රත්‍යයද,
පතනීයෙහි යනාදියෙහි නාමමිභාතනිච්ඡන්ධෙ යන්නෙන් ඊය ප්‍රත්‍යයද,
කාපෙරති කාරයති කාරාපෙති කාරාපයති යනාදියෙහි ‘ධාතුති ණ්‍යාණ්‍යා
ණ්‍යාපෙ ණ්‍යාපයා කාරිතාති හෙතිච්ඡන්ධෙ’ යනුයෙන් ණ්‍යා ණ්‍යා ණ්‍යාපෙ
ණ්‍යාපය යන ප්‍රත්‍යයද, ජොතලති, යනාදියෙහි මෙම සුත්‍රයෙහි අනානු
ගණයෙන් අල ප්‍රත්‍යයද, විසුඛයති යනාදියෙහි ‘ධාතුරුපෙ නාමයො
ණ්‍යොව’ යන සුත්‍රයෙන් ණ්‍යා ප්‍රත්‍යයද, සනාතාරති උපකතාමාලති
යනාදියෙහි මෙම සුත්‍රවගුණයෙන් ආර ආල ප්‍රත්‍යයෝද.

සීයතෙ යනාදියෙහි ‘භාව කමෙච්ඡයො’ යනුවෙන් ය ප්‍රත්‍යය
ද, භවති යනාදියෙහි ‘භුවාදිතො අ’ යනුවෙන් අ ප්‍රත්‍යයද, රුකිති
යනාදියෙහි රුධාදිතො නිගන්තිත පුඤ්චෙ යනුවෙන් අභ්‍යාසයද
රුකිති රුකිති රුකෙති රුකෙති යනාදියෙහි මෙම සුත්‍ර වගුණ
යෙන් ඉ ඊ එ ඔ යන ප්‍රත්‍යයෝද, දිබ්බති යනාදියෙහි ‘දිවාදිතොයො’
යනුයෙන් යප්‍රත්‍යයද, සුණොති සුණොති සුණන්ති යනාදියෙහි ‘භවා
දිතො ණ්‍යාණ්‍යා උණාව’ යනුයෙන් ණ්‍යාණ්‍යා උණා ප්‍රත්‍යයෝද, ද්‍රිනා
ති යනාදියෙහි ‘කිසාදිතොනා’ යනුයෙන් නාප්‍රත්‍යයද, ඝෙපපති ග
ණනාති යනාදියෙහි ‘ගහාදිතොපණ්‍යා’ යනුයෙන් පණ්‍යාප්‍රත්‍යයෝ
ද, කපෙරති කපිරති යනාදියෙහි ‘තනාදිතොමසිරා’ යනුවෙන් මසිර
ප්‍රත්‍යයෝද, වොරෙති වොරයති යනාදියෙහි ‘වුරාදිතො ණ්‍යාණ්‍යා’ ය
නුයෙන් ණ්‍යාණ්‍යා ප්‍රත්‍යයෝද යනමේ පසලොස්හෙද සුත්‍රයන්ගෙන්
වන ප්‍රත්‍ය දෙතිස්ක්වෙතත් එක්තිස් කැසි, ඊ, ප්‍රත්‍යයකැරකි. මෙහි
බ, ඡ, ඝ, ආය. ඊය. ණ්‍යා. ණ්‍යාපෙ. ණ්‍යාපය. යන ප්‍රත්‍ය දශය කතී
කම් භාවානුයෙන්ද සෙසු එක්විස්ස කතීකම්යෙහිද වෙත්. පටිච්ච අස
නතිතිපට්චයා පතීයතිඑතෙතීතිවාපට්චයා සී විගුහකටසුතු. මෙමකිත.

159. තෙසුණොව ණයො ණාපෙ ණාපයොව අලොභා,
පඤ්චනෙ කාරිතෙ යෙව සෙසා අකාරිතෙ සිතා.
160. ජොතකා පච්චයා තෙව විකරණා පකාසිතා,
නිගගතිනඤ්චි වණ්ණණාති ආගමා වෙ පකාසිතා.

**විසෙසයං පච්චව ජනාමාසනා පච්චයා
පතිසතිති වා අපො ඵතෙහිව පච්චයා**

මෙය ස්වරූපයෙන් ප්‍රත්‍යයක්වා ඔවුන්ගේ කාරිතා කාරිත හෙදකියන්.

159 තෙසු, ඵ් එක්තිස් ප්‍රත්‍යයගෙන්; ණෙව, ණෙ - ත්‍යයද; ණයොව, ණය ප්‍රත්‍යයද; ණාපෙ, ණාපෙ ප්‍රත්‍යයද; ණාපයොව, ණාපය ප්‍රත්‍යයද; තථා, එසේම; අලොභ, අල ප්‍රත්‍යයද යන; ඵතෙ පංච, මේ පස; කාරිතෙ යෙව, කාරිතාභිසෙති; සතිතිගත; සෙසා, සෙසු හවි විංශති ප්‍රත්‍යයෝ; අකාරිතෙ, අකාරිතාභිසෙති සතිතිගත.

කාරෙතිති කාරිතො තස්මිං; සිසංහති ඵතෙහිති සෙසා, නකාරිතො අකාරිතො තස්මිං, ප්‍රයෝජක ප්‍රයෝජ්‍ය අවයවාවෙතිවත්තෙන් යානුපචාරවශයෙන් කාරිතතමය, තවිපරිතයෙන් අකාරිතතමය.

විකරණ අවිකරණ හෙද කිසන්

160. ජොතකා, දෙතාතකඛැවින්; තෙපච්චයා, ඵ් ප්‍රත්‍යයෝ; විකරණා පකාසිතා, විකරණයෙහි ප්‍රකාශකරණලද; නිගගතිතංචුච ණණාති, නිගගතිතයද චුචණීයද යන; වෙ, දෙදෙන; ආගමාති, ආගමයෝයයි; පකාසිතා, ප්‍රකාශකරණලදහ; ජොතෙහති පකාසෙහති 'ති ජොතෙහති ඵතෙහිතිවා, ජොතකා විකරිතෙහති 'ති, විකරණා විසසස්සං ධාතවො විකරොහති හදහති ඵතෙහිතිවා විකරණා "භුවාදිදිතො අ" යනාදි විකරණ ප්‍රත්‍යවිධායක අභවසුත්‍ර විහිතසථාරක ප්‍රත්‍යයෝය. මෙමකිහ.

**ධාතවො ද්‍රවිධාහොනති සකමමා කමමා හදතො
විකරණසහෙදෙත ගණා අභි විධා සියුං
භුවාදිච රුධාදිච දිවාදි ස්වාදිසො ගණා
කිසාදිච ගහාදිච නනාදිච චුර්ඛිච.**

හිතනධාතු විහකතිසංඛ්‍යාත ප්‍රකාති ප්‍රත්‍යයන් නිසා මධ්‍යාශ ප්‍රත්‍යයෝ විකරණනම්. මෙම කිහ.

161. හවෙත්තං තෙන පුඤ්ඤන ස්වාකඛාත ධම්මකො අහං,
බාලානං ජොතෙපකා වෙව සධා බලාදිකො පිච.

සසාසොගං ආබ්‍යාන හෙදං සමතතං.

සුබ්බාපර භාගභානා ගිනනාමාත්‍ය ජහනතිකො
තිස්සාස පච්චිකා හොනති යෙනෙවිකරණං විසුං—සි.

රුධාදි පුත්‍රුරෙන් නිග්ගහිතාගමයද “ඉවණ්ණාගමොවා” යනු
ගෙන් ඉවණ්ණාගමයදවේ. මෙහි නිග්ගහිත ඉවණ්ණි ආගම දෙකකි.
සි කීහ. නිග්ගහිතංව යනුවෙන්ද වන නිග්ගහිතාගමය ජාතිසාමා
න්‍යයෙන් එක සංගාභිතයි. මෙහි ආගමවෙති යනු උපලක්ෂණයෙන්
හෝ ප්‍රධානවශයෙන් හෝ වෙයි, ආදේශයකින්ද යුක්තය. ආදේශය ව
නාහි ධාතෘදේශය ප්‍රත්‍යාදේශය විභක්තාදේශය ආද්‍යාදේශය උ
ත්තරාදේශය අබ්‍යාදේශයයි වේවිධයි. මෙම කීයත්.

ආදෙසො ජබ්බිකොහොති ධාතුපච්චිකාදෙසතො
විභක්තාදෙසතො ආදි උත්තරබ්‍යාදෙසතො හි.

අ නු රු ප ප්‍රා ජී නා.

161. අහං, මම; අනෙකපුඤ්ඤන, මේ ආකඛාතකාන පුණ්‍ය
යෙන්; ස්වාකඛාතධම්මකො, හතවත්හුවිසින් ස්වාකඛාත ධම්ම ඇත්
තේවේම්මා; බාලානං, මුසපුද්ගල යන්ට; ජොතෙකො, ප්‍රඥාප්‍රදී
පකරන්නේද වේම්මා; සධාබලාදිකොපිච, ශ්‍රධාබලාදිඇත්තේද; හ
වෙත්තං වන්නෙම්මා;

ස්වාකඛාතො ධම්මො අසාසනීති ස්වාකඛාත ධම්මකො මුල්භානා
මුස්සනතීවා බාලා තෙසං ජුතතිදිබ්බති අනෙකාහි ජොතෙකො සධා
බලාආදියසාසො සධාබලාදිකො.

සහොදහරණ ආකඛාතහෙදය කියා

ස මා පන සි.

කි ත ක .

- 162 කඛිං කිරති සිසානං හිතා වාසං පකාසති,
ඤ්ණස්ස හෙතු භූතන්තං කිතකන්ති පවුච්චති.
- 163 කිං උච්චං භවති භවති භවති භවති,
කතන්ති භවති කතන්ති කතන්ති කතන්ති.

කිතක භවති භවති භවති කිතක භවති කිතක,

162 යං, යම් ප්‍රත්‍ය සමුහයක්; සිසානං, පෘෂ්ඨාත් නිමග්න ශෝකාජනයන්ගේ; කඛිං, විවිධමගය; කිරති, හරණයක්; හිතං, අභිප්‍රාය; පකාසති, ප්‍රකාශකරණය; ඤ්ණස්ස හෙතුභූතං, ශබ්ද ප්‍රායාඪී විජානනයට උපකාරවූ; තං, ඒ ප්‍රත්‍ය සමුහය; කිතකං ඉති, කිතකයයි; පවුච්චති, මුක්තියෙන් නිදහස් වූ බවයි.

ශබ්ද ප්‍රායාඪී විජානනය වනාහි, තවදුරටත් අනුන්සාහි දෘශ්‍යයන්ට සුඛාවහනය වයි. එහෙයින් මුලකාරණයෙන් කිත කිව්වාදි ප්‍රත්‍යයේ සුවසේ අභිප්‍රේෂණය කෙරෙන්නා කිත කතම්භිය.

කංඛිති විචිතං කතන්ති කතන්ති, සාසනාචරයෙහි චරිතං සුභන්තිති සිසා, පඤ්චග්ගෙහි සිසිනන්ති වා සිසා, එහි පඤ්චග්ගෙහි,

උච්චානො උච්චානො සුසුසා පාටිච්චා

සකකම්භං සිප්පග්ගණං ගරු ආරාධනෙ බුබුදු

හිතඛිං හිතං විජානාති ඤ්ණං, හිතෙන හි පලං එතෙනාති හෙතු, හෙතෙනා භූතං හෙතුභූතං, කංඛා කිරතීති කිතො, කිතො එව කිතකං = කිතකශබ්ද ව්‍යුත්පන්න මෙසේදකි.

සරන්තං විග්‍රහගතානං සිසානං පිටකුතමෙ

කිරතීති කිතොකඛිං සොසොසාන විභූතියො

කිතක හෙද .

163 කිතකං, කිතක ප්‍රත්‍යගණය; කිත කිවුහය, කිත කිව්වකිතකිව්ව කියා; හිතං, හිතකරය; හෙ, ඒ ප්‍රත්‍යයේ; කතා, යථාක්‍රමයෙන්; කතන්ති, කතා කාරකයෙහිද; භවති මෙමසු, භවති රක. කමකාරකයෙහිද; තිසු, මෙකි තුනෙහි; වාචකා, වාචකවකි; මහා, දන්තාලය.

- 164 සො කරොනීහි කහභාව පච්ඡිකතෙහි පච්චිතා,
කාතවෙ ඉති කතතුඤ්ඤා ඉදං තෙසං නිදසස්සතං
- 165 තඤ්ඤා කාරොච ඤාණවුච චාචි සචි රමමඤ්ඤිසුරු,
ඤ්ඤාකාරො තබ්බවානිසො ඤාණා තයොසා ඊවමසුතිව.
- 166 අනිච ඊරියොතොච තාචි තවන්චි තොබ්බි
තවෙතුං තුනඤ්ඤා මානානොරතුරාතුච
තුකො ඡතතිංස සාවඤ්ඤා තාමතො භොගාහි පච්චයා.

කිතය කිවමය කිතකිවමය, යන හෙදවුයකින් කිතක නාම ප්‍රත්‍යයෝ වෙන්නෙරෙන්. ඔහු කතී: භාවකමී යන සාධනයන්හි ස්ථානවලෙන් වාචකවෙන් යනු අහිප්‍රාප්ති.

හදනාසෝ. කිතය. කිවමය. යන හෙදවමයම කිත—

**ද්‍රව්‍යා පච්චයා තඤ්ඤා කිතකිවම වසාසිසුං
කිවමා තබ්බාදි ඊවමගා ඤාදසො කිතපච්චයා.**

ඊව උද්ගරණ

164 කරොනීහි=පෙ=කරොහි යනාදියෙහි සිද්ධි කතානායකුද පච්ඡිකත යනාදියෙහිසිඬ පච්චිතා යනුද, කාතවෙ යනාදියෙහිසිඬ කතනුං යනුද; ඉදං, මේ; නිදසස්සතං, ඊවඋද්ගරණයි.

කහභා යනු කර්මණී වාචක කිතකප්‍රත්‍ය නිදර්ශනය. පච්චිතා යනු භාවාදී කමමාදී වාචක කිවම ප්‍රත්‍ය නිදර්ශනය. කතනුං යනු කතී:භාව කමමාදී වාචක කිතකිවම ප්‍රත්‍යනිදර්ශනය—

මෙම කිත,

**සෙපච්චයා කතනි භොගාහි තොකිතපච්චයා මනා
භාව කමමසු සෙභොගාහි තො කිවම පච්චයා මනා
කතනි භාව කමමම භොගාහි කිත කිවමනා**

දුග් ඔවුන්ගේ ඤාප විභාවන කෙරෙන්

165 166 තඤ්ඤා, ඒ ත්‍රිප්‍රකාරයන්හි; අකාරො=පෙ=ඡතතිංස සා වඤ්ඤා නාමතො භොගාහි අප්‍රත්‍යයද=පෙ=මේසතිස සාමාන්‍යයෙන් අගතිත ගතණවශයෙන්වෙති. මේ එහි අනුගිතිය, අ. ඤ. ඤවු. තු. ආචි. ක. රමම. ඤි. සු. රු. ඤ්ඤා. ර. තබ්බ. අනිය. ඤා. තයස. ඊ. චි. සු. හි. ඊරිය. ත. තාචි. තවතතු. ඉන. බ. තවෙ. තුං. තුන. ඤා. න. ඤා. මාන. අනත. රඤ්ඤා. ඊතු. රාතු. තුක. යන මේ භවත්‍රිංසු.

තත්සයෝ සාමන්ත නාම වශයෙන්වෙති. 163 ඡේගය රක්ෂි ප්‍රත්ත අසං
ගා හිතාමයෙන්ද, වක්ෂ්‍යමාන ගාථාගා පෞතරුකතිද, වක්‍රයෙන් ත
සථාන යෙති

පිරිසයා පව්වසයානොව නාවි නවන්තිනො ධයි

හංචි තුං භූතකායකායා මානසනා රක්ඛිතේ භාව

රාතුහුංකාවජනනිංසහොන්තිසාමසසනාමනො.සිද්ධියත්

අරිංදමො, යනාදියෙහි “සංකෘතියමනු” යනුයෙන් අ ප්‍රත්‍යය, කමමකාරො, යනාදියෙහි “ධාතුයා කමමාදිමහිණො” යනුයෙන් ණප්‍රත්‍යය, හිතකරො, කාරංකා, කතතා, ගයදසොච්චි, යනාදියෙහි “සබ්බතොණ්ඩුචාචිවා” යනුයෙන්, අ,ණ්ඩු. කු. ආචි. ප්‍රත්‍යයෝ, විතු යනාදියෙහි ‘කචිව’ යනුයෙන් කචි ප්‍රත්‍යය, ධම්මො, යනාදියෙහි “ධරාදිතිරමමො” යනුයෙන් රමමප්‍රත්‍යය, පියපසංසි පසංසන පවත්තා ආදීනව දසොච්චි යනාදියෙහි “තස්සිලාදි සුඤ්චාචිව” යනුයෙන් ඤි. කු. ආචි. ප්‍රත්‍යයෝ, සොසනො, යනාදියෙහි “සද්දකුධවල මණ්ඩන් රුචාදිතිසු” යනුයෙන් සු ප්‍රත්‍යය, හවපාරගු, යනාදියෙහි “පාරාදි ගම්මහාරු” යනුයෙන් රුප්‍රත්‍යය, ආසාතුකො යනාදියෙහි “තනතාදිතිණුකො” යනුයෙන් ණුකප්‍රත්‍යය, සඤ්ඤායනාදියෙහි “සංඝනඤ්ඤායවාරොකො” යනුයෙන් රප්‍රත්‍යය, හච්චිකං, හවනියං යනාදියෙහි “භාවකමමසු තබ්බානියා” යනුයෙන් තබ්බ, අනිය, උත්තයෝ, ජෙය්‍යං, යනාදියෙහි ‘ණොච’ යනුයෙන් ණප්‍රත්‍යය, පත්තයං, යනාදියෙහි මෙව් සුහු වග්‍රහණයෙන් තය්‍ය ප්‍රත්‍යය, කි ච්චං, යනාදියෙහි ‘කරමිහාරිච්ච’ යනුයෙන් රිච්ච ප්‍රත්‍යය, නඤ්ඤං, යනාදියෙහි ‘නඤ්ඤිතිසු’ යනුයෙන් යුප්‍රත්‍යය, ජිතබ්බි, යනාදියෙහි “තිකිච්චාසිච්ච” යනුයෙන් ති ප්‍රත්‍යය, කිරියා, යනතනති ‘කර තොරිරිය’ යනුයෙන් රිරිය ප්‍රත්‍යය, කතො, කතවා, කතාව්, යනාදියෙහි “අනිතෙ හතවනතුතාව්” යනුයෙන් ත, තවනතු, තාව්, යන ප්‍රත්‍යයෝ, ජිතො, යනතනති “ජිතොඉති සබ්බසා” යනුයෙන් ඉ න, ප්‍රත්‍යය. ඊසංසයො, දුස්සයො, සුස්සයො, යනාදියෙහි “ඊසදස්ස තිබ්” යනුයෙන් ඛප්‍රත්‍යය, කාතංච, කාතුං, යනාදියෙහි ‘ඉච්චන්තසු සමානකතතුකෙසු තච්චංචා’ යනුයෙන් තච්ච,තුං, ප්‍රත්‍යයෝ, සො තුත, සුචාන, සුචා, යනාදියෙහි “සුබ්බකාපලක කතතුකානං තුත චානචාචා” යනුයෙන් තුත, චාන, චා, ප්‍රත්‍යයෝ, සරමානො සරනො, යනාදියෙහි “වතතමානෙ මානතතා” යනුයෙන් මාන අනතු ප්‍රත්‍යයෝ, සඤ්ඤා යනාදියෙහි “සාසාදිතිරණු” යනුයෙන් ඊ

- 167 තෙසෙවකාරො තසොණොව චතසොසා යාවිසොදුවෙ
රුතා දුවෙ තසො යුති පඤ්චතාලිස අත්තො.
- 168 තත්ථාකාරොව ණොණිව යාවිරුතො ණුකොචිනො,
අනෙතාරිතු දසෙකෙව කතතරි යෙව යොයති.

චූළ ප්‍රත්‍යය, චිතා යනාදියෙහි “පාදිතොරිතු” යනුයෙන් රිතුප්‍රත්‍යයද මාතෘයනාදියෙහි “මාතාදිතිරාතු” යනුයෙන් රාතු ප්‍රත්‍යය, ආගන්තු කො යනාදියෙහි “ආගමාතුකො” යනුයෙන් තුකප්‍රත්‍යය, මෙසේ, අගතිත ගහණ්ඩයෙන් ඡවිත්‍රිසත් ප්‍රත්‍යයෝවෙත්. අ. නි. යු. ත්‍රය ගතිතගහණ්ඩසයෙහි.

ඉක්බිති සථාගතවශයෙන්.

167. තෙසු, සථොක්ඛ ප්‍රත්‍යයන් අතුරෙන්; අකාරො, අප්‍රත්‍යය; තසො, තුනෙකි; ණොව, ණප්‍රත්‍යයද; චතසොසා, සතරෙකි; යාවිසො තු. ආචි. ප්‍රත්‍යයෝ; දුවෙ, වයකි; රුතා, රුතප්‍රත්‍යයෝද; දුවෙ, වයකි; යුති, යු. නි. ප්‍රත්‍යයෝ; තසො, තුයෙකි; ඉති, මෙසේ; අත්තො, අභිවශයෙන්; පචතාලිස, පන්සාලිසකි.

මෙහි “සඤ්ඤායමනු, සබ්බංතාණ්ඩුචා විවා, ඉති යමති ය වොවා” යන සූත්‍රවිතිත අප්‍රත්‍යය තුනෙකි. “ධාතුසාකමමාදිමතිණො, විසරුපදදිතොණ, භාවොව” යන සූත්‍රවතුෂ්ක විතිත ණ ප්‍රත්‍යය වතුෂ්කයෙකි, “සබ්බතොණ්ඩුචාවිවා, තසොලාදිසු ණිචා විවා” යි සූත්‍රවයෙහි, තු. ආචි. ප්‍රත්‍යයෝ ප්‍රත්‍යක්‍ෂවයෙකි “පාරාදිගමිමාරු, භික්ඛාදිතොව” යි සූත්‍රවයෙහි, රුප්‍රත්‍යය වයකි. ඉති යං යනාදියෙ හි යුප්‍රත්‍යය අසාධාරණයෙන් පුළුස්සාගෙන “ඉති යමති ය වොවා” “නිකිළවාසිදෙය” යි සූත්‍රවයෙහි, නිප්‍රත්‍යය වයකි. මෙකි ප්‍රත්‍යයන් ගෙන් එකි එකි ප්‍රත්‍ය සංගෘහිතව සහිසක්කිත. සෙසුනවයද එක් කලකල්හි පන්සාලිසක් වෙති. යනු අභිප්‍රාය.

ඔවුන් වාචකයෙද කිසත්.

168. තත්ථ, එයනිස්පෘතුරෙන්; අකාරොව, අප්‍රත්‍යයද; ණො, ණප්‍රත්‍යයද; ණිව, ණිප්‍රත්‍යයද, යාවි රුතොණුකොව, තු, ආචි, රු, ත, ණුත, යනප්‍රත්‍යයෝද; ඉණො, ඉණප්‍රත්‍යයද; අනො, අනාප්‍රත්‍යයද; රිතු, රිප්‍රත්‍ය තුප්‍රත්‍යයෝද; දසෙකෙව, මෙකි එකාදස ප්‍රත්‍යයෝම; කතතරියෙව, කර්තෘභිමෙව; යොයති, හැඟේ;

අණ, ණි, තු, ආචි, රු, ත, ණුක, ඉත, අනා, රි, තු, මේදෙලස කථිචාචකාභි යෙතිම වෙති යනු අභිප්‍රාය,

- 169 තබ්බානියණ්‍ය රිච්චාච රිරියො වාච පච්චයා,
පඤ්චිමෙ භාව කළෙවසු මානො කාතාරි කමමනි.
- 170 සෙසා උකුන විසාච පච්චයා තිසු ජායරෙ,
තවෙතුං තුනඤ්ඤා නඤ්ඤා භාවෙ බ්‍යාකරණෙ මනා.
- 171 අනෙතානු වත්තමානමහි අනිතෙ තවනනාදයො,
මානොනු වත්තමානානා ගතෙ සෙසා නිකාලිකා.

භාවකම්මාවක ප්‍රත්‍ය.

169. තබ්බානියණ්‍ය රිච්චාච, තබ්බය අනියය ණ්‍යය රිච්චය යන ප්‍රත්‍යයෝද; රිරියොච, රිරියප්‍රත්‍යයද; යන; ඉමෙ පංච පච්චයා, මෙප්‍රත්‍යයපස; භාවකමෙවසු, භාවාච්චි කමමනිඤ්ඤාන්තිවෙති; මානො, මානප්‍රත්‍යය; කතාරි කමමනි, කර්තෘච්චියෙහි කමමනියෙහිදවෙති; තබ්බ, අනියය ණ්‍ය රිච්ච රිරිය යනපස භාවකමමාච්චිචාවකයෝද; මාන ප්‍රත්‍යය සභිතා කමමනිඤ්ඤාච්චිකය. මෙසේ ඵලකම්මාවක ප්‍රත්‍යයන් කියා ත්‍රිකාච්චිචාවකයන් කියත්.

170. සෙසා, සෙසු; උකුනවිසාපච්චයා, ඵලකානවිසන් ප්‍රත්‍යයෝද; තිසු, සභිතාභාවකමම තුනෙහි; ජායරෙ, වෙන්; බ්‍යාකරණෙ, ව්‍යාකරණ ශාස්ත්‍රයෙහි; ඵලකමිසි ප්‍රත්‍යයනතුරන්; තවෙ තුං තුන ඤ්ඤා නඤ්ඤා, තවෙ තුං තුන ඤ්ඤා නඤ්ඤා යන ප්‍රත්‍යපස; භාවෙ, භාවා ච්චියෙහිවෙති කියත්.

ඤ්ච, කම්, රම, යු, රු, ත්‍ය, යු, නි, ණ, ආච්, තවනතු, බ, තුං; තවෙ, තුන, ඤ්ඤා, ඤ්ඤා, රච්ච, රාතු, තුන, යන ඵලකම්මය කමමනිඤ්ඤාච්චිකයන්ති වෙත්. ශාස්ත්‍රානුකූලයෙහි වනාහි තුං, තවෙ, තුන ඤ්ඤා නඤ්ඤා යන පස භාවාච්චියෙහි වෙති කමම නතා අච්චියන්ති නොවෙති කිසි අනු අභිප්‍රායි. සමිඤ්ඤා භ.මිතයෙහි, තවාදින්නේ භාවප්‍රයෝගයක් අසමාප්තයෙන් භාවයෙහිම වෙති යන මතය බාහිකමය.

ඉච්චන්ගේ කාලනිශ්චය කියත්.

171. අනෙතානු, අනනප්‍රත්‍ය වනාහි; වත්තමානමහි; වත්තමාන කාලයෙහිවෙති; තවනනාදයො, තවනතු තාවප්‍රත්‍යාදිතු; අනිතෙ, අනි තකාලයෙහිවෙත්; මානොනු, මානප්‍රත්‍යපනාහි; වත්තමානානාගතෙ, ප්‍රත්‍යන්තන අනාගතකාලයන්තිවෙති; සෙසා, සෙසු ණාදිප්‍රත්‍යයෝ වනාහි; නිකාලිකා, වත්තමානාදි කාලප්‍රත්‍යයෙහිවෙති;

භුජනො වාචංගාසනි, යනාදියෙහි දක්නාබැවින් අනනප්‍රත්‍ය ප්‍රත්‍යන්තන කාලයෙහිද, භුඤ්ඤා යනාදියෙහි දක්නාබැවින් තවාදිතු

172 කතනුකමමඤ්ච කරණං සමපදන වපාදනං,
අධිකරණං භාවොති සත්තධා සාධනෙනාතු.

173 සො වාකො කාරකො කතතා පසිඬෙ සොව ලබ්හති,
කතනුසාධන මිරිතංති සෙසෙසෙවි අයනනගො.

174 උදගරණ මෙනෙසං කතමනනි තු පුච්ඡිතො,
කතනුකමමාදගො එව දසෙසනබ්බා යථාසකමං.

අනිතෘයෙතිද; මිනෙන්බබවදුන් මියමානොගවුන් වුයහවානො රු
කෙබ්බා නසසියනි, ගනාදියෙහි දක්නාබැවින් මානප්‍රත්‍ය ප්‍රත්‍යන්ප
නන අනාගතකාලයන්හිද; සෙසු ණාදීදෙහිස කාලත්‍රයෙහිද වෙන්;
ගවුනෙනා පුරිසො පාපුණියනි, ගනාදියෙහි දක්නාබැවින්
බාබුභිසමබ්බවයෙන් අනාගතප්‍රත්‍යය අනාගතයෙහිදවෙයති කියත්.

ඉක්ඛිති ලහමාන සාධන ගෙද කියත්.

172 කතනුකමමාව, කතීසාධනයද කමීසාධනයද; කරණං, කර
ණසාධනයද; සමපදනං, සම්ප්‍රදනසාධනයද; අපාදනං, අපාදන
සාධනයද; අධිකරණං, අධිකරණසාධනයද; භාවො, භාවසාධනයද
සි;ඉති,මෙසේ; සාධනෙන, සාධනවශයෙන්;සත්තධා, සත්තප්‍රකාරයි.

යථාසක ප්‍රත්‍ය පඤ්චතාප්‍රියය යථාලාභ වශයෙන් කතී කමී
කරණ සම්ප්‍රදන අපාදන ආධාර භාව යන සත්ත සාධනයන්හි
වෙති යනු අනිප්‍රාවයි.

කතා ආදී සාධන ගෙද කියත්.

173 සො කාරකො, යම් කාරකයෙක්නෙමි; වාකො, වාක්‍යාව
සථාවෙහි;කතතා,කතීත්‍රියාවෙහි කතීවෙයිද;පසිඬෙ,කානනිෂ්ඨිතයෙ
හිද යනෙන් කතීවෙයිනම්; සොවලබ්හති,ගෙනවෙම ලැබෙයිදඑය;
කතනුසාධනං, කතීතාසාධන නමැයි; මිරිතං, කියනලදි; සෙසෙසෙව
පි, සෙසු කමීමාදීන්හිද; අයං නගො, මේ ක්‍රමයයි දතයුතුවෙයි.

යම් කාරකයක් වාක්‍යාවසථාවෙහි කතීතාත්‍රියාවට කතීතාවේද,
සාධ්‍යාවසථාවෙහිද ඔහුට ලැබේනම් ඒ කතීතාසාධන නම්. යම් කා
රකයෙක් වාක්‍යාවසථාවෙහි කමීවේද සාධ්‍යාවසථාවෙහි කමී ක්‍රියා
වෙහි ලැබේද, ඒ කමීසාධන නම්, යනාදින් සාධනලක්ෂණ දතයුතු.

උපලක්ෂිත සාධනොදගරණ කියත්.

174 එතෙසං, මේ කර්ත්‍රාදී සාධනයන්ට; උදගරණං, නිදහින;
කතමං ඉති, කවරක්දයි; පුච්ඡිතොතු, විචාරණලද්දේ වනාහි; කතනු
කමමාදගොඑම, කතීතා කමීම කරණ සම්ප්‍රදන අපාදන ආධාර

175 වුහනාවුහන වසා කතනු මිධා බුඩොතු නියසයො,
සුඩ හෙතු වසෙනාපි නාමං එව පකාසිතං.

176 බාතුබාකුඤ්ඤානොවෙව බුඩො සඨා පකාසිතා.
සපද, සපදානාවෙහි බුඩො එව පකාසිතො.

භාව යන මොව්හුම; යථාකාලං, එකිනෙකට පිළිවෙළින්; දක්ෂිණ බිබං, දකුණින් යුක්තය.

ඒ කතීතාආදී සාධනයන්ට උදාහරණ කිනම්පදයෙහි පුළුවන් නා ලද්දේ කතනු යනු කතීතා සාධනයට උදාහරණය යනාදින් බාහ්‍යා පෙක්ෂා නොකොට තත්තාම උදාහරණ කරන්නේ යි යනු අභිප්‍රාප්ති.

එයින් කතාසාධනයෙන් හෙද කියත්.

175 කතනු, කතීතාසාධනය; වුහනාවුහනවසා, වුහනය අනුහත ය යන වසයෙන්; මිධා, පිප්පුකාරය; බුඩොතු, බුඩො යනු; වුහන කතීතාසාධනයයි. නියසයො, නියසයො යනු; අනුකත කතීතාසාධනයයි. සුඩහෙතු වසෙනාපි, ගුඩකතීය හේතු කතීතා යන වශයෙන්ද දෙ යාකාරයකින්; නාමංඑව, නාමයෙහි උදාහරණම; පකාසිතං, ප්‍රකාශ කරණලදී.

බුද්ධිනිබුඩො යනමෙහි වාක්‍යාවසථාවෙහි බුද්ධිනිසනක්‍රියාවටලා බියයුතු වූ කතී බුඩො යි සාධ්‍යාවසථාවෙහිද උකතනුයි, උකතකතී නම්. නියසායනං වසන්ති නියසයො යනමෙහි වාක්‍යාවසථාවෙහි ව සති යන ක්‍රියාවෙන් උකත කතී නියසයෙයි; සාධ්‍යාවසථාවෙහි අනු කතනුයි, අනුකත කතී නම්.

ආවාය්‍යයෝවනාහි “බ්‍රහ්මයහි අඤ්ඤාචතායාහි” බ්‍රහ්මයා යනා දියෙහිමෙන් වාක්‍යාවසථාවෙහි ආකර්ෂණප්‍රත්‍යයෙන් කම් උකතකෙ රෙයි. සාධ්‍යාවසථාවෙහි කිතකප්‍රත්‍යයෙන් කර්තෘඥයකි යිද මේ අනු කතකතීසාධන නමැයි කියත්.

යම් සාධනයක් වාක්‍යාවසථාවෙහි කාරිතප්‍රත්‍යයෙන් අනුකතද ඒ සුඩකතීතා සාධන නම්, නමැති නාමං යනාදියයි.

යම් සාධනයක් වාක්‍යාවසථාවෙහි කාරිත ප්‍රකතද ඒ කතීතාසාධ න නම්. නාමෙහි නාමං යනාදියයි.

එවයනුයෙන් ගුඩහෙතු වශයෙන් උදාහරණවශක් දක්වයි ප විධා හොඳෙහි යනාදියයි.

බාතු බාකුඤ්ඤාදී විග්‍රහණය.

176 බාතුබාකුඤ්ඤා, නිෂ්පනතපදබාතු වාක්‍යබාතු වශයෙන්

177 නාමානුරූපකාවේව දසසතබ්බාවච්චාපිච
කිතකභාවකසෙවව දසසතබ්බා විජානතා.

වෙව, විප්‍රකාරයක්දවේ; බ්‍රහ්මසඤ්චා, බ්‍රහ්මයනුද සඤ්චායනුද; පකාසිතා, උද්ගරණයයි ප්‍රකාශකරණලද; සපද සපදතො, කිතක පද ආකර්ශනපද වශයෙන්; වෙව, විප්‍රකාරයක්දවේ; බ්‍රහ්මාච්ච, බ්‍රහ්මයනුම; පකාසිතො, ඊට උද්ගරණයකට කියනලදි.

සබ්බමෙව බ්‍රහ්මානිති බ්‍රහ්ම, බ්‍රහ්මතෙනති බ්‍රහ්මා යනාදීන් නිෂ්පන්නපද බාහු සංඛ්‍යාත නමා පිළිබඳ මූලධාතුයෙන් කරණලද විග්‍රහ බාහුවිග්‍රහනමිති නිලසාරයා හිංසනිති සඤ්චා හිංසනෙන, නිසඤ්චා යනාදීන් වාක්‍යබාහු ව්‍යුත්පන්නි මූලධාතු ප්‍රත්‍යයුගේ අපිචත්පදයකින් කරණලද්දේද ඒ බාහුවිවිග්‍රහ නමි. සපද සපද විග්‍රහයට කියනලදි. මේ කතාසාධන විග්‍රහ නමි.

කමාදි සාධන විග්‍රහයනුද කාතබ්බං කිව්වං බාහුවිග්‍රහයි, කමං උපපජ්ජතබ්බංති.

කිව්වං බාහුවිවිග්‍රහයි. කාතබ්බං යනු සපදවිග්‍රහයි. කර්මයෙනති කමං යනු අසපද විග්‍රහයි. කරණසාධනයෙහි කර්මයෙන අනෙතාති කරණං යනු බාහුවිග්‍රහ හා අසපදවිග්‍රහයි. නිපජ්ජතබ්බං අනෙතාති කරණං යනු බාහුවිවිග්‍රහ හා සපදවිග්‍රහයි. සලප්පදනායෙහි සම්පජ්ජ අස්ස දදනිති සමපදනං යනු බාහුවිග්‍රහ හා අසපදවිග්‍රහයි. සුච්චුපනන්තා අස්ස පුජෙතබ්බන්ති සමපදනං යනු බාහුවිවිග්‍රහ හා සපදවිග්‍රහයි. අපාදනායෙහි අපනෙතා ඉතො ආදදනිති අපාදනං යනු බාහුවිග්‍රහ හා අසපදවිග්‍රහයි. අපනෙතා ඉතො ගණනනෙතාති අපාදනං යනු බාහුවි හා සපදවිග්‍රහයි. අධිකරණයෙහි අධිකරොති ඵළාති අධිකරණං යනු බාහුවිග්‍රහ හා අසපදවිග්‍රහයි. පනිගන්තො ඵළාති අධිකරණං යනු බාහුවිවිග්‍රහ හා සපදවිග්‍රහයි. භාවසාධනයෙහි භවනං භාවො යනු බාහුවිග්‍රහ හා සපදවිග්‍රහයි. අසියතෙනති භාවො යනු බාහුවිවිග්‍රහ හා අසපදවිග්‍රහයි. මෙව කීන-

සපද සපද වෙව බාහු බාහුච්ච විග්‍රහනා

සපදෙ කිත පදෙන ආකර්ශනෙන කසපදෙ

නිපජ්ජනපද බාහුච්ච වාක්‍යබාහු ගවෙසනි

බාහුනිබ්බවනං ඉක්කං පරොච්ච විහරො සිසා

විග්‍රහගෙද ඉක්කිති වාචකගෙද කිසන්.

177. නාමානුරූපකාවේව, සංඥානුරූපවශයෙන්; වච්චාපිච, ව

178 හවෙය්‍යං නෙන පුඤ්ඤෙන කඛ්ඛාචිතරණා සක්කා
ලොභොදෙසොච මොහොච තනුකාච හවාහවෙ.

සසසසසං කිහකහෙදං සමන්තං.

නිසීතො කචවායනහෙදො.

ව්‍යරෝද; දසෙසනබ්බා, දුක්ඛයුතු; කිහකවාචකොසෙච, කිහකවා
චකන්තිම; විජාන තා, නුවනැතනු විසින්; දසෙසනබ්බා, දුක්ඛයුතු.

කිහක කිචච. කිහකිචච සංඛ්‍යාතනාම සචගාවයෙන් කතීෂ් ක
ම භාචාචී සංඛ්‍යාත වාචයෝ, කිහක කිචච කිහකිචච සංඛ්‍යාත
වාචකයන්තිම ප්‍රකාශකටයුතු 'සත්‍ර' අභිප්‍රායි — නාමානං නාමෙතිවා
අනුරූපං = නාමානුරූපං, තනො දසෙසනෙනති = දසෙසනබ්බා, වාචීෂ්
තෙති වචවා, අපියත්‍ර, සම්මිඤ්ඤානාචීති, යත්‍ර පදපුරණයි, එව යත්‍ර
අවධාරණාපීති, වාච්‍යවාචකභාවය යටකියනුදී, මෙති කතීෂ්සාධන
යෙති කාත්ප්‍රත්‍යයෝ කතීෂ්චාචකයන පදකත කතීෂ්චාච්‍යවාචයනමි.
කතීෂ්සාධානුරූපයෙන් කිචච ප්‍රත්‍යයෝ භාව කතී වාචකයන. පද
කතභාවකමාචී වාචයනමි. සෙසු සාධනෙන්තිද සුදුසුයේ දනුයුතු.

ප්‍රශංජොනුරූප ප්‍රාචීනා කිසන්.

178. අනෙනපුඤ්ඤෙන, මේ කාත්තෙද කානුත්‍රණයෙන්; කඛ්ඛාචි
තරණා, විමනිවිනොදනා පිණිස; සක්කාහවෙය්‍යං, සමපියෙන් ව
නෙතමිවා; හවා හවෙ, හවයක් හවයක් පාසා; ලොභො දෙසොච
මොහොච, ලෝභය වේෂය මොහය යන මොහු; තනුකාච, මැදිහුන
වුවානුවෙන්වා; විතරණා යත්‍ර තදභීෂමිප්‍රදනාපීය ප්‍රථමායි —

ප්‍රභතීති ලොභො, දසෙසනිති දෙසො, මුයහතීති මොහො, තනු
චකදෙසාපනායනං කරොතීති, තනුකා හවති එකාචි භාචො, භා
චොච අභවොච හවාහවො තාමි, අච්චාහවෙ හවෙති, විච්චාචසෙන
වනනෙබ්බා ගාච්චසෙනහවාහවෙතිවුත්තංහොති, සීද. යොග්‍යයි. උණා
දිනෙදයද කිහකහෙදයෙති සංග්‍රහයුයි විසුංප්‍රමොගතොකලෝ:—

සහොදගරණි කිහකහෙදං කිසා සමාපනයි.

කාතරායනහෙද සන්තය තිමි.

ශ්‍රී විජයා.

පිට	පෙළ	ශ්‍රී විජයා
1	4	සඳු
"	10	නොදැකි
"	15	ආශිර්වාද: ක්‍රියාපුළු
"	23	කා
"	33	බා
3	11	චාරය
4	6	ප්‍රවංහනි
"	12	සෙත්ත
5	6	ඥාන
"	29	ශරීරවැනිවුටිය
7	1	සොධන
8	9	උසා
"	17	බා
24	30	ශල්
27	7	විනිශ්චය
"		(ලම්බ කීපයක්)
39	24	ජනාන
41	21	සමෙත
42	16	ව්‍යාපි
46	1	හන්
"	2	නම්
47	8	නිශං
48	7	දසයක්
"	14	වෙව
49	21	පද්ම
54	7	භිතා
"	9	කංචා
"	22	සිතො
57	28	සෙසයන්තො
"		පදමානා, යන මේද
58	5	සැසැස, සි
"	6	තහ
"	22	ක්‍රමානවික්‍රමයෙන්
"	29	නිශංසා
60	10	දෙතාතක
"	18	සංඝඝා
61	7	පරා
"	28	කරො
63	10	ලක්ෂණම්
64	12	(කිංයක්‍ර ලගට)
කාදිට, දියකර, දිපෙතිනා, යනු		
"	30	තො
70	10	තො, නි. නට
"	23	තො, නි. නට

පිට	පෙළ	ශ්‍රී විජයා
74	25	වෘත්ති
78	10	බ්‍යාප
79	25	තභිතා
81	5	එතෙත්
82	2	කරොති
"	16	විද්‍යමානවු
87	8	අවිප්‍රකාර
88	1	යන්ත
89	3	සත්‍යා
91	9	අංගි
"	11	විමස
92	13	මුංඛ්‍යා
"	25	ශාරත්තියෙති
93	20	කාධා
"	29	සංඝං
96	39	තබ්බ
98	13	සංඝො
108	29	බහුමුති
(මේලන පිටුකීපයක මේ ශ්‍රී විජයා කීපයක මෙදනුයුතු)		
123	5	කාං, හු,
124	9	විහාග
125	25	ප්‍රත්‍යය
126	1	භිත,
"	7	ඉක
"	21	තර. තම,
"	22	පසකි,
"	32	තොණ,
127	15	"ක" ත්‍යයක්ව,
"	26	යෙත්
130	12	කේ
"	29	කිම්
134	12	පදිට
"	17	විද්‍යත්තත්ති
"	22	මිත්‍යා
135	32	තො
136	3	විව
"	4	ක්‍ර.ත්
"	12	යෝගිද
"	18	තභිතරා
138	18	විතකති
141	18	පෙත්
142	31	කහුම්
148	18	"කමමතිණො"

ශ්‍රී විජය වංශය.

පිට පෙළ අංක

- 1 9 බමමකො
- „ 10 ශ්‍රී
- „ 11 කාදිපසිත
- „ 17 නිමිණාරමහ*
- „ 22 පුජාභිසන්*
- 2 5 අභිප්‍රකාශි*
- „ 10 විදිතාභිසේදයන්ව
- „ 13 හයාද්‍යප
- „ 14 ශ්‍රී
- „ 26 සංඥාද
- „ 27 බාහ්‍යාභිසන්තර
- „ 31 මුඛානු; විවිධ*
- 3 1 දර්ශිතසි*
- „ 3 වහනු
- „ 5 රතනග්‍රහ
- „ 7 ප්‍රානා*
- „ 11 දෙසුප්පාරය
- „ 18 කුතා
- „ 24 සාණාණි
- 4 1 බා
- „ 3 විධාන
- „ 6 හවාන
- „ 8 සපා*
- „ 10 සම්පුරපාර
- „ 14 සදිසුපාර
- „ 16 විශ්‍රවිහ
- „ 26 නිමිණි*
- 5 9 බේතනාවන්
- „ 11 ප්‍රකාශවි*

පිට පෙළ අංක

- 5 13 හාදය
- 5 18 ව්‍යවස්ථිත
- „ 21 පකාසන නයද
- 6 28 සමාපරාපනො
- 7 11 ලකබ්‍රහ්මණ
- „ 19 පඤ්ඤාපියනන
- „ 21 එනා'ති සොධනො
- „ 22 අබිලිසිනන
- 8 5 අභිලක්ෂණ
- „ 22 පදසාන
- 9 4 අබිප්‍රාය
- „ 15 සාධාරණ
- 10 12 සමුතාද*
- „ 17 ප්‍රභව*
- „ 21 අබිසාණ*
- 11 5 සෙ බමමා
- „ 21 පාසන
- 12 6 සිංහ වික්‍රිති*
- 13 2 කිසේයන්
- 14 2 තසොවති
- „ 3 බ්‍රාහ්මණ*
- „ 12 පවනන පනාධ්‍යාන
- „ 16 ආකාර (යනු අඩු)
- 15 9 නිර්දේශ*
- „ 21 විකිරිතය
- 16 1 දශාති නිර්ධාරණ*
- „ 2 මාරාදින
- „ 3 සබ්බලොක
- „ 6 අනවර්ණලෙක

පිටු	පෙළ	ශ්‍රව	පිටු	පෙළ	ශ්‍රව
16	8	මාරාදිකං	40	17	තසා, අභාය
"	14	ආවතිකය	"	21	කාරණ
17	18	යශා*	42	10	මනනුස්සු
21	21	කුලවාර	"	15	පඤ්චකසෙත්
24	29	ගුහණ	"	23	අබ්‍යාපිතාබ්‍යාපිතං
25	16	ප්‍රතොපකක	"	24	විරාඩ්‍යං එකත්‍යං
"		තිග්‍ර	"	26	විසේදකරං
"	22	ආවරියා	43	5	මෙකාපිං, සංගත
26	5	විශේෂාවද*	"	6	භික්ෂුවාත්තං වෘක්කිකං
"	26	ප්‍රත්‍යාප්‍රාචාර*	"	7	තෘයාගම
27	17	උද්ධව	44	8	රාණාලි, ණං විපාකාව;
28	21	ප්‍රකාරය			සුතං
29	5	මේගවිධිංසකං	45	24	සමස්තභූතය
"	12	විරහක	46	14	මෙකාමෙසී
32	8	පමවිධිනද	"	16	සිලං වරං
"	15	අනුමාපථමා	"	19	චතුරේෂාසරද්‍රයක
"	16	අනුමාර (-පෙ-) නව	"	31	සමබ්‍රිඩ්‍යාති
"		කාරකං	47	13	සේනාධ්‍යාය
"	18	මප්පෙභානු විසසක	"	24	නාමස්ස; කප්පකා
"		සභාවතො	48	9	පඤ්ඤාසං
33	15	අභික්‍ෂ	"	24	නදපාව
34	8	අභානුරූපක	"	30	කර්තූපිකෙති
"	4	නාමවස්සකි	49	1	එකපදං
"	9	විකාපාය්‍යිකෝ	"	21	පඤ්චමග්ගා
"	29	වුධ්‍යානුග්‍රහේ	"	22	මතා
35	24	ආදිප්‍ර	"	30	දනතා, ඔට්ඨ
36	30	කර්තූපි	50	25	ජිව්‍යාමධ්‍යය
37	8	ගුහානතරය	52	6	අසම්මුඛද
"	13	ආවාය්‍යිකෝ*	54	6	සමායො
"	23	ප්‍රාතිපදිකා	54	22	පඤ්ඤාසං මහෙසිනො
"	31	චතුර්විධි	57	1	වුත්තිකං
38	8	සමප්පතික	"	19	වුත්තික සරභ්‍යජනවුත්ති
39	22	සෙත්තිකය	"	"	තාසං, සරභ්‍යජන වු
40	8	නිමිපනාය			තතිකං
41	17	පවනකතිවා	59	10	මියාක

පිට	පෙළ	ශ්‍රවි	පිට	පෙළ	ශ්‍රවි
60	7	ලොපනො	„	16	පිදාමානවු
„	8	සසානං, නගනිත	„	19	කාමාදි
		ලොපං	85	21	සද්ධාපිපාසකා
„	10	දෙතානක	86	16	ක්‍රියායා
„	31	නිගනිතාදෙසො	89	4	පුරුෂානුමති
61	3	ගමා'ති	„	12	භක්තා
„	19	පුරුෂක හෙද	„	14	කලිත්‍රය
„	24	පකති ඉති මයා-පෙ-	90	28	පුරුෂකා
		දතසුතු	92	29	සිංහ, ගුලාග්‍රහකරිණං
		(සන තුන්පෙළ වෙනු	98	7	බම්මසාලපනේ
		වං) විකාමරාති විජානි	105	24	සංකෘත ලක්ෂණ
		යා, විකා සක්කිසි දන්	107	6	සුඛායුතා
		තේය සනුයි.	107	30	සංකෘත
63	10	ලෙසනා	108	29	තන්ත්‍රාද
„	25	ඉපෙප්පති	110	11	ගාහපති
65	2	ගාථාසු	112	3	වකාරාපි
68	16	එතාපිඨානාය	114	18	පටිසංයායා
69	11	දසවිස	„	31	තත්සාද්‍යා
„	19	පුළුච්ඡෙදා එතායානි	124	1	මේණ
„	23	එකාදිස	134	6	හවස්සනවිව
71	5	කිතනිම	„	12	පට්ඨයා
„	16	ක්‍රියාපාති ගුණං	135	9	අති පාකකං
72	1	වතුප්පහද	136	17	මිච්චිමං
„	2	විජානිකං	„	20	පරප්පෙම පද නම්
„	6	චුත්තිකයා	137	1	ගොනති
„	13	වයානං පහෙදනං	„	7	සො එතෙසං අර්ථිති
		සමාගාරො	137	21	තිධා සොනති; ත්‍රිවිධවෙන්
„	„	වතුප්පහදං	152	7	බුද්ධිකොනාති
„	15	වාදන පහෙදනිසසකං	153	1	විතං මේණ සකොනා
73	14	පකුට්ඨ, පද්ධතද	„	11	වසනු
78	10	බ්‍රහ්මාදි	„	23	කපොනතිති
79	13	පඨංගා			චිත්තානුමෙති
„	20	සකති, කාම	1	8	පට්ඨ
81	17	අපරොජනො	2	8	ඉද්‍රණස
82	10	තසාං			පොපෙති පොණන අසුම
					සාකායන්ව මෙ සුඛිත් බ්‍රහ්මදත
					සුතුයි.
					* මේ තවත්තැන් සදහාය.